



เรื่องเล่าการเรียนรู้ของฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพ  
ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทย

โดย

นางสาววิภาดา แหวนเพชร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร  
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต  
สาขาวิชาวิทยาการเรียนรู้และนวัตกรรมการศึกษา  
คณะวิทยาการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์  
ปีการศึกษา 2562  
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

เรื่องเล่าการเรียนรู้ของฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพ  
ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทย

โดย

นางสาววิภาดา แหวนเพชร



วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร  
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต  
สาขาวิชาวิทยาการการเรียนรู้และนวัตกรรมการศึกษา  
คณะวิทยาการการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์  
ปีการศึกษา 2562  
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

A NARRATIVE INQUIRY OF LEARNING AMONG LONG-TERM  
SURVIVAL FREELANCERS IN THAI MEDIA AND  
ENTERTAINMENT INDUSTRY

BY

MISS WIPADA WEANPETCH



A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS  
FOR THE DEGREE OF MASTER OF EDUCATION  
IN LEARNING SCIENCES AND EDUCATIONAL INNOVATION  
FACULTY OF LEARNING SCIENCES AND EDUCATION  
THAMMASAT UNIVERSITY  
ACADEMIC YEAR 2019  
COPYRIGHT OF THAMMASAT UNIVERSITY

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์  
คณะวิทยาการการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์

วิทยานิพนธ์

ของ

นางสาววิภาดา แหวนเพชร

เรื่อง

เรื่องเล่าการเรียนรู้ของฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทย

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติ ให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร  
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

เมื่อ วันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2563

ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

  
(อาจารย์ ดร.สุทธิพร สัจพันธ์โรจน์)


กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

  
(อาจารย์ ดร.ฝน นิลเขต)

กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

  
(อาจารย์ ดร.ไอยเรศ บุญฤทธิ์)

คณบดี

  
(รองศาสตราจารย์ ดร.อนุชาติ พวงสำลี)

หัวข้อวิทยานิพนธ์	เรื่องเล่าการเรียนรู้ของฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทย
ชื่อผู้เขียน	นางสาววิภาดา แหวนเพชร
ชื่อปริญญา	ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา/คณะ/มหาวิทยาลัย	วิทยาการการเรียนรู้และนวัตกรรมการศึกษา วิทยาการการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	ดร. ฝน นิลเขต
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม	ดร. ไอยเรศ บุญฤทธิ์
ปีการศึกษา	2562

### บทคัดย่อ

จากสถานการณ์ของผู้ประกอบอาชีพฟรีแลนซ์ที่เพิ่มสูงขึ้นทั่วโลก แต่ยังคงขาดงานวิจัยเกี่ยวกับฟรีแลนซ์ที่สามารถอยู่รอดทางอาชีพในขณะที่อาชีพนี้มีความเสี่ยงในการอยู่รอด การวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) เรื่องเล่าการเรียนรู้ของฟรีแลนซ์ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทยที่ทำงานมากกว่า 3 ปีขึ้นไป และอยู่รอดทางอาชีพ และ (2) วิเคราะห์ประสบการณ์การเรียนรู้และการให้ความหมายต่อประสบการณ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับปัญหาและแนวทางอยู่รอดทางอาชีพของฟรีแลนซ์ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทย โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพแนวเรื่องเล่า ดำเนินการวิจัยผ่านการสัมภาษณ์ การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการบันทึกภาคสนาม เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาแก่นสาระ

ผลการวิจัยพบประเด็นการเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดทางอาชีพใน 4 หัวข้อ ได้แก่ (1) เรื่องเล่าการเรียนรู้ของฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพ ได้แก่ เรื่องเล่าการเรียนรู้เพื่อก้าวข้ามปัญหาจำนวนงานไม่เพียงพอ เรื่องเล่าการเรียนรู้เพื่อก้าวข้ามปัญหาความไม่แน่นอนในการทำงาน เรื่องเล่าการเรียนรู้เพื่อก้าวข้ามปัญหาความผิดพลาดจากการทำงาน เรื่องเล่าการเรียนรู้เพื่อก้าวข้ามปัญหาความไม่มั่นคงทางการเงิน และเรื่องเล่าการเรียนรู้เพื่อก้าวข้ามปัญหาสุขภาพ (2) ลักษณะการเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดทางอาชีพ พบว่า เป็นการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นการเรียนรู้และปรับตัวอย่างรวดเร็ว และเป็นการเรียนรู้จากทุกกิจกรรมในชีวิต (3) กระบวนการเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดทางอาชีพ มีขั้นตอนคือ วิเคราะห์และกำหนดความต้องการในการเรียนรู้ วางเป้าหมายในการเรียนรู้ ค้นหาวิธีในการเรียนรู้ กำหนดวิธีการที่เหมาะสม ดำเนินการ ประเมินผล และปรับปรุงพัฒนา และ (4) วิธีการเรียนรู้

เพื่อความอยู่รอดทางอาชีพ ได้แก่ การเรียนรู้ผ่านสื่อออนไลน์ สื่อการเรียนรู้อื่น ๆ ผู้เชี่ยวชาญหลักสูตรการเรียนรู้ บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน ผลงานความคิดสร้างสรรค์ และกิจกรรมทั่วไปในชีวิตประจำวัน ผลการศึกษานั้นช่วยเติมเต็มองค์ความรู้เกี่ยวกับอาชีพฟรีแลนซ์ในประเทศไทย โดยพบว่าหลักการเรียนรู้ที่สำคัญของฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพ ได้แก่ การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-directed Learning) การเรียนรู้ตามอัธยาศัย (Informal Learning) และการเรียนรู้ทางอาชีพ (Vocational learning) โดยมีวิทยาการเทคโนโลยีเป็นส่วนสำคัญในการเรียนรู้ และงานวิจัยชิ้นนี้ยังค้นพบว่า นอกจากการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องแล้ว ระบบอุปถัมภ์นั้นมีส่วนสำคัญในการอยู่รอดทางอาชีพของฟรีแลนซ์ในประเทศไทย องค์ความรู้ดังกล่าวสามารถเป็นแนวทางในการอยู่รอดทางอาชีพสำหรับผู้ประกอบอาชีพฟรีแลนซ์ อีกทั้งยังเป็นการเปิดประตูสู่นโยบายการจัดตั้งองค์กรคุ้มครองดูแลและสนับสนุนผู้ประกอบอาชีพฟรีแลนซ์ในประเทศไทย

**คำสำคัญ:** ฟรีแลนซ์, ความอยู่รอดทางอาชีพ, การเรียนรู้

Thesis Title	A NARRATIVE INQUIRY OF LEARNING AMONG LONG-TERM SURVIVAL FREELANCERS IN THAI MEDIA AND ENTERTAINMENT INDUSTRY
Author	Miss Wipada Weanpetch
Degree	Master of Education
Major Field/Faculty/University	Learning Sciences and Educational Innovation Learning Sciences and Education Thammasat University
Thesis Advisor	Fon Ninkhate, Ph.D.
Thesis Co-Advisor	Iyared Boonyarit, Ph.D.
Academic Year	2019

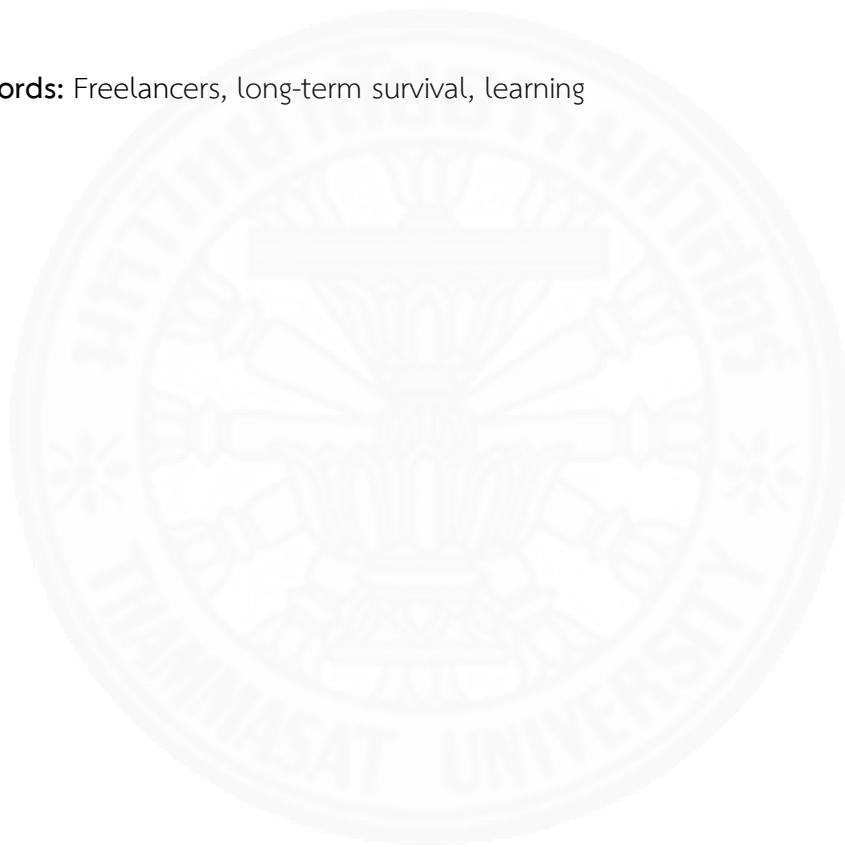
### ABSTRACT

Despite increasing number of freelancers worldwide in the past decade, there has been a lack of research regarding freelancers who thrive in such a risky career. This research thus aims to (1) study learning experiences of freelancers (2) analyze the learning narratives, perceptions of problems, and survival tips from freelancers in Thai media and entertainment industry. As a qualitative research with narrative approach, respondents were interviewed, observed without participation, and on-site recorded of which information were then thematically analyzed.

Data regarding learning experience of freelancers surviving in media and entertainment industry could be categorized into 4 topics: (1) Learning Narratives of overcoming inadequate workload, errors, cooperate unpredictability, financial instability, and health issue; (2) Means of Survival which was proven to be self-directed learning and swift adaptation from every steps in life; (3) Learning Process starting from evaluating and identifying the learning goal and methods to implementation, assessment, and improvement; and (4) Learning Method including online platform – and other medium– from professionals and everyone involved, educational courses, creative work, and trivial routines. This study offers both theoretical and practical contributions. At the theoretical level, this study offers to fulfill the knowledge about

freelancers in Thailand, finding that the key characteristics of long-term survival freelancers are Self-directed Learning, Informal Learning and Vocational Learning together with technological science as the main part of learning. Additionally, this study suggests that patronage system play a vital role in survival of freelancers in Thailand. The findings would not only help set the survival guidelines for the freelancers, but also urge the establishment of policies regarding protection and support among freelancers in Thailand.

**Keywords:** Freelancers, long-term survival, learning





## กิตติกรรมประกาศ

ชีวิตฟรีแลนซ์ตลอด 7 ปีของข้าพเจ้าเป็นชีวิตที่มีรสชาติมาก เป็นรสชาติของอารมณ์ท้อ  
เหนื่อย เครียด กังวล สับสน กลัว สนุก สบาย ตื่นเต้น ผจญภัย โชคดี อิสระ และมีความสุข

ข้าพเจ้าจึงอยากถ่ายทอดรสชาติชีวิตเหล่านี้ผ่านงานวิจัยชิ้นนี้ที่ทุ่มเททำด้วยหัวใจ  
เพราะอยากให้อ่านได้ทำความเข้าใจโลกการทำงานอันปั่นป่วนของพวกเรา และหวังว่าจะมีประโยชน์  
กับชีวิตของท่าน โดยเฉพาะเรื่องความฝันและการดิ้นรนเพื่อจะมีชีวิตในแบบที่ต้องการ

ขอบคุณผู้เล่าเรื่องทั้ง 5 คนที่ได้มาเรียนรู้ชีวิตฟรีแลนซ์ร่วมกันในช่วงเวลาหนึ่ง

ขอบคุณอาจารย์ที่รักยิ่งที่ช่วยเหลือจนวิทยานิพนธ์เล่มนี้เสร็จ อาจารย์ ดร.ฝน นิลเขต  
และ อาจารย์ ดร.ไอยเรศ บุญฤทธิ์ (ขอบคุณมาก ๆ เลยค่ะที่เข้าใจสถานการณ์ชีวิตของหนูเสมอ เวลา  
ครูฝนพูดว่า “ไม่เป็นไรนะ baby step” มันเป็นคำที่มีความหมายกับหนูมาก ๆ หรือเวลาคุณครูข้าง  
บอกว่า “งานนี้มันน่าสนใจจริง ๆ นะ” มันทำให้หนูอยากกลับมาทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ให้เสร็จทุกครั้ง  
แม้สถานการณ์ชีวิตฟรีแลนซ์จะปั่นป่วนขนาดไหนก็ตาม)

ขอบคุณหลวงพ่อกับแม่ และครอบครัวใหญ่ที่อดทน รอ อดทน รอ อดทน รอ รักนะคะ

ขอบคุณผู้ชายที่บอกให้กลับมาทำธีสิสได้แล้ว นี่ไง กลับมาทำงานเสร็จเลย

ขอบคุณหลานที่นอนดูการ์ตูนเป็นเพื่อนในวันที่อาครียดมาก ๆ อารักน้องนะ เป็นหนึ่ง  
ไอเดีย เปียโน ใบเฟิร์น เหนือ อิมบุญ และ อุ่นใจ

ขอบคุณอาจารย์ที่ LSED ทุกท่าน ทุกคนเป็นอาจารย์ของชีวิตเลยคะ

ขอบคุณเพื่อน ป.โท รุ่น 2 คิดถึงเวลาเราเล่นสนุกด้วยกันในห้องเรียนเสมอ อยากเช็คอิน-  
เช็คเอาท์กับทุกคนซ้ำแล้วซ้ำอีก (ขอให้ทุกคนรอดจากวิกฤติธีสิสนะ!)

ขอบคุณน้องเซฟและกากล้าผู้ไม่ทิ้งพี่ในวันที่ย่ำแย่กับภาษาอังกฤษ รวมถึงเพื่อนใน  
กลุ่มที่เหลือ เกรช ดาว แจ๊ป ที่มาช่วยพิสูจน์อักษรระหว่างที่ยวนาน...เที่ยวไป ทำธีสิสไป สนุกจัง

ขอบคุณโบสเบส ฝ่าย และทุกคนที่ถามว่า “ธีสิสเสร็จยัง” นี่ไง เสร็จแล้ว มาอ่านด้วยนะ

ขอบคุณเจ้าคอมพิวเตอร์ที่อดทน น้องดำเมี่ยมเก่งมากเลยลูก

สุดท้ายขอบคุณเด็กหญิงวิภาดาอายุ 9 เดือนคนนั้น ที่พยายามล้มลูกคลุกคลานอยู่ 9  
ชั่วโมงจนเดินได้...แม่ขอบอกบ่อยๆ ว่าเด็กคนนั้นสู้มากผิมนุชย์มามา ไม่ยอมแพ้อะไรเลย

นี่ไง...วิทยานิพนธ์เล่มนี้พิสูจน์แล้วว่าพวกเรานี้มันไม่ยอมแพ้อะไรเลยจริง ๆ นะวิภาดา

นางสาววิภาดา แหวนเพชร

## สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(1)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(3)
กิตติกรรมประกาศ	(5)
สารบัญตาราง	(14)
สารบัญภาพ	(15)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญ	1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย	7
1.3 คำถามการวิจัย	7
1.4 กรอบแนวคิดการวิจัย	7
1.5 นิยามศัพท์	8
1.6 ขอบเขตการวิจัย	8
1.7 ความสำคัญและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	9
บทที่ 2 วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับอาชีพฟรีแลนซ์	10
2.1.1 ประวัติความเป็นมาและชื่อเรียก	10
2.1.2 ลักษณะของอาชีพฟรีแลนซ์	12
2.1.3 ฟรีแลนซ์ประเภทต่าง ๆ	16
2.1.4 ความท้าทายต่าง ๆ ในการประกอบอาชีพฟรีแลนซ์	18

2.1.4.1	ความท้าทายในการดำรงอาชีพให้ต่อเนื่อง	19
2.1.4.2	ความท้าทายด้านการเงิน	19
2.1.4.3	ความท้าทายด้านการบริหารจัดการชีวิต	19
2.1.4.4	ความท้าทายในการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี	20
2.1.5	หลักการและกลยุทธ์ความอยู่รอดของอาชีพฟรีแลนซ์	20
2.2	แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้	23
2.2.1	การเรียนรู้ตามอัธยาศัย (Informal Learning)	25
2.2.1.1	การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Directed Learning)	26
2.2.1.2	การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญ (Incidental Learning)	28
2.2.1.3	การขัดเกลาทางสังคม (Socialization)	29
2.3	แนวคิดเกี่ยวกับวิธีวิทยาการวิจัยเรื่องเล่า (Narrative Research)	30
2.3.1	ความหมายของการวิจัยแนวเรื่องเล่า	30
2.3.2	หลักเกณฑ์ในการศึกษาเรื่องเล่า	31
2.3.3	กระบวนการวิจัยแนวเรื่องเล่า	32
2.3.4	กระบวนการวิเคราะห์เรื่องเล่า	33
2.3.5	หลักเกณฑ์ของเรื่องเล่าที่ดี	33
2.4	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	34
บทที่ 3 วิธีกรวิจัย		37
3.1	การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล	38
3.1.1	ผู้ให้ข้อมูล	38
3.1.2	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	39
3.1.2.1	เครื่องมือหลัก	40
	(1) การสัมภาษณ์ (Interview)	40
3.1.2.2	เครื่องมือรอง	41
	(1) การสังเกต (Observation)	41
	(2) แบบบันทึกภาคสนาม (field note)	42
3.2	ขั้นตอนการเก็บข้อมูล	43
3.3	การวิเคราะห์ข้อมูล	44
3.4	การตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของงานวิจัย	45

บทที่ 4 ผลการศึกษา : โลกการทำงานของฟรีแลนซ์ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทย	47
4.1 เส้นทางชีวิตและลักษณะการทำงานของฟรีแลนซ์	48
4.1.1 ประวัติของผู้เล่าเรื่อง	48
4.1.1.1 วิถี ตากล้องที่เป็นนักร้อง	48
(1) จุดเริ่มต้นในเส้นทางอาชีพฟรีแลนซ์ที่มีความสามารถหลากหลาย	48
(2) การเข้าสู่เส้นทางอาชีพฟรีแลนซ์ที่มีความสามารถหลากหลาย	50
(3) จุดเปลี่ยนในเส้นทางอาชีพฟรีแลนซ์	51
(4) การดำรงอาชีพในปัจจุบัน	52
4.1.1.2 ลดา ช่างภาพเบื้องหลัง	53
(1) จุดเริ่มต้นในเส้นทางอาชีพฟรีแลนซ์ช่างภาพเบื้องหลังที่มีผลงานโดดเด่น	53
(2) การเข้าสู่เส้นทางอาชีพฟรีแลนซ์ช่างภาพเบื้องหลังที่มีผลงานโดดเด่น	54
(3) จุดเปลี่ยนในเส้นทางอาชีพฟรีแลนซ์	55
(4) การดำรงอาชีพในปัจจุบัน	56
4.1.1.3 ทิงเกอร์เบิ้ล ดาราที่ทำคลิปตลก	56
(1) จุดเริ่มต้นในเส้นทางอาชีพฟรีแลนซ์นักแสดงมากความสามารถ	57
(2) การเข้าสู่เส้นทางอาชีพฟรีแลนซ์นักแสดงมากความสามารถ	58
(3) จุดเปลี่ยนในเส้นทางอาชีพฟรีแลนซ์	59
(4) การดำรงอาชีพในปัจจุบัน	60
4.1.1.4 กาย แอนิเมเตอร์	60
(1) จุดเริ่มต้นเส้นทางอาชีพฟรีแลนซ์แอนิเมเตอร์ผู้นำเทคโนโลยี	60
(2) การเข้าสู่เส้นทางอาชีพฟรีแลนซ์แอนิเมเตอร์ผู้นำเทคโนโลยี	61
(3) จุดเปลี่ยนในเส้นทางอาชีพฟรีแลนซ์	62
(4) การดำรงอาชีพในปัจจุบัน	64
4.1.1.5 ท็อป บล็อกเกอร์ท่องเที่ยว	65
(1) จุดเริ่มต้นเส้นทางอาชีพฟรีแลนซ์บล็อกเกอร์ท่องเที่ยวอันดับต้นของเมืองไทย	65
(2) การเข้าสู่เส้นทางอาชีพฟรีแลนซ์บล็อกเกอร์ท่องเที่ยวอันดับต้นของเมืองไทย	67

(3) การดำรงอาชีพในปัจจุบัน	67
4.1.2 วิเคราะห์เส้นทางชีวิตของฟรีแลนซ์ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทย	68
4.2 โลกการทำงานของฟรีแลนซ์ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทย	74
4.2.1 ลักษณะการทำงาน	74
4.2.1.1 ลักษณะการทำงานในแต่ละสาขาอาชีพ	74
(1) การทำงานของช่างภาพ (ภาพนิ่ง / ภาพเคลื่อนไหว)	74
(2) ลักษณะการทำงานของนักแสดง	77
(3) ลักษณะการทำงานของนักออกแบบและสร้างการ์ตูน ภาพเคลื่อนไหว หรือแอนิเมเตอร์ (animator)	78
(4) ลักษณะการทำงานของนักร้อง นักดนตรี นักแต่งเพลง	80
(5) ลักษณะการทำงานของบล็อกเกอร์ (blogger)	81
4.2.1.2 วิเคราะห์ความหมายลักษณะการทำงานของฟรีแลนซ์	83
(1) รายได้ของฟรีแลนซ์เกิดจากการริเริ่มสร้างสรรค์ผลงานด้วยตนเอง หรือเกิดจากการว่าจ้าง	83
(2) การทำงานที่สร้างรายได้จากการใช้ทักษะความสามารถ ความคิดสร้างสรรค์หรือเอกลักษณ์ที่โดดเด่น	83
(3) ฟรีแลนซ์ต้องมีกลยุทธ์ทางธุรกิจของตนเอง	84
(4) ใช้อุปกรณ์ของตนเองในการทำงาน	84
(5) ทำงานอย่างเต็มความสามารถในทุกขั้นตอน	84
(6) ทำงานหลากหลายทักษะในเวลาเดียว	84
4.2.2 วิธีชีวิตประจำวัน	85
4.2.2.1 วิธีชีวิตประจำวันของฟรีแลนซ์	85
4.2.2.2 วิเคราะห์ความหมายวิธีชีวิตประจำวันของฟรีแลนซ์	86
(1) ฟรีแลนซ์สามารถเลือกวันทำงานและวันหยุดได้	87
(2) สามารถสร้างสรรค์ผลงานได้ทุกเวลา	87
(3) ระยะเวลาการทำงานไม่ได้บ่งบอกประสิทธิภาพการทำงาน	87
4.2.3 สถานที่ทำงาน	88
4.2.3.1 สถานที่ทำงาน	88
(1) สถานที่ถ่ายทำ	88
(2) บ้าน / คอนโด	89
(3) ออฟฟิศ	90

		92
	(4) ร้านกาแฟและพื้นที่ร่วมทำงาน (co-working space)	92
	(5) สถานที่ท่องเที่ยวและสถานที่พัก	92
	(6) ห้องซ้อมการแสดงดนตรี	93
	(7) สถานที่อื่น ๆ	93
	4.2.3.2 วิเคราะห์ความหมายสถานที่ทำงานของฟรีแลนซ์	94
	(1) ทุกสถานที่สามารถสร้างสรรค์ผลงานได้	94
	(2) บรรยากาศการทำงานต้องเหมาะแก่การใช้ความคิดสร้างสรรค์	94
	(3) วัฒนธรรมการทำงานที่ให้อิสระและไว้วางใจซึ่งกันและกัน	94
	4.2.4 บุคคลที่มีปฏิสัมพันธ์ในการทำงาน	95
	4.2.4.1 บุคคลที่มีปฏิสัมพันธ์ในการทำงาน	95
	(1) ผู้ว่าจ้าง	95
	(2) ฟรีแลนซ์ร่วมสาขาอาชีพ	95
	(3) ผู้เชี่ยวชาญ	96
	(4) บุคคลที่ความสัมพันธ์ใกล้ชิด	97
	(5) สมาชิกร่วมสถาบันการศึกษา	97
	(6) ผู้ติดตามผลงานหรือแฟนคลับ (Fanclub)	98
	(7) บุคคลทั่วไปที่สามารถทำให้เกิดการจ้างงานและรายได้	98
	4.2.4.2 วิเคราะห์ความหมายบุคคลที่มีปฏิสัมพันธ์ในการทำงานของฟรีแลนซ์	98
	(1) ทุกคนสามารถเป็นเพื่อนร่วมงานหรือนายจ้างได้	99
	(2) สมาชิกร่วมสถาบันการศึกษามีส่วนช่วยให้ฟรีแลนซ์อยู่รอดทางอาชีพ	99
	(3) ฟรีแลนซ์สามารถเลือกผู้ร่วมงานได้	99
	(4) ทุกคนสามารถช่วยให้ฟรีแลนซ์พัฒนาทักษะการทำงานได้	100
	(5) ทุกคนสามารถทำให้ฟรีแลนซ์ออกจากเส้นทางอาชีพได้	100
	4.3 สรุปและอภิปรายผลการศึกษาลोकการทำงานของฟรีแลนซ์ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทย	100
	บทที่ 5 ผลการศึกษา : เรื่องเล่าการเรียนรู้ของฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพ ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทย	103
	5.1 นิยามความอยู่รอดทางอาชีพของฟรีแลนซ์ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทย	104

5.2 ปัญหาที่กระทบต่อความอยู่รอดทางอาชีพของฟรีแลนซ์ในอุตสาหกรรมสื่อ และบันเทิงไทย	106
5.2.1 ปัญหาจำนวนงานไม่เพียงพอ	106
5.2.2 ปัญหาความไม่แน่นอนในการทำงาน	109
5.2.3 ปัญหาความผิดพลาดจากการทำงาน	110
5.2.4 ปัญหาความไม่มั่นคงทางการเงิน	112
5.2.5 ปัญหาสุขภาพ	112
5.3 การเรียนรู้เพื่อก้าวข้ามปัญหาที่กระทบต่อความอยู่รอดทางอาชีพ	114
5.3.1 การก้าวข้ามปัญหาจำนวนงานไม่เพียงพอ	114
5.3.1.1 การค้นหาข้อมูลการทำงาน	115
5.3.1.2 การสร้างชื่อเสียง	115
5.3.1.3 การสร้างความสัมพันธ์และรักษาความสัมพันธ์กับผู้คน	118
5.3.2 การก้าวข้ามปัญหาความไม่แน่นอนในการทำงาน	120
5.3.3 การก้าวข้ามปัญหาความผิดพลาดจากการทำงาน	121
5.3.4 การก้าวข้ามปัญหาความไม่มั่นคงทางการเงิน	133
5.3.5 การก้าวข้ามปัญหาสุขภาพ	135
5.4 สรุปการเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดทางอาชีพของฟรีแลนซ์ในอุตสาหกรรมสื่อ และบันเทิงไทย	135
5.4.1 เรื่องเล่าการเรียนรู้ของฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพ	135
5.4.2 ลักษณะการเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดทางอาชีพ	137
5.4.3 กระบวนการเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดทางอาชีพ	138
5.4.4 วิธีการเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดทางอาชีพ	140
 บทที่ 6 สรุปและอภิปรายผลการศึกษา	 143
6.1 สรุปผลการศึกษา	143
6.1.1 โลกการทำงานของฟรีแลนซ์ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทย	143
6.1.2 เรื่องเล่าการเรียนรู้ของฟรีแลนซ์ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทย	144
6.1.2.1 เรื่องเล่าการเรียนรู้ของฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพ	144
6.1.2.2 ลักษณะการเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดทางอาชีพ	145
(1) เป็นการเรียนรู้ด้วยตนเอง	145

	(12)
(2) เป็นการเรียนรู้และปรับตัวอย่างรวดเร็ว	145
(3) เป็นเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากทุกกิจกรรมในชีวิตประจำวัน	145
6.1.2.3 กระบวนการเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดทางอาชีพ	146
(1) วิเคราะห์และกำหนดความต้องการในการเรียนรู้	146
(2) วางเป้าหมายในการเรียนรู้	146
(3) ค้นหาวิธีในการเรียนรู้	146
(4) กำหนดวิธีการที่เหมาะสม	146
(5) การดำเนินการ	146
(6) ประเมินผล	147
(7) ปรับปรุงพัฒนา	147
6.1.2.4 วิธีการเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดทางอาชีพ	147
6.2 อภิปรายผลการศึกษา	147
6.2.1 ค่านิยมการทำงานของคนรุ่นเก่าและการเติบโตของวิทยาการเทคโนโลยี ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพฟรีแลนซ์ในกลุ่มคนรุ่นใหม่	148
6.2.2 อาชีพฟรีแลนซ์นั้นเป็นอาชีพที่หลุดกรอบทางอาชีพแบบเดิม (Old Career)	149
6.2.3 เรื่องเล่าการเรียนรู้ของฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพสะท้อนกระบวนการ เรียนรู้ในโมเดลความสำเร็จทางอาชีพของฟรีแลนซ์ (Career intelligent model)	151
6.2.3.1 เรื่องเล่าการเรียนรู้เพื่อก้าวข้ามปัญหาความผิดพลาดในการทำงาน สะท้อนกระบวนการเรียนรู้ด้านทุนมนุษย์ (Human Capital – Knowing How)	153
6.2.3.2 เรื่องเล่าการเรียนรู้เพื่อก้าวข้ามปัญหาจำนวนงานไม่เพียงพอสะท้อน กระบวนการเรียนรู้ด้านทุนทางสังคม (Social Capital – Knowing Whom)	154
6.2.3.3 เรื่องเล่าการเรียนรู้เพื่อก้าวข้ามปัญหาจำนวนงานทำไม่เพียงพอ สะท้อนกระบวนการเรียนรู้ด้านกลยุทธ์ทางธุรกิจ (Business Strategies)	154
6.2.4 ระบบอุปถัมภ์เป็นปัจจัยสำคัญต่อความอยู่รอดทางอาชีพของฟรีแลนซ์ ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทย	156



6.2.5 การเรียนรู้เพื่อการอยู่รอดทางอาชีพของฟรีแลนซ์ในอุตสาหกรรมสื่อและ บันเทิงไทย คือ การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-directed Learning) การ เรียนรู้ตามอัธยาศัย (Informal Learning) และการเรียนรู้ทางอาชีพ (Vocational Learning)	158
6.3.6 วิทยาการเทคโนโลยีเป็นส่วนสำคัญในการเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดทางอาชีพ	162
6.3 ประโยชน์ของงานวิจัย	165
6.4 ข้อเสนอแนะ	165
รายการอ้างอิง	167
ภาคผนวก	
ประวัติผู้เขียน	185



## สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1 การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างพนักงานประจำและฟรีแลนซ์ แผลจากตาราง ในบทความเรื่อง Working as a freelancer (Sacia, 2017)	13
2.2 การแบ่งหมวดหมู่อาชีพของฟรีแลนซ์จาก <a href="http://www.freelancer.com">www.freelancer.com</a>	17
2.3 เปรียบเทียบการเรียนรู้ตามอัธยาศัยแบบต่าง ๆ	26
3.1 ตัวอย่างของแบบบันทึกภาคสนามของงานวิจัย ‘เรื่องเล่าของฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทาง อาชีพ’	43
4.1 เส้นทางชีวิตของฟรีแลนซ์ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทย	68



## สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
2.1	โมเดลความสำเร็จทางอาชีพของฟรีแลนซ์ (Freelance Career Success Model)	21
2.2	การเกิดพฤติกรรมการเรียนรู้	24
6.1	โมเดลความสำเร็จทางอาชีพของฟรีแลนซ์	152



## บทที่ 1

### บทนำ

#### 1.1 ที่มาและความสำคัญ

การเติบโตทางวิทยาการและเทคโนโลยีสมัยใหม่ส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับโครงสร้างทางสังคม เทคโนโลยี วัฒนธรรม รวมถึงระบบเศรษฐกิจ (Müller & Arum, 2004) โดยทำให้ระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่เน้นความรู้ การบริการ และการขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมมากขึ้น (Burke, 2012) องค์กรต่าง ๆ จึงต้องปรับตัวผ่านการปรับโครงสร้างพนักงาน จ้างผู้ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะอิสระในการทำงานมากขึ้นเพื่อพัฒนาองค์กรให้เท่าทันโลกยุคปัจจุบัน (Kazi, Yusoff, Khan, & Kazi, 2014) มีการทำนายในปี 1989 ว่าในอนาคตองค์กรต่าง ๆ จะประกอบไปด้วยแรงงานสามกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มพนักงานมืออาชีพที่เป็นตัวแทนสมรรถนะหลักขององค์กร กลุ่มพนักงานประจำ และกลุ่มพนักงานอิสระทำสัญญาการจ้างผ่านงานแต่ละโครงการ (Handy, 1989) นอกจากนี้ การศึกษายังพบว่า คนยุคใหม่มีความเป็นปัจเจกมากขึ้นในมิติของการทำงาน ให้ความสำคัญกับเงินเดือนและความมั่นคงน้อยลง แต่ให้ความสำคัญกับการทำงานตามเป้าหมายชีวิตมากขึ้น (Inglehart, 1990) ดังนั้น คนกลุ่มนี้เลือกจะเติบโตในเส้นทางอาชีพด้วยตนเองและมีความปรารถนาที่จะเป็นเจ้านายตนเองจึงเลือกประกอบอาชีพอิสระ (Handy, 1989) ซึ่งผู้ประกอบอาชีพอิสระเหล่านี้มีชื่อเรียกในปัจจุบันว่า ‘ผู้ประกอบอาชีพฟรีแลนซ์’ ที่กำลังมีแนวโน้มเติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่องทั่วโลกในเวลานี้ (Freelancer Union, 2017)

อาชีพฟรีแลนซ์ คือ อาชีพรับจ้างอิสระที่ใช้จุดขายคือ ทักษะและความสามารถ ทำงานโดยไม่ผูกมัดกับองค์กรใดใด ซึ่งระยะเวลาในการทำงานและค่าตอบแทนขึ้นอยู่กับข้อตกลงของทั้งสองฝ่ายผ่านการทำสัญญาหรือไม่ทำสัญญาก็ได้ ฟรีแลนซ์สามารถทำสัญญากับนายจ้างได้หลายคนในเวลาเดียวกันและสามารถเลือกสถานที่ทำงานได้เอง (Kazi, Yusoff, Khan, & Kazi, 2014) ในปี 2549 กฎหมายไทยจัดผู้ประกอบอาชีพอิสระหรือฟรีแลนซ์อยู่ในกลุ่ม ‘แรงงานนอกระบบ’ (informal workers) คือ ผู้ที่ทำงานโดยไม่มีสัญญาจ้างทางการ ทำงานนอกระบบประกอบการ และไม่มีค่าตอบแทนที่แน่นอน (กลุ่มงานวิจัยและข้อมูล สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2549)

ในปี 2017 สมาพันธ์ฟรีแลนซ์แห่งสหรัฐอเมริกา (Freelancer Union) สัมภาษณ์พบว่า ชาวอเมริกัน 57 ล้านคน ประกอบอาชีพฟรีแลนซ์ และคาดว่าแรงงานส่วนใหญ่ของประเทศจะประกอบอาชีพนี้ภายในปี 2027 (Freelancer Union, 2017) เช่นเดียวกับฝั่งยุโรปที่มีผู้ประกอบอาชีพฟรีแลนซ์คิดเป็นเกือบ 1 ใน 4 ของแรงงานทั้งหมด ทำให้อาชีพอิสระกลายเป็นกลุ่มที่เติบโตรวดเร็วที่สุดในตลาดแรงงานของทวีป ส่วนประเทศไทยนั้นแม้จะไม่มี การสำรวจสถิติผู้ประกอบอาชีพฟรีแลนซ์ แต่ก็มี

การสำรวจพบแรงงานนอกระบบจำนวน 20.8 ล้านคน จากผู้มีงานทำทั้งประเทศ 37.7 ล้านคน เรียกว่า แรงงานนอกระบบนั้นเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนและพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในเวลาขึ้นี้ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2560)

การสำรวจในประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศรัสเซียพบว่ากลุ่มผู้ประกอบการอาชีพฟรีแลนซ์ มากที่สุดคือ กลุ่มคนรุ่นใหม่ (Millennials) ซึ่งเกิดในช่วงปี 1980-2000 โดยคนกลุ่มนี้ให้ความสำคัญในการทำงานที่ตรงตามเป้าหมายและศักยภาพของตนเอง รวมถึงการใช้ชีวิตอย่างมีสมดุล (Freelancer Union, 2017; Shevchuk & Strebkov, 2012) อีกทั้งมีการสำรวจพบว่ากลุ่มคนที่ทำอาชีพฟรีแลนซ์มักมีการศึกษาที่ดี ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยและพบว่า 1 ใน 10 ของฟรีแลนซ์จบปริญญาโท และปริญญาเอก (Shevchuk & Strebkov, 2012) นอกจากนี้ ยังพบคนกลุ่มอื่น ๆ ที่ประกอบอาชีพนี้ เช่น คนใกล้เกษียณ คนเพิ่งลาออกจากงาน คนเปลี่ยนงานอดิเรกมาเป็นอาชีพ เป็นต้น (Freelancer Union, 2016) โดยพบว่าผู้ประกอบการอาชีพฟรีแลนซ์อยู่ในอุตสาหกรรมสื่อมวลชนมากที่สุด (Storey, Salaman, & Platman, 2005)

ประเทศไทยนั้นมีข้อมูลการขยายตัวของอาชีพฟรีแลนซ์เช่นกัน โดยข้อมูลจากศูนย์วิจัยเศรษฐกิจและธุรกิจ ธนาคารไทยพาณิชย์ ซึ่งสำรวจกลุ่มตัวอย่างจำนวน 9,387 คน พบว่า 1 ใน 3 ของคนกลุ่มนี้ประกอบอาชีพรับจ้างทำงานชั่วคราว โดยใช้ทักษะที่หลากหลายในเวลาเดียวกัน ผลสำรวจพบว่า 30% ของคนกลุ่มนี้เป็นฟรีแลนซ์ นอกจากนี้ การสำรวจยังพบว่าพนักงานประจำ 79% อยากลาออกมาทำงานอิสระทั้งการเป็นฟรีแลนซ์และเป็นเจ้าของธุรกิจ (EIC Article, 2019) สอดคล้องกับข้อบ่งชี้จากจำนวนสมาชิกของเว็บไซต์สมัครงานสำหรับฟรีแลนซ์ที่เพิ่มมากขึ้น เช่น ผลสำรวจล่าสุดจากเว็บไซต์ฟรีแลนซ์เบย์ (www.freelancebay.com) มีสมาชิกฟรีแลนซ์ทุกสาขาอาชีพรวมกันกว่า 38,000 คน (freelancebay, 2018) เว็บไซต์และแอปพลิเคชันฟาสต์เวิร์ก (www.fastwork.com) มีสมาชิกเป็นฟรีแลนซ์ถึง 5,000 คน (Fastwork, 2018) โดยพบว่าผู้ประกอบการอาชีพฟรีแลนซ์ส่วนใหญ่ทำงานในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทย ทั้งงานกราฟฟิก งานเขียน และอื่น ๆ (Fastwork, 2018) นอกจากนี้ ยังพบงานวิจัยเกี่ยวกับค่านิยมด้านอาชีพของคนรุ่นใหม่ในประเทศไทย พบว่าคนรุ่นใหม่ต้องการทำงานอิสระ ตอบโจทย์เป้าหมายชีวิต และได้เป็นเจ้านายตนเอง จึงต้องการทำงานประจําน้อยลง และหันมาประกอบอาชีพอิสระเช่นอาชีพฟรีแลนซ์ หรือผู้ประกอบการมากขึ้น (เอ็นไวโรซอล, 2017)

แม้ฟรีแลนซ์นั้นเป็นอาชีพที่กำลังเติบโตขึ้นทั่วโลกแต่ผู้ประกอบการอาชีพก็มีความเสี่ยงทางด้านรายได้หรือขาดทุน (Burke, 2012) เนื่องจากความไม่แน่นอนของงานและรายได้ ไม่มีสวัสดิการต่าง ๆ มารองรับ และต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ด้วยตนเองทั้งค่ารักษาพยาบาลหรือค่าประกัน (Kazi, Yusoff, Khan, & Kazi, 2014) โดยสมาพันธ์ฟรีแลนซ์แห่งสหรัฐอเมริกาสำรวจพบว่าฟรีแลนซ์จำนวนมากมีงานทำไม่เพียงพอ และเจอปัญหาการโกงและการจ่ายเงินช้ากว่ากำหนด (Freelancer Union, 2017) สอดคล้องกับการสำรวจของเว็บไซต์ฟรีแลนซ์เซอร์แมพ (www.freelancermap.com)

ที่พบว่าฟรีแลนซ์มีปัญหาในการหาลูกค้าและมีรายได้ไม่แน่นอน (Freelancemap, 2015) เช่นเดียวกับการสำรวจสถานการณ์ปัญหาของฟรีแลนซ์ในประเทศไทย จำนวน 20 คน พบว่าฟรีแลนซ์ในเมืองไทยมีความกังวล เช่น กลัวไม่มีงานป้อน กลัวไม่มีเงินเก็บในยามชรา กลัวไม่มีเงินส่งเสียให้ครอบครัว กลัวโดนตัดราคางาน กลัวประสบอุบัติเหตุแล้วไม่สามารถทำงานต่อได้ และกลัวรายได้ไม่พอเลี้ยงตัวเอง เป็นต้น (TCIJ, 2019) จึงกล่าวได้ว่าเป็นอาชีพที่ต้องเผชิญกับความท้าทายและความเสี่ยงในการอยู่รอดทางอาชีพตลอดเวลา จากการทบทวนวรรณกรรมสถานการณ์ความอยู่รอดของผู้ประกอบอาชีพฟรีแลนซ์ พบว่าระยะเวลาที่ผู้ประกอบอาชีพฟรีแลนซ์จะอยู่รอดทางอาชีพคือ 3 ปีขึ้นไป (Merz, & Paic, 2006) โดยการสำรวจชิ้นนี้ยังกล่าวเพิ่มเติมว่าผู้ชายมีโอกาสอยู่รอดทางอาชีพมากกว่าผู้หญิง และมักเป็นผู้ทำงานฟรีแลนซ์ในสายอาชีพทางการแพทย์ กฎหมาย และอุตสาหกรรมสื่อสารมวลชน จึงเป็นจุดเริ่มต้นให้ผู้วิจัยเกิดคำถามว่า “ประสบการณ์ชีวิตของฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพเป็นอย่างไร”

เมื่อทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับปัจจัยต่าง ๆ ที่ช่วยให้ฟรีแลนซ์อยู่รอดทางอาชีพในระดับนโยบาย พบว่าในประเทศสหราชอาณาจักรและสหรัฐอเมริกา ‘สหภาพวิชาชีพอิสระ’ เพื่อช่วยเหลือและดูแลผลประโยชน์แก่ผู้ประกอบอาชีพฟรีแลนซ์ โดยสหรัฐอเมริกานั้นใช้ชื่อว่า Freelancers Union of America และสหราชอาณาจักรใช้ชื่อว่า Association of Independent Professionals and the Self Employed (IPSE) ทั้งสองหน่วยงานให้ฟรีแลนซ์ลงทะเบียนสมาชิกและเสียค่าธรรมเนียมรายปีเพื่อคุ้มครองสิทธิประโยชน์ในด้านต่าง ๆ อาทิ ประกันสุขภาพ จดหมายข่าวและองค์ความรู้สำหรับการพัฒนาอาชีพของฟรีแลนซ์ ส่วนลดในการเข้าถึงสินค้าและบริการ การดูแลเรื่องสัญญาจ้าง และสิทธิพิเศษต่าง ๆ (Freelancers Union, IPSE, 2018) ส่วนในประเทศไทยนั้น ยังไม่มีรายงานหรือสถิติเกี่ยวกับฟรีแลนซ์ที่ชัดเจนจากหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชน ไม่มีองค์กรหรือสมาคมรองรับและดูแลผลประโยชน์ เนื่องจากฟรีแลนซ์นั้นเป็นแรงงานนอกระบบที่ไม่มีนายจ้างตามกฎหมายคุ้มครองแรงงาน จึงไม่ได้รับสิทธิตาม พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 แต่มีนโยบายจากรัฐบาลเพื่อช่วยเหลือผู้ประกอบอาชีพนี้ได้แก่ สิทธิผู้ประกันตนของผู้ประกอบอาชีพอิสระอยู่ในกลุ่มมาตรา 40 ของระบบประกันสังคม ทำให้มีเงินจ่ายสมทบหากว่างงานรวมถึงการรักษาพยาบาล รวมถึงสิทธิในการออมเงินผ่านกองทุนเงินออมแห่งชาติ กองทุนเพื่อเงินบำนาญเมื่อถึงวัยเกษียณ (กองทุนการออมแห่งชาติ, 2558) อย่างไรก็ตามนโยบายต่าง ๆ ยังไม่ครอบคลุมสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ของฟรีแลนซ์ในประเทศไทย

นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยที่พยายามศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่ช่วยให้ฟรีแลนซ์อยู่รอดทางอาชีพในระดับบุคคล พบว่าปัจจัยสำคัญในการอยู่รอดทางอาชีพคือ ทักษะและความเชี่ยวชาญที่หลากหลาย กล่าวคือ เมื่อมีความเชี่ยวชาญใหม่ ๆ เกิดขึ้น ฟรีแลนซ์สามารถใช้สิ่งนั้นเป็นจุดขายและเป็นช่องทางในการสร้างรายได้ให้ตนเองได้มากขึ้น (Van den Born, 2009) และหากทักษะและความเชี่ยวชาญนั้นโดดเด่น และได้รับการยอมรับ เช่น ได้รับชื่อเสียงจากการประกวดหรือเผยแพร่ในสื่อต่าง ๆ ยิ่งทำให้ลูกค้าประจำเลือกจ้างฟรีแลนซ์อย่างต่อเนื่องและขยายกลุ่มลูกค้าใหม่ได้มากขึ้น

ส่งผลให้มีรายได้มากขึ้น นอกจากนี้ การรักษาความสัมพันธ์กับลูกค้าก็เป็นเรื่องที่สำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จทางอาชีพ เช่นเดียวกับความเชี่ยวชาญในการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ (Gold & Mustafa, 2013) การศึกษายังพบอีกว่าคุณลักษณะส่วนบุคคลก็ส่งผลต่อความสำเร็จทางอาชีพฟรีแลนซ์ คือ เป็นคนที่มีความยืดหยุ่น ความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะการสื่อสารที่ดี (Kraus et al., 2008)

การศึกษาชิ้นหนึ่งพบว่า การเรียนรู้และพัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่องเป็นสิ่งสำคัญที่สุดสำหรับการดำรงอาชีพฟรีแลนซ์ให้อยู่รอด โดยพบว่าฟรีแลนซ์ที่ทำกิจกรรมการเรียนรู้และพัฒนาทักษะทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่องนั้นเติบโตทางอาชีพมากกว่าผู้ที่ไม่ได้เรียนรู้ โดยเฉพาะกลุ่มฟรีแลนซ์ที่ทำงานเกี่ยวกับเทคโนโลยีและนวัตกรรมต่าง ๆ (Sapsed, Camerani, Masucci, Petermann, & Rajguru, 2015) สอดคล้องกับงานวิจัยคุณภาพแนวเรื่องเล่าในปี 2011 ของ Cornelia และคณะ ที่ศึกษาพัฒนาการสู่ความเป็นมืออาชีพของนักการศึกษาผู้ใหญ่ฟรีแลนซ์ โดยเปรียบเทียบเรื่องเล่าเกี่ยวกับความเป็นมืออาชีพในการทำงานในแต่ละช่วงชีวิต เริ่มสัมภาษณ์ครั้งแรกในปี 1980 และอีกครั้งใน 25 ปีต่อมา ผู้วิจัยกล่าวว่าฟรีแลนซ์นั้นจะอยู่รอดทางอาชีพและมีความเป็นมืออาชีพได้หากฟรีแลนซ์เป็น ‘นักเรียนรูแบบถาวร’ เพราะลักษณะอาชีพซึ่งเต็มไปด้วยสิ่งที่คาดเดาไม่ได้ ทำให้ฟรีแลนซ์ต้องเรียนรู้ที่จะปรับปรุงและพัฒนาอาชีพอย่างต่อเนื่องเพื่อเท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลก (Maier-Gutheil & Hof, 2011)

ผู้วิจัยสนใจประเด็นการเรียนรู้และปรับตัวเพื่อความอยู่รอดทางอาชีพของฟรีแลนซ์ เพราะเชื่อว่าการเผชิญสถานการณ์ทางอาชีพที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา รวมถึงการปรับตัวกับเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อความอยู่รอดทางอาชีพ จะสามารถเป็นแนวทางในการเรียนรู้และปรับตัวแก่อาชีพอื่น ๆ ได้ เนื่องจากโลกยุคปัจจุบันนั้นเต็มไปด้วยการเปลี่ยนแปลงทางวิทยาการและเทคโนโลยีซึ่งทุกอาชีพก็ต้องปรับตัวเช่นกัน โดยมีรายงานจากองค์กรศึกษาและวิจัยเทรนด์ที่ขับเคลื่อนด้วยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีกล่าวถึงอาชีพที่มีแนวโน้มจะหายไปในอนาคตเนื่องจากเทคโนโลยีต่าง ๆ เข้ามาแทนที่ รวมถึงได้เผยแพร่รายงาน 20 อาชีพใหม่แห่งโลกอนาคตที่จะเกิดขึ้นในปี 2030 โดยกล่าวว่าหากทุกอาชีพสามารถเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้เท่าทันโลก โลกยุคใหม่จะเป็นโลกแห่งโอกาสทางอาชีพ เพราะการเติบโตอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีสารสนเทศและอินเทอร์เน็ตที่คอยเป็นสะพานเชื่อมองค์ความรู้ต่าง ๆ สอดคล้องกับแนวคิดของภาคีเพื่อทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (Partnership for 21st Century Skills) หนึ่งในองค์กรสำคัญของโลกซึ่งสมาชิกประกอบด้วยบริษัทขนาดใหญ่ องค์กรวิชาชีพระดับประเทศ และหน่วยงานด้านการศึกษาได้กล่าวหาว่าหนึ่งในทักษะสำคัญในการดำรงชีวิตอย่างเท่าทันการเปลี่ยนแปลงคือ ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม โดยเชื่อว่าผู้ที่สามารถเรียนรู้และปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ใหม่ ๆ ของโลกได้เท่านั้นจึงจะประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิต (เบลันก้า เจมส์ และ แบรินด รอน, 2556)

โดยงานวิจัยชิ้นนี้ศึกษาการเรียนรู้และการปรับตัวของฟรีแลนซ์ที่ทำงานอยู่ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทย กลุ่มอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับความสนุกเพลิดเพลิน เป็นกิจการที่เกี่ยวข้องกับ

การเผยแพร่ (Distribution) และผลิต (Manufacture) อันประกอบด้วย ภาพยนตร์ (Film) แอนิเมชัน (Animation) การแพร่ภาพและกระจายเสียง (Broadcasting) เกม (Games) ดนตรี (Music) สิ่งพิมพ์ (Printing & Publishing) ครอบคลุมไปถึงสื่อออนไลน์และสื่อใหม่ (online and new media) ซึ่งเป็นวงการที่มีฟรีแลนซ์มากที่สุด (Kazi, Yusoff, Khan, & Kazi, 2014) และมีข้อบ่งชี้จากเว็บไซต์หางานของฟรีแลนซ์ต่าง ๆ ว่าเป็นตลาดงานที่มีฟรีแลนซ์อยู่มากที่สุด (fastwork, freelancebay, 2018) อีกทั้งอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงนั้นเป็นอุตสาหกรรมที่เติบโตติดอันดับหนึ่งในสามของประเทศไทย สร้างรายได้ให้ประเทศชาติ และส่งเสริมกระแสพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ กล่าวคือ พัฒนาสินค้าและบริการเชื่อมโยงกับรากฐานทางวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญา ผนวกกับการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมสมัยใหม่เข้ามาช่วยในการสร้างมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐกิจให้กับสินค้าและบริการ สร้างบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถด้านการสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาประเทศไทย (เรวดี แก้วมี, 2557) ซึ่งสอดคล้องกับรายงาน The future jobs โดย World Economic Forum ที่กล่าวถึงทักษะสำคัญที่ตลาดแรงงานทั่วโลกต้องการภายในปี 2020 คือ ทักษะความคิดสร้างสรรค์ ทักษะการทำงานร่วมกัน (World Economic Forum, 2018) ซึ่งเป็นทักษะสำคัญของฟรีแลนซ์ที่ทำงานในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทย

ดังนั้น งานวิจัยชิ้นนี้จึงศึกษาประสบการณ์การเรียนรู้ของฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทยในระดับปัจเจก เพราะจากลักษณะของอาชีพที่ต้องพบเจอกับความหลากหลายทั้งผู้ร่วมงาน ลักษณะของงานและสถานที่ทำงาน ทำให้ฟรีแลนซ์แต่ละคนน่าจะผ่านประสบการณ์ในการทำงานที่ไม่เหมือนกัน โดยสนใจว่าคนกลุ่มนี้ในประเทศไทยนั้นมีประสบการณ์อย่างไรว่าจะอยู่รอดในอาชีพ ต้องพบเจออุปสรรคปัญหาอะไร เรียนรู้ก้าวผ่านประสบการณ์นั้นอย่างไร และให้ความหมายต่อประสบการณ์เหล่านั้นอย่างไร เพื่อทำความเข้าใจกลุ่มคนซึ่งแม้จะมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น แต่ก็ยังไม่เป็นที่สนใจในประเทศไทยมากนัก สังเกตจากการที่ประเทศไทยยังไม่มี การรายงานผลสำรวจหรือสถิติเกี่ยวกับอาชีพฟรีแลนซ์ออกมาในเชิงประจักษ์ และยังมีงานวิจัยเกี่ยวกับฟรีแลนซ์จำนวนน้อย

การศึกษาประสบการณ์ชีวิตของบุคคลนั้นจัดอยู่ในงานวิจัยเชิงคุณภาพ เมื่อทบทวนงานวิจัยเชิงคุณภาพที่เกี่ยวข้องกับอาชีพฟรีแลนซ์พบงานวิจัยในประเทศไทยจำนวนน้อย อาทิ งานวิจัยเรื่องแนวทางการบริหารวิชาชีพของสถาปนิกฟรีแลนซ์ในประเทศไทย ซึ่งต้องการประมวลลักษณะและอุปสรรคที่มีผลต่อการปฏิบัติวิชาชีพของสถาปนิกฟรีแลนซ์ในประเทศไทย โดยพบว่ากลุ่มสถาปนิกฟรีแลนซ์ที่มีประสบการณ์ 1-5 ปี ยังขาดทักษะความสามารถที่หลากหลายและเครือข่ายในการทำงาน กลุ่มสถาปนิกฟรีแลนซ์ที่มีประสบการณ์ 6-10 ปี มีรูปแบบการทำงานเป็นลักษณะการแบ่งจ่ายงานแก่ผู้รับจ้างต่อซึ่งก่อให้เกิดปัญหาในแง่ของการประสานงาน และกลุ่มสถาปนิกฟรีแลนซ์ประสบการณ์ 11 ปี ขึ้นไปยังขาดการเพิ่มเติมความรู้ทางด้านเทคโนโลยีที่เอื้อต่อการทำงาน (ณัฐพล สุเอกาจิ และ เทิดศักดิ์



เตชะกิจจจร, 2561) ซึ่งงานวิจัยชิ้นนี้ช่วยให้เห็นสภาพปัญหาของผู้ประกอบอาชีพฟรีแลนซ์บางอาชีพในประเทศไทยชัดเจนยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยเชิงคุณภาพแนวปรากฏการณ์วิทยาเรื่องประสบการณ์การเป็นพยาบาลวิชาชีพแบบอิสระโดยไม่ได้รับเงินเดือนประจำ บรรยายแก่นประสบการณ์ของพยาบาลกลุ่มนี้ โดยผลวิจัยพบว่าสาเหตุที่เลือกเป็นพยาบาลวิชาชีพแบบอิสระเนื่องจากเบื่อหน่ายงานประจำ มีปัญหาสุขภาพ จัดสรรเวลาได้ตามต้องการ อึดอัดใจกับระบบงาน การเลือกเป็นพยาบาลฟรีแลนซ์นั้นรายได้ดี แต่ไม่มีสวัสดิการรองรับ (จิราพร พระคุณอนันต์ และ อารีย์วรรณ อ่วมตानी, 2559) งานวิจัยชิ้นนี้ช่วยให้เห็นภาพวิถีชีวิตของฟรีแลนซ์ในระดับปัจเจกมากขึ้น แต่ยังไม่ได้เจาะประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดทางอาชีพของฟรีแลนซ์ ส่วนงานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับอาชีพฟรีแลนซ์มักจะใช้คำว่า ‘อาชีพอิสระ’ ซึ่งมักจะรวมถึงผู้ประกอบการและแรงงานนอกระบบด้วย และเป็นการศึกษาหาปัจจัยในการประกอบอาชีพให้สำเร็จหรือปัจจัยที่ทำให้บุคคลมาประกอบอาชีพอิสระเป็นส่วนใหญ่

ส่วนงานวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับฟรีแลนซ์ในต่างประเทศนั้นพบว่ามีหลากหลายมิติกว่าในประเทศไทย ทั้งมุมมองที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กร ต่อผู้ว่าจ้าง และต่อฟรีแลนซ์ ซึ่งในงานวิจัยคุณภาพส่วนใหญ่มักเป็นการศึกษาที่เน้นหาแก่นประสบการณ์ด้านต่าง ๆ ของชีวิตฟรีแลนซ์ เช่น การหาสมดุลชีวิต (Süß, & Sayah, 2013; Gold, & Mustafa, 2013) หรือศึกษาหาปัจจัยที่ช่วยให้ฟรีแลนซ์ถูกจ้างต่อเนื่อง (Süß, & Becker, 2013) นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยเชิงคุณภาพแนวเรื่องเล่าเกี่ยวกับผู้หญิงที่ทำงานในวงการแอนิเมชัน 3 คน เพื่อหาความหมายของความสำเร็จที่ถูกหล่อหลอมจากโครงสร้างสังคม (Chang, 2011)

งานวิจัยเชิงคุณภาพแนวเรื่องเล่า (Narrative Approach) เป็นวิธีวิทยาการศึกษาภายใต้กระบวนทัศน์สร้างสรรค์สังคม (Social Constructivism Paradigm) แต่เชื่อว่าความจริงถูกสร้างขึ้นโดยกระบวนการทางสังคมในบริบทและวัฒนธรรมที่มีความหลากหลาย ความจริงจึงเลื่อนไหลไปตามการตีความจากประสบการณ์ที่บุคคลมีต่อสิ่งต่าง ๆ โดยเชื่อว่าสังคมนั้นมีเรื่องเล่าหลักที่ผู้คนในสังคมยอมรับ คอยให้คุณค่า ความคิด ความเชื่อ และกรอบคนในสังคมให้เป็นไปในทางทิศเดียวกัน ทำให้เสียงหลายเสียงหรือเรื่องเล่าหลายเรื่องของกลุ่มคนซึ่งยังไม่เป็นที่สนใจมากนักถูกปิดกั้น งานวิจัยแนวเรื่องเล่าที่สนใจสะท้อน ‘เสียง’ ที่ยังไม่ถูกสะท้อนให้สังคมได้รับรู้ โดยไม่เพียงมุ่งหวังเพื่อที่จะตอบคำถามว่าเกิดอะไรขึ้นกับชีวิตของผู้ที่เราศึกษา แต่เป็นการขยายความว่าบุคคลมีกระบวนการคิดและตีความประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับพวกเขาอย่างไร ซึ่งถือเป็นกระบวนการให้ความหมายของประสบการณ์ของบุคคลทั้งที่เป็นเรื่องราวในอดีต ปัจจุบันและความคาดหวังในอนาคต เป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลได้สร้างสรรค์เรื่องราวของตนเอง โดยผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นผู้กระตุ้นให้ผู้เล่าได้เล่าเรื่องราวรวมถึงจัดระเบียบเรื่องราวออกมาเป็นเรื่องเล่า (นภาพรณ์ หะวานนท์, 2552)

อาชีพฟรีแลนซ์นั้นมีความเป็นปัจเจก ประสบการณ์และการตีความของแต่ละบุคคลนั้น มีความเฉพาะเหมาะแก่การศึกษาผ่านวิธีวิจัยคุณภาพแนวเรื่องเล่า อีกทั้งในประเทศไทยยังไม่พบ งานวิจัยที่สะท้อนเสียงของฟรีแลนซ์ผ่านงานวิจัยแนวเรื่องเล่า ผู้วิจัยจึงอยากศึกษาเรื่องเล่าการเรียนรู้ ของฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทยเกิน 3 ปี ว่ามีประสบการณ์ทางอาชีพ อย่างไร มีจุดเปลี่ยนอย่างไร เพื่อให้เรื่องเล่าของฟรีแลนซ์ไทยที่อยู่รอดทางอาชีพนั้นได้เปิดโอกาสให้ คนทั่วไปทำความเข้าใจกับอาชีพนี้ ฟรีแลนซ์รุ่นใหม่ รวมถึงผู้ที่อยากประกอบอาชีพฟรีแลนซ์ได้นำ เรื่องเล่าไปปรับใช้เป็นแนวทางในการทำงานของตนเอง อีกทั้งยังเป็นการเปิดประตูให้กับนักวิจัยและผู้ กำหนดนโยบายในการทำความเข้าใจและวางนโยบายให้เหมาะสมกับอาชีพฟรีแลนซ์ที่กำลังเติบโตขึ้น ในประเทศไทย

## 1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาเรื่องเล่าการเรียนรู้ของฟรีแลนซ์ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทยที่ ทำงานมากกว่า 3 ปีขึ้นไปและอยู่รอดทางอาชีพ
2. เพื่อวิเคราะห์ประสบการณ์การเรียนรู้และการให้ความหมายต่อประสบการณ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับการมองเห็นปัญหา อุปสรรค และแนวทางอยู่รอดทางอาชีพของฟรีแลนซ์ในประเทศไทย

## 1.3 คำถามการวิจัย

กระบวนการเรียนรู้ของฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทย เป็นอย่างไร

## 1.4 กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้ผู้วิจัยจึงเลือกใช้ระเบียบวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่มุ่งเน้น การอธิบายสภาพปรากฏการณ์จริง และการหาความจริงด้วยการตั้งคำถาม (Inquiry) โดยใช้การศึกษา แนวเรื่องเล่า (Narrative Approach) เป็นระเบียบวิธีหลักในการศึกษา ซึ่งเป็นวิธีการศึกษาที่อยู่ภายใต้ กระบวนการที่ค้นสร้างสรรค์สังคม (นภาภรณ์ หะวานนท์, 2554) เพื่อค้นหาการให้ความหมายและแก่น ของประสบการณ์ในการเรียนรู้ของฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทย เปิดโอกาสให้บุคคลได้สร้างสรรค์เรื่องราวของตนเอง และจัดระเบียบเรื่องราวออกมาเป็นเรื่องเล่า

(นภากาศ หะวานนท์, 2552) โดยดำเนินการวิจัยผ่านการสัมภาษณ์ สังเกต และบันทึกภาคสนาม เพื่อศึกษาประสบการณ์ชีวิตและการทำงาน

## 1.5 นิยามศัพท์

**ฟรีแลนซ์ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทย** หมายถึง อาชีพรับจ้างอิสระซึ่งใช้จุดขายสำคัญคือ ทักษะและความสามารถที่เกี่ยวข้องกับด้านภาพยนตร์ (Film) แอนิเมชัน (Animation) การแพร่ภาพและกระจายเสียง (Broadcasting) เกม (Games) ดนตรี (Music) และสิ่งพิมพ์รวมถึงสื่อออนไลน์ (Printing & Online) ผู้ประกอบอาชีพที่ทำงานโดยไม่ผูกมัดกับองค์กรใด ระยะเวลาในการทำงานและค่าตอบแทนขึ้นอยู่กับข้อตกลงของทั้งสองฝ่ายผ่านการทำสัญญาหรือไม่ทำสัญญาก็ได้ สามารถทำสัญญากับนายจ้างได้หลายคนในเวลาเดียวกัน และสามารถเลือกสถานที่ทำงานได้เอง

**ความอยู่รอดทางอาชีพ** หมายถึง การดำเนินอาชีพอย่างต่อเนื่องมาแล้วกว่า 3 ปี โดยมีจำนวนงานที่เพียงพอและมีรายได้ขั้นต่ำ 15,000 บาทต่อเดือน มีทักษะและความเชี่ยวชาญเป็นที่ประจักษ์ในกลุ่มผู้ว่าจ้างหรือมีชื่อเสียงผ่านการรับรางวัลระดับประเทศหรือนานาชาติในสาขาที่ทำอยู่ อีกทั้งยังมีแนวโน้มจะอยู่รอดทางอาชีพต่อไปได้ในอนาคต กล่าวคือ มีสัญญาจ้างและโครงการงานต่อเนื่องในอนาคตอย่างน้อย 6 เดือนถึง 1 ปี หรือมีแผนการสำหรับการประกอบอาชีพนี้ต่อไปในอนาคต

**การเรียนรู้** หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวบุคคล เป็นปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในตัวบุคคลนั้น ๆ ต่อสิ่งแวดล้อม หรือสิ่งเร้าที่เผชิญ ทำให้บุคคลสนองความต้องการของตน และทำให้สามารถเผชิญหรือปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้อย่างเหมาะสมต่อไป อาจเกิดการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้ได้รับความรู้ความเข้าใจ หรือได้รับประสบการณ์ในเรื่องนั้น ๆ

## 1.6 ขอบเขตการวิจัย

### ขอบเขตของเนื้อหา

ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลจากสองส่วนคือ ข้อมูลจากเอกสาร และข้อมูลภาคสนาม โดยเบื้องต้นผู้วิจัยสืบค้นข้อมูลเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพทั้งในประเทศและต่างประเทศ ได้แก่ บทความ เอกสารวิชาการ ปริยญาณิพนธ์ รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง หนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ต และหนังสือ แล้วจึงรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยใช้วิธีการให้ผู้เข้าร่วมวิจัยเขียนเล่าเรื่อง สัมภาษณ์ สังเกต และบันทึกภาคสนามในจังหวัดกรุงเทพมหานคร

### ขอบเขตของประชากร

ฟรีแลนซ์ที่ทำงานอยู่ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทยซึ่งเป็นวงการที่มีฟรีแลนซ์อยู่มากที่สุด (Storey, Salaman, & Platman, 2005) โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุม ได้แก่ ด้านภาพยนตร์ (Film) แอนิเมชัน (Animation) การแพร่ภาพและกระจายเสียง (Broadcasting) เกม (Games) ดนตรี (Music) และสิ่งพิมพ์รวมถึงสื่อออนไลน์ (Printing & Online) ประกอบอาชีพฟรีแลนซ์มากกว่า 3 ปี โดยมีจำนวนงานที่เพียงพอ และมีรายได้ขั้นต่ำ 15,000 บาทต่อเดือน มีทักษะและความเชี่ยวชาญเป็นที่ประจักษ์ในกลุ่มผู้ว่าจ้างหรือมีชื่อเสียงผ่านการรับรางวัลระดับประเทศหรือนานาชาติในสาขาอาชีพของตนเอง อีกทั้งยังมีแนวโน้มจะอยู่รอดทางอาชีพต่อไปได้ในอนาคต กล่าวคือ มีสัญญาจ้างและโครงการงานต่อเนื่องในอนาคตอย่างน้อย 6 เดือนถึง 1 ปี หรือมีแผนการสำหรับการประกอบอาชีพนี้ต่อไปในอนาคต โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 5 คน หรือจนกว่าข้อมูลจะอิ่มตัว

### 1.7 ความสำคัญและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

งานวิจัยชิ้นนี้นอกจากจะช่วยเติมเต็มองค์ความรู้เกี่ยวกับฟรีแลนซ์ในประเทศไทย ผู้วิจัยยังคาดว่าจะการศึกษาเส้นทางการเรียนรู้เพื่ออยู่รอดทางอาชีพจากผู้ประกอบอาชีพที่อาจจะเรียกได้ว่า ‘เป็นนักเรียนรูปแบบถาวร’ จะก่อให้เกิดประโยชน์ในสองระดับใหญ่ ๆ กล่าวคือ

**ระดับปัจเจก** ผู้วิจัยคาดว่าจะงานวิจัยชิ้นนี้จะช่วยสร้างแรงบันดาลใจในการเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดทางอาชีพและปรับตัวให้เท่าทันกับโลกแก่ผู้อ่านงานวิจัย โดยเฉพาะกลุ่มผู้อ่านที่เป็นคนรุ่นใหม่ที่กำลังศึกษาในระดับมัธยมหรือมหาวิทยาลัยและกำลังตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพฟรีแลนซ์ เรื่องเล่าเหล่านี้จะช่วยให้ผู้อ่านเห็นภาพชีวิตของอาชีพนี้ และเห็นแนวทางในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะในการทำงานของตนเองมากขึ้น รวมถึงผู้อ่านที่ประกอบอาชีพฟรีแลนซ์ ประสบการณ์บางอย่างที่ผู้เล่าเรื่องได้เรียนรู้และให้ความหมาย อาจทำให้ผู้อ่านที่เป็นฟรีแลนซ์นำมาปรับใช้กับชีวิตตนเองเพื่ออยู่รอดทางอาชีพได้

**ในระดับสังคม** ผู้วิจัยคาดว่าจะงานวิจัยชิ้นนี้จะช่วยให้ผู้อ่านทั่วไปเข้าใจชีวิตฟรีแลนซ์มากขึ้นทั้งในด้านของการทำงานและการเอาตัวรอด เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันในสังคม และเป็นการเปิดประตูสู่นโยบายในการตั้งองค์กรคุ้มครองดูแลและสนับสนุนฟรีแลนซ์ในด้านต่าง ๆ อาทิ การดูแลเรื่องสัญญาและสิทธิต่าง ๆ ส่วนลดในการเข้าถึงสินค้าและบริการ รวมถึงการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของฟรีแลนซ์ อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อให้สังคมเดินหน้าได้อย่างมั่นคงและมั่นคงภายใต้ความเปลี่ยนแปลงในโลกยุคปัจจุบัน

## บทที่ 2

### วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษา “เรื่องเล่าของฟรีแลนซ์ไทยที่อยู่รอดทางอาชีพ” ผู้วิจัยต้องการศึกษาเรื่องราวชีวิตของฟรีแลนซ์ไทยที่อยู่รอดทางอาชีพเกิน 3 ปี ในมิติของประสบการณ์การเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องหรือส่งผลต่อการอยู่รอดทางอาชีพ เพื่อเป็นแนวทางการเรียนรู้และพัฒนาอาชีพแก่ฟรีแลนซ์รุ่นใหม่ที่มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น การทบทวนวรรณกรรมจะทบทวนตามแก่นสาระ ดังนี้

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับอาชีพฟรีแลนซ์
  - 2.1.1 ประวัติความเป็นมาและชื่อเรียก
  - 2.1.2 ลักษณะของอาชีพฟรีแลนซ์
  - 2.1.3 ฟรีแลนซ์ประเภทต่าง ๆ
  - 2.1.4 ความท้าทายต่าง ๆ ในการประกอบอาชีพฟรีแลนซ์
  - 2.1.5 หลักการและกลยุทธ์ความอยู่รอดของอาชีพฟรีแลนซ์
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้
  - 2.2.1 การเรียนรู้ตามอัธยาศัย (Informal Learning)
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับงานวิจัยแนวเรื่องเล่า
  - 2.3.1 ความหมายของการวิจัยแนวเรื่องเล่า
  - 2.3.2 หลักเกณฑ์ในการศึกษาเรื่องเล่า
  - 2.3.3 กระบวนการวิจัยแนวเรื่องเล่า
  - 2.3.4 กระบวนการวิเคราะห์เรื่องเล่า
- 2.4 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

#### 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับอาชีพฟรีแลนซ์

##### 2.1.1 ประวัติความเป็นมาและชื่อเรียก

ก่อนจะทำความรู้จักว่าอาชีพฟรีแลนซ์คืออะไร ผู้วิจัยต้องการทบทวนให้เห็นความเป็นมาและชื่อเรียกของอาชีพเพื่อให้ผู้อ่านมองเห็นที่มาของอาชีพนี้ คำว่า ‘ฟรีแลนซ์’ นั้นเกิดขึ้นครั้งแรกในสมัยยุคกลางโดยเซอร์วอลเตอร์สกอต (Sir Walter Scott) ผู้เขียนนวนิยายเกี่ยวกับสงครามครูเซดเรื่อง Ivanhoe ในปี 1820 ตอนหนึ่งในนวนิยายมีการเสนอบริการที่เรียกว่า ‘ฟรีแลนซ์’ แก่กษัตริย์ริชาร์ดซึ่งเป็นตัวละครในเรื่อง โดยอธิบายว่าฟรีแลนซ์คือ อัศวินที่ทำงานให้กับใครก็ได้ที่

จ่ายเงิน โดยไม่มีสังกัดและกรมกอง หลังจากนั้นคำว่าฟรีแลนซ์จึงถูกเรียกแทนผู้ประกอบอาชีพอิสระในสาขาต่าง ๆ (Horowitz, 2012)

ประวัติความเป็นมาของอาชีพฟรีแลนซ์เริ่มในปี 1970 โดยสถาบันเทคโนโลยีแห่งแมซซาชูเซต (Massachusetts Institute of Technology) ซึ่งเรียกกลุ่มแรงงานที่ไม่มีพันธสัญญาในการทำงานและสามารถรับงานจากผู้จ้างคนใดก็ได้ว่า *แรงงานที่ไม่มีพันธสัญญา (Boundaryless Worker)* (Tams & Arthur, 2010) จำนวนผู้ประกอบอาชีพดังกล่าวเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ จนกระทั่งปี 1980 มีการทำนายว่าจะมีการล่มสลายของการประกอบอาชีพแบบดั้งเดิมหรือการเป็นพนักงานประจำ โดยอาชีพสำหรับปัจเจกบุคคลจะเพิ่มมากขึ้น (Arnold, 2001) สอดคล้องกับ Handy ซึ่งได้ทำนายในทำนองเดียวกันว่าในอนาคตองค์กรต่าง ๆ จะประกอบไปด้วยแรงงานสามกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มพนักงานมืออาชีพผู้เป็นตัวแทนสมรรถนะหลักขององค์กร กลุ่มฟรีแลนซ์ผู้ทำสัญญาการจ้างในงานเป็นชิ้น ๆ และกลุ่มพนักงานประจำ (Handy, 1989)

จำนวนผู้ประกอบอาชีพฟรีแลนซ์เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ มีผลจากการเติบโตทางวิทยาการและเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับโครงสร้างทางสังคม เทคโนโลยีวัฒนธรรม (Müller & Arum, 2004) โดยทำให้ระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่เน้นความรู้ การบริการ และการขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม (Burke, 2012) องค์กรต่าง ๆ จึงต้องปรับตัวผ่านการปรับโครงสร้างพนักงานจ้างผู้ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะหรือฟรีแลนซ์ในการทำงานมากขึ้นเพื่อพัฒนาองค์กรให้เท่าทันโลกยุคปัจจุบัน (Kazi, Yusoff, Khan, & Kazi, 2014) นอกจากนี้ จำนวนฟรีแลนซ์ที่เพิ่มมากขึ้นยังมีผลมาจากความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปของคนรุ่นใหม่ โดยพบว่าคนรุ่นใหม่มีความเป็นปัจเจกมากขึ้น ให้ความสำคัญกับเงินเดือนและความมั่นคงน้อยลง แต่ให้ความสำคัญกับวิถีชีวิตที่ไข่มุกมากขึ้น (Inglehart, 1990) ดังนั้น คนกลุ่มนี้จึงเลือกประกอบอาชีพฟรีแลนซ์เพื่อการเติบโตในเส้นทางอาชีพที่ได้เลือกเองและเป็นเจ้านายตนเอง (Handy, 1989)

ในปี 2017 สมาพันธ์ฟรีแลนซ์แห่งสหรัฐอเมริกา (Freelancer Union) สํารวจพบว่าชาวอเมริกัน 57 ล้านคน และคาดว่าแรงงานส่วนใหญ่ของประเทศจะประกอบอาชีพนี้ภายในปี 2027 (Freelancer Union, 2017) ส่วนประเทศไทยนั้นจัดผู้ประกอบอาชีพฟรีแลนซ์อยู่ในกลุ่มแรงงานนอกระบบ และสำรวจพบแรงงานนอกระบบถึง 20.8 ล้านคน จากผู้มีงานทำทั้งประเทศ 37.7 ล้านคน เรียกว่าแรงงานนอกระบบเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนและพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในเวลาอันใกล้ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2560)

อาชีพฟรีแลนซ์นั้นมีหลายชื่อเรียก เช่น *ผู้เชี่ยวชาญอิสระ (Independent Professional)* หมายถึงผู้ประกอบอาชีพจากความเชี่ยวชาญหรือทักษะพิเศษต่าง ๆ โดยไม่ขึ้นกับองค์กรใดใด (Kunda and Barley, 2004) *นักสะสมผลงาน (Portfolio worker)* หมายถึงผู้ที่ทำงานผ่านการสะสมผลงานและชื่อเสียงเพื่อความก้าวหน้าทางอาชีพ (Handy, 1985) *ผู้ทำสัญญา (Contractor)*

หมายถึงผู้ทำอาชีพผ่านการทำสัญญาจ้างกับองค์กรต่าง ๆ ในแต่ละโครงการ (Osnowitz, 2005) *เจ้านายตนเอง (Self-employment)* หมายถึง ผู้ประกอบอาชีพที่ไม่มีสังกัดหรือนายจ้าง แต่บริหารจัดการชีวิตและการทำงานด้วยตนเอง (Arum and Müller, 2004) ซึ่งอาจหลุดกรอบวิธีการประกอบอาชีพแบบเดิม (old career) ซึ่งมีลักษณะของการทำงานหรือกิจกรรมที่เกิดขึ้นในสถานที่แห่งเดียว โดยผู้ทำงานนั้นมีตำแหน่งหรือลำดับขั้นที่ชัดเจน การทำงานมีการควบคุมวางแผนและมีเอกสารอย่างเป็นทางการ (Kallinikos, 2004) ซึ่งกระบวนการทำงานนั้น มีการจัดระเบียบแผนงานที่ชัดเจน เข้มงวด มีตารางเวลาในการทำงานที่ชัดเจน (Courpasson & Reed, 2004) ในมิติเส้นทางอาชีพของพนักงานพบว่าพนักงานเติบโตตามลำดับขั้น ตามผลงาน และตามความเหมาะสม (Rousseau, 1995) โดยองค์กรตอบแทนความจงรักภักดีของพนักงานด้วยรายได้ที่มั่นคงและสวัสดิการต่าง ๆ (Rousseau & McClean Parks, 1993)

สำหรับประเทศไทยนั้นจัดผู้ประกอบอาชีพฟรีแลนซ์อยู่ในกลุ่มของแรงงานนอกระบบ (*informal workers*) ตามที่กฎหมายแรงงานไทยได้ให้คำนิยามนั้นคือ เป็นผู้ที่ทำงานโดยไม่มีสัญญาการจ้างงานที่เป็นทางการ หรือไม่มีนายจ้างตามความหมายของกฎหมายแรงงาน ไม่ได้ทำงานอยู่ในสถานประกอบการของนายจ้าง ไม่มีค่าจ้างหรือค่าตอบแทนที่แน่นอน (กลุ่มงานวิจัยและข้อมูล สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2549)

### 2.1.2 ลักษณะของอาชีพฟรีแลนซ์

ผู้ประกอบอาชีพฟรีแลนซ์ คือ บุคคลที่ทำงานโดยใช้ทักษะที่เชี่ยวชาญ ความสามารถ และประสบการณ์ของตนเองเป็นหลักในการดำเนินอาชีพ โดยทำงานหรือให้บริการในโครงการที่ผูกพันระยะยาวหรือระยะสั้นโดยขึ้นอยู่กับค่าตอบแทนที่ได้ตกลงกับผู้จ้างงานไว้ สามารถทำข้อสัญญากับนายจ้างได้หลายคน โดยระยะเวลาของการจ้างงานนั้นจะเป็นโครงการซึ่งมีเวลาจำกัดและจะได้รับค่าจ้างตามที่ทั้งสองฝ่ายได้ตกลงกันในแต่ละโครงการ แต่มักจะไม่มีสวัสดิการอื่น ๆ สัญญาการทำงานของผู้ประกอบอาชีพอิสระจะไม่มีการผูกมัดใด ๆ และสามารถเลือกสถานที่ทำงานได้เอง (Kazi, Yusoff, Khan, & Kazi, 2014) ดังนั้น ฟรีแลนซ์จึงเป็นผู้ที่รับรายได้จากการทำงานรวมถึงความเสี่ยงทั้งหมดที่จะเกิดขึ้นจากการทำงานของตนเอง และต้องรับความเสี่ยงทางด้านเศรษฐกิจสูงอีกด้วย (Burke, 2012)

ในปี 2014 มีบทความวิชาการเรื่อง *The Freelancer: A Conceptual Review* ที่ศึกษาแนวคิดที่สำคัญเกี่ยวกับฟรีแลนซ์ผ่านการเปรียบเทียบอาชีพฟรีแลนซ์กับอาชีพผู้ประกอบการ โดยสรุปความแตกต่างว่าฟรีแลนซ์นั้นมีหัวใจสำคัญคือ การดำเนินอาชีพด้วยการขายทักษะหรือความสามารถระดับสูง ในขณะที่ผู้ประกอบการขายสินค้าและบริการ โดยผู้ประกอบการอาจดำเนินการโดยการจ้างพนักงานหลายคน แต่ฟรีแลนซ์นั้นดำเนินงานของตนเพียงผู้เดียว ไม่มีลูกจ้าง ลูกค้านของผู้ประกอบการคือ ผู้ซื้อ ลูกค้านของฟรีแลนซ์คือ ผู้ว่าจ้าง ซึ่งอาจจะมีคนเดียวหรือหลายคนก็ได้ และไม่

มีสัญญาผูกมัดกับผู้ว่าจ้าง (Kazi, Yusoff, Khan, & Kazi, 2014) โดยมีการสรุปถึงฟรีแลนซ์เพิ่มเติม ดังนี้

- ผู้ที่ทำงานโดยมีทักษะและความชำนาญสูง
- มีประวัติความสำเร็จและประสบการณ์ที่ยาวนานหลายปี
- ผู้ที่ขอริเริ่มทำงานต่าง ๆ ด้วยตนเอง และรับผิดชอบตนเองได้ดี
- นักการตลาดด้วยตนเองผู้ซึ่งชอบโฆษณาและขายบริการของตนและมีวิสัยทัศน์

ด้านการตลาดและกลยุทธ์ที่แข็งแกร่ง

- ผู้ที่มีความสามารถในการสวมหมวกหลายใบ เนื่องจากต้องทำหลายหน้าที่ตั้งแต่

ติดต่อลูกค้า ทำงาน เก็บเงิน ทำบัญชี ทำการตลาด

- สามารถจัดการกับความเครียดสูง เพราะเงินเดือนและงานไม่คงที่
- มีเครือข่ายที่แข็งแกร่งในการติดต่อส่วนบุคคล เป็นมืออาชีพในการทำงาน
- มีทักษะในการสื่อสารเป็นลายลักษณ์อักษรและพูดได้ดี
- สร้างสรรค์และแก้ปัญหาได้ มีนวัตกรรมใหม่ ๆ

นอกจากนี้ เพื่อให้เข้าใจความแตกต่างของอาชีพฟรีแลนซ์และพนักงานประจำ

ซัดซัน สมาคมอุตสาหกรรมสื่อสารแห่งแอฟริกาใต้ (The Southern African Communications Industries Association: SACIA) ซึ่งให้ความสนใจเกี่ยวกับฟรีแลนซ์ในอุตสาหกรรมสื่อมวลชน ได้สรุปความแตกต่างระหว่างอาชีพฟรีแลนซ์และพนักงานประจำ แม้บริบทต่าง ๆ เกี่ยวกับฟรีแลนซ์ในแอฟริกาใต้จะแตกต่างกับประเทศไทย แต่ตารางดังกล่าวจะสรุปให้เห็นภาพความแตกต่างทางอาชีพได้ ดังนี้ (SACIA, 2017)

## ตารางที่ 2.1

การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างพนักงานประจำและฟรีแลนซ์ แปรจากตารางในบทความเรื่อง *Working as a freelancer* (SACIA, 2017)

ลักษณะ	พนักงานประจำ	ฟรีแลนซ์
การทำสัญญา	ผู้ที่ทำสัญญาจ้างอย่างถาวรกับนายจ้าง ทำงานในความสามารถหรือทักษะในตำแหน่งที่กำหนด ดำเนินงานในระยะเวลาที่ไม่มีกำหนด โดยนายจ้างจ่ายค่าตอบแทนสำหรับการทำงานเหล่านั้น	ผู้ที่ทำสัญญาจ้างกับนายจ้างเฉพาะโครงการหรือชิ้นงาน ทำงานในบริการหรือทักษะที่เฉพาะ และนายจ้างจ่ายเงินเมื่องานเสร็จหรือสิ้นสุดโครงการ



## ตารางที่ 2.1

การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างพนักงานประจำและฟรีแลนซ์ แปรจากตารางในบทความเรื่อง *Working as a freelancer (SACIA, 2017) (ต่อ)*

ลักษณะ	พนักงานประจำ	ฟรีแลนซ์
รายได้	เงินเดือนที่มั่นคงแน่นอน และเพิ่มขึ้นตามตำแหน่ง	เงินค่าจ้าง จำนวนเงินขึ้นอยู่กับโครงการที่จ้าง ไม่แน่นอน
ชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์	(บริบทของประเทศแอฟริกาใต้) ทำงานมากกว่า - 45 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ - เก้าชั่วโมงต่อวัน ถ้าพนักงานทำงานน้อยกว่าห้าวันต่อสัปดาห์ - แปรชั่วโมงต่อวันถ้าพนักงานทำงานมากกว่าห้าวันต่อสัปดาห์	เวลาทำงานไม่แน่นอน ชั่วโมงการทำงานขึ้นอยู่กับความสามารถในการทำงานให้เสร็จ และเวลาเริ่มงานหรือจบงานแล้วแต่การแบ่งเวลาหรือการบริหารเวลาของแต่ละบุคคล
การจ่ายเงิน	- ได้รับเงินเดือน - เป็นรายวัน รายปักษ์ หรือรายเดือน - เป็นเงินสดหรือเช็คฝากโดยตรง	มีใบแจ้งหนี้ที่ชำระตามเงื่อนไขในสัญญา
การทำงานล่วงเวลา	ถ้าจำเป็นต้องทำงานล่วงเวลาจะไม่ทำเกิน 3 ชั่วโมงต่อวันหรือ 10 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ และได้ค่าใช้จ่ายล่วงเวลาเพิ่มเติม	ไม่มีค่าล่วงเวลา
การพัก	พักรับประทานอาหาร 60 นาทีในช่วงเที่ยง และพักผ่อน 2 วันต่อสัปดาห์	ไม่มีเวลาพักที่แน่นอนแล้วแต่ฟรีแลนซ์จะจัดสรร
การทำงานในวันหยุด	หากต้องทำงานวันอาทิตย์จะได้ค่าจ้างเพิ่มเป็น 1.5 เท่าจากค่าจ้างปกติ	ไม่มีการจ่ายเงิน
การทำงานกลางคืน	การทำงานช่วงหลังหกโมงเย็นถึงหกโมงเช้า มีสิทธิ์ได้รับเงินค่าจ้างเพิ่มและรับการตรวจสุขภาพเนื่องจากทำงานในเวลาสมควรพักผ่อน	การทำงานตอนดึกเป็นเรื่องปกติสำหรับฟรีแลนซ์ แต่ฟรีแลนซ์ไม่ได้รับการดูแลด้านสุขภาพจากองค์กร

## ตารางที่ 2.1

การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างพนักงานประจำและฟรีแลนซ์ แปรจากตารางในบทความเรื่อง *Working as a freelancer (SACIA, 2017) (ต่อ)*

ลักษณะ	พนักงานประจำ	ฟรีแลนซ์
		จึงควรตระหนักถึงความสำคัญของสุขภาพและหมั่นตรวจสุขภาพ
วันหยุดนักขัตฤกษ์	หากวันหยุดนักขัตฤกษ์ตรงกับวันทำงาน พนักงานยังคงได้เงินค่าจ้างของวันนั้น	ฟรีแลนซ์อาจต้องทำงานในวันหยุดนักขัตฤกษ์และได้ค่าจ้างเฉพาะที่ตกลง แต่ไม่ได้ค่าล่วงเวลาเพิ่มเติม
การลางานประจำปี	ต้องทำงานอย่างน้อย 6 เดือนถึงจะลาพักได้หรือลาได้ตามข้อตกลง	ไม่แน่นอน
การลาคลอด	ลาได้ตามข้อตกลง กล่าวคือ ก่อนคลอดสี่สัปดาห์สามารถออกจากงานเวลาใดก็ได้ และลาพักคลอดได้หลังจากคลอด 6 สัปดาห์ โดยนายจ้างไม่จำเป็นต้องจ่ายเงินช่วงลาคลอด แต่ลูกจ้างมีสิทธิ์เรียกร้องผลประโยชน์จากกองทุนต่าง ๆ	ฟรีแลนซ์ผู้หญิงลาพักคลอดได้ไม่มีกำหนด หรือจนกว่าหมอจะยืนยันอาการที่ดีขึ้น
ความรับผิดชอบต่อครอบครัว	เมื่อมีบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับลูกจ้าง คือ คู่สมรส ลูก ผู้ปกครองเด็ก ปู่ย่าตายาย หลาน หรือพี่น้องมีการเกิด ป่วย หรือเสียชีวิต พนักงานที่ทำงานมานานกว่า 4 เดือนสามารถเบิกเงินชดเชยได้	ไม่แน่นอน
เงื่อนไขการทำงาน	นายจ้างต้องให้ข้อมูลเกี่ยวกับรายละเอียดและขอบเขตการทำงานของลูกจ้างอย่างชัดเจน	ฟรีแลนซ์ต้องเข้าใจบทบาทภารกิจหรืองานที่ตนเองต้องทำผ่านการอ่านสัญญาการจ้างงานและทำงานออกมาให้ได้ตามที่กำหนด

## ตารางที่ 2.1

การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างพนักงานประจำและฟรีแลนซ์ แปรจากตารางในบทความเรื่อง *Working as a freelancer (SACIA, 2017) (ต่อ)*

ลักษณะ	พนักงานประจำ	ฟรีแลนซ์
ประกันสังคมและการรักษาพยาบาล	นายจ้างรับผิดชอบ	ฟรีแลนซ์ต้องรับผิดชอบด้วยตนเอง ทั้งเงินค่าประกัน ค่ารักษาพยาบาล ค่าใช้จ่ายในการตรวจสุขภาพ ประจำปี เป็นต้น
การจ่ายภาษี	องค์กรหรือบริษัทจัดการเรื่องจ่ายภาษีให้	ฟรีแลนซ์ต้องรับผิดชอบการเสียภาษีด้วยตนเอง
การจ้างเด็ก	ตามกฎหมายไม่ควรจ้างเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปีในการทำงาน	ฟรีแลนซ์ที่อายุน้อยในอุตสาหกรรมสื่อเช่น เป็นดารา เล่นโฆษณา หรือเล่นภาพยนตร์ เป็นต้น
การพัฒนาทักษะและความสามารถ	บริษัทมีการฝึกอบรมพนักงานตามกำหนด โดยบริษัทรับผิดชอบค่าใช้จ่ายทั้งหมดเอง	ฟรีแลนซ์ต้องพัฒนาทักษะและติดตามเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ เพื่อการทำงานตลอดเวลา และต้องจ่ายค่าอบรมเพื่อพัฒนาวิชาชีพด้วยตนเอง เพื่อรักษามาตรฐานงานของพวกเขาให้คงที่หรือดียิ่ง ๆ ขึ้นไป

จากลักษณะของอาชีพฟรีแลนซ์ข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าลักษณะสำคัญของอาชีพฟรีแลนซ์คือ เป็นอาชีพที่หารายได้ด้วยการขายทักษะความสามารถระดับสูงรวมถึงบริการที่พิเศษแก่นายจ้างคนเดียวหรือหลายคน ผ่านการทำสัญญาแบบโครงการต่อโครงการ โดยฟรีแลนซ์จะต้องรับผิดชอบสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองตั้งแต่การทำการตลาด โฆษณา ทำบัญชี การบริหารเวลาการทำงาน การจ่ายค่ารักษาพยาบาลหรือประกันต่าง ๆ เพื่อความอยู่รอดทางอาชีพ จึงเป็นอาชีพที่มีความเสี่ยงสูงเพราะรายได้และจำนวนงานไม่มั่นคง

### 2.1.3 ฟรีแลนซ์ประเภทต่าง ๆ

สมาพันธ์ฟรีแลนซ์แห่งประเทศสหรัฐอเมริกา (Freelancer Union) เป็นอีกหนึ่งองค์กรที่มุ่งส่งเสริมการเติบโตแก่อาชีพฟรีแลนซ์ในสหรัฐอเมริกา ด้วยเป้าหมายที่ต้องการสร้างระบบที่

คอยสนับสนุนคนอีกสองรุ่นต่อจากนี้ให้เป็นฟรีแลนซ์มืออาชีพ ในปี 2016 สมาพันธ์ฟรีแลนซ์แห่งประเทศไทย สหรัฐอเมริกา ได้สำรวจและจำแนกประเภทฟรีแลนซ์ออกเป็น 5 กลุ่ม (Freelancer Union, 2016) ได้แก่

1. ฟรีแลนซ์อิสระ (Independent Contractors) ฟรีแลนซ์ที่ดำเนินชีวิตด้วยการรับงานเป็นโครงการหรือเป็นชิ้นเพียงอย่างเดียว สำรวจพบฟรีแลนซ์กลุ่มนี้มากที่สุด
2. ฟรีแลนซ์ไม่เต็มเวลา (Diversified Workers) กลุ่มคนที่มีรายได้จากหลากหลายช่องทาง อาทิ ผู้ที่ทำงานเขียนบท ขับอูเบอร์ ขายของออนไลน์ รับจ้างดูแลผู้ป่วยในเวลาเดียวกัน
3. ฟรีแลนซ์หลังเลิกงาน (Moonlighters) พนักงานประจำที่รับทำงานอื่นหรือรับโครงการต่าง ๆ มาทำหลังเลิกงาน คำว่า moonlighters สันนิษฐานว่ามาจากการทำงานหามรุ่งหามค่ำในเวลากลางคืน
4. ฟรีแลนซ์เจ้าของธุรกิจ (Freelance Business Owner) ฟรีแลนซ์ที่เป็นเจ้าของกิจการด้วย มีการจ้างฟรีแลนซ์คนอื่น ๆ มาช่วยงานตน อาทิ ฟรีแลนซ์การตลาดฝีมือดีเปิดธุรกิจเกี่ยวกับการตลาดเล็ก ๆ โดยจ้างฟรีแลนซ์คนอื่น ๆ มาช่วย
5. ฟรีแลนซ์สัญญาจ้าง (Temporary Workers) ฟรีแลนซ์ที่เหมือนพนักงานประจำ คือ ทำสัญญาจ้างกับเจ้านายคนเดียวในระยะเวลาที่กำหนด อาทิ 3-4 เดือน

หากจำแนกประเภทของฟรีแลนซ์ตามประเภทของอาชีพ พบว่าฟรีแลนซ์มักจะมีอยู่ในกลุ่มคนทำงานที่อาศัยความคิดสร้างสรรค์ กล่าวคือ เป็นคนทำงานในอุตสาหกรรมสื่อสารมวลชน เช่น สื่อสารมวลชน โทรทัศน์และวิทยุ ภาพยนตร์ สำนักพิมพ์ การประชาสัมพันธ์ ผู้จัดการชั่วคราว และศิลปิน แต่อันที่จริงแล้วยังมีคนทำงานฟรีแลนซ์อยู่ในสายงานด้านการบริหาร วิทยาศาสตร์และสาธารณสุข และงานที่ต้องใช้เทคนิคเฉพาะอื่น ๆ อีกด้วย (Kazi, Yusoff, Khan, & Kazi, 2014)

นอกจากนี้ หากจำแนกประเภทฟรีแลนซ์ตามประเภทของอาชีพในประเทศไทย เว็บไซต์ freelancer ซึ่งเป็นเว็บไซต์หางานสำหรับฟรีแลนซ์ได้แบ่งหมวดหมู่ฟรีแลนซ์ไว้ดังนี้

## ตารางที่ 2.2

การแบ่งหมวดหมู่อาชีพของฟรีแลนซ์จาก [www.freelancer.com](http://www.freelancer.com) (บันทึกวันที่ 3 ตุลาคม 2561)

เว็บไซต์ ไอที และซอฟต์แวร์	PHP, HTML, WordPress, สถาปัตยกรรมซอฟต์แวร์, Javascript
โทรศัพท์มือถือและการประมวลผล	Mobile App Development, Android, iPhone, iPad, Palm
การออกแบบ สื่อและสถาปัตยกรรม	ออกแบบกราฟิก, ออกแบบเว็บไซต์, ออกแบบโลโก้, Photoshop, CSS

## ตารางที่ 2.2

การแบ่งหมวดหมู่อาชีพของฟรีแลนซ์จาก [www.freelancer.com](http://www.freelancer.com) (บันทึกวันที่ 3 ตุลาคม 2561)

(ต่อ)

การเขียนและเนื้อหา	Article Writing, การเขียนเนื้อหา, การเขียนข้อความโฆษณา, การเขียนงานวิจัย, การแปลภาษา
การคีย์ข้อมูลและธุรการ	Excel, คีย์ข้อมูล, การประมวลผลข้อมูล, ผู้ช่วยเสมือน, การค้นหาเว็บไซต์
เว็บไซต์ ไอที และซอฟต์แวร์	PHP, HTML, WordPress, สถาปัตยกรรมซอฟต์แวร์, Javascript
การขายและการตลาด	การตลาดทางอินเทอร์เน็ต, การตลาด, การขาย, รายชื่อผู้มุ่งหวัง, การตลาด Facebook
จัดหาผลิตภัณฑ์และแหล่งผลิต	การจัดหาผู้ผลิต, การผลิต, ออกแบบผลิตภัณฑ์, การจัดหาผลิตภัณฑ์, โลจิสติกส์และการจัดส่ง
การแปลและภาษา	อังกฤษ (สหรัฐอเมริกา), อังกฤษ (สหราชอาณาจักร), ไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ, เยอรมัน, สเปน
วิศวกรรมและวิทยาศาสตร์	วิศวกรรม, AutoCAD, วิศวกรรมไฟฟ้า, Matlab and Mathematica, CAD/CAM
บริการธุรกิจ	แผนธุรกิจ, การบัญชี, การวิเคราะห์ธุรกิจ, การเงิน, การบริหารจัดการโปรเจกต์
งานและบริการในพื้นที่อื่น ๆ	แรงงานทั่วไป, บริการช่วยเหลือด้านคอมพิวเตอร์, การจัดส่ง, การบรรจุ, การร่างเบ็ดเตล็ด, Freelance, การทดสอบ / QA, XXX, การศึกษาและการติว

### 2.1.4 ความท้าทายต่าง ๆ ในการประกอบอาชีพฟรีแลนซ์

เนื่องจากลักษณะของการประกอบอาชีพฟรีแลนซ์นั้นรับงานผ่านการทำสัญญาแบบโครงการต่อโครงการ โดยฟรีแลนซ์จะต้องรับผิดชอบสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง จึงเป็นอาชีพที่มีความเสี่ยงสูงเพราะรายได้และจำนวนงานไม่มั่นคง ดังนั้น ในส่วนนี้ผู้วิจัยจึงทบทวนวรรณกรรมให้เห็นมิติความท้าทายต่าง ๆ ในการประกอบอาชีพเพื่อให้ผู้อ่านเห็นภาพชีวิตของฟรีแลนซ์ชัดเจน โดยแบ่งความท้าทายของอาชีพฟรีแลนซ์ดังนี้

#### 2.1.4.1 ความท้าทายในการดำรงอาชีพให้ต่อเนื่อง

อาชีพฟรีแลนซ์นั้นเป็นอาชีพที่ขายทักษะความสามารถและบริการในระดับสูงให้แก่ลูกค้าตามที่ได้ทำสัญญาไว้ตามแต่ละโครงการ โดยเมื่องานแต่ละชิ้นเสร็จ ลูกค้าจะเป็นผู้เลือกว่าจะจ้าง เลิกจ้าง หรือจ้างผู้อื่นแทนในโครงการต่อ ๆ ไป ทำให้อาชีพนี้ขาดความมั่นคงในการดำรงอาชีพให้ต่อเนื่อง สมาพันธ์ฟรีแลนซ์แห่งสหรัฐอเมริกาสำรวจปัญหาของอาชีพนี้พบว่าฟรีแลนซ์จำนวนมากมีงานทำไม่เพียงพอ (Freelancer union, 2017) ดังนั้น ฟรีแลนซ์จึงต้องทำงานอย่างสุดความสามารถเพื่อรักษาลูกค้าเอาไว้ และในขณะเดียวกันก็ต้องคอยหาลูกค้าใหม่เพื่อดำรงอาชีพนี้ได้อย่างต่อเนื่อง โดยผลสำรวจจากเว็บไซต์ Freelancemap พบว่าปัญหาในการหาลูกค้านั้นเป็นปัญหาสูงสุดของการประกอบอาชีพนี้ (Freelancemap, 2015)

นอกจากขาดความมั่นคงทางการงานแล้ว ฟรีแลนซ์ยังเจอความท้าทายด้านการปรับตัวเข้ากับความหลากหลายในการทำงาน โดยในแต่ละโครงการฟรีแลนซ์ต้องเจองานลักษณะใหม่ ลูกค้าคนใหม่ ผู้ร่วมงานใหม่ หรือสถานที่ทำงานใหม่ จึงต้องเผชิญความท้าทายในการปรับเปลี่ยนบทบาทให้เข้ากับบริบทต่าง ๆ อยู่เสมอ (Karmel, Bound, & Rushbrook, 2013) งานวิจัยพบว่าฟรีแลนซ์เป็นอาชีพที่มีความกดดันในการทำงานสูง เพราะงานมักต้องการความคาดหวังสูง ทำให้เกิดความเครียดและทำให้เหน็ดเหนื่อยในการทำงาน (Blanchflower, 2004)

#### 2.1.4.2 ความท้าทายด้านการเงิน

เมื่อจำนวนงานไม่มั่นคงและแน่นอน ก็ส่งผลต่อจำนวนรายได้ที่ไม่มั่นคงแน่นอน เว็บไซต์ freelancemap ได้สำรวจปัญหาของฟรีแลนซ์พบว่าฟรีแลนซ์นั้นมีรายได้ที่ไม่แน่นอน ในขณะที่ต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ด้วยตนเอง ทั้งค่าประกัน ค่ารักษาพยาบาล ค่าใช้จ่ายในการตรวจสอบสุขภาพประจำปี เป็นต้น อีกทั้งยังไม่มีเงินชดเชยจากนายจ้างหากทำงานล่วงเวลา (freelancemap, 2015) นอกจากนี้ สมาพันธ์ฟรีแลนซ์แห่งสหรัฐอเมริกาสำรวจพบว่าฟรีแลนซ์บางส่วนถูกเบี้ยวหรือถูกเลื่อนจ่ายเงิน เรียกว่าเป็นอาชีพที่ต้องเผชิญกับความท้าทายและความเสี่ยงด้านการเงินตลอดเวลา (freelancer union, 2017)

#### 2.1.4.3 ความท้าทายด้านการบริหารจัดการชีวิต

ความเครียดของฟรีแลนซ์นั้นไม่เพียงแต่เรื่องการค้าเงินอาชีพอย่างต่อเนื่อง และเรื่องเงิน แต่งานวิจัยหลายชิ้นได้สำรวจความเครียดของฟรีแลนซ์ด้านการจัดสมดุลชีวิตพบว่าฟรีแลนซ์มีความเครียดในการจัดการชีวิต เพราะพวกเขาจะรู้สึกไม่มั่นคงทางการเงินและอาชีพตลอดเวลา จึงจำเป็นต้องรับงานจากลูกค้าทุกคน ทำให้มีงานจำนวนมากที่ต้องจัดการ ฟรีแลนซ์ส่วนใหญ่จะยึดคติในการทำงาน ‘ทุกที่ ทุกเวลา’ (Lal and Dwivedi, 2010) เพื่อตอบสนองลูกค้าได้ตามต้องการ และอยู่รอดทางอาชีพ ความทุกข์จากการทำงานตลอดเวลาเพราะพวกเขาไม่สามารถหยุดคิดเรื่องงานได้จากการสัมภาษณ์ฟรีแลนซ์เชิงลึก พบความรู้สึกที่ถูกกล้ำกลั้วด้วยงาน เป็นทาสของการทำงาน ต้องพร้อม

24 ชั่วโมงสำหรับลูกค้า และหยุดทำงานไม่ได้ (Baines & Gelder, 2003) อีกทั้งฟรีแลนซ์สะท้อนว่าตนเองมีความเหงา ความกังวล ความรู้สึกผิด และความรู้สึกแยกตัวออกมาจากสังคม จากการประกอบอาชีพนี้ในระยะเวลาานาน (Mann & Holdsworth, 2003)

#### 2.1.4.4 ความท้าทายในการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี

เทคโนโลยีนั้นมีบทบาทอย่างยิ่งในการประกอบอาชีพฟรีแลนซ์ ทั้งด้านการติดต่อสื่อสารกับลูกค้า รวมถึงถึงการสร้างนวัตกรรมและสร้างงานที่ดีที่สุด เพราะลูกค้าจ้างมักคาดหวังว่าฟรีแลนซ์จะสามารถใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการทำงานและเท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลก (Kazi, Yusoff, Khan, & Kazi, 2014) นอกจากนี้ฟรีแลนซ์ต้องหมั่นพัฒนาตนเองและติดตามการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอยู่เสมอ เนื่องจากลูกค้าสามารถเลือกฟรีแลนซ์คนอื่น ๆ ที่ทักษะสูงกว่ามาทำงานแทนได้ตลอดเวลา (Fenwick, 2008) ดังนั้น ฟรีแลนซ์จะอยู่รอดได้ต้องสร้างงานที่ดีที่สุดหรือสิ่งแปลกใหม่ให้ลูกค้าเสมอ (Fenwick, 2000)

อย่างไรก็ตาม แม้อาชีพนี้จะมีความเสี่ยงทางเศรษฐกิจและความมั่นคงทางอาชีพสูง รวมถึงได้รับความเครียดจากการทำงาน ความกังวลจากความไม่มั่นคง ปัญหาการจัดสมดุลชีวิต แต่ผลการวิจัยหลายชิ้นกลับยืนยันตรงกันว่าฟรีแลนซ์มักพึงพอใจในคุณภาพและผลงานของตัวเองและพอใจในอาชีพ โดยมีการสำรวจพบว่าประโยชน์ของการเป็นฟรีแลนซ์คือ ตารางงานที่ยืดหยุ่น การได้ทำงานที่บ้าน โอกาสในการทำงานที่น่าสนใจ และการได้รับผิดชอบชีวิตตัวเอง หนึ่งในสามของฟรีแลนซ์ให้คุณค่ากับการมีเสรีภาพในการทำงานกับองค์กร อยู่เหนือข้อบังคับและการควบคุม (Shevchuk & Strebkov, 2012)

#### 2.1.5 หลักการและกลยุทธ์ความอยู่รอดของอาชีพฟรีแลนซ์

จากความท้าทายต่าง ๆ ข้างต้น ทำให้มีงานวิจัยที่พยายามพัฒนาโมเดลความสำเร็จสำหรับผู้ประกอบอาชีพฟรีแลนซ์ (Freelance Career Success Model) เพื่อเป็นแนวทางการอยู่รอดทางอาชีพ โดยงานวิจัยชิ้นหนึ่งในประเทศเนเธอร์แลนด์ ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยในความสำเร็จทางอาชีพแก่ฟรีแลนซ์จำนวน 1,600 คน และนำมาสร้างโมเดลเบื้องต้น แล้วเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญอีก 51 ท่านเพื่อพัฒนาเป็นโมเดลความสำเร็จทางอาชีพของฟรีแลนซ์ บนกรอบความคิดเกี่ยวกับอาชีพสมัยใหม่ (intelligence career framework) และการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับผู้ประกอบการ เนื่องจากเห็นว่าเส้นทางอาชีพของฟรีแลนซ์และอาชีพผู้ประกอบการนั้นมีความคล้ายคลึงกัน เพราะฟรีแลนซ์นั้นรับงานจากองค์กรใหญ่และขายทักษะความสามารถ ซึ่งแม้จะแตกต่างกับผู้ประกอบการ แต่ทั้งฟรีแลนซ์และผู้ประกอบการต่างต้องรับความเสี่ยงและความท้าทายจากการทำงานไม่ต่างกัน เกิดเป็นโมเดลดังนี้ (Born & Witteloostuijn, 2013)



ภาพที่ 2.1 โมเดลความสำเร็จทางอาชีพของฟรีแลนซ์ (Freelance Career Success Model)

จากโมเดลข้างต้น ความสำเร็จทางอาชีพของฟรีแลนซ์ทั้งทางความสำเร็จเชิงอัตนัย (Subjective career success) กล่าวคือ ความพึงพอใจในอาชีพของบุคคล อันได้แก่ความพึงพอใจในการทำงาน คือ ความสุขหรือภาวะเชิงบวกอันได้รับจากประสบการณ์การทำงาน และความพึงพอใจในลักษณะของอาชีพ และความสำเร็จเชิงปรนัย (Objective Career Success) กล่าวคือ ความสำเร็จจากสิ่งที่วัดหรือมองเห็นได้ เช่น เงินเดือน ชื่อเสียง รางวัล เป็นต้น จากแผนภาพ ความสำเร็จของฟรีแลนซ์นั้นสัมพันธ์กับปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่

**ปัจจัยทางการตลาด (Market factors)** คือ ต้นทุนทางการผลิตและทำงานต่าง ๆ

**ทุนมนุษย์ (Human Capital – Knowing how)** คือ ทักษะความรู้และความสามารถในการทำงาน แบ่งเป็น (i) ความสามารถ (Competence) อันเป็นความรู้ทางวิชาการหรือความรู้ด้านเทคนิค (ii) ทักษะ (Skill) เป็นสิ่งที่ได้รับการฝึกปฏิบัติซึ่งเป็นผลมาจากความรู้ความสามารถของบุคคล (iii) ทศนคติ (Attitude) เป็นผลมาจากแรงจูงใจ พฤติกรรมและการกระทำ และ (iv) ความสามารถทางสติปัญญา (Intellectual Agility) เป็นความสามารถในการปรับตัวทั้งในระดับองค์กรและบุคคล

**ทุนทางสังคม (Social Capital – Knowing whom)** คือ การรู้จักบุคคล องค์กรธุรกิจ การรักษาความสัมพันธ์กับลูกค้าและบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับอาชีพ



**แรงผลักดันของบุคคล (Personal Cap and Motivation- Knowing Why)** ความเข้าใจในบทบาทการทำงานของตนเอง เพราะฟรีแลนซ์ต้องมีหลายบทบาท และแรงกระตุ้นหรือแรงผลักดันในการทำงานของบุคคล ซึ่งแรงผลักดันในการทำงานของฟรีแลนซ์จากงานวิจัยชิ้นนี้มีสามประการ คือ (i) ความต้องการสมดุลของชีวิตการทำงาน และความยืดหยุ่นในการทำงาน (ii) ความต้องการในการเป็นมืออาชีพทางการทำงานและความต้องการในอิสระ (iii) ความท้าทาย โอกาสในการทำงานที่หลากหลาย และค่าตอบแทนจากการทำงาน

**โมเดลทางธุรกิจ (Business strategies)** โมเดลทางธุรกิจถือเป็นสิ่งสำคัญของการประกอบอาชีพฟรีแลนซ์ เพราะจะช่วยให้ฟรีแลนซ์แต่ละคนมีจุดขายในตนเองและช่วยให้ประกอบอาชีพได้อย่างยั่งยืน งานวิจัยนี้ได้รายงานกลยุทธ์ทางธุรกิจของฟรีแลนซ์ 4 ข้อ คือ (1) ฟรีแลนซ์นักพัฒนานวัตกรรมใหม่ ๆ หรือการพัฒนาสินค้าและบริการที่แตกต่าง (2) ฟรีแลนซ์ที่มีทักษะหรือความเชี่ยวชาญเฉพาะอย่างโดดเด่น (3) ฟรีแลนซ์ที่มีบริการที่หลากหลายหรือครบวงจร (4) ฟรีแลนซ์ที่นำเสนอบริการหรืองานที่ดีกว่าหรือราคาต่ำกว่า

นอกจากโมเดลข้างต้น ยังมีงานที่ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อความอยู่รอดหรือความสำเร็จของอาชีพฟรีแลนซ์ โดยกล่าวว่าสิ่งสำคัญที่ช่วยให้ฟรีแลนซ์ประสบความสำเร็จคือ ความเชี่ยวชาญในทักษะของตนเองหรือเชี่ยวชาญในหลายทักษะ (Van den Born, 2009) ซึ่งทักษะเหล่านี้เป็นจุดขายและเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ฟรีแลนซ์มีรายได้มากขึ้น อีกทั้งหากทำงานคุณภาพดีก็จะมีโอกาสได้ลูกค้า การเชื่อมต่อกับเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง (Gold & Mustafa, 2013) นอกจากนี้คุณลักษณะส่วนบุคคลก็ส่งผลต่อความสำเร็จทางอาชีพ คือ เป็นคนที่มีความยืดหยุ่น ความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะการสื่อสารที่ดี ซึ่งคุณลักษณะส่วนบุคคลเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ฟรีแลนซ์ประสบความสำเร็จได้มากขึ้น (Kraus et al., 2008)

งานวิจัยเกี่ยวกับกลยุทธ์ความสำเร็จของฟรีแลนซ์นั้นไม่พบในประเทศไทย แต่หากมองหนทางความอยู่รอดของฟรีแลนซ์ในเชิงนโยบายของประเทศไทยแล้ว ฟรีแลนซ์นั้นเป็นแรงงานนอกระบบที่ไม่มีนายจ้างตามกฎหมายคุ้มครองแรงงาน จึงไม่ได้รับสิทธิตาม พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 และการเป็นแรงงานนอกระบบทำให้ฟรีแลนซ์ไม่มีกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ ตามข้อมูลบนเว็บไซต์ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (กลต.) ที่ระบุไว้ว่า กองทุนสำรองเลี้ยงชีพเป็นสวัสดิการรูปแบบหนึ่งที่นายจ้างให้แก่ลูกจ้าง ทั้ง 2 ฝ่ายร่วมกันจัดตั้งขึ้นด้วยความสมัครใจ เพื่อให้ลูกจ้างมีเงินออมไว้ใช้จ่ายยามเกษียณอายุ ออกจากงาน ทูพพลภาพ หรือเป็นหลักประกันให้แก่ครอบครัวลูกจ้างเสียชีวิต ทำให้ฟรีแลนซ์ขาดหลักประกันเพื่อความอยู่รอดจากเงินส่วนนี้

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันมีวิธีการออมเงินหรือต่อยอดรายได้จากธนาคารหรือองค์กรทางการเงินต่าง ๆ มากมาย อีกทั้งล่าสุดรัฐบาลประกาศให้ผู้ประกอบอาชีพฟรีแลนซ์สามารถใช้สิทธิ

ผู้ประกันตนของผู้ประกอบอาชีพอิสระอยู่ในกลุ่มมาตรา 40 ของระบบประกันสังคม โดยสำรวจพบว่า มีผู้ประกันตนมาตรา 40 ถึง 2.4 ล้านคน (กองวิจัยและพัฒนา สำนักงานประกันสังคม, 2560) ทำให้มีเงินจ่ายสมทบหากว่างงานรวมถึงการรักษาพยาบาล ฟรีแลนซ์ยังสามารถใช้สิทธิบัตรทอง ควบคู่สิทธิประกันสังคมมาตรา 40 ที่ต้องสมัครเป็นผู้ประกันตน หรือจ่ายค่ารักษาพยาบาลด้วยตัวเองที่โรงพยาบาลเอกชน หรือการซื้อประกันสุขภาพ เพราะฉะนั้นจึงถือได้ว่าฟรีแลนซ์ไทยนั้นมีหนทางในการอยู่รอดทางอาชีพได้หากรู้จักบริหารจัดการด้านการเงิน

การศึกษาชิ้นหนึ่งพบว่า การเรียนรู้และพัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่องเป็นปัจจัยสำคัญในการอยู่รอดทางอาชีพ โดยพบว่าฟรีแลนซ์ที่ทำกิจกรรมการเรียนรู้และพัฒนาทักษะทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่องนั้นเติบโตทางอาชีพมากกว่าผู้ที่ไม่ได้เรียนรู้ โดยกลุ่มที่ต้องเรียนรู้และพัฒนาทางอาชีพอย่างต่อเนื่องคือ กลุ่มฟรีแลนซ์ที่ทำงานเกี่ยวกับเทคโนโลยีและนวัตกรรมต่าง ๆ (Sapsed, Camerani, Masucci, Petermann, & Rajguru, 2015) Cornelia et al. (2011) เรียกอาชีพฟรีแลนซ์ว่านักเรียนผู้ถาวร เพราะอาชีพฟรีแลนซ์เต็มไปด้วยสิ่งที่คาดเดาไม่ได้และต้องเท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกจึงจำเป็นต้องปรับปรุงและพัฒนาอาชีพอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า ทุกประสบการณ์ของการประกอบอาชีพสามารถเป็นโอกาสในการเรียนรู้และความก้าวหน้าในการประกอบอาชีพได้ (Maier-Gutheil & Hof, 2011) เป็นที่มาของงานวิจัยชิ้นนี้ที่อยากศึกษาเรื่องราวการเรียนรู้จนอยู่รอดตลอดเส้นทางการประกอบอาชีพฟรีแลนซ์ การทบทวนวรรณกรรมในส่วนต่อไปจะเป็นเรื่องการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับอาชีพฟรีแลนซ์

## 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้

ก่อนจะทบทวนวรรณกรรมถึงทฤษฎีและหลักการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับอาชีพฟรีแลนซ์ ผู้วิจัยอยากทบทวนให้เห็นนิยามของคำว่า การเรียนรู้เพื่อทำความเข้าใจคำว่า การเรียนรู้ในเบื้องต้น โดยหากค้นหานิยามการเรียนรู้ (Learning) เบื้องต้นจากพจนานุกรม จะเจอความหมายของการเรียนรู้ดังนี้

กิจกรรมที่นำมาซึ่งความรู้ (Cambridge)

ความรู้ซึ่งผู้เรียนได้มากจากการอ่านและการเรียน (Oxford)

การเข้าใจความหมายของสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยประสบการณ์ (ราชบัณฑิตยสถาน)

อย่างไรก็ตาม นิยามในพจนานุกรมเหล่านี้อาจมีข้อจำกัด มีนิยามการเรียนรู้ที่ใช้กันอย่างแพร่หลายจาก Illeris (2007) โดยสรุปการเรียนรู้ไว้ดังนี้

- การเรียนรู้คือ ผลที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล
- การเรียนรู้เป็นกระบวนการทางจิตที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง
- การเรียนรู้คือ กระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งทำให้เกิดการเรียนรู้

และสภาพแวดล้อมทางสังคมทั้งทางตรงและทางอ้อม

- การเรียนรู้มักจะถูกใช้แทนด้วยคำว่า การเรียนการสอน จากนิยามข้างต้นสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้



ภาพที่ 2.2 การเกิดพฤติกรรมการเรียนรู้

การเรียนรู้เกิดขึ้นเมื่อบุคคลได้รับประสบการณ์บางอย่างแล้วเกิดกระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์นั้น ที่นำไปสู่ผลของการเรียนรู้คือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม นอกจากนิยามข้างต้นแล้ว ยังมีการศึกษามากมายเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่พยายามบอกว่าสิ่งใดบ้างที่เรียกว่าการเรียนรู้ หรืออะไรเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ ซึ่งความหมาย หลักฐาน นิยาม ก็แตกต่างกันไปตามสถานการณ์หรือมุมมองที่มีต่อการเรียนรู้ อย่างไรก็ตามนักวิจัยหลายท่านได้ให้ความหมายเบื้องต้นของการเรียนรู้ซึ่งคล้ายคลึงกับแผนภาพข้างต้น

บลูม (Bloom, 1976) กล่าวถึงการเกิดการเรียนรู้ในแต่ละครั้งจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น 3 ประการ จึงจะเรียกว่าเป็นการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ คือ

- การเปลี่ยนแปลงทางด้านความรู้ ความคิด ความเข้าใจ (Cognitive Domain) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสมอง เช่น ความคิดรวบยอด
- การเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์หรือความรู้สึก (Affective Domain) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจ เช่น ความเชื่อเจตคติ ค่านิยม
- การเปลี่ยนทางการเคลื่อนไหวของร่างกาย เพื่อให้เกิดทักษะ และความชำนาญ เช่น (Psychomotor Domain) การว่ายน้ำ เล่นกีฬา

สรุปว่าการเรียนรู้ (Learning) คือ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวบุคคล เป็นปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในตัวบุคคลนั้น ๆ ต่อสิ่งแวดล้อม หรือสิ่งเร้าที่เผชิญ ทำให้บุคคลสนองความต้องการของตน และทำให้สามารถเผชิญหรือปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้อย่างเหมาะสมต่อไป อาจเกิดการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้ได้รับความรู้ความเข้าใจ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถในการจำได้ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีลักษณะที่ถาวร หรืออาจเรียกว่าประสบการณ์นั่นเอง

ก่อนจะกล่าวถึงทฤษฎีและหลักการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับอาชีพฟรีแลนซ์ ผู้วิจัยอยากเริ่มต้นที่การบรรยายบริบทการทำงานของฟรีแลนซ์เป็นอันดับแรกเพื่อให้เข้าใจถึงหลักการและทฤษฎีที่เลือกมาใช้ในงานวิจัยชิ้นนี้ โดยการทำงานของอาชีพฟรีแลนซ์นั้นสามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาตามที่ฟรีแลนซ์เลือก ในสถานที่ทำงานใดก็ตามที่เกี่ยวข้องกับงาน อาจจะเป็นภายในองค์กรต่าง ๆ บ้านของ

ฟรีแลนซ์หรือร้านกาแฟ และยังทำงานกับคนที่หลากหลายซึ่งเปลี่ยนไปตามโครงการที่ได้รับ บางโครงการอาจทำเพียงลำพัง บางโครงการอาจทำหลายคน รวมไปถึงต้องใช้หลากหลายทักษะในการทำงาน เช่น งานหนึ่งอาจใช้ทักษะการเขียน อีกร่างงานอาจใช้ทักษะการวาดรูป ซึ่งขึ้นอยู่กับจุดขายของฟรีแลนซ์แต่ละคน ดังนั้น จึงสามารถกล่าวได้ว่าฟรีแลนซ์นั้นสามารถเรียนรู้เพื่อที่จะอยู่รอดทางอาชีพได้จากทุกสถานการณ์ และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน เป็นการเรียนรู้ที่เป็นไปตามธรรมชาติตามหลักการเรียนรู้ตามอัธยาศัย (Informal Learning)

### 2.2.1 การเรียนรู้ตามอัธยาศัย (Informal Learning)

หลักการเรียนรู้ตามอัธยาศัยเกิดขึ้นครั้งแรกในปี 1950 ในการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้ใหญ่โดย Malcolm Knowles เป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ และมีประสบการณ์ชีวิตของผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญในการเรียนรู้ โดยการเรียนรู้ได้รับการกระตุ้นจากเหตุการณ์ทั้งภายในและภายนอก เป็นการเรียนรู้แบบไม่มีโครงสร้าง ไม่จำเป็นต้องมีห้องเรียน เป็นไปตามธรรมชาติ สามารถเข้าถึงการเรียนรู้ในรูปแบบนี้ได้จากการกระทำ การสะท้อนคิดในกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ การเรียนรู้ชนิดนี้ผู้เรียนจะกระตือรือร้น Marsick and Volpe (1999) ได้สรุปลักษณะของการเรียนรู้ตามอัธยาศัยไว้ดังนี้

- เป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ชีวิตประจำวัน โดยเรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสหลักของมนุษย์ อาทิ การฟัง การสัมผัส การลิ้มรส การดู เป็นต้น
- เป้าหมายของผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญในการเรียนรู้ โดยหากเหตุการณ์ที่ผ่านเข้ามาสอดคล้องกับเป้าหมายการเรียนรู้ของผู้เรียนจะทำให้เรียนรู้ได้มากขึ้น
- เกิดตามธรรมชาติในขณะที่ผู้เรียนรู้อาจไม่ได้ใส่ใจมากนัก
- เป็นเหตุการณ์เฉพาะเจาะจงที่ทำให้เกิดการเรียนรู้
- มักจะเกิดจากการเรียนรู้ผ่านการลงมือและการสะท้อนการเรียนรู้
- เชื่อมโยงกับการเรียนรู้แบบอื่น ๆ เช่น การเรียนรู้จากประสบการณ์ การเรียนรู้จากการลงมือทำ การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง การสะท้อนคิด เป็นต้น

อย่างไรก็ตามการเรียนรู้ประเภทนี้จะเป็นไปได้เมื่อผู้เรียนสามารถจัดความรู้ของตนเองได้อย่างเป็นระบบและมีเป้าหมายชัดเจนในการเรียนรู้ เพื่อรับความรู้และพัฒนาทักษะทางการทำงานได้อย่างตรงจุดถูกต้อง และขึ้นอยู่กับความสามารถในการเรียนรู้และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เรียน

Marsick & Watkins (2015) ได้กล่าวถึงรูปแบบที่ช่วยให้การเรียนรู้ตามอัธยาศัยมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ได้แก่

- การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-directed learning) เพราะเป็นการเรียนรู้ที่ตอบสนองเป้าหมายและความต้องการของผู้เรียน เมื่อผู้เรียนมีเป้าหมายที่ชัดเจนจึงสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องผ่านสถานการณ์ต่าง ๆ และสามารถหาข้อมูลได้ตรงตามความต้องการ อีกทั้งผู้เรียนยังควบคุมการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

- การมีผู้ชี้แนะหรือการเรียนรู้จากเจ้านาย (Mentoring or Supervisory) การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีหากมีความเชื่อใจและความสัมพันธ์ที่ดีเป็นพื้นฐาน เป็นการเรียนรู้ที่พัฒนาความเป็นมืออาชีพได้ดี ซึ่งการศึกษาพบว่าผู้เรียนจะเรียนรู้ผ่านวิธีนี้ได้ดีหากมีนิสัยชอบความเสี่ยง มีการสื่อสารที่ดี และมีทักษะที่ต้องการเรียนรู้อยู่แล้ว อีกทั้งการเรียนรู้วิธีนี้ยังเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการพัฒนาองค์กร

- การโค้ช (Coaching) เป็นการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสถานประกอบการ เพราะโค้ชหรือผู้สอนสามารถสอนแบบตัวต่อตัวแก่ผู้เรียนหรือสอนทั้งแผนกงานได้ และสามารถเลือกวิธีการที่หลากหลายในการเรียนรู้ตามแต่ประเด็นปัญหาหรือประเด็นที่ผู้เรียนสนใจ จึงทำให้เรียนรู้ได้ตรงจุด

นอกจากนี้ Schugurensky (2000) ได้จำแนกการเรียนรู้ตามอรรถศาสตร์ออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (Self-directed learning) การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญ (Incidental learning) และการขัดเกลาทางสังคม (Socialization) ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

### ตารางที่ 2.3

เปรียบเทียบการเรียนรู้ตามอรรถศาสตร์แบบต่าง ๆ

รูปแบบการเรียนรู้	ความตั้งใจในการเรียนรู้	ความรู้สึกตัวขณะเรียนรู้
การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (Self-directed)	ตั้งใจ	มีความรู้สึกตัว
การเรียนรู้โดยบังเอิญ (Incidental)	ไม่ตั้งใจ	มีความรู้สึกตัว
การขัดเกลาทางสังคม (Socialization)	ไม่ตั้งใจ	ไม่รู้มีความรู้สึกตัว

#### 2.2.1.1 การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Directed Learning)

การเรียนรู้ด้วยตนเอง (self-directed learning) เป็นวิธีที่สำคัญในการพัฒนาทักษะและวิชาชีพเพื่อความอยู่รอด อีกทั้งยังสามารถช่วยให้บุคคลดำเนินชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพและปรับตัวได้ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ (Knowles, 1975) โดยการเรียนรู้ด้วยตนเองในปัจจุบัน

นั้นมีความสะดวกมากยิ่งขึ้น เนื่องจากการเติบโตของอินเทอร์เน็ตและเทคโนโลยีที่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าถึงข้อมูลสื่อสารได้มากขึ้น

การเรียนรู้ด้วยตนเอง (self-directed learning) คือ กระบวนการที่บุคคลมีความคิดริเริ่มเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองตามความสนใจ ความต้องการ หรือความถนัด ซึ่งบุคคลจะกำหนดเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์การเรียนรู้ แสวงหาแหล่งทรัพยากรในการเรียนรู้ เลือกวิธีการเรียนรู้ รวมถึงประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งกระบวนการดังกล่าวจะดำเนินการด้วยตนเองทุกขั้นตอน หรือขอความช่วยเหลือ คำแนะนำ และการสนับสนุนจากผู้อื่นก็ได้ (Knowles, 1975) การเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นการเรียนรู้ที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตซึ่งสำคัญและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน กระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองตามแนวคิดของ Knowles มีกระบวนการดังนี้

- (1) วิเคราะห์และกำหนดความต้องการในการเรียนรู้
- (2) กำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้
- (3) กำหนดแหล่งวิทยาการเพื่อการเรียนรู้
- (4) เลือกวิธีการเรียนและกิจกรรมการเรียนรู้
- (5) รวบรวมข้อมูล/วิเคราะห์สร้างองค์ความรู้
- (6) ประเมินผลการเรียนรู้

นอกจากนี้ เพื่อให้การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองนั้นบรรลุผลสำเร็จ Skager (1978) ได้อธิบายถึงคุณลักษณะสำคัญของผู้เรียนรู้ด้วยการนำตนเองไว้ดังนี้

- (1) เป็นผู้ยอมรับตนเอง (self-acceptance) กล่าวคือ มีทัศนคติ และเจตคติที่เป็นบวกต่อตนเอง
- (2) เป็นผู้ที่สามารถวางแผนการเรียนรู้ด้วยตนเองได้ (planfulness) โดยผู้เรียนต้องรับรู้ถึงความต้องการในการเรียนรู้ของตนเอง วางเป้าหมายได้เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของตนเอง และต้องเป็นแผนงานที่สามารถช่วยให้บรรลุเป้าหมายได้
- (3) เป็นผู้มีแรงจูงใจในการเรียนรู้จากภายใน (intrinsic motivation) จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง ไม่ล้มเลิกความตั้งใจในการเรียนรู้แม้จะเจออุปสรรคต่าง ๆ
- (4) เป็นผู้ที่สามารถประเมินตนเองได้ (self-evaluation) จะช่วยให้การเรียนรู้มีความก้าวหน้าเนื่องจากผู้เรียนสามารถทราบได้ว่าตนเองเรียนรู้อยู่ในระดับใด และจะเรียนรู้ต่อไป โดยสามารถขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นให้ประเมินได้อีกด้วย
- (5) เป็นผู้เปิดกว้างพร้อมรับประสบการณ์ใหม่ (openness to experience) เพื่อเพิ่มทางเลือกในการเรียนรู้ให้สัมฤทธิ์ผล

(6) เป็นผู้มีความยืดหยุ่น (flexibility) เพราะระหว่างการเรียนรู้ผู้เรียนอาจต้องเปลี่ยนแปลงวิธีการเรียนรู้หรือเป้าหมายการเรียนรู้เพื่อให้สัมฤทธิ์ผลมากขึ้น

(7) เป็นตัวของตัวเอง (autonomy) ดูแลตนเองได้ และเลือกในสิ่งที่สอดคล้องกับลักษณะรวมถึงเป้าหมายของตนเองอย่างแท้จริง

มีการสำรวจพบว่าการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นสิ่งสำคัญในการเป็นฟรีแลนซ์มืออาชีพ โดยจะทำให้ได้เปรียบในเชิงทักษะและประสบการณ์ (Sapsed, Camerani, Masucci, Petermann, & Rajguru, 2015) สอดคล้องกับงานวิจัยเกี่ยวกับกราฟฟิคดีไซน์เนอร์ฟรีแลนซ์ โดยกล่าวว่าผู้ที่ประสบความสำเร็จทางอาชีพคือ ผู้ที่หมั่นเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง และทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการอยู่เสมอ (Barto, 2014) จึงสรุปได้ว่า การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการเป็นฟรีแลนซ์เพราะเป็นอาชีพที่ต้องดำเนินงานด้วยตนเองเป็นหลัก ไม่มีเจ้านายหรือเพื่อนร่วมงาน จึงต้องหมั่นเรียนรู้และพัฒนางานด้วยตนเองเพื่อความ อยู่นรอดทางอาชีพ

### 2.2.1.2 การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญ (Incidental Learning)

เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนไม่ได้ตั้งใจมาก่อนว่าจะเรียนรู้ในเรื่องต่าง ๆ แต่หลังจากได้รับประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ ผู้เรียนจะมาตระหนักหรือทบทวนทีหลังว่าได้เรียนรู้บางสิ่ง จึงเป็นการเรียนรู้ที่ไม่มีความตั้งใจและไม่มีความรู้สึกตัว โดย Marsick and Watkins (1990) กล่าวว่า การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญเป็นผลพลอยได้จากกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การปฏิสัมพันธ์กับผู้คน การลองผิดลองถูก วัฒนธรรมองค์กร หรือแม้กระทั่งจากกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเป็นทางการ

ในปี 1983 Burgoyne and Hodgson ศึกษาประสบการณ์การเรียนรู้โดยบังเอิญของผู้จัดการ โดยให้ผู้จัดการระลึกถึงประสบการณ์หรือเหตุการณ์สำคัญในการทำงาน และลองย้อนดูความคิดความรู้สึกของตนเองในเหตุการณ์นั้น รวมถึงหาเหตุผลว่าทำไมผู้จัดการจึงคิด รู้สึก หรือกระทำแบบนั้นในเวลานั้น การวิจัยนี้สรุปถึงเรื่องการเรียนรู้โดยบังเอิญว่าเป็นวิธีการต่าง ๆ ที่บุคคลสามารถเรียนรู้ได้ และได้อธิบายระดับการเรียนรู้ 3 ระดับที่บุคคลสามารถประสบได้ ดังนี้

การเรียนรู้ระดับที่ 1 เป็นการเรียนรู้ในระดับตื้น คือ บุคคลซึมซับข้อมูลความจริงจากเหตุการณ์ แต่อาจเป็นความรู้ความจำเพียงระยะสั้นและไม่ส่งผลต่อการพัฒนาในระยะยาว Wolf and Kolb (1984) เรียกสิ่งนี้ว่าเป็นการปรับตัวมากกว่าการเรียนรู้ บุคคลยังไม่เปลี่ยนแปลงในการเรียนรู้ระดับนี้ แต่จะตื่นตัวมากขึ้น

การเรียนรู้ระดับที่ 2 เป็นการเรียนรู้ที่บุคคลสามารถส่งต่อข้อมูลบางอย่างจากประสบการณ์นี้ไปปรับใช้ในเหตุการณ์ต่อไปที่คล้ายคลึงกัน เป็นการเรียนรู้ที่บุคคลเปลี่ยนกรอบความคิดหรือการมองโลกบางอย่าง

การเรียนรู้ระดับที่ 3 เป็นการเรียนรู้ที่สามารถกระตุ้นให้บุคคลเปลี่ยนแปลงจากพื้นฐาน ทำให้เกิดการสะท้อนคิดและคำถามต่าง ๆ จนบุคคลกล้าเปลี่ยนแปลงวิธีการทำสิ่งต่าง ๆ ใหม่ และเข้าใจคุณค่าของสิ่งที่ทำ เป็นแรงกระตุ้นให้บุคคลเปลี่ยนในระดับพฤติกรรมได้ (Burgoyne & Hodgson, 1983)

งานวิจัยชิ้นหนึ่งพูดถึงการเรียนรู้ของกราฟฟิคดีไซน์เนอร์ฟรีแลนซ์ โดยกล่าวว่าฟรีแลนซ์กลุ่มนี้จะเกิดการเรียนรู้โดยบังเอิญผ่านการทำงาน เช่น การสะท้อนบทเรียนจากงานหรือโครงการที่ประสบความสำเร็จหรือผิดพลาด รวมถึงการลองผิดลองถูกในการทำงานชิ้นใหม่ (Barto, 2014)

### 2.2.1.3 การขัดเกลาทางสังคม (Socialization)

การขัดเกลาทางสังคมหรือการเรียนรู้ในชีวิตประจำวัน (tacit learning) คือ การเรียนรู้คุณค่า พฤติกรรม ทักษะ หรือทักษะต่าง ๆ ของสมาชิกในสังคม ผ่านการเรียนรู้ในรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อพัฒนาบุคลิกภาพตามความต้องการของสังคม โดยผ่านตัวแทนทางสังคม เช่น ครอบครัวสถานศึกษา สื่อสารมวลชน กลุ่มเพื่อน สถานที่ทำงาน และองค์กรทางสังคมต่าง ๆ เพื่อที่บุคคลจะสามารถทำหน้าที่ทั้งในส่วนตัวและต่อสังคมได้ การขัดเกลาทางสังคมเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายใต้สถานการณ์ที่เราเจตนาให้เกิดขึ้นก็ได้ เรียกว่า การขัดเกลาทางตรง ในบางกรณีกระบวนการเรียนรู้ก็เกิดขึ้นโดยที่ไม่มีใครคาดหวังให้เกิดขึ้น ซึ่งเราเรียกว่า การขัดเกลาทางอ้อม

หากมองการเรียนรู้ตามอัธยาศัยผ่านบริบทการทำงาน จากการทบทวนวรรณกรรมพบงานวิจัยที่สำรวจการเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการในบริษัทที่หมั่นฝึกอบรมและพัฒนาพนักงานในองค์กร ผลการศึกษาพบว่าการเรียนรู้ตามอัธยาศัยในสถานประกอบการช่วยพัฒนาทักษะและความรู้ในการทำงาน พนักงานมีความยืดหยุ่นในการทำงานและปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ดีขึ้น ส่งผลในทางบวกแก่ผู้บริหารและบริษัท (Dale & Bell, 1999) โดยการเรียนรู้ตามอัธยาศัยในสถานประกอบการแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ การเรียนรู้โดยเจตนาและไม่ได้เจตนา ซึ่งการเรียนรู้โดยเจตนา นั้นสังเกตได้ง่าย กิจกรรมการเรียนรู้โดยเจตนาจะประกอบด้วย การเรียนรู้ด้วยตนเอง การให้คำปรึกษา การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ การตั้งคำถาม การสะท้อนการทำงาน และกิจกรรมการเรียนรู้โดยไม่เจตนา มักจะเกิดจากงานที่ทำในชีวิตประจำวัน เช่น เกิดข้อผิดพลาดในการทำงานจึงเรียนรู้หรือการลองผิดลองถูกในการทำสิ่งใหม่ ๆ การมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่ม การทำงานร่วมกับคนอื่น ๆ การแก้ปัญหาที่ท้าทาย การทำงานร่วมกับลูกค้า ซึ่งขึ้นอยู่กับคุณภาพความสัมพันธ์ในที่ทำงาน (Eraut, 2004)

สรุปว่า การเรียนรู้ตามอัธยาศัยคือ การเรียนรู้ตามธรรมชาติ เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน โดยสิ่งสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ดีคือ การมีเป้าหมายในการเรียนรู้ การลงมือทำ



และสะท้อนการเรียนรู้ ซึ่งฟรีแลนซ์จะเรียนรู้เพื่อจะอยู่รอดทาง อาชีพผ่านประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น จากการทำงาน โดยเรียนรู้โดยเจตนาและไม่เจตนา ผ่านการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง การเรียนรู้โดย บังเอิญ และการขัดเกลาจากสังคมสิ่งแวดล้อม

## 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับวิธีวิทยาการวิจัยเรื่องเล่า (Narrative Research)

### 2.3.1 ความหมายของการวิจัยแนวเรื่องเล่า

งานวิจัยเชิงคุณภาพแนวเรื่องเล่า (Narrative Approach) เป็นวิธีวิทยาการศึกษา ภายใต้กระบวนทัศน์สร้างสรรค์สังคม (Social Constructivism Paradigm) ซึ่งไม่เชื่อในความเป็น วัตถุวิสัยของความจริง แต่เชื่อว่าความจริงถูกสร้างขึ้นมาโดยกระบวนการทางสังคมในบริบทและ วัฒนธรรมที่มีความหลากหลาย ความจริงจึงเลื่อนไหลไปตามการตีความจากประสบการณ์ที่บุคคลมี ต่อสิ่งต่าง ๆ โดยเชื่อว่าสังคมนั้นมีเองเล่าหลักที่ผู้คนในสังคมยอมรับ คอยให้คุณค่า ความคิด ความ เชื่อ และกรอบคนในสังคมให้เป็นไปในทางทิศเดียวกัน ทำให้เสียงหลายเสียงหรือเรื่องเล่าหลายเรื่อง ของคนชายขอบนั้นถูกปิดกั้น การศึกษาแนวเรื่องเล่านี้เป็นหนทางในการสะท้อนเสียงเหล่านั้น ออกมาให้สังคมรับรู้ (นภาพรณ์ หะวานนท์, 2552)

นักวิจัยเรื่องเล่าเห็นว่ามนุษย์เป็นอินทรีย์ที่เล่าเรื่องราว (Human are storytelling organism) ทั้งในเชิงปัจเจกและกลุ่มมวลชน (Connelly & Clandinin, 1990) โดยมนุษย์ใช้เรื่องเล่า ที่สร้างขึ้นในการจัดระเบียบออกมาเป็นบท ตอน หรือฉากต่าง ๆ เพื่อให้ความหมายกับเหตุการณ์หรือ ประสบการณ์และทำความเข้าใจเรื่องราวในชีวิตของบุคคล สังคม และทำความเข้าใจโลก ดังนั้น วิธีการนี้จึงให้ความสนใจกับบุคคลที่ให้ความหมายกับประสบการณ์มากมายที่ผ่านเข้ามาในชีวิต โดย ไม่เพียงมุ่งหวังเพื่อที่จะตอบคำถามว่าเกิดอะไรขึ้นกับชีวิตของผู้ที่เราศึกษา แต่เป็นการศึกษาว่าบุคคล มีกระบวนการคิดและตีความประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับพวกเขาอย่างไร ซึ่งถือเป็นกระบวนการ ให้ความหมายของประสบการณ์ของบุคคลทั้งที่เป็นเรื่องราวในอดีต ปัจจุบันและอนาคต โดยการเปิด โอกาสให้บุคคลได้สร้างสรรค์เรื่องราวของตนเอง โดยผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นผู้กระตุ้นให้ผู้เล่าได้เล่า เรื่องราวและจัดระเบียบเรื่องราวจากการรับฟังเรื่องเล่า (นภาพรณ์ หะวานนท์, 2552)

ดังนั้น งานวิจัยแนวเรื่องเล่าคือ การค้นหาความรู้ด้วยการรวบรวมข้อมูลผ่านการ เล่าเรื่องราว โดยมีการศึกษาในหลายระดับ ทั้งในระดับของบุคคลหรือเรื่องเล่าของตนเอง เรื่องเล่า ของกลุ่ม องค์กร หรือหน่วยงาน วิธีวิทยาแบบเรื่องเล่ายังหมายรวมถึงกระบวนการคิด การตีความ ที่ ถ่ายทอดเรื่องราวทั้งที่เป็นการเขียนและการบอกเล่าของผู้คนและกลุ่ม โดยเรื่องเล่าเหล่านั้นอาจเป็น เรื่องเล่าที่เป็นเรื่องใหญ่ ๆ หรือเป็นเพียงเรื่องเรื่องเล็ก ๆ ก็ได้ (Bamberg & Georgakopoulou, 2008)

งานวิจัยแนวเรื่องเล่า แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ การวิจัยเรื่องเล่าที่เน้นวากยสัมพันธ์ (Narrative syntax) คือ การศึกษาเรื่องเล่าโดยสนใจที่โครงสร้างของเรื่องเล่า การวิจัยเรื่องเล่าที่เน้นความหมายของภาษา (Narrative semantics) คือ การศึกษาเรื่องเล่าที่สนใจเนื้อหาของเรื่องเล่าที่เชื่อมโยงกับประสบการณ์ของผู้เล่า และการวิจัยเรื่องเล่าที่เน้นแนวปฏิบัติ (Narrative pragmatics) โดยเป็นการศึกษาแนวเรื่องเล่าที่สนใจบริบท วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมที่ผู้เล่าดำเนินชีวิตอยู่ (กิตติพัฒน์ นนทปัทมะดุลย์, 2552)

โดยงานวิจัยชิ้นนี้จัดอยู่ในประเภทเรื่องเล่าที่เน้นความหมายของภาษา (Narrative semantics) เป็นการศึกษาที่มีศูนย์กลางอยู่ที่ประสบการณ์ของผู้เล่า ใช้ศาสตร์แห่งการตีความในการวิเคราะห์ เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยที่ต้องการวิเคราะห์ประสบการณ์การเรียนรู้และการให้ความหมายต่อประสบการณ์ต่าง ๆ โดยเฉพาะมิติของปัญหาและแนวทางอยู่รอดทางอาชีพ จึงต้องใช้งานวิจัยเรื่องเล่าที่เน้นความหมายของภาษา เพื่อตีความและวิเคราะห์ความหมายของประสบการณ์ต่าง ๆ และแสดงลักษณะการเปลี่ยนผ่านประสบการณ์เหล่านั้นออกมา

### 2.3.2 หลักเกณฑ์ในการศึกษาเรื่องเล่า

หลักเกณฑ์ในการศึกษาการเล่าเรื่อง (narration) นั้น ประกอบด้วย โครงเรื่อง แก่นความคิด ความขัดแย้ง ตัวละคร ฉาก จุดยืนในการเล่าเรื่อง การสื่อสารผ่านเสียง เมื่อนำมาใช้ในทำความเข้าใจเรื่องราวของบุคคล จะมีหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ (วรรณลักษณ์ เมียนเกิด, 2558)

1. โครงเรื่อง เป็นการวางแนวในการเล่าเรื่อง ผ่านการกำหนดแนวทางโดยดูพัฒนาการเหตุการณ์ว่าเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตฟรีแลนซ์ที่ผู้วิจัยต้องการศึกษาดำเนินไปอย่างไร มีวิกฤตอย่างไรบ้าง มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญซึ่งส่งผลกระทบต่อสิ่งอื่น ๆ อย่างไร รวมถึงการแก้ไขปัญหาเพื่อผ่านจุดวิกฤติต่าง ๆ ซึ่งนำมาสู่ตอนจบของเรื่องราวอย่างไร

2. แก่นความคิด คือ ความคิดหลักหรือความคิดรวบยอดของที่ผู้เล่าเรื่องต้องการนำเสนอ ในงานวิจัยชิ้นนี้คือ ความสามารถในการจัดการตนเองและจัดการอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อให้ฟรีแลนซ์อยู่รอดทางอาชีพ

3. ความขัดแย้ง การมองสิ่งที่ทำให้เกิดวิกฤตที่เกิดขึ้นในชีวิต ซึ่งในงานวิจัยชิ้นนี้คือ อุปสรรคต่าง ๆ ที่ทำให้ฟรีแลนซ์มีความเสี่ยงในการอยู่รอดทางอาชีพ

4. ตัวละคร การสะท้อนให้เห็นบุคลิกของผู้ร่วมในเหตุการณ์ สถานการณ์ นอกจากจะเป็นตัวผู้เล่าเรื่องเองแล้ว ยังมีบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเล่าเรื่อง ซึ่งเป็นตัวละครที่มีบทบาทเป็นผู้กระทำ (Active) ที่จะสะท้อนให้เห็นการแสดงออก หรือการกระทำในเรื่องต่าง ๆ

5. ฉาก คือ สถานที่หรือพื้นที่ เป็นที่ใช้ในการอ้างอิงเพื่อสร้างความเชื่อมโยงความต่อเนื่องของเหตุการณ์ ประกอบด้วย

(1) ฉากที่เป็นธรรมชาติ เช่น สภาพแวดล้อมของผู้คน และที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของผู้เล่าเรื่อง

(2) ฉากที่เป็นสิ่งประดิษฐ์ เช่น ตึก บ้าน อาคาร เครื่องมือเครื่องใช้

(3) ฉากที่เกี่ยวข้องกับช่วงเวลา ได้แก่ ช่วงเวลาในการดำเนินกิจกรรมระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรม

(4) ฉากที่เป็นการดำเนินชีวิต คือ สภาพแบบแผนหรือกิจวัตรประจำวันของผู้เล่าเรื่องและผู้ที่เกี่ยวข้อง หรือแบบแผนในปฏิบัติการของผู้เล่าเรื่อง หรือสมาชิกในครอบครัว

(5) ฉากที่เป็นสภาพแวดล้อมเชิงนามธรรม ได้แก่ ความเชื่อ ความคิดของผู้เล่าเรื่อง

(6) จุดยืนในการเล่าเรื่อง คือ การมองเหตุการณ์แล้วมีความรู้สึก ความเข้าใจ พฤติกรรมของตนเองในเวลานั้น ๆ อย่างไร

6. การสื่อสารผ่านเสียง เป็นการแปลงเสียงของผู้เล่าเรื่อง และเสียงสนทนา ระหว่างตัวละครต่าง ๆ

### 2.3.3 กระบวนการวิจัยแนวเรื่องเล่า

คุณลักษณะเด่นของการวิจัยแนวเรื่องเล่าคือ คือ กระบวนการการร่วมมือร่วมใจ (collaboration process) ระหว่างนักวิจัยกับผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย (เจ้าของเรื่องเล่า) โดยผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยนั้นมีสถานะเป็นผู้ร่วมมือ (collaborator) หรือผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย (research participant) มากกว่ากลุ่มตัวอย่างหรือผู้ให้ข้อมูล (informant) (กิติพัฒน์ นนทปัทมดลย์, 2552) การศึกษาเรื่องเล่า นั้นปฏิเสธเส้นแบ่งระหว่างการเป็นผู้วิจัยกับสิ่งที่วิจัย ไม่ได้มองว่าความสัมพันธ์ของผู้วิจัยกับผู้ถูกวิจัย จะทำให้ผลการวิจัยบิดเบือนไปจากความเป็นจริง แต่การที่ผู้วิจัยทราบว่าเป็นใคร มีจุดยืนอย่างไร ถูกหล่อหลอมมาอย่างไรเป็นรากฐานสำคัญในการเข้าใจเรื่องราวผู้อื่น (Alvermann, 2000)

อย่างไรก็ตามในขณะการทำวิจัย ผู้วิจัยเองก็มีหลาย ๆ ตัวตนในการทำวิจัย (Multiple I's) ผู้เขียนบทความเรื่อง Stories of Experience and Narrative Inquiry ยกตัวอย่างว่า ขณะทำวิจัยเขาเองก็มีตัวตนของการเป็นผู้วิจัยและครู ซึ่งสิ่งนี้เป็นปัญหาในกระบวนการทำวิจัย โดยเฉพาะขั้นตอนการเขียน ผู้เขียนอธิบายว่าหากปราศจากความรู้สึกตัวหรือเท่าทันตนเอง การฟังเรื่องเล่าหนึ่งเรื่องด้วยตัวตนของความเป็นครู แล้ววิเคราะห์ตีความเรื่องเล่านั้นด้วยตัวตนครู ไม่ใช่ตัวตนนักวิจัย ผลการตีความที่ออกมาจะต่างกัน (Connelly & Clandinin, 1990)

ดังนั้น การเท่าทันตนเองของผู้วิจัยและการสร้างสัมพันธภาพระหว่างนักวิจัยและเจ้าของเรื่องเล่าจึงเป็นสิ่งสำคัญในขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย (Moen, 2006) ในการดำเนินการวิจัย เรื่องราวของประสบการณ์จะถูกปรับตัดแปลงผ่านการถกเถียงพูดคุยกับผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย โดยผ่านการสนทนา (dialogue) รวมถึงรวบรวมผ่านวิธีการที่หลากหลาย เช่น บันทึกภาคสนาม

(field notes) การบันทึกเป็นปมเรื่อง (journal records) บทบันทึกคำสัมภาษณ์ (interview transcripts) การสังเกตของนักวิจัยและการสังเกตของผู้อื่น จดหมาย งานเขียนเชิงอัตชีวประวัติ ข้อมูลเอกสาร อาทิ กฎระเบียบ หลักการ รูปภาพต่าง ๆ ตลอดจนการบันทึกวิทัศน์

### 2.3.4 กระบวนการวิเคราะห์เรื่องเล่า

การตีความเรื่องราวนั้นเป็นส่วนสำคัญของวิธีวิทยาการเล่าเรื่อง โดยในการวิเคราะห์ข้อความจากการเล่าเรื่องนั้นประกอบด้วย 4 รูปแบบ (Riessman, 2005) ดังนี้

1. การวิเคราะห์ตามแก่นเรื่อง (Thematic Analysis) เป็นการวิเคราะห์ที่ให้ความสนใจกับเนื้อหาและข้อความต่าง ๆ ในเรื่องเล่า มีภาษาเป็นทรัพยากรหลักในการวิเคราะห์ โดยผู้วิจัยจะสร้างกรอบแนวคิด จำแนกประเภทเรื่องเล่า จำแนกโครงสร้างต่าง ๆ หรือวิเคราะห์ตีความเพื่อหาความหมายของภาษาหรือเรื่องราวต่าง ๆ

2. การวิเคราะห์โครงสร้าง (Structural Analysis) เป็นการวิเคราะห์ที่มุ่งเน้นวิธีการในการบอกเล่า หน้าที่ของประโยคทั้งหมดในการเล่าเรื่อง โดยให้ความสำคัญในการพิจารณาประโยคและฉันทลักษณ์การพูด การวิเคราะห์รูปแบบนี้ไม่เหมาะสำหรับงานวิจัยที่มีผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยจำนวนมาก แต่สามารถใช้รายละเอียดของกรณีศึกษา รวมถึงการเปรียบเทียบความหลากหลายของข้อมูลเรื่องเล่าเพื่อสร้างทฤษฎีที่เกี่ยวข้องได้

3. การวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ (Interactional Analysis) เป็นการวิเคราะห์ที่ให้ความสำคัญกับเนื้อหาและโครงสร้างการเล่า รวมถึงวิธีการมีปฏิสัมพันธ์ต่าง ๆ ระหว่างผู้วิจัยและผู้เล่าเรื่อง เนื่องจากวิธีนี้ให้ความสนใจในการกระบวนการเล่าเรื่องที่ผู้ฟังและผู้เล่าสร้างความหมายร่วมกัน วิธีวิธีนี้ใช้การถอดเสียง (บันทึก) ของผู้มีส่วนร่วมทั้งหมดในการสนทนา วิธีการปฏิสัมพันธ์จะเป็นประโยชน์สำหรับการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่าในการเล่าเรื่องที่มีความหลากหลาย

4. การวิเคราะห์จากการแสดงออกของผู้เล่าเรื่อง (Performative Analysis) มุ่งเน้นไปที่ปฏิสัมพันธ์ มากกว่าคำพูดและระดับความหมายของคำ เชื่อว่าผู้เล่าเรื่องเป็นผู้แสดงออกถึงตัวตนในอดีต รวมถึงผู้ซึ่งเกี่ยวข้อง

### 2.3.5 หลักเกณฑ์ของเรื่องเล่าที่ดี

เกณฑ์ของเรื่องเล่าที่ดีนั้นมีหลากหลาย เพราะส่วนใหญ่นั้นขึ้นอยู่กับนักวิจัยว่าจะเอาเกณฑ์ไหนไปปรับใช้ในงานของตนเอง เกณฑ์ของเรื่องเล่าที่ดีนั้นมีตั้งแต่ต้องเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริง สิ่งที่ได้เห็นได้ชัด และสามารถถ่ายโอนความรู้หรือนำไปปรับใช้ในกรณีอื่น ๆ ได้ Crites (1971) กล่าวว่าเรื่องเล่าที่ดีต้องเชื่อเชิญให้มีส่วนร่วม คือ ผู้อื่นมาอ่านแล้วได้เข้าไปสำรวจเหตุการณ์เฉพาะเจาะจงด้วยตนเอง ได้ทำลายความเชื่อกรอบความคิดของตนเอง และทำความเข้าใจชีวิตมนุษย์และสังคมที่มนุษย์อยู่จริง ๆ และ Spence (1982) กล่าวว่าเรื่องเล่าที่ดีนั้นมีลักษณะต่อเนื่อง สั้นไหล ปิด เฉพาะ มีสุนทรียะ ผู้อ่านอ่านแล้วรู้สึกเชื่อมั่นในข้อมูล นอกจากนี้ เรื่องเล่าที่ดีนั้นควรมีข้อมูลเพียงพอและ

ข้อมูลเหล่านั้นมีความน่าเชื่อถือ กล่าวคือ หากคนอ่านได้มาอ่านงานวิจัยต้องสามารถเห็นภาพของสิ่งที่เกิดขึ้นตอนอ่าน (Connelly & Clandinin, 1990)

## 2.4 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เมื่อทบทวนวรรณกรรมพบบางงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับฟรีแลนซ์ในประเทศไทยจำนวนน้อย อาทิ งานวิจัยเรื่องแนวทางการบริหารวิชาชีพของสถาปนิกฟรีแลนซ์ในประเทศไทย ซึ่งต้องการประมวลลักษณะและอุปสรรคที่มีผลต่อการปฏิบัติวิชาชีพของสถาปนิกฟรีแลนซ์ในประเทศไทย โดยพบว่า กลุ่มสถาปนิกประสบการณ์ฟรีแลนซ์ 1-5 ปี ยังขาดทักษะความสามารถที่หลากหลายและเครือข่ายในการทำงาน เป็นต้น กลุ่มสถาปนิกประสบการณ์ฟรีแลนซ์ 6-10 ปี มีรูปแบบการทำงานเป็นลักษณะการแบ่งจ่ายงานแก่ผู้รับจ้างต่อ ก่อให้เกิดปัญหาในแง่ของการประสานงาน เป็นต้น และกลุ่มสถาปนิกประสบการณ์ฟรีแลนซ์ 11 ปีขึ้นไป ยังขาดการเพิ่มเติมความรู้ทางด้านเทคโนโลยีที่เอื้อต่อการทำงาน เป็นต้น (ณัฐพล สุภากิจ และเทิดศักดิ์ เตชะกิจจจร, 2561)

นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยเชิงคุณภาพแนวปรากฏการณ์วิทยาเรื่องประสบการณ์การเป็นพยาบาลวิชาชีพแบบอิสระโดยไม่ได้รับเงินเดือนประจำ เพื่อบรรยายแก่นประสบการณ์ของพยาบาลกลุ่มนี้ โดยผลวิจัยพบ 5 ประเด็นหลักคือ 1) เหตุผลในการเลือกทำงานเป็นพยาบาลแบบอิสระ ประกอบด้วย 3 ประเด็นย่อย ได้แก่ 1.1) เบื่อหน่ายงานประจำ 1.2) มีปัญหาสุขภาพจากการทำงาน 1.3) จัดสรรเวลาได้ตามต้องการ 2) การปฏิบัติงานของพยาบาลแบบอิสระ ประกอบด้วย 3 ประเด็นย่อย ได้แก่ 2.1) ดูแลผู้ป่วยตามมาตรฐานการพยาบาล 2.2) ทำงานตามชั่วโมงที่กำหนด 2.3) ช่วยเหลืองานอื่น ๆ ได้ หากมอบหมายในเวลาทำงาน 3) อึดอัดใจกับเรื่องของคนและระบบงาน 4) แม้รายได้ดีแต่ไม่มีสวัสดิการอื่นให้ อยากได้ต้องจัดการ 5) อนาคตไม่คิดกลับไปทำงานเป็นพยาบาล เข้า - บ่าย - ดึก (จิราพร พระคุณอนันต์ และ อารีย์วรรณ อ่วมธานี, 2559)

เรื่องต่อมาเป็นการศึกษาเสรีภาพของเจตจำนงและความหมายของชีวิตของผู้ประกอบอาชีพอิสระ โดยพบว่าเสรีภาพของเจตจำนงสำหรับผู้ประกอบอาชีพนี้คือ อิสระภาพในการเลือกและการมีเวลาสำหรับตนเอง และความหมายชีวิตของผู้ประกอบอาชีพอิสระมีทั้งหมด 5 ประการ นั่นคือ 1) เป็นชีวิตที่เป็นอิสระจากกรอบกฎเกณฑ์หรือค่านิยมของสังคมส่วนมาก 2) เป็นชีวิตที่ได้ทำในสิ่งที่ตนเองรัก มีความสุข และมีคุณค่า 3) เป็นชีวิตที่ได้อุทิศตนเพื่อประโยชน์แก่ครอบครัวและส่วนรวม 4) เป็นชีวิตที่เรียบง่าย ไม่คาดหวังความสำเร็จระดับสูงหรือมีความทะเยอทะยานทางวัตถุ 5) เป็นชีวิตที่มีความสนุกและท้าทายตนเองในการทำงาน (พิราภรณ์ มาลาโรจน์, อีรวรรณ อีระพงษ์, และ เพื่อนใจ รัตตากร, 2017) ส่วนงานวิจัยอื่น ๆ ที่มีผู้ประกอบอาชีพฟรีแลนซ์เกี่ยวข้องมักจะใช้คำว่า

‘อาชีพอิสระ’ ซึ่งมักจะรวมถึงผู้ประกอบการและแรงงานนอกระบบด้วย และเป็นการศึกษาหาปัจจัยในการประกอบอาชีพให้สำเร็จ หรือปัจจัยที่ทำให้บุคคลมาประกอบอาชีพอิสระเป็นส่วนใหญ่

ส่วนงานวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับฟรีแลนซ์ในต่างประเทศพบว่าม้งานประเด็นหลากหลาย มิติกว่าประเทศไทย ทั้งมุมมองที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กร ต่อผู้ว่าจ้าง และต่อตัวฟรีแลนซ์ ซึ่งในงานวิจัยคุณภาพส่วนใหญ่มักเป็นการศึกษาที่เน้นหาแก่นประสบการณ์ด้านต่าง ๆ ของชีวิตฟรีแลนซ์ เช่น การหาสมดุลชีวิต (Süß, & Sayah, 2013; Gold, & Mustafa, 2013) หรือศึกษาหาปัจจัยที่ช่วยให้ฟรีแลนซ์ถูกจ้างต่อเนื่อง (Süß, & Becker, 2013) นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยเชิงคุณภาพแนวเรื่องเล่าเกี่ยวกับผู้หญิงที่ทำงานในวงการแอนิเมชัน 3 คนเพื่อหาความหมายของความสำเร็จที่ถูกหล่อหลอมจากโครงสร้างสังคม (Chang, 2011) รวมถึงมีงานวิจัยคุณภาพแนวเรื่องเล่าในประเทศไทยแต่เป็นกลุ่มอาชีพที่ใกล้เคียงกับฟรีแลนซ์คือ อาชีพผู้ประกอบการ เช่น เรื่องเล่าความสำเร็จของเจ้าแม่ร้านขายผ้า อำเภอมืองจังหวัดสุราษฎร์ธานี (ธนชกร เสรพันธ์ และ พิทักษ์ ศิริวงศ์, 2017) และเส้นทางสู่ความสำเร็จ “อายุน้อย ร้อยล้าน” ซึ่งศึกษาเรื่องเล่าความสำเร็จของนักธุรกิจเจ้าของร้านก๋วยเตี๋ยวเนื้อเจ๊กเม้ง (พัชรี หล้าแหลง, 2013)

เมื่อทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการเรียนรู้ตามอัธยาศัยของฟรีแลนซ์ พบการสำรวจที่กล่าวว่าฟรีแลนซ์ที่ทำกิจกรรมการเรียนรู้และพัฒนาทักษะทางวิชาชีพต่อเนื่องนั้นเติบโตทางอาชีพมากกว่าผู้ที่ไม่ได้เรียนรู้ โดยกลุ่มที่ต้องเรียนรู้และพัฒนาทางอาชีพอย่างต่อเนื่องคือ กลุ่มฟรีแลนซ์ที่ทำงานเกี่ยวกับเทคโนโลยีและนวัตกรรมต่าง ๆ นอกจากนี้ ผลการสำรวจพบว่าอุปสรรคในการเรียนรู้ของฟรีแลนซ์คือ ไม่มีเวลา ราคาหลักสูตรการเรียนรู้ที่แพง พะวงกับการทำงาน กลัวเสียงานหากไปเรียนรู้โดยผู้ที่เป็นฟรีแลนซ์เต็มเวลานั้นมักจะหาเวลาไปพัฒนาทักษะวิชาชีพและเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ได้น้อยที่สุด (Sapsed, Camerani, Masucci, Petermann, & Rajguru, 2015) นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยที่กล่าวถึงการเรียนรู้ของกราฟิกดีไซน์เนอร์ฟรีแลนซ์ โดยกล่าวว่าฟรีแลนซ์กลุ่มนี้จะเกิดการเรียนรู้โดยบังเอิญผ่านการทำงาน เช่น การสะท้อนบทเรียนจากงานหรือโครงการที่ประสบความสำเร็จหรือผิดพลาด รวมถึงการลองผิดลองถูกในการทำงานชิ้นใหม่ (Barto, 2014) และมีงานวิจัยเกี่ยวกับการเรียนรู้และตัวตนของฟรีแลนซ์นักการศึกษาผู้ใหญ่ในประเทศสิงคโปร์ พบ 5 ลักษณะสำคัญของการเป็นฟรีแลนซ์คือ มีความหลงใหล มีความมุ่งมั่น ยืดหยุ่น และเป็นคนชอบเรียนรู้ รวมถึงทักษะสำคัญห้าประการที่ฟรีแลนซ์ต้องเรียนรู้ คือ มีการวางแผน มีการรักษาคำและการเชื่อมต่อกับคนต่าง ๆ มีจุดขาย การปรับตัวที่ดี และสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ทักษะทั้งหมดช่วยให้ฟรีแลนซ์ในการศึกษาผู้ใหญ่อยู่รอดทางอาชีพในทุกสถานการณ์ (Karmel, Bound, & Rushbrook, 2013)

การทบทวนวรรณกรรมในบทที่ 2 ของงานวิจัยชิ้นนี้สรุปได้ว่า ฟรีแลนซ์คือ ผู้ประกอบอาชีพอิสระ และมีความยืดหยุ่นในด้านของลักษณะงานที่ทำ นายจ้าง ผู้ร่วมงาน เวลาทำงาน และสถานที่ทำงาน เป็นอาชีพที่ไม่มีสวัสดิการและรายได้ที่แน่นอน ทำให้มีความเสี่ยงด้านการดำรงอาชีพให้

อยู่รอด ซึ่งจากงานวิจัยพบว่าฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพเกิน 3 ปีนั้นถือว่าอยู่รอด และฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดได้ควรมีคุณสมบัติที่สำคัญคือ เป็นนักเรียนรู้อย่างถาวร ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาการเรียนรู้ของฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพในประเทศไทย ตามหลักการเรียนรู้ตามอัธยาศัย คือ การเรียนรู้ตามธรรมชาติในชีวิตประจำวัน โดยทุกประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในด้านการงานที่ดีขึ้นหรือมีความอยู่รอดทางอาชีพมากขึ้น ล้วนถือเป็นประสบการณ์ที่สำคัญในการศึกษาครั้งนี้



### บทที่ 3

#### วิธีการวิจัย

การศึกษา “เรื่องเล่าการเรียนรู้ของฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทย” ผู้วิจัยสนใจศึกษาประสบการณ์ของฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพในระดับปัจเจก เพราะเชื่อว่าฟรีแลนซ์แต่ละคนนั้นผ่านประสบการณ์ทางอาชีพแตกต่างกัน และด้วยลักษณะอาชีพฟรีแลนซ์ที่มีความเสี่ยงเศรษฐกิจสูงและเสี่ยงแก่การดำรงอาชีพให้อยู่รอด ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทยว่าคนกลุ่มนี้มีประสบการณ์อย่างไร มีการตีความและให้ความหมายต่อประสบการณ์เหล่านั้นอย่างไร ผู้วิจัยจึงเลือกใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่มุ่งเน้นการอธิบายสภาพปรากฏการณ์จริง และมุ่งเน้นหาความจริงด้วยการตั้งคำถาม (Inquiry) โดยใช้การศึกษาแนวเรื่องเล่า (Narrative Approach) เป็นระเบียบวิธีหลักในการศึกษา

งานวิจัยเชิงคุณภาพแนวเรื่องเล่า (Narrative Approach) นั้นเป็นวิธีวิทยาการศึกษาภายใต้กระบวนทัศน์สร้างสรรค์สังคม (Social Constructivism Paradigm) ซึ่งไม่เชื่อในความเป็นวัตถุวิสัยของความจริง แต่เชื่อว่าความจริงถูกสร้างขึ้นมาโดยกระบวนการทางสังคมในบริบทและวัฒนธรรมที่มีความหลากหลาย ความจริงจึงเลื่อนไหลไปตามการตีความจากประสบการณ์ที่บุคคลมีต่อสิ่งต่าง ๆ โดยเชื่อว่าสังคมนั้นมีเรื่องเล่าหลักที่ผู้คนในสังคมยอมรับ คอยให้คุณค่า ความคิด ความเชื่อ และกรอบคนในสังคมให้เป็นไปในทางทิศเดียวกัน ทำให้เสียงหลายเสียงหรือเรื่องเล่าหลายเรื่องของบางกลุ่มคนนั้นถูกปิดกั้น การศึกษาแนวเรื่องเล่านี้เป็นหนทางในการสะท้อนเสียงเหล่านั้นออกมาให้สังคมรับรู้

มนุษย์ใช้เรื่องเล่าและเรื่องราวที่สร้างขึ้นในการจัดระเบียบออกมาเป็นบท ตอน หรือฉากต่าง ๆ ดังนั้น วิธีการนี้จึงให้ความสนใจการความหมายของประสบการณ์มากมายที่ผ่านเข้ามาในชีวิตแต่ละคน โดยไม่เพียงมุ่งหวังเพื่อที่จะตอบคำถามว่าเกิดอะไรขึ้นกับชีวิตของผู้ที่เราศึกษา แต่เป็นการศึกษาว่าบุคคลมีกระบวนการคิดและตีความประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับพวกเขาอย่างไร เปิดโอกาสให้บุคคลได้สร้างสรรค์เรื่องราวของตนเอง โดยผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นผู้กระตุ้นให้ผู้เล่าได้เล่าเรื่องราวและจัดระเบียบเรื่องราวจากการรับฟังเรื่องเล่า (นภาพรณ์ หะวานนท์, 2552)

อาชีพฟรีแลนซ์นั้นมีความเป็นปัจเจก ประสบการณ์และการตีความของแต่ละบุคคลนั้นมีความเฉพาะเหมาะแก่การศึกษาผ่านวิธีวิจัยคุณภาพแนวเรื่องเล่า อีกทั้งในประเทศไทยยังไม่พบงานวิจัยที่สะท้อนเสียงของฟรีแลนซ์ไทยผ่านงานวิจัยแนวเรื่องเล่า ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่องเล่าการเรียนรู้เพื่ออยู่รอดทางอาชีพของคนกลุ่มนี้เพื่อให้สังคมได้ทำความเข้าใจอาชีพที่กำลังมีแนวโน้มเพิ่ม



มากขึ้น โดยศึกษาลงไปในกลุ่มฟรีแลนซ์ไทยที่อยู่รอดทางอาชีพเกิน 3 ปี ว่ามีประสบการณ์ทางอาชีพอย่างไร มีจุดเปลี่ยนอย่างไร เพื่อให้เรื่องเล่าของฟรีแลนซ์ไทยที่อยู่รอดทางอาชีพนั้นได้เปิดโอกาสให้คนทั่วไปทำความเข้าใจกับอาชีพนี้ และให้ฟรีแลนซ์รุ่นใหม่รวมถึงผู้ที่อยากประกอบอาชีพฟรีแลนซ์ได้นำเรื่องเล่าไปปรับใช้เป็นแนวทางในการทำงานของตนเอง อีกทั้งยังเป็นการเปิดประตูให้กับนักวิจัยและผู้กำหนดนโยบายในการทำความเข้าใจและวางนโยบายให้เหมาะสมกับอาชีพฟรีแลนซ์ที่กำลังเติบโตขึ้น โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบดังต่อไปนี้

### 3.1 การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

#### 3.1.1 ผู้ให้ข้อมูล

วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) ไปยังฟรีแลนซ์ที่ทำให้เข้าใจการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อความอยู่รอดทางอาชีพมากที่สุด โดยเลือกตัวอย่างที่มีข้อมูลมาก (rich-information case) ผู้วิจัยมีกระบวนการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างผ่านการศึกษาบทสัมภาษณ์และอ่านข่าวสารเกี่ยวกับฟรีแลนซ์ในเว็บไซต์รวมถึงนิตยสาร รวมถึงสอบถามผู้เชี่ยวชาญที่ทำงานในแวดวงภาพยนตร์ วิทยุและโทรทัศน์ นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างส่วนหนึ่งจากกลุ่มเพื่อนฟรีแลนซ์ที่เรียนมหาวิทยาลัยเดียวกันและเคยทำงานร่วมกัน เพื่อเข้าถึงข้อมูลในระดับลึกขึ้น

หลังจากนั้นผู้วิจัยได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีข้อมูลมาก (rich-information case) โดยเลือกกลุ่มที่มีภูมิหลังต่างกัน ทั้ง อาชีพ อายุ เพศ และภูมิภานา เพื่อความน่าเชื่อถือของข้อมูลมีคุณสมบัติดังนี้

- เป็นฟรีแลนซ์ที่ทำงานอยู่ในอุตสาหกรรมสื่อมวลชนซึ่งเป็นวงการที่มีฟรีแลนซ์อยู่มากที่สุด โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมประเภทของสื่อได้แก่ภาพยนตร์และภาพนิ่ง วิทยุและโทรทัศน์ สิ่งพิมพ์ วาวิทยุและการแสดง โฆษณาและประชาสัมพันธ์ รวมถึงสื่อออนไลน์และสื่อใหม่
- ประกอบอาชีพฟรีแลนซ์มากกว่า 3 ปี ตามการสำรวจระยะเวลาที่ผู้ประกอบอาชีพฟรีแลนซ์จะอยู่รอดทางอาชีพ เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยที่อยากศึกษาการเรียนรู้ของผู้ อยู่รอดทางอาชีพ (Merz, & Paic, 2006)
- มีรายได้มั่นคง ต่อเนื่อง กล่าวคือ เฉลี่ยอย่างน้อย 15,000 บาทต่อเดือน และมีแนวโน้มจะอยู่ในอาชีพต่อไป โดยอาจมีแผนการในการดำรงอาชีพต่อจากนี้ เช่น มีสัญญาจ้างจากผู้ว่าจ้างในโครงการต่อไประยะเวลา 6 เดือนขึ้นไป

- ได้รับการยอมรับในฐานะฟรีแลนซ์ที่มีความสามารถ โดยสังเกตจากระดับกลุ่มลูกค้าและจำนวนลูกค้า ฐานแฟนคลับซึ่งสังเกตจากยอดผู้ติดตามในโซเชียลมีเดีย หรือมีชื่อเสียงหรือรางวัลจากการทำงานในสาขาอาชีพของตนเอง โดยเป็นรางวัลระดับประเทศหรือระดับนานาชาติ

เบื้องต้นผู้วิจัยคัดเลือกฟรีแลนซ์จำนวน 5 คน เพื่อศึกษาเรื่องเล่าฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพในเชิงลึก เก็บข้อมูลจนกว่ากลุ่มข้อมูลจะอิ่มตัว กล่าวคือ เจอความซ้ำของข้อมูล ไม่มีข้อมูลใหม่ ๆ เกิดขึ้น หรือข้อมูลที่มีสามารถอธิบายคำถามวิจัยได้แล้ว ซึ่งกลุ่มตัวอย่างจากประสบการณ์ของทั้งสองพบว่า ข้อมูลจะถึงจุดอิ่มตัวเมื่อได้กลุ่มตัวอย่าง 12-20 คน (Lincoln and Guba, 1985) แต่งานวิจัยคุณภาพแนวเรื่องเล่าเน้นศึกษาเรื่องเล่าของชีวิตคน ๆ เดียวหรือกลุ่มคนในเพื่อทำความเข้าใจประสบการณ์ของบุคคลในเชิงลึก หากการเก็บข้อมูลทั้ง 5 คนนั้นไม่สามารถตอบคำถามวิจัยได้ครบถ้วนหรือข้อมูลถึงไม่จุดอิ่มตัว ผู้วิจัยจะเพิ่มกลุ่มตัวอย่างระหว่างการดำเนินการวิจัย

### 3.1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในกระบวนการเก็บและรวบรวมข้อมูลของวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่สุดในการเก็บข้อมูล เพราะนักวิจัยต้องมีปฏิสัมพันธ์กับผู้เข้าร่วมวิจัยและปรากฏการณ์ที่ศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลละเอียดที่สุด (ขจรศักดิ์ บัวระพันธ์, 2560) วิธีการศึกษาเรื่องเล่าเน้นให้ความสนใจว่าบุคคลเข้าใจตนเองและประสบการณ์ของตนเองอย่างไรผ่านการตีความของเจ้าของประสบการณ์ ดังนั้น ประสบการณ์ร่วมของผู้วิจัยก็มีส่วนสำคัญในการเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างความจริง กล่าวคือวิธีการศึกษาแนวนี้ปฏิเสธเส้นแบ่งระหว่างระหว่างการเป็นผู้วิจัยกับสิ่งที่วิจัย (นภาพรณ หะวานนท์, 2552) ลักษณะเด่นของงานวิจัยแนวนี้เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านกระบวนการร่วมมือร่วมใจ (collaboration process) ระหว่างนักวิจัยกับผู้เข้าร่วมวิจัย โดยประชากรของการวิจัยแนวเรื่องเล่ามีสถานะเป็นผู้ร่วมมือ (collaborator) หรือผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย (research participant) มากกว่ากลุ่มตัวอย่างหรือผู้ให้ข้อมูล (Informant) (กิตติพัฒน์ นนทปัทมดลย์, 2552)

งานวิจัยในรูปแบบนี้ไม่ได้มองว่าการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้วิจัยกับผู้เข้าร่วมวิจัยจะก่อให้เกิดอคติ หรือบิดเบือนความจริง การที่ผู้วิจัยเข้าใจว่าตนเองเป็นใคร มีจุดยืนอย่างไรเป็นรากฐานสำคัญในการทำให้เข้าใจเรื่องราวของผู้อื่น (Alvermann, 2000) โดยผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลตนเองผ่านการบันทึกสะท้อนตนเองทุกครั้งที่มีการลงพื้นที่เก็บข้อมูลเพื่อความชัดเจนของข้อมูล นอกจากนี้หลักการสำคัญเบื้องต้นในการเก็บรวบรวมข้อมูลงานวิจัยเชิงคุณภาพแนวเรื่องเล่านี้คือ ผู้วิจัยต้องตระหนักถึงความเสมอภาค การสร้างความสัมพันธ์ที่ดี มีพื้นฐานของความเข้าใจ ความเท่าเทียม ไม่มีการตัดสิน ไม่มีการบังคับหรือกดดันให้พูด แต่เป็นบรรยากาศที่สบายใจในการพูดคุยเพื่อเอื้ออำนวยให้ผู้เข้าร่วมวิจัยได้รำลึกถึงเรื่องราวต่าง ๆ และทบทวนประสบการณ์ของตนเองก่อนสื่อสารผ่านเรื่องเล่า (นภาพรณ หะวานนท์, 2552)

นอกจากผู้วิจัยจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ งานวิจัยชิ้นนี้ได้ใช้เครื่องมือในการดำเนินเก็บข้อมูลเพื่อความครบถ้วนรอบด้านของข้อมูล ผ่านเครื่องมือหลักและเครื่องมือรอง ดังนี้

### 3.1.2.1 เครื่องมือหลัก

#### (1) การสัมภาษณ์ (Interview)

เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสนทนาระหว่างผู้วิจัยกับผู้เข้าร่วมวิจัย โดยผู้เล่าเรื่องพรรณนาข้อมูลของตนเองผ่านการพูดคุยแบบไม่เคร่งครัดและใช้แนวคำถามเปิดกว้างในการกระตุ้นให้เล่าเรื่อง (จรรยา รัชศิริเจริญ, 2552) นักวิจัยกับผู้เข้าร่วมวิจัยและการร่วมกันพูดคุยแลกเปลี่ยนกันอย่างใกล้ชิด เป็นการสนทนาอย่างเข้าอกเข้าใจ ไม่เร่งรัดกับการพูดคุย วิธีนี้ช่วยให้ผู้เข้าร่วมวิจัยได้ถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึก การให้ความหมายต่อประสบการณ์ชีวิตได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังสามารถเข้าถึงความรู้สึกภายในจิตใจของผู้เล่าเรื่องได้ โดยสัมภาษณ์อย่างน้อย 1 ครั้ง ไปจนกว่าจะเจอความอึดอัดทางข้อมูล คือ เจอแบบแผนหรือความซ้ำในคำตอบ หรือได้คำตอบที่สมบูรณ์

สำหรับงานวิจัยชิ้นนี้ผู้วิจัยนำเอารูปแบบการสัมภาษณ์ของการสนทนามาใช้เป็นหลักสำคัญ ชาย โพธิสิตา (2548) ชี้ให้เห็นว่าการสนทนานั้นมี 3 ประเภท (1) การสนทนาในชีวิตประจำวัน เป็นการพูดคุยกันธรรมดาระหว่างผู้วิจัยกับผู้เข้าร่วมวิจัย ไม่มีโครงสร้างหรือจุดหมายที่ชัดเจน แต่เน้นการสร้างความสัมพันธ์หรือความสบายในการพูดคุยซึ่งเป็นหลักสำคัญในการวิจัยเชิงคุณภาพแนวเล่าเรื่อง (2) การสนทนาเชิงวิชาชีพ เป็นการสนทนาที่มีจุดหมายชัดเจนแต่โครงสร้างยืดหยุ่น (3) การสนทนาตอบโต้เชิงปรัชญา เป็นการสนทนาที่ต่างฝ่ายต่างมีจุดยืนหรือเหตุผลของตนเอง ทั้งคู่อยู่ในสถานะเท่าเทียมกัน สามารถซักไซ้ไล่เรียงตอบโต้กันและกัน มีจุดหมายสำคัญคือเข้าใจความหมายของอีกฝ่ายเพื่อให้ผู้วิจัยทำความเข้าใจเรื่องเล่าของผู้เล่าเรื่องได้มากขึ้น (ชาย โพธิสิตา, 2548)

นอกจากแนวคำถามแบบเปิดกว้าง ผู้วิจัยยังใช้แนวคำถามแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview) เพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นในการสัมภาษณ์และได้ความลึกของข้อมูลที่ได้รับโดยเป็นการตั้งคำถามแบบเจาะลึกเพื่อหาคำตอบอย่างละเอียดว่าฟรีแลนซ์นั้นมีการให้ความหมายต่อประสบการณ์อยู่รอดทางอาชีพอย่างไร ผู้วิจัยมีการวางแผนการสัมภาษณ์แบบคร่าว ๆ ไว้ล่วงหน้า ในลักษณะคำถามปลายเปิด แล้วใช้คำสำคัญ (Keywords) ที่ได้จากการอ่านเรื่องเล่าของผู้เข้าร่วมวิจัย การทบทวนวรรณกรรมและจากประสบการณ์ภาคสนามของผู้วิจัยมาประมวลเพื่อตั้งเป็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์

ระหว่างสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะบันทึกเสียงด้วยเครื่องอัดเสียงยี่ห้อ ZOOM รุ่น H1 และโทรศัพท์ Iphone 6s ซึ่งเป็นการช่วยให้ผู้วิจัยมีสมาธิในการสัมภาษณ์ได้เป็นอย่างดี และ

ยังช่วยป้องกันมิให้ข้อมูลสูญหาย พร้อมทั้งระบุรายละเอียดในการสัมภาษณ์ได้แก่ ผู้ให้สัมภาษณ์ วัน เวลา สถานที่ในการสัมภาษณ์ เมื่อได้ข้อมูลแล้วจะนำมาถอดเทป

แม้การสัมภาษณ์นั้นสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึก หรือข้อมูลที่เก็บไม่ได้จากการสังเกต เช่น ความคิด ความรู้สึกภายในจิตใจของผู้เล่าเรื่อง แต่การสัมภาษณ์ก็ยังมีข้อจำกัด คือ ผู้วิจัยอาจไม่เห็นภาพของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะการศึกษาเรื่องเล่าของฟรีแลนซ์ไทยที่อยู่รอดทางอาชีพ ฟรีแลนซ์แต่ละคนนั้นประกอบอาชีพที่แตกต่างกัน ย่อมมีความแตกต่างกัน ทั้งลักษณะการทำงาน สถานที่ในการทำงาน ผู้ร่วมงาน ในแต่ละอาชีพนั้นก็มีความเข้าใจและศัพทเฉพาะที่ผู้วิจัยอาจไม่เข้าใจ จึงต้องใช้เครื่องมือรองอื่น ๆ เพื่อให้ผู้วิจัยทำความเข้าใจเรื่องเล่าได้ดีประกอบการเก็บข้อมูลอีกด้วย

### 3.1.2.2 เครื่องมือรอง

#### (1) การสังเกต (Observation)

การสังเกตจะช่วยให้ผู้วิจัยเข้าใจความคิด ชีวิต หรือมุมมองของเรื่องเล่าอย่างสมบูรณ์มากขึ้น โดยนักวิจัยเข้าไปในพื้นที่หรือปรากฏการณ์ของผู้ร่วมวิจัย และสังเกตสิ่งที่ปรากฏขึ้น Dazin 1978 ได้จำแนกลักษณะของการสังเกต 5 ประการ ดังนี้ (1) การสังเกตกายภาพ ภายนอก เช่น สัญลักษณ์ การแต่งกาย สีส้น ท่าทาง กลุ่มคน (2) การสังเกตกิริยาท่าทาง เช่น การวางสีหน้าเรียบเฉยอาจหมายถึงความโกรธ (3) การสังเกตการแสดงออกทางตำแหน่งในที่ต่าง ๆ เช่น หัวโต๊ะสำหรับผู้นั่งที่เป็นประธาน บอกความสัมพันธ์กับผู้อื่นผ่านสถานที่ได้ (4) การสังเกตการใช้ภาษา ระดับภาษาที่ใช้เน้นบ่งบอกถึงระดับความสัมพันธ์ของคู่สนทนา ช่วยให้ผู้วิจัยเข้าใจความหมายของความสัมพันธ์ของฟรีแลนซ์กับผู้ที่เกี่ยวข้องได้ดีขึ้น (5) การสังเกตการณ์ใช้เวลา การใช้เวลาของคนแต่ละกลุ่มนั้นไม่เหมือนกัน การใช้เวลาทำงาน 12 ชั่วโมงติดต่อกันนั้น พนักงานประจำอาจมองว่านาน แต่ฟรีแลนซ์อาจมองว่าเป็นเรื่องปกติ (วรรณดี สุทธินรากร, 2556)

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยจะใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (non-participatory Observation) เป็นการสังเกตที่ผู้วิจัยไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรม เป็นเพียงผู้สังเกตการณ์อยู่นอกกลุ่ม ข้อมูลจะเป็นมุมมองหรือข้อสังเกตในฐานะคนนอกที่เฝ้ามองเหตุการณ์ (วรรณดี สุทธินรากร, 2556) โดยสังเกตทั้ง 5 ลักษณะตามแนวทางของ Dazin 1978 เข้าไปสังเกตจากพื้นที่การทำงานของฟรีแลนซ์ ครั้งละ 60-90 นาที หรือจนกว่าจะเข้าใจการทำงานของฟรีแลนซ์ โดยเลือกช่วงเวลาที่สำคัญซึ่งสะท้อนถึงการเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดทางอาชีพ อาทิ ช่วงรับโครงการจากกลุ่มลูกค้ารายใหม่ ช่วงคิดงานและวางแผนงานที่ไม่เคยทำ ช่วงแก้งาน หรือช่วงที่ฟรีแลนซ์ผ่านวิกฤตสำคัญหรือเกิดเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดทางอาชีพ เช่น โดนยกเลิกงาน เป็นต้น ซึ่งผู้วิจัยจะขอตารางการทำงานภายใน 1 เดือนของฟรีแลนซ์ และขอให้ฟรีแลนซ์เลือกเวลาตามความสะดวกใจ ผู้วิจัยใช้การสังเกตเพื่อเข้าใจเรื่องเล่าได้ดีขึ้น แต่ก็

ต้องระวังเพราะวิธีการนี้อาจทำให้ผู้เข้าร่วมวิจัยรู้สึกว่าคุณจ้องมอง อาจทำให้กระทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยความเกร็ง ไม่เป็นธรรมชาติ ข้อมูลที่ได้อาจไม่ใช่ข้อมูลที่แท้จริง

## (2) แบบบันทึกภาคสนาม (field note)

สำหรับบันทึกเพื่อรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ โดยเฉพาะสิ่งที่นักวิจัยสังเกตเห็น และคำพูดต่าง ๆ ของผู้ให้ข้อมูลระหว่างดำเนินการวิจัย เพื่อป้องกันการหลงลืมจากการเก็บข้อมูลจากการสังเกต (observation) และใช้ข้อมูลจากบันทึกภาคสนามประกอบการวิเคราะห์ตีความ ในการศึกษาเรื่องเล่าครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การบันทึกภาคสนาม 2 ส่วน ได้แก่

- การบันทึกภาคสนามเชิงบรรยาย เรื่องราวหรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นกับบุคคล กิจกรรม สถานที่ และเรื่องราวเรียงตามลำดับเวลาจากการสังเกตและการสัมภาษณ์
- การบันทึกภาคสนามเชิงสะท้อนความคิด เป็นการบันทึกความคิด ความรู้สึก ข้อสังเกต ข้อเสนอแนะ การตีความของผู้เข้าร่วมวิจัยในขณะนั้น การบันทึกในส่วนนี้ นอกจากจะช่วยให้ผู้วิจัยเห็นข้อมูลที่เป็นส่วนสำคัญหรือน่าสนใจ ยังช่วยให้ผู้วิจัยได้สะท้อนเห็น “ตัวตนต่าง ๆ” (Multiple I) ของผู้วิจัยระหว่างเก็บข้อมูล

แม้การศึกษาเรื่องเล่าเน้นปฏิเสธเส้นแบ่งระหว่างการเป็นผู้วิจัยกับสิ่งที่วิจัย ไม่ได้มองว่าความสัมพันธ์ของผู้วิจัยกับผู้ถูกวิจัยจะทำให้ผลการวิจัยบิดเบือนไปจากความเป็นจริง แต่การที่ผู้วิจัยทราบว่าเป็นใคร มีจุดยืนอย่างไร ถูกหล่อหลอมมาอย่างไรเป็นรากฐานสำคัญในการเข้าใจเรื่องราวผู้อื่น (Alvermann, 2000) Connelly and Clandinin (1990) ผู้เขียนบทความเรื่อง Stories of Experience and Narrative Inquiry ยกตัวอย่างว่าขณะทำวิจัย เขามีตัวตนที่หลากหลายในการรับฟังเรื่องเล่าจากนักเรียน ทั้งตัวตนที่เป็นครู เป็นผู้ชาย หรือเป็นผู้วิจัย ซึ่งสิ่งนี้เป็นปัญหาในกระบวนการทำวิจัยโดยเฉพาะขั้นตอนการเขียน ผู้เขียนอธิบายว่าหากปราศจากความรู้สึกตัวหรือเท่าทันตนเอง การฟังเรื่องเล่าหนึ่งเรื่องด้วยตัวตนของความเป็นครู แล้ววิเคราะห์ตีความเรื่องเล่า นั้นด้วยตัวตนครู ไม่ใช่ตัวตนนักวิจัย ผลการตีความที่ออกมาก็จะต่างกัน การแยกตัวตนออกมาจึงสำคัญมาก (Connelly & Clandinin, 1990)

## ตารางที่ 3.1

ตัวอย่างของแบบบันทึกภาคสนามของงานวิจัย ‘เรื่องเล่าของฟรีแลนซ์ไทยที่อยู่รอดทางอาชีพ’

<b>แบบบันทึกการสังเกตการณ์ทำงานของฟรีแลนซ์ไทย</b> <b>ชื่องานวิจัย</b> ..... <b>วันเดือนปี.....เวลา.....สถานที่.....</b> <b>ผู้เข้าร่วมวิจัย.....</b> <b>ผู้สังเกต.....บทบาทของผู้สังเกต.....</b>	
<b>ผู้สังเกต</b> 1. กล่าวแนะนำตัว แนะนำเกี่ยวกับการวิจัย หรือวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานวันนี้ 2. ระบุการปกปิดความเป็นส่วนตัวของผู้เข้าร่วมวิจัยและผู้ที่เกี่ยวข้อง 3. ระบุเวลาโดยประมาณที่ใช้สังเกต 4. ให้ผู้เข้าร่วมข้อมูลลงนามยินยอม 5. ขออนุญาตบันทึกภาพหรือวีดิทัศน์ในบางส่วนที่จำเป็น	
<b>บันทึกภาคสนามเชิงบรรยาย</b> .....น. .... .....น. .... .....น. ....	<b>บันทึกภาคสนามเชิงสะท้อนความคิด</b>

ดัดแปลงจากตัวอย่างแบบบันทึกภาคสนามจาก ขจรศักดิ์ บัวระพันธ์. (2560). *วิจัยเชิงคุณภาพไม่ยากอย่างที่คิด* (พิมพ์ครั้งที่ 7). นครปฐม: สถาบันนวัตกรรมการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยมหิดล.

## 3.2 ขั้นตอนการเก็บข้อมูล

1. ผู้วิจัยติดต่อฟรีแลนซ์ผ่านทางโทรศัพท์หรือช่องทางของสื่อโซเชียลมีเดียเบื้องต้น เพื่อเล่ารายละเอียดโครงการวิจัยและจุดประสงค์ของงานวิจัย
2. ผู้วิจัยนำหนังสือราชการจากคณะวิทยาการวิจัยและศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เพื่อขออนุญาตดำเนินการสังเกตการณ์ทำงานและสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ
3. เมื่อได้รับอนุญาตแล้วผู้วิจัยจะขอนัดวัน เวลา และสถานที่ เพื่อแนะนำตัวเบื้องต้น และชี้แจงเกี่ยวกับงานวิจัยที่กำลังศึกษารวมถึงขอบเขตหน้าที่ของผู้เข้าร่วมวิจัยด้วยตนเอง เป็นการสร้างความสัมพันธ์เบื้องต้น ก่อนจะขออนุญาตให้ผู้วิจัยเขียนเล่าเรื่อง “ประสบการณ์ทำงานจากอดีต

ถึงปัจจุบันของตนเอง” โดยผู้เข้าร่วมวิจัยสามารถเขียนเรื่องเล่าใส่กระดาษ / โปรแกรม Microsoft word และส่งงานเขียนด้วยตัวเอง ส่งผ่านทางอีเมลตามแต่ผู้วิจัยสะดวก

4. หลังจากได้อ่านเรื่องเล่าของผู้เข้าร่วมวิจัยแล้ว ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นเพื่อหาแก่นประสบการณ์ หรือจุดวิกฤติ จุดสำคัญของเรื่องเล่า แล้วนัดผู้เข้าร่วมวิจัยมาสัมภาษณ์เชิงลึก

5. ในการสัมภาษณ์เชิงลึกจะมีการบันทึกเสียงสัมภาษณ์และนำไปถอดเทป โดยผู้วิจัยเป็นผู้เก็บไฟล์บันทึกเหล่านั้นในที่ที่เข้าถึงยาก และจะทำลายไฟล์ทิ้งเมื่องานวิจัยเสร็จสิ้น

6. หลังจากสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยจะขอเข้าไปเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยจะดำเนินการสังเกตและบันทึกภาคสนามจนกว่าผู้วิจัยจะเข้าใจประสบการณ์ของผู้เข้าร่วมวิจัย

7. ผู้วิจัยถอดเทปสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น และอาจขอสัมภาษณ์เพิ่มเติมตามช่องทางที่ผู้เข้าร่วมวิจัยสะดวกในกรณีที่ข้อมูลยังไม่อิ่มตัว

### 3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์เรื่องเล่าเป็นการตีความของนักวิจัย โดยอาศัยโลกทัศน์ของผู้วิจัย ประสบการณ์พื้นฐานทางทฤษฎี และนำเรื่องเล่าของฟรีแลนซ์ทั้ง 5 คน มาวิเคราะห์ สร้างเป็นมโนทัศน์ต่าง ๆ และเชื่อมโยงมโนทัศน์ โดยวิธีนี้อยู่บนหลักการวิเคราะห์แบบอุปนัย (inductive) เป็นการหาคำตอบที่เริ่มจากข้อมูลที่จำเพาะเจาะจง แล้วค้นหารูปแบบสร้างเป็นสมมติฐานชั่วคราว เป็นกระบวนการที่เริ่มจากย่อย ไปหาใหญ่ (ขจรศักดิ์ บัระพันธ์, 2560)

งานวิจัยเชิงคุณภาพแนวเรื่องเล่าชิ้นนี้จะเน้นการวิเคราะห์ตามแก่นสาระ (thematic analysis) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ที่มุ่งเน้นเนื้อหาของข้อความจากการเล่า มีการสร้างกรอบแนวคิดจากข้อมูล การจำแนกประเภทของรูปแบบการเล่า โดยการนำเสนอกรณีศึกษา ค้นหาคำประกอบพื้นฐานของแก่นเรื่องของผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยหรือผู้เล่าเหตุการณ์ วิเคราะห์ตีความหมายสิ่งที่ถูกกล่าว มุ่งเน้นความหมายของภาษาที่ค้นพบในเรื่องราว โดยมีภาษาเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการวิเคราะห์ มีขั้นตอนในการวิเคราะห์ (ขจรศักดิ์ บัระพันธ์, 2560) ดังนี้

#### 1. การเตรียมข้อมูล (Preparing)

ผู้วิจัยถอดเทปการสัมภาษณ์แบบคำต่อคำ โดยไม่ถอดเพียงคำพูดอย่างเดียวแต่แสดงองค์ประกอบอย่างอื่น เช่น เสียงหัวเราะ เสียงในลำคอ รวมถึงเตรียมข้อมูลบันทึกภาคสนามต่าง ๆ เพื่อประกอบการวิเคราะห์ข้อมูล

#### 2. การแตกข้อมูล (Segmenting)

ผู้วิจัยจะจัดระบบข้อมูลและแยกประเภทของข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ เช่น การลดทอนข้อมูลลง (Data Reduction) หรือการให้ความหมายเฉพาะแต่ละหน่วย

### 3. การให้รหัสข้อมูล (Coding)

ผู้วิจัยจัดประเภทของข้อมูลตามประเด็นที่ต้องการวิเคราะห์ โดยก่อนให้รหัสข้อมูล ผู้วิจัยจะอ่านข้อมูลซ้ำ ๆ จนเข้าใจหรือคุ้นเคยกับข้อมูล หลังจากนั้นเริ่มจำแนกประเภทของข้อมูลโดยการติดป้ายชื่อกำกับไว้ มีการตั้งรหัสชื่อที่ผู้วิจัยเข้าใจ เป็นการลงรหัสด้วยวิธีอุปนัยที่ไม่มีการกำหนดชุดข้อมูลไว้ล่วงหน้า

### 4. การจัดหมวดหมู่ข้อมูล (Categorizing)

ผู้วิจัยพิจารณารหัสข้อมูลแล้วลดทอนข้อมูลที่มีความซ้ำซ้อน แล้วนำข้อมูลมาเรียงกันใหม่เป็นกลุ่ม ๆ ตามคำถามวิจัยได้ ขั้นตอนนี้นักวิจัยจะเจอหมวดหมู่ (Category) หรือรูปแบบ (Pattern) ของประสบการณ์ฟรีแลนซ์หรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น

### 5. การหาประเด็นหลักของข้อมูล (Themetizing)

ผู้วิจัยสร้างประเด็นหลักโดยการจัดกลุ่มข้อมูลที่มีความสัมพันธ์กันให้เหลือเพียงประเด็นหลักไม่กี่หัวข้อ โดยเปรียบเทียบข้อมูลที่มีลักษณะคล้ายกันลงในหมวดหมู่ต่าง ๆ และหากมีข้อมูลที่เปรียบเทียบไม่ลงกลุ่มก็สร้างหมวดหมู่ใหม่ให้ข้อมูลนั้น และหาความสัมพันธ์ของประเด็นต่างๆ เพื่อสร้างเป็นคำอธิบายนำไปสู่สิ่งที่ศึกษา

หลังจากนั้นผู้วิจัยดำเนินการสร้างเรื่องเล่าจากข้อมูล โดยเชื่อมโยงเหตุการณ์ผ่านโครงเรื่องตามเหตุการณ์สำคัญหรือจุดวิกฤติของผู้เล่าเรื่อง และเล่าเรื่องตามลำดับเวลา

## 3.4 การตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของงานวิจัย

เนื่องจากการวิจัยแบบเรื่องเล่าไม่ได้อยู่บนกระบวนทัศน์ปฏิฐานนิยมซึ่งเชื่อในการดำรงอยู่ของความจริงและความเป็นกลาง รวมถึงความเป็นสากลของความรู้ จึงให้ความสำคัญกับวิธีวิจัยที่ผู้วิจัยต้องเป็นกลาง แต่วิธีการศึกษาเรื่องเล่าขึ้นอยู่กับกรอบทัศน์สร้างสรรค์สังคมซึ่งเชื่อว่าความจริงถูกสร้างขึ้นโดยกระบวนการทางสังคมในบริบทและวัฒนธรรมที่มีความหลากหลาย ความจริงจึงเลื่อนไหลไปตามการตีความจากประสบการณ์ที่บุคคลมีต่อสิ่งต่าง ๆ (นภาพรณ์ หะวานนท์, 2552) ลักษณะเรื่องเล่าที่ดี (good narrative) นั้น จึงไม่พยายามหาข้อสรุปเกี่ยวกับความแน่นอนหรือหาความจริงแท้ โดย Van Maanen (1988) กล่าวว่าการศึกษาด้านมานุษยวิทยานั้น ความน่าเชื่อถือและความเที่ยงตรงไม่ใช่เกณฑ์ที่ต้องนำมาพิจารณาเท่าสิ่งที่ปรากฏหรือสิ่งที่เกิดขึ้นจริง

อย่างไรก็ตาม งานวิจัยชิ้นนี้ผู้วิจัยต้องการให้ผู้อ่านเห็นสิ่งที่ปรากฏขึ้นจริงและเชื่อถือในงานวิจัย อีกทั้งต้องการให้งานวิจัยสามารถถ่ายทอดโอนความรู้หรือนำไปปรับใช้ในกรณีอื่น ๆ ผู้อ่านมาอ่านแล้วได้เข้าไปสำรวจเหตุการณ์เฉพาะเจาะจงด้วยตนเอง ได้ท้าทายความเชื่อกรอบความคิดของตนเอง



และทำความเข้าใจชีวิตมนุษย์และสังคมที่มนุษย์อยู่จริง ๆ โดยสามารถตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือได้ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลหลากหลายวิธีการ (multiple methods) เช่น การบันทึกสะท้อนความคิด การสัมภาษณ์ การสังเกตและบันทึกภาคสนาม เพื่อเก็บข้อมูลได้อย่างครบถ้วนรอบด้านมากที่สุดเพื่อความสมบูรณ์ครบถ้วนของข้อมูล

2. การตรวจสอบสามเส้า (triangulation) ที่เป็นการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล โดยการนำข้อมูลไปให้ผู้ให้ข้อมูลอ่านหรือกลับไปสอบถามผู้ให้ข้อมูลซ้ำอีก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับความ เป็นจริง และนำข้อมูลไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบในช่วงการวิเคราะห์หรือตีความข้อมูล

3. การอธิบายบริบทอย่างเข้มข้น (thick description) เป็นการอธิบายสภาพบริบทที่เกิดและผลวิจัยอย่างละเอียด มีข้อมูลเพียงพอที่จะทำให้ผู้อ่านมองเห็นภาพที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจน

4. การระบุนัยความลำเอียง (bias) ของนักวิจัย เป็นการสะท้อนตนเองเพื่อเปิดเผยความซื่อสัตย์ของนักวิจัยเพื่อให้ผู้อ่านตัดสินความตรงของผลวิจัย เนื่องจากนักวิจัยนั้นประกอบอาชีพฟรีแลนซ์ และอยู่รอดทางอาชีพเกิน 3 ปี อีกทั้งได้รับชื่อเสียงหรือความสำเร็จจากการประกอบอาชีพฟรีแลนซ์เช่นกัน ผู้วิจัยจึงอาจมีเรื่องเล่า แนวทาง ประสบการณ์ในการอยู่รอดในแบบของตนเอง จึงต้องการแสดงอคติ อุปาทาน จุดมุ่งหมายต่าง ๆ ที่อาจส่งผลต่อการตีความหรือวิเคราะห์ข้อมูลให้ผู้อ่านรับทราบ

นอกจากนี้ การคัดเลือกผู้เข้าร่วมวิจัยที่เป็นคนรู้จักจำนวน 3 คน โดย 1 คนเคยร่วมงานกัน ซึ่งมีข้อดีในการทำวิจัยแนวเรื่องเล่า ที่กล่าวว่าการสร้างความสัมพันธ์และการสนทนากับผู้เข้าร่วมวิจัยอย่างเท่าเทียมจะช่วยให้ได้รับข้อมูลเชิงลึกและเป็นประโยชน์ในการวิจัยมากขึ้น การที่มีความสัมพันธ์ฉันทน์ที่เพื่อนมาก่อนแล้วจะทำให้ผู้วิจัยเข้าใจเรื่องเล่าได้อย่างลึกซึ้ง เพราะต่างเข้าใจนิสัยตัวตน และอาจสอบถามคำถามเชิงลึกกับผู้ร่วมวิจัยได้มากขึ้น อย่างไรก็ตามผู้วิจัยจะตั้งขอบเขตที่ชัดเจนในการวิจัยว่าเป็นเพียงผู้วิจัยกับผู้เข้าร่วม ไม่ถามคำถามขึ้นไปถึงบางประสบการณ์ที่ผ่านมาด้วยกัน และไม่ตัดสินผู้เข้าร่วมจากตัวตนที่เรารู้จัก แต่จะเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมให้ข้อมูลอย่างที่ต้องการ โดยระหว่างทำวิจัยจะจดบันทึกสะท้อนความคิดตนเอง เพื่อเท่าทันความลำเอียงต่าง ๆ เพื่อความโปร่งใสในงานวิจัย

## บทที่ 4

### ผลการศึกษา : โลกการทำงานของฟรีแลนซ์ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทย

จากการลงพื้นที่ศึกษาการทำงานของฟรีแลนซ์ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทยตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2561 ถึงเดือนมีนาคม 2562 เพื่อเก็บข้อมูลจากฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพจำนวน 5 คน ผู้วิจัยค้นพบเรื่องเล่าการเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดทางอาชีพในหลากหลายแง่มุม และนำเรื่องเล่าเหล่านั้นมาวิเคราะห์ผ่านการอ่านทบทวนเพื่อหาแก่นสาระเพื่อรายงานผล โดยในบทที่ 4 จะเป็นการรายงานผลการศึกษาเรื่องโลกการทำงานของฟรีแลนซ์ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทยเพื่อสร้างความเข้าใจในเส้นทางชีวิตและลักษณะการทำงานของฟรีแลนซ์ ก่อนเข้าสู่บทที่ 5 ซึ่งว่าด้วยเรื่องการเรียนรู้ของฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพ พร้อมทั้งสรุปและอภิปรายผลในบทที่ 6 ต่อไป ในบทที่ 4 นี้ซึ่งบรรยายถึงโลกการทำงานของฟรีแลนซ์ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทย ดังนี้

- 4.1 เส้นทางชีวิตของผู้เล่าเรื่อง
  - 4.1.1 ประวัติของผู้เล่าเรื่อง
  - 4.1.2 วิเคราะห์เส้นทางชีวิตของฟรีแลนซ์ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทย
- 4.2 โลกการทำงานของฟรีแลนซ์ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทย
  - 4.2.1 ลักษณะการทำงาน
    - 4.2.1.1 ลักษณะการทำงานในแต่ละสาขาอาชีพ
    - 4.2.1.2 วิเคราะห์ความหมายลักษณะการทำงานของผู้เล่าเรื่อง
  - 4.2.2 วิธีชีวิตประจำวัน
    - 4.2.2.1 วิธีชีวิตประจำวันของฟรีแลนซ์
    - 4.2.2.2 วิเคราะห์ความหมายวิธีชีวิตประจำวันของผู้เล่าเรื่อง
  - 4.2.3 สถานที่ทำงาน
    - 4.2.3.1 สถานที่ทำงาน
    - 4.2.3.2 วิเคราะห์ความหมายสถานที่ทำงานของผู้เล่าเรื่อง
  - 4.2.4 บุคคลที่มีปฏิสัมพันธ์
    - 4.2.4.1 บุคคลที่มีปฏิสัมพันธ์ในการทำงาน
    - 4.2.4.2 วิเคราะห์ความหมายบุคคลที่มีปฏิสัมพันธ์ในการทำงานของผู้เล่าเรื่อง
- 4.3 สรุปผลการศึกษาโลกการทำงานของฟรีแลนซ์ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทย

## 4.1 เส้นทางชีวิตและลักษณะการทำงานของผู้เล่าเรื่อง

ผู้เข้าร่วมวิจัยทั้ง 5 คนนั้นเป็นผู้ชาย 3 คน ผู้หญิง 2 คน ทำงานฟรีแลนซ์ในวงการภาพยนตร์ โทรทัศน์ โฆษณา สื่อออนไลน์ ดนตรี และการสร้างการ์ตูนภาพเคลื่อนไหว (animation) เป็นระยะเวลา ตั้งแต่ 3-8 ปี บางท่านมีชื่อเสียงและได้รับรางวัลจากสถาบันระดับชาติหรือนานาชาติ รวมถึงเคยให้สัมภาษณ์ผ่านสื่อต่าง ๆ เกี่ยวกับผลงานและประวัติการทำงานที่ผ่านมา มีรายได้มั่นคงต่อเนื่องและมีแผนในการประกอบอาชีพฟรีแลนซ์ต่อไปอย่างน้อย 1-10 ปี

โดยผู้วิจัยขอใช้ชื่อสมมติของผู้เล่าเรื่องตามวัฒนธรรมการเรียกชื่อและการแนะนำตัวของฟรีแลนซ์ในวงการสื่อและบันเทิงไทย ซึ่งการแนะนำตัวของฟรีแลนซ์แต่ละครั้งนั้นนอกจากจะเป็นการทำความรู้จักเพื่อสร้างความสัมพันธ์ตามปกติแล้ว ยังเป็นการสร้างโอกาสในการทำงานกับผู้ว่าจ้างหรือบุคคลกลุ่มใหม่ เพราะฉะนั้นในวงการนี้จึงมักแนะนำตัวด้วยชื่อที่คนส่วนใหญ่รู้จัก (ชื่อเล่น นามแฝง หรือชื่อที่ผู้ติดตามผลงานรู้จัก) ตามด้วยทักษะหรือความเชี่ยวชาญรวมทั้งผลงานที่มีชื่อเสียงที่สุด ผู้วิจัยจึงขอแทนชื่อผู้เข้าร่วมวิจัยตามวัฒนธรรมการเรียกชื่อดังกล่าว

### 4.1.1 ประวัติของผู้เล่าเรื่อง

#### 4.1.1.1 วิกิต ตากล้องที่เป็นนักร้อง

วิกิตเป็นผู้ชายอายุ 30 ปี ชื่อของเขามีลักษณะเด่นและแปลกทำให้จำง่าย คิดหุจจนเป็นจุดเด่นที่ทำให้เขารู้จักในวงการฟรีแลนซ์ ลักษณะทั่วไปที่ผู้คนมักจะพบเห็นของวิกิต คือ ผู้ชายผมหยิก ไว้หนวดดำไร ใส่แว่นตาทรงกลมสีน้ำตาล ผิวขาว รูปร่างบาง สวมเสื้อแขนยาวลายทาง หรือเสื้อยืดสีพื้น คู่กับกางเกงยีนส์หรือกางเกงขายาวและรองเท้าผ้าใบ สะพายกระเป๋ากล้องหรือกระเป๋าถือติดตัวเสมอ ปัจจุบันประกอบอาชีพฟรีแลนซ์เป็นระยะเวลา 8 ปี วงการอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทยนั้นรู้จักวิกิตในฐานะตากล้องที่เป็นนักร้อง แต่วิกิตนั้นเป็นฟรีแลนซ์ที่มีความสามารถในหลากหลายสาขา ได้แก่ ช่างภาพนิ่ง ช่างภาพเคลื่อนไหว นักแสดง ผู้กำกับ นักตัดต่อวิดีโอ และนักร้อง

#### (1) จุดเริ่มต้นในเส้นทางอาชีพฟรีแลนซ์ที่มีความสามารถหลากหลาย

เมื่อก้าวถึงจุดเริ่มต้นในเส้นทางอาชีพฟรีแลนซ์ที่มีความสามารถหลากหลาย วิกิตวิเคราะห์ว่าเกิดจากการค้นพบสิ่งที่หลงใหลตั้งแต่วัยเด็ก โดยปัจจัยที่สนับสนุนให้เขาค้นพบความชอบของตนเองมี 3 ประการ ได้แก่ (1) การสนับสนุนจากครอบครัว (2) การเติบโตในสภาพแวดล้อมที่เป็นแหล่งเรียนรู้ และ (3) ลักษณะนิสัยส่วนตัว เขาบรรยายว่าตนเองเติบโตในครอบครัวที่ให้อิสระในการตัดสินใจและสนับสนุนในสิ่งที่เขาเลือกอย่างเต็มที่ ยกตัวอย่างเหตุการณ์ในช่วงประถมศึกษาปีที่ 4 เวลานั้นวิกิตอยากฝึกกีตาร์ไฟฟ้าแต่ทางครอบครัวขาดสภาพคล่องทางการเงิน อย่างไรก็ตามเมื่อทางครอบครัวเห็นว่าเขามีความมุ่งมั่นตั้งใจจึงพยายามหาทุนทรัพย์มาสนับสนุนให้เขาได้ทำในสิ่งที่สนใจ จนเกิดเป็นแรงผลักดันให้วิกิตฝึกฝนกีตาร์ไฟฟ้าจนสามารถตั้งวง

ดนตรีของตนเองได้ภายในหนึ่งปี วิกิตสะท้อนว่าตนเองนั้นมีอิสระในการทำในสิ่งที่สนใจโดยได้รับการสนับสนุนจากทางครอบครัวเสมอ แม้กระทั่งในช่วงที่เขาตัดสินใจเลือกศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา หรือเลือกประกอบอาชีพ ก็จะได้รับ การสนับสนุนจากครอบครัวมาโดยตลอด

ปัจจัยประการต่อมาที่ทำให้วิกิตตัดสินใจประกอบอาชีพในสายศิลปะ คือ การหล่อหลอมจากชุมชนที่ทำงานศิลปะ โดยเขาบรรยายว่าเพื่อนบ้านของเขาในวัยเด็กนั้นประกอบอาชีพด้านศิลปะ ได้แก่ บ้านสอนเล่นซิง (เครื่องดนตรีทางภาคเหนือ) บ้านทำงานไม้ และบ้านทำเครื่องปั้นดินเผา วิกิตจึงมีโอกาสเรียนรู้และฝึกฝนทักษะทางศิลปะหลากหลาย เขาบรรยายว่าตนเองมักจะใช้เวลาช่วงตอนเย็นของวันธรรมดาและช่วงวันหยุดในการเรียนรู้ทักษะต่าง ๆ จากเพื่อนบ้าน จนค้นพบว่าสิ่งที่ตนเองชอบคือ การเล่นดนตรี จึงขอให้ครอบครัวซื้อกีตาร์ไฟฟ้ามาฝึกฝนจนสามารถเล่นกีตาร์ได้อย่างชำนาญ

นอกจากการสนับสนุนจากครอบครัว การเติบโตในชุมชนที่ทำงานศิลปะ ปัจจัยสุดท้ายที่ทำให้วิกิตค้นพบความหลงใหลของตนเอง คือ ลักษณะนิสัยส่วนตัวที่เป็นนักเรียนที่มีความคิดสร้างสรรค์ และเป็นคนมุ่งมั่นและพยายามสูง โดยเขาวิเคราะห์ว่าตนเองเป็นนักเรียนที่ชอบเสาะหาสิ่งที่น่าสนใจมาทดลองทำ มีความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างผลงาน โดยยกตัวอย่างว่าหากมีการสอนให้ปั้นงานขาม เขาจะปั้นสิ่งที่ตนเองสนใจและจินตนาการมากกว่า นอกจากนี้ เขาวิเคราะห์ว่าตนเองมีความมุ่งมั่นและพยายามอย่างสูง โดยจะพยายามทำสิ่งต่าง ๆ จนกว่าจะบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งวิกิตบรรยายว่า “เราเป็นคนถ้าชอบมากจะทำทันที ทำเต็มที่จนกว่าจะได้ เรียกว่าหมกมุ่นเลยก็ได้ แต่ถ้าไม่ชอบคือ ไม่เอาเลย อย่างเราเคยเล่นกีฬาคาราเต้ ฝึกหนักมาก ไปแข่งจนได้แชมป์ประเทศไทยเลย” จะเห็นได้ว่าวิกิตนั้นเป็นคนทำอะไรด้วยความมุ่งมั่นจริงจังจนประสบผลสำเร็จในที่สุด

ในช่วงมัธยมศึกษาซึ่งเป็นช่วงสำคัญในการเลือกแผนการเรียนและเลือกศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา วิกิตบรรยายว่าเวลานั้นเขาทุ่มเทฝึกฝนทักษะทางศิลปะในหลากหลายรูปแบบ ได้แก่ การฝึกเครื่องดนตรีชนิดอื่นนอกจากกีตาร์ การฝึกแต่งเพลง และการฝึกวาดรูป โดยวิกิตฝึกฝนทักษะดังกล่าวด้วยตนเอง อย่างไรก็ตามเขาสะท้อนว่าช่วงเวลานั้นตนเองยังไม่ทราบคณะที่อยากศึกษาต่อหรืออาชีพที่อยากทำในอนาคต จนได้เข้าร่วมงานแนะแนวการทำภาพยนตร์จากรุ่นพี่จากคณะนิเทศศาสตร์ ซึ่งวิกิตได้ทดลองทำภาพยนตร์สั้นเป็นครั้งแรกในทุกกระบวนการ ได้แก่ การเขียนบท การถ่ายทำ และการตัดต่อ วิกิตจึงค้นพบว่าตนเองอยากศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาสาขาการทำภาพยนตร์ เขาบรรยายประสบการณ์การทำภาพยนตร์ครั้งแรกไว้ดังนี้

*การทำหนังสั้นครั้งแรกเราจำได้ว่ามันสนุกมาก เราสนุกจนชวนเพื่อน ๆ มาทำหนังของตัวเองตอน ม.6 โดยเรากำกับและถ่ายไปด้วย เพื่อนมีคอมพิวเตอร์ที่ตัดต่อได้ก็เรียกเพื่อนมาที่บ้าน นั่งตัดต่อกัน ไม่ออกไปไหนเลย เราารู้สึกว่ามันสนุกมาก ๆ เลย เราชอบ*

ช่วงที่เริ่มต้นทำจากความรู้ แล้วสุดท้ายมันก็สำเร็จออกมาได้ (วิจิต, บทสัมภาษณ์ใน เว็บไซต์แห่งหนึ่ง, 24 ตุลาคม 2560)

ความสนุกในการทดลองทำภาพยนตร์ของตนเองทำให้วิจิตค้นพบคณะที่อยากเลือกศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาคือ สาขาวิทยาศาสตร์ โดยวิจิตทุ่มเทและพยายามทบทวนและเตรียมตัวสอบ จนสามารถสอบเข้าคณะวารสารศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และเลือกศึกษาในสาขาภาพยนตร์และภาพนิ่งในที่สุด ซึ่งกล่าวได้ว่าจุดเริ่มต้นของการเลือกศึกษาต่อในคณะด้านสื่อและบันเทิง เกิดจากการค้นพบความหลงใหลของตนเองและได้ฝึกฝนมาตั้งแต่วัยเด็ก ซึ่งปัจจัยสำคัญที่ทำให้เขาค้นพบตัวเองคือ การสนับสนุนจากครอบครัว การเติบโตในสภาพแวดล้อมที่เป็นแหล่งเรียนรู้ และลักษณะนิสัยส่วนตัวที่เป็นนักเรียนรู้อ มีความคิดสร้างสรรค์ และมีความมุ่งมั่นพยายามสูง

## (2) การเข้าสู่เส้นทางอาชีพฟรีแลนซ์ที่มีความสามารถหลากหลาย

วิจิตเข้าสู่เส้นทางอาชีพฟรีแลนซ์เมื่อเข้ามาเรียนในระดับอุดมศึกษาในด้านนิเทศศาสตร์ โดยปัจจัยที่สนับสนุนให้เขาเลือกเส้นทางอาชีพฟรีแลนซ์ที่มีความสามารถหลากหลาย ได้แก่ (1) การเห็นต้นแบบทางอาชีพ (2) การฝึกฝนทักษะความสามารถที่หลากหลาย และ (3) การได้รับโอกาสในการทำงาน โดยวิจิตบรรยายว่าการศึกษาต่อในคณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ทำให้เขาได้พบต้นแบบทางอาชีพฟรีแลนซ์ที่มีความสามารถหลากหลาย เช่น อาจารย์ของเขาซึ่งเป็นผู้กำกับ รุ่นพี่ฟรีแลนซ์ที่ทำงานในหลากหลายทักษะ โดยทางคณะนั้นมีกิจกรรมให้รุ่นพี่ได้กลับมาพบปะกับนักศึกษาอยู่เสมอ รวมถึงการอาสาช่วยรุ่นพี่ทำงานและการฝึกงาน วิจิตจึงได้เห็นว่าคุณภาพตนเองสามารถดำรงชีพด้วยการเป็นฟรีแลนซ์ที่มีความสามารถหลากหลายได้ เช่นเดียวกับต้นแบบทางอาชีพที่เขารู้จัก

ปัจจัยประการต่อมาที่สนับสนุนให้วิจิตก้าวเข้าสู่เส้นทางอาชีพฟรีแลนซ์ที่มีความสามารถหลากหลาย คือ การฝึกฝนทักษะความสามารถที่หลากหลาย การศึกษาต่อในคณะนี้ทำให้เขาได้ฝึกฝนทักษะความสามารถใหม่ ๆ โดยเฉพาะทักษะด้านการถ่ายภาพนิ่งและทักษะการแสดงละครซึ่งเขาใช้ประกอบเป็นอาชีพในปัจจุบัน วิจิตบรรยายว่า การเลือกเรียนในสาขาภาพยนตร์และภาพนิ่งทำให้เขาได้ฝึกฝนทักษะการถ่ายภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหวอย่างเข้มข้น และในช่วงการเรียนชั้นปีที่ 3 เขาได้รับคัดเลือกให้เล่นละครเวทีของคณะและกลุ่มต่าง ๆ จึงได้ฝึกฝนทักษะทางการแสดงอย่างเข้มข้นผ่านการแสดงในหลากหลายเวที การฝึกฝนทักษะความสามารถที่หลากหลายทำให้เขาค้นพบว่าตนเองสนุกกับการทำสิ่งใหม่ ๆ และอยากประกอบอาชีพที่ใช้หลากหลายทักษะในการดำรงชีวิต เพราะเขาอยากทำงานด้วยความสนุกและได้รับประสบการณ์ใหม่ ๆ จากการทำงาน

นอกจากการเห็นต้นแบบทางอาชีพ การฝึกฝนทักษะความสามารถที่หลากหลาย ปัจจัยสุดท้ายที่สนับสนุนให้วิจิตเข้าสู่เส้นทางอาชีพนี้คือ การได้รับโอกาสในการทำงาน โดยวิจิตได้รับโอกาสในการทำงานฟรีแลนซ์ในวงการสื่อและบันเทิงไทยตั้งแต่ยังเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 3

ช่วงเวลานั้นเขาลองไปสมัครคัดเลือกนักแสดง (casting) และได้รับคัดเลือกให้เล่นภาพยนตร์ ซีรีส์ และมิวสิกวิดีโอ นอกจากนี้ ยังได้รับโอกาสจากรุ่นพี่ซึ่งได้เห็นผลงานวิทยานิพนธ์ของวิกิตแล้วเกิดความประทับใจ จึงชักชวนให้เขาทำงานเป็นช่างภาพฟรีแลนซ์แก่ภาพยนตร์เรื่องหนึ่ง และในเวลาเดียวกัน วิกิตส่งผลงานมิวสิกวิดีโอของตนเองประกวดจนได้รับรางวัลชนะเลิศระดับประเทศ จึงเริ่มมีบริษัทต่าง ๆ มาจ้างถ่ายภาพเคลื่อนไหวและตัดต่อวิดีโอ การได้รับโอกาสจากรุ่นพี่และบริษัทต่าง ๆ ทำให้วิกิตก้าวเข้าสู่วงการฟรีแลนซ์ที่มีความสามารถหลากหลาย ได้แก่ การกำกับ การตัดต่อ การถ่ายภาพนิ่ง การถ่ายภาพเคลื่อนไหว และการแสดงตั้งแต่ช่วงเริ่มต้นเส้นทางอาชีพ

จึงสรุปได้ว่าการก้าวเข้าสู่เส้นทางอาชีพฟรีแลนซ์ที่มีความสามารถหลากหลาย เกิดจากการค้นพบความหลงใหลของตัวเองในวัยเด็กและได้ทดลองฝึกฝน จนได้เข้าเรียนในระดับอุดมศึกษาในคณะด้านนิเทศศาสตร์ และมีปัจจัยที่สนับสนุนให้เขาเลือกเส้นทางอาชีพฟรีแลนซ์ที่มีความสามารถหลากหลาย ได้แก่ การเห็นต้นแบบทางอาชีพ การฝึกฝนทักษะความสามารถที่หลากหลาย และการได้รับโอกาสในการทำงาน

### (3) จุดเปลี่ยนในเส้นทางอาชีพฟรีแลนซ์

เมื่อเรียนจบในระดับอุดมศึกษาวิกิตได้รับโอกาสในการทำงานฟรีแลนซ์ในหลากหลายสาขา ได้แก่ ช่างภาพนิ่ง ช่างภาพเคลื่อนไหว นักตัดต่อภาพยนตร์ ผู้กำกับ และนักแสดง การได้รับโอกาสในการทำงานที่หลากหลายทำให้วิกิตมีรายได้เพิ่มมากขึ้นจนเกิดจุดเปลี่ยนสำคัญ คือ การออกจากอาชีพฟรีแลนซ์มาเปิดบริษัทผลิตสื่อของตนเอง วิกิตและเพื่อนในวงการสื่อเปิดบริษัทนี้ร่วมกันเนื่องจากค้นพบว่าการเปิดบริษัทนั้นสามารถสร้างรายได้ที่มั่นคงกว่า โดยวิกิตนั้นรับหน้าที่ดูแลการผลิตสื่อในหลายส่วน เช่น การกำกับ การถ่ายภาพ และการตัดต่อ รวมถึงรับหน้าที่ดูแลบริหารการเงินของบริษัท เขาบรรยายว่าเวลานั้นมีรายได้มากกว่าการประกอบอาชีพฟรีแลนซ์แต่กลับรู้สึกเครียดกดดัน และอึดอัดกับการต้องเข้ามาทำงานในสภาพแวดล้อมเดิม ๆ รวมถึงต้องบริหารจัดการเงินซึ่งเป็นสิ่งที่เขาไม่ชอบ

เมื่อความเครียดสะสมมากขึ้นทำให้วิกิตทบทวนถึงความต้องการของตนเองอีกครั้ง เขาพบว่า การเปิดบริษัทของทำให้ตนเองต้องทำงานในสถานที่เดิม กับผู้ร่วมงานกลุ่มเดิม ใช้ทักษะความสามารถเดิม และยังต้องดูแลเรื่องการบริหารจัดการที่ตนเองไม่ชอบและไม่ถนัด สิ่งเหล่านี้ไม่ตอบโจทย์ความต้องการของชีวิต คือ การทำงานที่ใช้ทักษะความสามารถหลากหลายและพบประสบการณ์รูปแบบใหม่ในการทำงาน ดังนั้น วิกิตจึงพบว่าตนเองเหมาะกับการประกอบอาชีพฟรีแลนซ์และตัดสินใจลาออกจากบริษัทของตัวเองหลังเปิดกิจการมา 1 ปี

การลาออกจากบริษัทของตัวเองและกลับเข้าสู่เส้นทางอาชีพฟรีแลนซ์อีกครั้งทำให้วิกิตกล้าทดลองทำสิ่งใหม่ ๆ ที่ตนเองไม่เคยทำ เขาบรรยายว่าตนเองรู้สึก “สดใหม่” คือ สนุกและตื่นเต้นกับการกลับมาเป็นฟรีแลนซ์อีกครั้ง ความรู้สึกนี้เป็นแรงผลักดันทำให้วิกิตตัดสินใจ

สมัครเป็นตากล้องถ่ายภาพยนตร์สารคดีทั้งที่ยังไม่มีประสบการณ์ โดยวิกิตไม่คิดค่าจ้างในการทำสารคดีขึ้นนั้นเพราะอยากฝึกทักษะด้านสารคดี นอกจากการถ่ายทำสารคดีแล้วในเวลาดังกล่าววิกิตยังสร้างสรรค์ผลงานเพลงจนค่ายเพลงแห่งหนึ่งสนใจและติดต่อให้เขาเป็นนักร้องในที่สุด

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าเมื่อเจอสถานการณ์ที่เป็นจุดเปลี่ยนของเส้นทางอาชีพ คือ การลาออกจากอาชีพฟรีแลนซ์ไปเปิดบริษัทของตนเอง ทำให้วิกิตได้ทบทวนตนเองและค้นพบความต้องการในการประกอบอาชีพ คือ การทำงานที่ใช้ทักษะความสามารถที่หลากหลายและพบประสบการณ์ใหม่ในการทำงาน ดังนั้น วิกิตจึงตัดสินใจลาออกจากบริษัทและกลับมาเป็นฟรีแลนซ์ที่มีความสามารถหลากหลายอีกครั้งเพื่อดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับเป้าหมายและความต้องการของตนเอง

#### (4) การดำรงอาชีพในปัจจุบัน

ปัจจุบันวิกิตเป็นนักร้องและนักแต่งเพลงของค่ายเพลงแห่งหนึ่ง เป็นฟรีแลนซ์ช่างภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหวในงานภาพยนตร์ โฆษณา สารคดี เป็นฟรีแลนซ์ผู้กำกับและตัดต่อ รวมถึงเป็นฟรีแลนซ์นักแสดงภาพยนตร์ โฆษณา ซีรีส์ โดยเขาตั้งใจจะทำงานฟรีแลนซ์ต่อไปอีก 10 ปีเพราะรู้สึกมีความสุขที่ได้ทำในสิ่งที่เขารักและรู้สึกสนุกกับการรับประสบการณ์ใหม่ ๆ ในการทำงาน โดยมีแรงผลักดันสำคัญในการทำงานคือ การตอบแทนคนในครอบครัวที่สนับสนุนเขาเสมอด้วยการมีรายได้ที่มั่นคงและสามารถเลี้ยงดูคนในครอบครัวได้ต่อไป วิกิตบรรยายถึงแรงผลักดันในการทำงานของตนเองดังนี้

จริง ๆ ที่บ้านไม่มีเงินนะ มีปัญหาทางสภาวะการเงินตั้งแต่ตอนเรียนมหาลัยแล้ว แต่เขาก็ไม่ห้ามอะไรที่จะให้เราเรียนคณะนิเทศศาสตร์ คณะที่ความเชื่อมั่น เงินน้อย พ่อเป็นครูแม่เป็นพยาบาล เขาก็ไม่เคยห้าม ก็ให้เราเรียน และเราก็รู้สึกว่าการที่เขาให้เราเรียนอย่างนี้ มันแบบ เราต้องตอบแทนเขาด้วยความเชื่อมั่นว่าเราอยู่ได้ด้วยสายงานนี้ (วิกิต, สัมภาษณ์, 12 พฤศจิกายน 2561)

เรื่องเล่าเส้นทางอาชีพฟรีแลนซ์ที่มีความสามารถหลากหลายของวิกิตสะท้อนให้เห็นว่าการที่ก้าวเข้ามาสู่ฟรีแลนซ์และอยู่ในวงการเกือบ 10 ปี เกิดจากการค้นพบความหลงใหลของตนเองในวัยเด็ก เนื่องจากได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว การเติบโตในชุมชนคนทำงานศิลปะ และลักษณะนิสัยส่วนตัวที่เป็นนักเรียนรู้ มีความคิดสร้างสรรค์ และมีความมุ่งมั่นสูงจนได้เข้าศึกษาต่อในคณะด้านนิเทศศาสตร์และได้เจอต้นแบบทางอาชีพ ได้ฝึกฝนทักษะความสามารถที่หลากหลาย และได้รับโอกาสในการทำงาน แม้จะมีจุดเปลี่ยนในช่วงการทำงานคือ การลาออกจากบริษัทไปเปิดบริษัท ก็เป็นช่วงที่วิกิตได้ทบทวนถึงความต้องการในการทำงานของตนเองและพบว่าอยากทำงานที่ใช้ความสามารถหลากหลายพบประสบการณ์ใหม่ในการทำงาน จึงตัดสินใจลาออกและดำรงอาชีพฟรีแลนซ์มาจนถึงปัจจุบัน

#### 4.1.1.2 ลดา ช่างภาพเบื้องหลัง

ลดา ผู้หญิงอายุ 25 ปี ลักษณะทั่วไปที่ผู้คนมักพบเห็นเธอคือ ผมหยิก ยาวสีน้ำตาล ผิวขาว รูปร่างผอมสูง มักแต่งตัวในชุดตามสมัยนิยมสลับกับชุดทำงานในกองถ่ายทำคือ กางเกงขายาว เสื้อยืดสีดำ รองเท้าผ้าใบ พกกระเป๋าถือตั้งแต่กระเป๋าสะพายใส่กล้องตัวเดียวไปจนถึงกระเป๋าลากซึ่งมีกล้องและเลนส์หลายตัวอยู่ในนั้น ปัจจุบันประกอบอาชีพฟรีแลนซ์เป็นระยะเวลา 4 ปี วงการสื่อและบันเทิงไทยนั้นรู้จักลดาในฐานะช่างภาพเบื้องหลังภาพยนตร์ ซีรีส์ และมิวสิกวิดีโอที่มีผลงานการถ่ายภาพที่โดดเด่น แต่ลดา นั้นยังเป็นนักแสดงภาพยนตร์ ซีรีส์ โฆษณา มิวสิควีโอรวมถึงเปิดร้านล้างฟิล์มกับเพื่อนเป็นระยะเวลากว่า 1 ปี

##### (1) จุดเริ่มต้นในเส้นทางอาชีพฟรีแลนซ์ช่างภาพเบื้องหลังที่มีผลงานโดดเด่น

เมื่อกกล่าวถึงจุดเริ่มต้นในเส้นทางอาชีพฟรีแลนซ์ช่างภาพเบื้องหลังผู้มีผลงานโดดเด่นจะเป็นกระแสนิยมในสื่อสังคมออนไลน์ ลดาวิเคราะห์ว่าเกิดจากปัจจัยที่ส่งเสริมได้แก่ (1) การเห็นความสำเร็จของเพื่อนชั้นประถมศึกษาที่ทำงานในวงการสื่อและบันเทิงไทย (2) การค้นพบความชอบของตนเองในวัยมัธยม และ (3) การสนับสนุนจากครอบครัว โดยลดาบรรยายว่าในช่วงประถมศึกษาที่มีงานภาพยนตร์เรื่องหนึ่งมาคัดเลือกนักแสดงที่โรงเรียนของลดา เวลานั้นเพื่อนของลดาซึ่งนั่งใกล้กันได้รับคัดเลือกและแสดงภาพยนตร์เรื่องนั้นจนประสบความสำเร็จ การเห็นความสำเร็จของเพื่อนในวัยประถมศึกษาเป็นจุดเริ่มต้นให้ลดาทราบข้อมูลอาชีพด้านสื่อและบันเทิง และจุดประกายให้ลดาสนใจหาข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับอาชีพในวงการนี้

ปัจจัยต่อมาที่สนับสนุนให้ลดาสนใจเส้นทางอาชีพช่างภาพเบื้องหลัง คือ การค้นหาข้อมูลด้านอาชีพในวงการสื่อและบันเทิงไทยและพบว่าตนเองนั้นสนใจด้านการถ่ายภาพ เนื่องจากสนใจการทำงานศิลปะรูปแบบต่าง ๆ อีกทั้งเธอก็วิเคราะห์ว่าตนเองไม่มีความมั่นใจในการแสดงจึงไม่สนใจอาชีพนักแสดง เมื่อค้นพบความสนใจด้านการถ่ายภาพลดาจึงปรึกษารอบครัวถึงแผนการทางอาชีพ ทางครอบครัวจึงสนับสนุนด้วยการซื้อกล้องถ่ายภาพและส่งเสริมให้ลดาเรียนถ่ายภาพกับผู้เชี่ยวชาญในช่วงมัธยมศึกษา ลดาสะท้อนว่าครอบครัวของเธอให้อิสระในการเลือกใช้ชีวิตและสนับสนุนให้เธอทำสิ่งที่ต้องการเสมอตั้งแต่วัยเด็กถึงปัจจุบัน

*พอเพื่อนที่เรียนห้องเดียวกันได้เล่นหนังที่ดังมาก เราก็เริ่มไปหาข้อมูล เลย์รู้ว่ามันมีงานถ่ายรูปเบื้องหลัง รู้สึกชอบ ชอบมากกว่าการแสดงเพราะไม่ค่อยมั่นใจ ก็ขอป้าซื้อกล้อง ป้าก็ให้แล้วให้ไปเรียนถ่ายภาพตอนม.4 คือเพื่อนเรียนและชวนเราไปเรียนด้วย เราก็เลยไปเรียน จริง ๆ ตอนเราไปเรียนเราไม่เข้าใจอะไรเลย ก็ถ่ายไปตามความชอบ มาเข้าใจตอนมหาลัยนี่แหละ เราว่าครอบครัวเราค่อนข้างสนับสนุนให้เราทำในสิ่งที่เราชอบนะ ป้าบอกว่าทำไปเถอะ ป้าก็มีตั้งค้อยู่ถ้าจะเอา แต่เราก็อยากทำอาชีพนี้ให้ได้ ไม่อยากให้เขาเป็นห่วง (ลดา, สัมภาษณ์, 5 พฤศจิกายน 2561)*



เมื่อถึงช่วงเวลาสำคัญในการเลือกเส้นทางอาชีพคือ ช่วงมัธยมปลาย ลดาตั้งใจที่จะเลือกศึกษาต่อสื่อและบันเทิงไทยแม้จะเรียนในแผนวิทยาศาสตร์ เนื่องจากเธอค้นพบว่าเธอมีความสนใจอาชีพในวงการภาพยนตร์อย่างยิ่ง ลดาจึงทุ่มเทอ่านหนังสือจนสามารถสอบเข้าคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นคณะด้านสื่อและบันเทิงไทย จึงกล่าวได้ว่าปัจจัยสำคัญซึ่งสนับสนุนให้ลดาได้เริ่มต้นในเส้นทางอาชีพฟรีแลนซ์ช่างภาพเบื้องหลัง คือ การเห็นความสำเร็จของเพื่อนชั้นประถมศึกษาที่ทำงานในวงการสื่อและบันเทิงไทย การค้นพบความชอบของตนเองในวัยมัธยม และการสนับสนุนจากครอบครัว

## (2) การเข้าสู่เส้นทางอาชีพฟรีแลนซ์ช่างภาพเบื้องหลังที่มีผลงานโดดเด่น

ลดาเข้าสู่เส้นทางอาชีพฟรีแลนซ์เมื่อเข้ามาเรียนในระดับอุดมศึกษาในด้านนิเทศศาสตร์ โดยปัจจัยที่สนับสนุนให้ลดาเลือกเส้นทางอาชีพฟรีแลนซ์ช่างภาพเบื้องหลัง ได้แก่ (1) การสนิทกับต้นแบบทางอาชีพ (2) การฝึกฝนทักษะด้านการถ่ายภาพอย่างเข้มข้น และ (3) การได้รับโอกาสในการทำงาน โดยในช่วงเวลานั้นลดาสนิทกับรุ่นพี่ซึ่งทำงานเป็นฟรีแลนซ์ช่างภาพเบื้องหลัง จึงได้พูดคุยสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลด้านอาชีพ รวมถึงได้ทดลองเรียนถ่ายภาพเบื้องหลังโดยมีรุ่นพี่คอยแนะนำ เมื่อทดลองถ่ายภาพเบื้องหลังทำให้ลดาค้นพบว่าตนเองชอบอาชีพดังกล่าว จึงเลือกศึกษาต่อในสาขาภาพยนตร์และภาพนิ่งเพื่อฝึกถ่ายภาพอย่างเข้มข้นจากผู้เชี่ยวชาญ รวมถึงฝึกทักษะอื่น ๆ เช่น ทักษะด้านการแต่งหน้า ด้านการแสดง เธอสะท้อนว่าตนเองเป็นคนมุ่งมั่นและมีความพยายามสูงจึงสามารถฝึกฝนทักษะต่าง ๆ จนสามารถรับงานฟรีแลนซ์แต่งหน้าและถ่ายภาพได้ตั้งแต่สมัยเป็นนักศึกษา

นอกจากการสนิทกับต้นแบบทางอาชีพ การฝึกฝนทักษะด้านการถ่ายภาพอย่างเข้มข้น ลดานั้นได้ก้าวเข้ามาทำงานในวงการสื่อและบันเทิงไทยเพราะปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญคือ การได้รับโอกาสในการทำงาน ลดาวิเคราะห์ว่าสายสัมพันธ์อันดีระหว่างรุ่นพี่รุ่นน้องอันเป็นวัฒนธรรมของคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยนั้นเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เธอได้ก้าวเข้าสู่เส้นทางอาชีพฟรีแลนซ์และอยู่รอดจนถึงปัจจุบัน เพราะลดาก้าวเข้ามาในวงการนี้จากการชักชวนของรุ่นพี่และได้ทำงานมากมายหลังจากนั้นผ่านการแนะนำจากบุคคลในคณะเป็นส่วนใหญ่

ลดา ยกตัวอย่างเหตุการณ์ที่ได้รับโอกาสในการทำงานฟรีแลนซ์จากบุคคลในคณะ ผ่านเหตุการณ์ที่เธอได้รับโอกาสจากรุ่นพี่ในการฝึกงานตำแหน่งช่างภาพเบื้องหลังในกองถ่ายซีรีส์ชื่อดัง ลดาบรรยายว่าเวลานั้นเธอทำผลงานได้ตอบโจทย์ผู้ว่าจ้าง เธอจึงได้รับว่าจ้างให้ถ่ายภาพเบื้องหลังซีรีส์และภาพยนตร์เรื่องอื่น ๆ ลดาจึงก้าวเข้าสู่เส้นทางอาชีพฟรีแลนซ์ช่างภาพเบื้องหลังเต็มตัว นอกจากนี้ รุ่นพี่ยังชักชวนลดาเป็นผู้ช่วยคัดเลือกนักแสดงจนทำให้เธอได้รับงานฟรีแลนซ์ผู้คัดเลือกนักแสดงเป็นระยะเวลา 2 ปี อีกทั้งรุ่นพี่ยังชักชวนลดาไปคัดเลือกนักแสดงจนเธอได้แสดงโฆษณา ซีรีส์ และมิวสิกวิดีโอ เส้นทางความเป็นฟรีแลนซ์นักแสดงของเธอจึงเริ่มต้นขึ้นในช่วงเวลาเดียวกัน เหตุการณ์

ทั้งหมดสะท้อนว่า สายสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคลในขณะนั้นมีส่วนทำให้ลดาได้ก้าวเข้ามาสู่อาชีพฟรีแลนซ์ในปัจจุบัน

จากเรื่องเล่าจึงกล่าวได้ว่าจุดเริ่มต้นที่ทำให้ลดาเป็นช่างภาพเบื้องหลังผู้มีผลงานโดดเด่น คือ การเห็นความสำเร็จของเพื่อนชั้นประถมศึกษาที่ทำงานในวงการสื่อและบันเทิงไทย การค้นพบความชอบของตนเองในวัยมัธยม และการสนับสนุนจากครอบครัว จนทำให้ลดาเลือกศึกษาต่อในคณะด้านนิเทศศาสตร์ และเข้าสู่เส้นทางอาชีพฟรีแลนซ์ช่างภาพเบื้องหลังโดยมีปัจจัยสนับสนุน ได้แก่ การสนิทกับต้นแบบทางอาชีพ การฝึกฝนทักษะด้านการถ่ายภาพอย่างเข้มข้น และการได้รับโอกาสในการทำงาน

### (3) จุดเปลี่ยนในเส้นทางอาชีพฟรีแลนซ์

หลังจากทำงานฟรีแลนซ์ได้ประมาณ 1 ปี เกิดจุดเปลี่ยนสำคัญที่ทำให้ลดาตัดสินใจออกจากอาชีพฟรีแลนซ์เข้าสู่การเป็นพนักงานประจำ คือ การได้รับเสียงวิพากษ์วิจารณ์ผลงานในด้านลบซึ่งส่งผลกระทบต่อจิตใจของลดา โดยลดาบรรยายเหตุการณ์ดังกล่าวดังนี้

*หลังจากที่เราถ่ายซีรีส์เรื่องหนึ่งจบ ซึ่งเป็นซีรีส์ที่ดังมาก เราก็ได้ยื่นผลตอบรับกลาง ๆ มาว่าลดาถ่ายไม่ดีเลยเรื่องนี้ ซึ่งเรื่องนั้นมีช่างภาพหนึ่งเบื้องหลังสองคนคือ เรากับเพื่อน รู้สึกว่าเออ เขาบอกว่าเราถ่ายไม่ดี ตอนนั้นไอ้เหี้ยไม่ยอมถ่ายแล้ววะ เหนื่อย เราารู้สึกแย่แล้วลาออก ไม่ทำแล้ว ไปทำงานเป็นพนักงานประจำเลย (ลดา, บทสัมภาษณ์เว็บไซต์แห่งหนึ่ง, 27 ตุลาคม 2018)*

ความรู้สึกเหนื่อยและเสียใจทำให้ลดาตัดสินใจลาออกจากอาชีพฟรีแลนซ์ และสมัครเป็นพนักงานประจำของบริษัทผลิตสื่อแห่งหนึ่ง โดยทำหน้าที่ควบคุมการผลิตผลงานภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว อย่างไรก็ตามลดายังคงรับงานฟรีแลนซ์ช่างภาพและนักแสดงควบคู่ไปด้วย เธอเรียกการกระทำนี้ว่า “รับฝืน” ซึ่งหมายถึงการรับงานฟรีแลนซ์ควบคู่กับการทำงานประจำ ซึ่งทำให้ต้องทำงานเกินเวลาและพักผ่อนไม่เพียงพอจึงมีสุขภาพที่ทรุดโทรม อย่างไรก็ตามก็ไม่สามารถหยุดรับงานฟรีแลนซ์ได้ด้วยเหตุผลต่าง ๆ เช่น เหตุผลทางการเงิน การตอบเป้าหมายในการทำงาน เป็นต้น จึงเปรียบเทียบสถานะนี้ว่าเหมือนการติดฝิ่น ลดาเป็นพนักงานประจำที่บริษัทแห่งนั้นเป็นระยะเวลาหกเดือนและพบว่าตนเองไม่มีความสุข โดยบรรยายว่าตนเองมีภาวะซึมเศร้าเนื่องจากความรู้สึกผิดที่ไม่สามารถรับผิดชอบหน้าที่ได้เต็มที่เพราะต้องแบ่งเวลาไปทำงานฟรีแลนซ์ รวมถึงรู้สึกโดดเดี่ยวเพราะเป็นพนักงานคนเดียวของบริษัท ลดาสะท้อนเหตุการณ์ในช่วงนั้นดังนี้

*เราซึมเศร้าเลย ก็เลยกลับมาคิดกับตัวเองว่าจะเอาไง พบว่าเราชอบภาพนิ่งเราเลยออกไปไม่พินลัทธิ ให้ไปเป็นนักแสดงหน้าก็ไม่ได้โดดเด่นขนาดนั้น เราไม่ค่อยถ่ายรูปเพื่อตัวเอง เราถ่ายเป็นงาน เวลาเราเห็นงานเราดี งานมันเล่าเรื่อง เราก็รู้สึกดี แล้วเราเบื่อด้วย เราทำงานประจำ อยู่ออฟฟิศ เราเบื่อ แต่ออกไปกองมันได้เจออะไรใหม่ ๆ ทุกวัน*

ใจเต็มตลอดเวลา โอ๊ย ๆ ถ่ายไม่ทันแล้ว ใจเต็มตลอดเวลา นั่นแหละ ก็เลยลาออกจากงานประจำแล้วกลับมาเป็นฟรีแลนซ์อีก (ลดา, บทสัมภาษณ์เว็บไซต์แห่งหนึ่ง, 27 ตุลาคม 2561)

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าเมื่อเจอสถานการณ์ที่เป็นจุดเปลี่ยนของเส้นทางอาชีพ คือ การลาออกจากอาชีพฟรีแลนซ์ไปเป็นพนักงานประจำ ทำให้ลดาได้ทบทวนตนเองและค้นพบความต้องการในการประกอบอาชีพ คือ การเป็นช่างภาพเบื้องหลังที่สามารถถ่ายภาพได้โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ รวมถึงการพบประสบการณ์ใหม่ในการทำงาน ดังนั้น ลดาจึงตัดสินใจลาออกจากการเป็นพนักงานประจำและกลับมาเป็นฟรีแลนซ์อีกครั้งเพื่อดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับเป้าหมายและความต้องการของตนเอง

#### (4) การดำรงอาชีพในปัจจุบัน

ลดาสะท้อนว่าการลาออกจากการเป็นพนักงานประจำและกลับมาเป็นฟรีแลนซ์ในครั้งนี้เธอมีความคิดที่ต่างออกไปจากเดิม ในครั้งแรกเธอทำอาชีพฟรีแลนซ์เพราะอยากเรียนรู้ประสบการณ์ใหม่ ๆ ในการทำงาน แต่ในครั้งนี้เธอมีเป้าหมายในการทำงานที่ชัดเจนคือ การเป็นศิลปินที่มีชื่อเสียงด้านการถ่ายภาพและการแสดง รวมถึงสามารถอยู่รอดทางอาชีพและสามารถเลี้ยงดูครอบครัวได้ โดยปัจจุบันลดาประกอบอาชีพฟรีแลนซ์ในสาขาช่างภาพเบื้องหลังและนักแสดง โดยเพิ่มช่องทางการหารายได้ที่มั่นคงด้วยการเปิดร้านล้างฟิล์มร่วมกับเพื่อน ลดาได้รับการยอมรับจากวงการสื่อและบันเทิงไทยสะท้อนผ่านการออกรายการสัมภาษณ์ในสื่อต่าง ๆ เกี่ยวกับชีวิตการทำงานและผลงานของเธอ

เรื่องเล่าเส้นทางอาชีพฟรีแลนซ์ช่างภาพเบื้องหลังที่มีผลงานการถ่ายภาพที่โดดเด่นและมีชื่อเสียงของลดา สะท้อนให้เห็นว่าเกิดจากการค้นพบความชอบของตนเองในวัยเด็ก เนื่องจากการเห็นความสำเร็จของเพื่อนชั้นประถมศึกษาที่ทำงานในวงการสื่อและบันเทิงไทย และการสนับสนุนจากครอบครัว ซึ่งเป็นแรงผลักดันให้ลดาตัดสินใจเลือกศึกษาต่อในคณะด้านสื่อและบันเทิง และได้ก้าวเข้าสู่เส้นทางอาชีพฟรีแลนซ์เนื่องจากการสนิทกับต้นแบบทางอาชีพ การฝึกฝนทักษะด้านการถ่ายภาพอย่างเข้มข้น และการได้รับโอกาสในการทำงาน แม้จะเจอจุดเปลี่ยนในการทำงานคือการลาออกไปเป็นพนักงานประจำ แต่ลดาตัดสินใจกลับมาเป็นฟรีแลนซ์ช่างภาพเบื้องหลังเนื่องจากค้นพบว่าตนเองต้องการเป็นช่างภาพเบื้องหลังที่สามารถถ่ายภาพได้โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ รวมถึงการพบประสบการณ์ใหม่ในการทำงาน ลดาจึงฝึกฝน เรียนรู้ และพยายามดำรงอาชีพฟรีแลนซ์ช่างภาพเบื้องหลังมาถึงปัจจุบัน

##### 4.1.1.3 ทิงเกอร์เบลล์ ดาราที่ทำคลิปตลก

‘ทิงเกอร์เบลล์’ หญิงสาวอายุ 28 ปี เดิมทีมีชื่อเล่นว่า ‘เบลล์’ แต่เปลี่ยนชื่อเป็น ‘ทิงเกอร์เบลล์’ ซึ่งเป็นชื่อตัวละครเพื่อให้คนจดจำได้ง่ายขึ้น ลักษณะทั่วไปที่คนมักพบเห็นคือ

ผู้หญิงผมสั้น รูปร่างเล็ก ผิวสีน้ำผึ้ง แต่งตัวด้วยชุดที่มีมีการออกแบบสะดุดตาและทันสมัย ทิงเกอร์เบลล์ ประกอบอาชีพฟรีแลนซ์เป็นระยะเวลา 6 ปี วงการสื่อและบันเทิงไทยรวมถึงแฟนคลับนั้นรู้จัก ทิงเกอร์เบลล์ ในฐานะดาราที่ทำคลิปตลก แต่ทิงเกอร์เบลล์นั้นเป็นฟรีแลนซ์นักแสดงมากความสามารถ โดยเธอสามารถแสดงได้หลากหลายบทบาทในละครโทรทัศน์ ภาพยนตร์ ละครเวที และเป็นเจ้าของรายการตลกที่เผยแพร่ทางสื่อสังคมออนไลน์ ได้แก่ ยูทูบ (Youtube) และ เฟซบุ๊ก (Facebook) ซึ่งมียอดผู้ติดตามในเฟซบุ๊กกว่าสองแสนคนและมียอดผู้ชมรายการในบางตอนกว่าหนึ่งล้านคน เธอผลิตรายการด้วยตนเองเกือบทุกชิ้นตอนตั้งแต่เขียนบท ถ่ายทำ กำกับ และแสดง ปัจจุบันมีบริษัทต่าง ๆ มาจ้างเธอผลิตโฆษณาผ่านรายการตลกของเธออย่างสม่ำเสมอ

### (1) จุดเริ่มต้นในเส้นทางอาชีพฟรีแลนซ์นักแสดงมากความสามารถ

เมื่อกล่าวถึงจุดเริ่มต้นในเส้นทางอาชีพฟรีแลนซ์นักแสดงมากความสามารถ ทิงเกอร์เบลล์วิเคราะห์ว่าเกิดจากปัจจัยสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ (1) การเห็นวิถีชีวิตพนักงานประจำของคนในครอบครัว (2) การรู้จักลักษณะนิสัยของตนเอง และ (3) การค้นพบสิ่งที่ตนเองหลงใหล ทิงเกอร์เบลล์บรรยายว่าตนเองเติบโตมาในครอบครัวข้าราชการที่ต้องทำงานในวันจันทร์ถึงศุกร์ เวลา 08.00-16.00 น. พักผ่อนในวันหยุดเสาร์อาทิตย์และวันหยุดนักขัตฤกษ์ เมื่อได้เห็นวิถีชีวิตดังกล่าวทำให้ทิงเกอร์เบลล์ทบทวนตนเองและพบว่าตนเองต้องการทำงานที่รัก เป็นอิสระ เลือกเวลาทำงานได้ และเป็นงานที่มีความท้าทายในการทำงาน การทบทวนตนเองในวัยเด็กนั้นทำให้ทิงเกอร์เบลล์รู้จักลักษณะนิสัยของตนเองว่าเป็นคนสมาธิสั้น ขี้เบื่อ ไม่เหมาะสมกับการทำงานประจำ ทิงเกอร์เบลล์สะท้อนความคิดและความรู้สึกในช่วงนั้นไว้ดังนี้

*เราไม่มีวันทำงานประจำเด็ดขาด แบบ ไม่มีวัน มันเริ่มมาจากที่บ้านเราทุกคนเป็นข้าราชการหมดเลย แล้วเราเห็นวิถีชีวิตของข้าราชการที่มันแบบโคตรประจำ แล้วเราไม่ครีธา เออ เราารู้สึกว่ามันไม่ใช่ เราไม่ชอบความเป็นروتิน (routine: การทำสิ่งซ้ำ ๆ) เหมือนเราเป็นคนเบื่อง่าย สมาธิสั้น เราก็เลยรู้สึกว่างานประจำมันไม่ใช่ เราไม่ชอบการจำกัดเวลา ทั้งเข้าทั้งออก แล้วถ้ามันต้องทำซ้ำ ๆ เราจะรู้สึกว่า มันไม่ มันไม่แปลกใหม่ แล้วเราจะ...เหมือนมันไม่มีแพสชั่น (passion: ความหลงใหล) พอมันไม่แปลกใหม่ มันก็ไม่มีอะไรที่ทำให้เราอยากทำ เราารู้สึกว่ากูมีอะไรที่ให้ทำมากกว่านั้นอะ กูทำได้มากกว่านั้นนะ มันเป็นทัศนคติของเราว่าถ้าอยากได้เงิน แค่เก็บขวดขายก็ได้เงิน เพราะฉะนั้นนะ กูจะทำสิ่งที่กูอยากทำเท่านั้น (ทิงเกอร์เบลล์, สัมภาษณ์, 14 มกราคม 2562)*

ความต้องการที่จะมีวิถีชีวิตที่หลุดจากกรอบการทำงานประจำนั้นเป็นแรงผลักดันทำให้ทิงเกอร์เบลล์เริ่มค้นหาความชอบและความถนัดของตนเอง โดยในชั้นประถมศึกษา เธอเริ่มสมัครเรียนร้องเพลงในสถาบันสอนร้องเพลง ฝึกแต่งเพลงด้วยตนเอง อีกทั้งยังเล่นละครเวทีและทำกิจกรรมมากมายของโรงเรียน ในที่สุดทิงเกอร์เบลล์ก็ค้นพบสิ่งที่ตนเองหลงใหล คือ การแสดง

การแต่งเพลง และการร้องเพลง โดยเธอมีเป้าหมายที่จะประกอบอาชีพในวงการสื่อและบันเทิงไทย ด้านการแสดง การแต่งเพลง หรือการผลิตรายการโทรทัศน์

จากเรื่องเล่าจึงกล่าวได้ว่าจุดเริ่มต้นที่ทำให้ทิงเกอร์เบลล์เป็นฟรีแลนซ์นักแสดงมากความสามารถ คือ การเห็นวิถีชีวิตพนักงานประจำของคนในครอบครัว ซึ่งทำให้เธอกลับมาทบทวนตนเองและพบรู้จักลักษณะนิสัยของตนเองว่าไม่เหมาะกับการทำงานประจำ จึงเริ่มค้นหาสิ่งที่ชอบและถนัดจนค้นพบสิ่งที่ตนเองหลงใหล คือ การแสดง การแต่งเพลง และการร้องเพลง ทิงเกอร์เบลล์จึงตัดสินใจเลือกศึกษาต่อในคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยซึ่งเป็นคณะด้านสื่อและบันเทิง โดยทางครอบครัวไม่ได้ขัดขวางการตัดสินใจแม้ครอบครัวจะประกอบอาชีพข้าราชการก็ตาม

## (2) การเข้าสู่เส้นทางอาชีพฟรีแลนซ์นักแสดงมากความสามารถ

ทิงเกอร์เบลล์เข้าสู่เส้นทางอาชีพฟรีแลนซ์เมื่อเข้ามาเรียนในระดับอุดมศึกษาในด้านนิเทศศาสตร์ โดยปัจจัยที่สนับสนุนให้เธอเลือกเส้นทางอาชีพฟรีแลนซ์นักแสดง ได้แก่ (1) การฝึกฝนทักษะทางการแสดงอย่างเข้มข้น (2) การได้รับโอกาสในการทำงานแสดง และ (3) การมีชื่อเสียงจากการแสดง โดยทิงเกอร์เบลล์นั้นเลือกศึกษาวิชาเอกด้านสื่อสารการแสดงเพื่อฝึกทักษะทางการแสดงอย่างเข้มข้น และได้รับโอกาสในการทำงานแสดงมากมาย เช่น การเล่นภาพยนตร์ของเพื่อน ๆ ในคณะ และการแสดงละครเวทีประจำปีของคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่ทำให้ทิงเกอร์เบลล์เป็นที่รู้จักมากขึ้นในฐานะนักแสดงที่มีฝีมือ

จุดเปลี่ยนที่สำคัญที่ทำให้ทิงเกอร์เบลล์ได้ก้าวเข้าสู่เส้นทางอาชีพฟรีแลนซ์นักแสดง คือ การมีชื่อเสียงในระดับประเทศจากการแสดง ขณะที่เป็นนิสิตชั้นปีที่ 4 ทิงเกอร์เบลล์ได้รับคัดเลือกให้รับผิดชอบตำแหน่งสำคัญของงานเทศกาลประจำปีมหาวิทยาลัย เวลานั้นทิงเกอร์เบลล์ทำคลิปวิดีโอเพื่อเชิญชวนคนมาร่วมงานเทศกาลโดยเผยแพร่ผลงานทางยูทูป (youtube) คลิปวิดีโอนี้มียอดวิวสูงในวงกว้างโดยมียอดผู้ชมทั่วประเทศกว่าห้าล้านครั้งทำให้ทิงเกอร์เบลล์มีชื่อเสียงด้านการแสดง ส่งผลให้บริษัทผลิตละครติดต่อให้เธอแสดงละครโทรทัศน์ โฆษณา ภาพยนตร์ และละครเวที ทิงเกอร์เบลล์ตอบตกลงและก้าวเข้าสู่อาชีพฟรีแลนซ์นักแสดงหลังจากเรียนจบในระดับอุดมศึกษา

จากเรื่องเล่าจึงกล่าวได้ว่า การก้าวเข้าสู่อาชีพฟรีแลนซ์นักแสดงมากความสามารถของทิงเกอร์เบลล์ เกิดจากการฝึกฝนทักษะทางการแสดงอย่างเข้มข้นผ่านการเรียนด้านการแสดง การได้รับโอกาสทางการแสดงจากภาพยนตร์และละครเวทีของมหาวิทยาลัยที่ทำให้ผู้ชมเริ่มเห็นฝีมือทางการแสดงของเธอ และการมีชื่อเสียงทางการแสดงผ่านคลิปวิดีโอที่เธอทำขึ้น จนบริษัทผลิตละครสนใจชักชวนเธอมาเป็นนักแสดงและได้ก้าวเข้าสู่เส้นทางอาชีพฟรีแลนซ์นักแสดงในที่สุด

### (3) จุดเปลี่ยนในเส้นทางอาชีพฟรีแลนซ์

ในช่วงปีแรกของการทำงานนั้นทิงเกอร์เบลล์มีงานแสดงจำนวนมากทั้งละครโทรทัศน์ ภาพยนตร์ ละครเวที และโฆษณา จนเจอจุดเปลี่ยนในเส้นทางอาชีพคือ การมีจำนวนงานที่ลดลง เธอสะท้อนว่าเส้นทางอาชีพของตนเองนั้น “อยู่ในช่วงขาลงมาเรื่อย ๆ จนถึงจุดต่ำสุด” ทิงเกอร์เบลล์วิเคราะห์ว่าสาเหตุที่เธอไม่ได้รับการว่าจ้างเกิดจากการไม่มีชื่อเสียง และการเติบโตของเทคโนโลยีการสื่อสารที่ทำให้มีนักแสดงหน้าใหม่เกิดขึ้นทุกวันจากการเผยแพร่ผลงานในสื่อสังคมออนไลน์ ผู้ว่าจ้างจึงมีตัวเลือกนักแสดงเพิ่มขึ้นกว่าในอดีต

แม้จะพบปัญหาและอุปสรรคที่กระทบต่อความอยู่รอดทางอาชีพ แต่ทิงเกอร์เบลล์ก็ยังไม่เปลี่ยนเส้นทางอาชีพไปเป็นพนักงานประจำหรือก่อตั้งบริษัท เธอสะท้อนว่าเป็นเพราะนิสัยมองโลกในแง่ดีทำให้เธอมีความเชื่อว่าตนเองจะกลับมามีงานอีกครั้ง โดยในช่วงเวลานั้นทิงเกอร์เบลล์เลือกไปอาศัยอยู่ในวัดป่าแห่งหนึ่งเป็นระยะเวลา 3 เดือนเพื่อรองานจากผู้ว่าจ้าง เธอสะท้อนว่าช่วงอยู่วัดคือช่วงที่ดีที่สุดในชีวิตเพราะทำให้เธอได้หยุดคิดและทบทวนชีวิตของตนเอง จนพบเป้าหมายของชีวิตคือ การบวชชีพรามณ์ อย่างไรก็ตามทิงเกอร์เบลล์พบว่าตนเองต้องการสนับสนุนครอบครัวในด้านการเงิน รวมถึงต้องการทำตามเป้าหมายสูงสุดในการประกอบอาชีพ คือ การให้ผู้ชมเห็นว่าเธอเป็นนักแสดงมากความสามารถ จึงตัดสินใจออกจากวัดและกลับมาเริ่มต้นชีวิตการทำงานฟรีแลนซ์นักแสดงอีกครั้งหนึ่ง โดยตั้งใจว่าเมื่อบรรลุความต้องการทั้งหมดแล้ว ทิงเกอร์เบลล์จะบวชชีพรามณ์ตลอดชีวิต

เมื่อออกจากวัดทิงเกอร์เบลล์ตั้งใจจะสมัครเป็นครูสอนการแสดงในโรงเรียนการแสดงแห่งหนึ่ง แต่เกิดจุดเปลี่ยนสำคัญที่ทำให้เธอตัดสินใจไม่สอนการแสดงและเลือกผลิตรายการตลกของตนเอง เธอบรรยายว่าจุดเปลี่ยนนั้นเกิดการจากได้อ่านบทสัมภาษณ์ของเพื่อนร่วมรุ่นคณะนิเทศศาสตร์ที่ทำให้เธอมีพลังอยากทำอะไรที่ตนเองเป็นเจ้าของกิจการ ได้พูดคุยกับแฟนคลับท่านหนึ่งที่ทำให้เธอมีกำลังใจ รวมถึงได้พูดคุยกับครูสอนการแสดงที่ช่วยให้เธอรู้ว่าเธอสามารถทำรายการบันเทิงได้ดี ทิงเกอร์เบลล์จึงเริ่มผลิตรายการตลกด้วยตนเองทุกขั้นตอนตั้งแต่เขียนบท ถ่ายทำด้วยกล้องมือถือ กำกับ แสดง และจ้างคนมาตัดต่อวิดีโอ เพื่อเผยแพร่รายการตลกผ่านช่องทางเฟซบุ๊ก (facebook) และยูทูบ (youtube) รายการของเธอได้รับความนิยมโดยบางตอนมีผู้ชมกว่าหนึ่งแสนครั้ง ทำให้ ทิงเกอร์เบลล์กลับมามีชื่อเสียง มีงานโฆษณาและงานด้านการแสดงอีกครั้งหนึ่ง

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าเมื่อเจอสถานการณ์ที่เป็นจุดเปลี่ยนของเส้นทางอาชีพคือ การมีจำนวนงานที่ลดลง ทำให้ทิงเกอร์เบลล์ได้หยุดพักเพื่อทบทวนตนเองและค้นพบความต้องการในการประกอบอาชีพ คือ การเป็นนักแสดงมากความสามารถ เธอจึงกลับมาเป็นฟรีแลนซ์นักแสดงอีกครั้งและเริ่มผลิตรายการตลกของตนเองจนได้รับความนิยมจากผู้ชมทั่วประเทศ และกลับมามีชื่อเสียงในฐานะนักแสดงมากความสามารถอีกครั้งหนึ่ง

#### (4) การดำรงอาชีพในปัจจุบัน

ปัจจุบันทิงเกอร์เบลล์ยังคงผลิตรายการตลกของตนเอง โดยมีรายได้จากการโฆษณาสินค้าต่าง ๆ รวมถึงรับงานแสดง พิธีกร และออกรายการเกมโชว์ เธอบรรยายเป้าหมายในการทำอาชีพว่าอยากเป็นนักแสดงที่มีฝีมือที่สามารถแสดงได้หลากหลายบทบาท อยากชนะรางวัลรายการยอดเยี่ยมจากรายการตลกที่ทำอยู่ อยากเปิดโรงเรียนสอนการแสดงและดนตรีที่บ้านเกิด รวมถึงอยากบวชชีพราหมณ์ในบั้นปลายชีวิต

จากเรื่องเล่าเส้นทางอาชีพฟรีแลนซ์นักแสดงมากความสามารถของทิงเกอร์เบลล์ สะท้อนให้เห็นว่าเกิดจากการเห็นวิถีชีวิตพนักงานประจำของคนในครอบครัว ที่ทำให้เธอกลับมาทบทวนลักษณะนิสัยของตนเองและพบว่าไม่เหมาะกับการทำงานประจำ จึงเริ่มทดลองทำกิจกรรมต่าง ๆ จนค้นพบสิ่งที่ตนเองหลงใหล คือ การแสดง การร้องเพลง และการแต่งเพลง จึงเลือกศึกษาต่อในคณะด้านสื่อและบันเทิงเพื่อฝึกฝนทักษะทางการแสดงอย่างเข้มข้น และได้รับโอกาสทางการแสดงรวมถึงมีชื่อเสียงทางการแสดงจึงก้าวเข้าสู่เส้นทางอาชีพฟรีแลนซ์นักแสดง แม้จะมีจุดเปลี่ยนในการทำงานคือ การมีจำนวนงานที่ลดลงเนื่องจากขาดชื่อเสียง ทิงเกอร์เบลล์ก็ทบทวนและพบความต้องการของตนเองคือ การเป็นนักแสดงมากความสามารถ จึงกลับมาผลิตรายการตลกของตนเองเผยแพร่ในสื่อสังคมออนไลน์จนมีชื่อเสียงในฐานะนักแสดงมากความสามารถถึงปัจจุบัน

##### 4.1.1.4 กาย แอนิเมเตอร์

กาย เป็นผู้ชายอายุ 26 ปี ลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ของเขาคือ ผมสั้น ผิวขาวเหลือง รูปร่างผอมบางตัวเล็ก ใส่เสื้อยืดแขนสั้นสีเดียวหรือเสื้อยืดแขนยาวลายทางกับกางเกงขาสั้น รองเท้าแตะ กายประกอบอาชีพฟรีแลนซ์ก้ออกแบบและสร้างการ์ตูนภาพเคลื่อนไหวหรือแอนิเมเตอร์ (animator) เป็นระยะเวลา 4 ปี ปัจจุบันเขาเป็นเจ้าของบริษัทด้านการสร้างสรรค์และผลิตงานออกแบบศิลปะภาพนิ่งและการ์ตูนภาพเคลื่อนไหว เช่น โปสเตอร์ภาพยนตร์ ซีรีส์ โฆษณาหรือการ์ตูนสั้น ซึ่งบริษัทของกายนั้นมีชื่อเสียงเรื่องการทำเทคโนโลยีรูปแบบใหม่หรือสร้างสรรค์ผลงานรูปแบบใหม่ในประเทศไทย โดยกายทำหน้าที่เป็นแอนิเมเตอร์ผู้นำเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงาน

##### (1) จุดเริ่มต้นเส้นทางอาชีพฟรีแลนซ์แอนิเมเตอร์ผู้นำเทคโนโลยี

เมื่อกล่าวถึงจุดเริ่มต้นสู่เส้นทางอาชีพฟรีแลนซ์แอนิเมเตอร์ผู้นำเทคโนโลยีใหม่ ๆ กายวิเคราะห์ว่าเกิดจากปัจจัยสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ (1) การค้นพบความหลงใหล (2) ลักษณะนิสัยส่วนตัว และ (3) การให้อิสระจากทางครอบครัว โดยเขามีความหลงใหลในหนังสือหรือสื่อเกี่ยวกับการ์ตูนมาตั้งแต่วัยเด็ก เขาจึงมักจะอ่านการ์ตูนและฝึกวาดการ์ตูนรูปแบบต่าง ๆ กายสะท้อนว่าการวาดการ์ตูนนั้นเติมเต็มชีวิตเขาเพราะตนเองมีลักษณะนิสัยเก็บตัว จึงรู้สึกเหมือนมีตัวการ์ตูนเป็นเพื่อน

เมื่อฝึกวาดการ์ตูนไปจนถึงช่วงมัธยมศึกษาตอนปลาย ภายบรมายว่าเขาเริ่มรู้สึกอยากให้ตัวการ์ตูนที่วาดขยับได้หรือสื่อสารได้เหมือนการ์ตูนที่เผยแพร่ทางโทรทัศน์หรือภาพยนตร์แอนิเมชัน จึงเริ่มศึกษาโปรแกรมทำการ์ตูนภาพเคลื่อนไหวด้วยตนเองเพื่อสร้างการ์ตูนขึ้นมา ภายสะท้อนว่าสาเหตุที่ทำให้เขาสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองเพราะมีลักษณะนิสัยส่วนตัว คือ ‘หมกมุ่น’ กล่าวคือ เมื่อตั้งใจทำอะไรจะทำให้ได้และไม่หยุดทำจนกว่าจะทำได้ดี การฝึกฝนโปรแกรมสร้างสรรค์การ์ตูนภาพเคลื่อนไหวทำให้กายค้นพบเป้าหมายของตนเอง คือ การแอนิเมเตอร์ผู้มีชื่อเสียงในเมืองไทย จึงเป็นจุดเริ่มต้นให้เขาเริ่มศึกษาถึงเส้นทางอาชีพของแอนิเมเตอร์และเตรียมตัวสอบเข้าในระดับอุดมศึกษา

นอกจากการค้นพบความหลงใหล ลักษณะนิสัยส่วนตัวที่เป็นคนที่มีความมุ่งมั่นพยายามสูง ปัจจัยที่เป็นจุดเริ่มต้นเส้นทางอาชีพฟรีแลนซ์แอนิเมเตอร์ของกายเกิดจากการให้อิสระจากทางครอบครัว โดยภายสะท้อนว่าแม้ทางครอบครัวจะประกอบอาชีพข้าราชการซึ่งกายมองว่าน่าจะมีแนวโน้มบังคับให้เขาเลือกประกอบอาชีพที่มั่นคง แต่กลับไม่เคยบังคับหรือขัดขวางการตัดสินใจของเขาเลย ภายจึงสามารถใช้เวลาส่วนใหญ่ฝึกฝนวาดและออกแบบการ์ตูนได้อย่างเต็มที่ โดยไม่ถูกบังคับให้ทำกิจกรรมอื่น ๆ หรือเรียนพิเศษซึ่งทำให้เขามีเวลาฝึกฝนน้อยลง และในช่วงมัธยมศึกษาตอนปลายที่เขาตัดสินใจเลือกศึกษาต่อในคณะด้านสื่อและบันเทิง ครอบครัวก็ไม่ขัดขวางการตัดสินใจของเขาเช่นกัน

เมื่อถึงช่วงสอบเข้าในระดับอุดมศึกษา ภายสะท้อนว่าตนเองตั้งใจศึกษาด้านการออกแบบการ์ตูนภาพเคลื่อนไหวแต่สอบไม่ติด จึงเลือกศึกษาต่อในคณะที่มีการเรียนการสอนใกล้เคียงกัน นั่นคือ สาขาภาพยนตร์และภาพนิ่ง คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้กายได้เข้าสู่เส้นทางอาชีพฟรีแลนซ์แอนิเมเตอร์ จึงกล่าวได้ว่าปัจจัยที่สนับสนุนให้กายได้เริ่มต้นในเส้นทางอาชีพฟรีแลนซ์แอนิเมเตอร์ ได้แก่ การค้นพบความหลงใหล ลักษณะนิสัยส่วนตัว และการให้อิสระจากทางครอบครัว

## (2) การเข้าสู่เส้นทางอาชีพฟรีแลนซ์แอนิเมเตอร์ผู้นำเทคโนโลยี

ภายก้าวสู่เส้นทางอาชีพฟรีแลนซ์เมื่อเข้ามาเรียนในระดับอุดมศึกษาในคณะนิเทศศาสตร์ โดยปัจจัยที่สนับสนุนให้เขาเลือกเส้นทางอาชีพฟรีแลนซ์แอนิเมเตอร์ผู้นำเทคโนโลยี ได้แก่ (1) การฝึกฝนด้วยตนเอง และ (2) การได้รับโอกาสในการทำงาน โดยภายวิเคราะห์ว่าการสอบไม่ติดในคณะที่หวังเป็นแรงผลักดันให้เขาฝึกฝนอย่างหนักเพื่อสร้างสรรค์ผลงานการ์ตูนภาพเคลื่อนไหว ภายพยายามฝึกฝนโปรแกรมใหม่ ๆ หรือเทคนิควิธีสร้างสรรค์ใหม่ ๆ ที่ยังไม่เป็นที่แพร่หลายในเมืองไทย และนำผลงานไปเผยแพร่ให้เป็นที่รู้จักผ่านการจัดแสดงผลงานในสื่อต่าง ๆ รวมถึงงานเทศกาลของคณะนิเทศศาสตร์ จุฬารุ่นพี่ เพื่อน และอาจารย์ต่างทราบว่าเขาสามารถสร้างสรรค์งานการ์ตูนภาพเคลื่อนไหวได้



ปัจจัยต่อมาที่สนับสนุนให้ภายใต้เข้ามาประกอบอาชีพฟรีแลนซ์สาขาแอนิเมเตอร์คือ การได้รับโอกาสในการทำงาน โดยเฉพาะโอกาสที่มาจากบุคคลในคณะนิเทศศาสตร์ เช่น รุ่นพี่ในวงการสื่อและบันเทิงไทย เพื่อน และอาจารย์ เป็นต้น โดยกายบรรยายว่าในช่วงที่เป็นนิสิตชั้นปีที่ 3 มีอาจารย์ท่านหนึ่งในคณะนิเทศศาสตร์ซึ่งทราบว่าเราสามารถสร้างการ์ตูนภาพเคลื่อนไหวได้ มาติดต่อให้เขาช่วยออกแบบการสื่อสารข้อมูลผ่านการ์ตูนภาพเคลื่อนไหว เพราะในช่วงเวลานั้นการสื่อสารข้อมูลโดยวิธีนี้กำลังเป็นที่นิยมแต่เพื่อนร่วมคณะไม่มีใครสามารถทำสิ่งนี้ได้ นอกจากเขา ทำให้กายตกลงรับงานและเข้าสู่เส้นทางอาชีพฟรีแลนซ์แอนิเมเตอร์นับตั้งแต่นั้น กายบรรยายการก้าวเข้าสู่เส้นทางอาชีพไว้ดังนี้

*เราเรียนกับอาจารย์ท่านหนึ่งที่รู้จักกับพ่อมาก่อน แก่ก็ไม่รู้จะหาใคร เพราะเด็กนิเทศไม่มีใครทำสิ่งนี้เป็นแต่สิ่งนี้กำลังมาแรงเหลือเกิน และในช่วงนั้นมันก็เป็นวิธีการอธิบายสิ่งยาก ๆ ให้เข้าใจง่าย มันไม่มีวิธีอื่นแล้วในตอนนั้น คือ การทำข้อมูลให้เป็นภาพ สมัยนี้อาจล้นตลาดแล้ว แต่สมัยนั้นเป็นยุคทอง ก็เลยได้งานนั้นมาก่อน หลังจากนั้นก็เป็นงานประเภทนั้นแหละ ซึ่งเราทำได้อยู่แล้ว ด้วยความที่แบบเนิร์ด (nerd: หมกมุ่น) ก็เลยไปศึกษาด้วยตัวเองมาเยอะ หัดทำมาก่อนหน้า เราก็เลยค่อนข้างมั่นใจว่าจะทำได้ (กาย, สัมภาษณ์, 14 พฤศจิกายน 2561)*

จึงสรุปได้ว่าการก้าวเข้าสู่เส้นทางอาชีพฟรีแลนซ์แอนิเมเตอร์ของกายเกิดจากการค้นพบความหลงใหลของตัวเองในวัยเด็ก ลักษณะนิสัยที่เป็นคนมุ่งมั่นพยายามสูง และการให้อิสระจากครอบครัวในการเลือกทำกิจกรรมและศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา จนภายใต้ฝึกฝนโปรแกรมใหม่ ๆ ด้วยตนเองอย่างเข้มข้น และได้รับโอกาสในการทำงานจากบุคคลต่าง ๆ ในคณะนิเทศศาสตร์จนสามารถก้าวเข้าสู่เส้นทางอาชีพฟรีแลนซ์ในที่สุด

### (3) จุดเปลี่ยนในเส้นทางอาชีพฟรีแลนซ์

จุดเปลี่ยนในเส้นทางอาชีพฟรีแลนซ์แอนิเมเตอร์ของกายนั้นมี 3 ช่วง คือ การลาออกจากการเป็นฟรีแลนซ์แอนิเมเตอร์ไปเป็นฟรีแลนซ์นักเขียนบท การเป็นฟรีแลนซ์แอนิเมเตอร์ที่มีชื่อเสียง และการลาออกจากการเป็นฟรีแลนซ์แอนิเมเตอร์ไปเปิดบริษัทของตนเอง โดยจุดเปลี่ยนแรกคือการลาออกจากการเป็นฟรีแลนซ์แอนิเมเตอร์ไปเป็นฟรีแลนซ์นักเขียนบท เนื่องจากอยากทำงานในสาขาที่ตนเองจบมาคือ การเขียนบท และตนเองไม่รู้สึกภาคภูมิใจในอาชีพแอนิเมเตอร์ซึ่งต้องทำงานคนเดียว เขาบรรยายว่าในช่วงนั้นตนเองอยากทำอาชีพที่ให้ความรู้สึก “เท่” กล่าวคือ เป็นที่ชื่นชอบและชื่นชมจากคนในสังคมมากขึ้น อย่างไรก็ตามหลังจากทดลองทำงานเขียนบทภาพยนตร์เป็นระยะเวลา 6 เดือน ภายใต้ทบทวนตนเองและตัดสินใจลาออกเนื่องจากค้นพบว่าอาชีพนักเขียนบทต้องทำงานเป็นกลุ่มและมีสายสัมพันธ์ที่ดี ซึ่งขัดกับตัวตนของกายที่ไม่ชอบเข้าสังคมและมีวิธีการทำงานแตกต่างจากผู้อื่น กายจึงกลับมารับงานฟรีแลนซ์แอนิเมเตอร์เช่นเดิม

เมื่อกลับมาเป็นฟรีแลนซ์แอนิเมเตอร์อีกครั้งก็พบว่าฟรีแลนซ์แอนิเมเตอร์ที่สร้างสรรค์ผลงานในลักษณะคล้ายคลึงกันจำนวนมาก เขาบรรยายว่าการเห็นผลงานของผู้คนที่คล้ายคลึงกันเป็นแรงผลักดันให้เขาอยากศึกษาเทคโนโลยีใหม่ ๆ จากต่างประเทศซึ่งยังไม่ค่อยแพร่หลายในประเทศไทย เพื่อสร้างสรรค์ผลงานที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์และเป็นจุดขายในการทำงานฟรีแลนซ์ โดยในช่วงเวลานั้นก็ศึกษาวิธีการทำเออาร์ (AR: augmented reality) คือ การจำลองภาพสามมิติซ้อนในพื้นที่จริงโดยมองผ่านกล้อง ภายสะท้อนว่าการศึกษาคำศัพท์จากภาพเคลื่อนไหวด้วยตนเองมาโดยตลอดทำให้เขามีพื้นฐานในการศึกษาโปรแกรมใหม่ ๆ ด้วยตนเองและสามารถเรียนรู้โปรแกรมใหม่ ๆ ได้อย่างรวดเร็ว

เขาบรรยายว่าหลังจากฝึกฝนโปรแกรมใหม่ ๆ ด้วยตนเองก็เริ่มมีรุ่นพี่ติดต่อให้เขาลองสร้างสรรค์ผลงานผ่านเทคโนโลยีใหม่ ๆ ภายต่อบทลงรับงานทันที อย่างไรก็ตามในช่วงนั้นเขาสะท้อนว่าตนเองมีงานน้อยและมีรายได้ต่อเดือนเท่าค่าแรงขั้นต่ำคือ 15,000 บาท เขาจึงต้องพยายามออมเงินผ่านการประหยัดค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เช่น ประหยัดค่าที่พักโดยการอยู่บ้านของตนเอง ประหยัดค่าอาหารโดยการทานอาหารที่บ้านเป็นหลัก และประหยัดค่าเดินทางโดยทำงานที่บ้านแทนร้านกาแฟ ภายบรรยายความรู้สึกว่าในช่วงนั้นเขาไม่รู้สึกริษยาหรือกังวลเพราะเขาเชื่อมั่นในสิ่งที่ตนกำลังฝึกฝนว่าเป็นสิ่งใหม่และเป็นที่ต้องการของตลาดการตูนภาพเคลื่อนไหวในอนาคต ภายจึงทุ่มเทฝึกฝนโปรแกรมใหม่ ๆ ในระหว่างที่ไม่มีงานทำ

จุดเปลี่ยนต่อมาคือ การเป็นฟรีแลนซ์แอนิเมเตอร์ที่มีชื่อเสียงในบรรดาผู้ว่าจ้างและผู้รับชมผลงาน ซึ่งเกิดจากการสร้างสรรค์ผลงานที่มีชื่อเสียงในระดับประเทศ โดยเวลานั้นภายสร้างสรรค์การตูนภาพเคลื่อนไหวให้มิวสิควิดีโอเพลงลูกทุ่ง ผลงานชิ้นนั้นเป็นที่นิยมจนมียอดผู้ชมถึง 12 ล้านครั้ง ภายบรรยายว่าเวลานั้นเขาไม่คาดคิดมาก่อนว่าเพลงลูกทุ่งดังกล่าวจะเกิดความนิยมและความนิยมนี้ทำให้ไม่นานหลังจากนั้นภายได้รับงานออกแบบภาพเคลื่อนไหวให้ซีรีส์จากบริษัทผลิตภาพยนตร์และซีรีส์ชื่อดัง โดยออกแบบผลงานร่วมกับรุ่นพี่คนหนึ่งของคุณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผลงานชิ้นนั้นเป็นที่ชื่นชอบของผู้ว่าจ้างทำให้ภายและรุ่นพี่ท่านนั้นได้รับการจ้างงานและทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

ภายบรรยายว่าแม้เขาจะไม่ชอบเข้าสังคมแต่เขาสามารถทำงานกับรุ่นพี่ท่านนี้ได้อย่างราบรื่นเพราะมีความคิด ความเชื่อ ทักษะคติ และเป้าหมายในการทำงานไปในทิศทางเดียวกัน เขายกตัวอย่างเหตุการณ์ประกอบถึงการทำงานซีรีส์ชิ้นหนึ่ง ภายและรุ่นพี่ตั้งเป้าหมายว่าจะสร้างสรรค์งานภาพเคลื่อนไหวที่ยังไม่เคยเผยแพร่ในเมืองไทยเพื่อเป็นจุดขายของพวกเขา เมื่อทำเสร็จสมบูรณ์ผลงานชิ้นนั้นได้รับการตอบรับเป็นอย่างดี ภายและรุ่นพี่ท่านนี้จึงตัดสินใจรับงานด้วยกันจากผู้ว่าจ้างต่าง ๆ เช่น บริษัทผลิตสื่อ บริษัทผลิตภาพยนตร์ และบริษัทโฆษณา โดยภายสะท้อนว่ารุ่นพี่

ท่านนี้เป็นคนอหิชาศยดีจึงทำหน้าที่ติดต่อและประชุมกับผู้ว่าจ้าง ส่วนกายจะรับหน้าที่ดำเนินการสร้างสรรค์ผลงาน

จุดเปลี่ยนสุดท้ายที่ทำให้กายลาออกจากการเป็นฟรีแลนซ์แอนิเมเตอร์ไปเปิดบริษัทรับผลิตสื่อการ์ตูนภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหวของตนเอง เกิดจากการได้รับโอกาสในการทำงานที่มากขึ้น และการทบทวนความต้องการของตนเองและพบว่าต้องการรายได้ที่มั่นคงขึ้น โดยกายเรียนรู้จากการทำงานว่าการเปิดบริษัทสามารถสร้างรายได้ที่มากกว่า มั่นคงต่อเนื่องกว่า ในระยะเวลาทำงานที่น้อยกว่า ทำให้กายและรุ่นพี่ที่ตัดสินใจชวนรุ่นพี่จากคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมาลงทุนเปิดบริษัทด้วยกัน และเริ่มรับงานผลิตสื่อการ์ตูนภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหวในนามบริษัทตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าเมื่อเจอสถานการณ์ที่เป็นจุดเปลี่ยนของเส้นทางอาชีพ คือ การลาออกจากการเป็นฟรีแลนซ์แอนิเมเตอร์ไปเป็นฟรีแลนซ์นักเขียนบท การเป็นฟรีแลนซ์แอนิเมเตอร์ที่มีชื่อเสียงและเป็นผู้นำเทคโนโลยี และการลาออกจากการเป็นฟรีแลนซ์แอนิเมเตอร์ไปเปิดบริษัทของตนเอง เกิดจากการทบทวนตนเองและค้นพบความต้องการในการประกอบอาชีพ การได้รับชื่อเสียงและโอกาสในการทำงานที่มากขึ้น และการเรียนรู้ว่าการเปิดบริษัทสามารถสร้างรายได้ที่มั่นคงมากกว่า จึงทำให้กายตัดสินใจเปิดบริษัทสร้างสรรค์การ์ตูนภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหวมาถึงปัจจุบัน

#### (4) การดำรงอาชีพในปัจจุบัน

แม้จะเปิดบริษัทมาจนถึงปัจจุบันแต่กายสะท้อนว่าเขายังมีวิถีชีวิตการทำงานแบบฟรีแลนซ์เช่นเดิม กล่าวคือ มีพนักงานเพียง 2 คนคือ เขาและรุ่นพี่ที่ทำงานด้วยกัน เข้าออฟฟิศวันจันทร์ถึงศุกร์ได้ในเวลาที่ยืดหยุ่น คือ เริ่มทำงานได้ตั้งแต่เวลาประมาณบ่ายโมงถึงบ่ายสาม เลิกงานเวลาประมาณสองทุ่มถึงสี่ทุ่ม และสามารถไปนั่งทำงานที่ร้านกาแฟได้ทุกเวลาที่ต้องการ โดยสิ่งที่แตกต่างออกไปคือ การมีออฟฟิศหรือสถานที่ทำงานเป็นหลักแหล่งและการรับรายได้ที่สูงขึ้น กายกล่าวว่าปัจจุบันบริษัทของเขาไม่มีปัญหาในการหาผู้ว่าจ้างเนื่องจากรุ่นพี่ของเขารู้จักลูกค้าหลากหลาย อีกทั้งผลงานของบริษัทมีมาตรฐานสูง มีความแปลกใหม่ มีความเป็นผู้นำด้านเทคโนโลยีจึงเป็นที่โดดเด่นในตลาดงาน

กายสะท้อนว่าเป้าหมายในการทำอาชีพของเขา คือ มีชื่อเสียงในฐานะศิลปินแอนิเมเตอร์ผู้สร้างสรรค์ผลงานที่เป็นเอกลักษณ์ และเป็นผู้ริเริ่มใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่แอนิเมเตอร์ส่วนใหญ่ในเมืองไทยยังไม่รู้จัก โดยขณะเก็บข้อมูลงานวิจัยกายนกำลังรวบรวมทีมสร้างสรรค์ผลงานการ์ตูนภาพเคลื่อนไหวเพื่อสร้างสรรค์ผลงานที่ไม่เคยมีมาก่อนในเมืองไทย ซึ่งเขาบรรยายว่าตนเองค่อนข้างมั่นใจว่าจะสามารถเปิดโลกงานศิลปะใหม่ ๆ น่าตื่นตาตื่นใจให้แก่ผู้ชมเมืองไทยได้

เรื่องเล่าเส้นทางอาชีพฟรีแลนซ์แอนิเมเตอร์ ผู้เจ้าของบริษัทผลิตรูปร่าง ภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหวที่เผยแพร่ผลงานสร้างสรรค์รูปแบบใหม่ในเมืองไทย สะท้อนให้เห็นว่าเกิดจากการค้นพบความหลงใหลความหลงใหล ลักษณะนิสัยส่วนตัว และการให้อิสระจากทางครอบครัว ที่ทำให้กายสามารถเลือกศึกษาต่อในคณะด้านสื่อและบันเทิง ซึ่งทำให้กายได้ก้าวเข้าสู่เส้นทางอาชีพ โดยมีปัจจัยสำคัญคือ การฝึกฝนด้วยตนเอง และการได้รับโอกาสในการทำงาน และเมื่อเจอจุดเปลี่ยนในการทำงานที่ทำให้กายตัดสินใจลาออกจากอาชีพฟรีแลนซ์ไปเปิดบริษัท เขาก็ได้ทบทวนตนเองและได้เรียนรู้จากการทำงานว่าการเปิดบริษัทสามารถสร้างรายได้ที่มากกว่าและมั่นคงกว่า ในระยะเวลาการทำงานที่น้อยกว่าและเหนื่อยน้อยกว่า ทำให้กายตัดสินใจเปิดบริษัทมาจนถึงปัจจุบัน

#### 4.1.1.5 ท๊อป บล็อกเกอร์ท่องเที่ยว

ท๊อป เป็นผู้ชายอายุ 34 ปี ผมหยิกสั้น รูปร่างท้วมสูง ผิวคล้ำ มักจะใส่เสื้อยืดหรือเสื้อกีฬา กางเกงขาสั้น รองเท้าแตะ ใส่หมวก และสะพายกล้องคู่ใจเสมอ เขาเป็นฟรีแลนซ์ช่างภาพและนักเขียนเป็นระยะเวลา 4 ปี ซึ่งผลิตเนื้อหาการท่องเที่ยวในสื่อสังคมออนไลน์หรืออาชีพบล็อกเกอร์ (Blogger) โดยเผยแพร่ผลงานในสื่อต่าง ๆ เช่น เฟซบุ๊ก (facebook) และเว็บไซต์ของตนเอง วงการสื่อและบันเทิงไทยรู้จักท๊อปในฐานะฟรีแลนซ์บล็อกเกอร์ท่องเที่ยวอันดับต้นของเมืองไทย เนื่องจากท๊อปมียอดผู้ติดตามในเพจ เฟซบุ๊กกว่าหนึ่งล้านคนและได้รับรางวัลด้านการท่องเที่ยวจากเวทีระดับนานาชาติ

#### (1) จุดเริ่มต้นเส้นทางอาชีพฟรีแลนซ์บล็อกเกอร์ท่องเที่ยวอันดับต้นของเมืองไทย

จุดเริ่มต้นในเส้นทางอาชีพฟรีแลนซ์บล็อกเกอร์ท่องเที่ยวอันดับต้นของเมืองไทยนั้นเกิดจากปัจจัยส่งเสริมได้แก่ (1) การค้นพบความหลงใหลของตนเอง (2) การฝึกฝนทักษะด้วยตนเอง และ (3) การมีชื่อเสียงจากสื่อสังคมออนไลน์ โดยท๊อปบรรยายว่าตนเองนั้นไม่ได้ค้นพบความหลงใหลตั้งแต่วัยเด็ก เป็นเด็กที่ค่อนข้างใช้ชีวิตโดยไร้เป้าหมาย ซึ่งไม่สอดคล้องกับการเติบโตในครอบครัวข้าราชการที่เข้มงวดกับอนาคตของลูก ๆ ท๊อปสะท้อนว่าพ่อของเขามีเป้าหมายให้ลูกทั้งสามคนทำงานที่มั่นคง แต่เขากลับไม่ตั้งใจเรียนจนมีปัญหาทางการเรียนหลายครั้งและเกือบโดนไล่ออก ท๊อปสะท้อนว่าการเห็นครอบครัวเสียใจในสิ่งที่เขาทำเป็นแรงผลักดันให้ตนเองอยากกลับมาทำ ความฝันของพ่อให้สำเร็จคือ การมีงานที่มั่นคง เขาจึงตั้งใจเรียนจนสำเร็จการศึกษาด้านการตลาด

หลังจากเรียนจบที่อุปเริ่มต้นทำงานด้านการตลาดในบริษัทเอกชนแห่งหนึ่ง เป็นระยะเวลาประมาณ 8 ปี เขาดำรงตำแหน่งผู้จัดการและได้รับเงินเดือนกว่า 50,000 บาท ท๊อปสะท้อนว่าการรับตำแหน่งผู้จัดการคือ ช่วงเวลาที่ทำให้เขาเกิดคำถามสำคัญในชีวิตนั่นคือ “ชีวิตของฉันต้องการอะไร” เนื่องจากเวลานั้นเขาต้องทำงานหนัก โดยท๊อปยกตัวอย่างเหตุการณ์ว่าตนเองต้องตื่นในเวลาตีห้าครึ่งเพื่อเดินทางไปทำงานและกลับบ้านประมาณห้าทุ่มของทุกวัน ความรู้สึกเหนื่อยล้าและกดดัน

จากการทำงานนี้เองที่ทำให้ท็อปเริ่มทบทวนถึงความต้องการของชีวิต รวมถึงใช้เวลาช่วงวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ในการออกเดินทางเพื่อท่องเที่ยวและถ่ายภาพ ท็อปบรรยายเรื่องราวในเวลานั้นดังนี้

ตอนนั้นเรารู้สึกว่าเหนื่อย เราจะอยู่อย่างนี้ไปจนตายชีวิตเราเธอ มันไม่มีความสุขเลย มันรู้สึกวุ่นวาย เนี่ย เดี๋ยว เสาร์อาทิตย์เรามีความสุขไข่ม้อย พอเราได้ไปเที่ยว แต่พอ เย็นวันอาทิตย์ปุ๊บ เช้าวันจันทร์ต้องไปทำงานเรารู้สึกแบบ พรุ่งนี้ต้องไปทำงานอีกแล้วหรือ เช้าวันจันทร์เราต้องตื่น ต้องไปเจอเรื่องอะไรมากมาย เรารู้สึกว่ามันเครียด เราไม่อยากจะทนตรงนี้แล้ว ซึ่งจริง ๆ ตอนนั้นตำแหน่งหน้าที่การงานถือว่าดีเลย หัวหน้าสนับสนุนในการเจริญเติบโต เงินเดือนก็ 50,000 กว่า เงินเดือนก็โอเค มีค่าน้ำมันมีอะไรพร้อมทุกอย่าง แต่เรารู้สึกว่าตอนนั้นเราไม่มีความสุข เงิน ๆ ดีก็จริง แต่เรารู้สึกแบบ เราไม่ไหวแล้ว เราไม่อยากจะทนตรงนี้ไง ตอนนั้นเราอยากจะเที่ยว พอเราเริ่มเที่ยวเราซื้อกล้องเล็ก ๆ มาตัวหนึ่ง เราเก็บเงินมาซื้อเพื่อเวลาเที่ยวเราได้บันทึกการเดินทางของเรา ว่าเออ เนี่ย ฉันไปนี่มาฉันก็มีภาพของฉัน จนมาวันหนึ่งไปเที่ยวบ่อย ๆ เรารู้สึกว่าเรามีความสุขกับมัน (ท็อป, สัมภาษณ์, 4 พฤศจิกายน 2561)

การท่องเที่ยวในวันหยุดสุดสัปดาห์ทำให้ท็อปค้นพบความหลงใหลของตนเอง คือ การท่องเที่ยวและการถ่ายภาพ ในเวลานั้นความรู้สึกไม่มีความสุขในการทำงาน ความต้องการในการทำตามความหลงใหล และความต้องการดำเนินชีวิตอย่างเป็นอิสระ ทำให้ท็อปตัดสินใจลาออกจากการเป็นพนักงานประจำและนำเงินสะสมเป็นทุนในการท่องเที่ยวทั่วประเทศเป็นเวลาประมาณ 3 เดือน โดยเขาขับรถท่องเที่ยวในสถานที่ต่าง ๆ และใช้ช่วงเวลานั้นฝึกถ่ายรูป เมื่อการเดินทางสิ้นสุดท็อปนำประสบการณ์ที่ได้มาแบ่งปันในสื่อสังคมออนไลน์ เรื่องราวการเดินทางของเขาได้รับความนิยมจนมีคนตามกดติดตามเพจเฟซบุ๊กของเขาถึงหนึ่งหมื่นคน

ท็อปสะท้อนว่ากระแสความนิยมของเรื่องราวที่เขาแบ่งปันในสื่อสังคมออนไลน์เป็นแรงผลักดันให้ตนเองตัดสินใจก้าวเข้าสู่เส้นทางอาชีพฟรีแลนซ์ เวลานั้นเขาพยายามฝึกฝนทักษะด้วยตนเอง ในเรื่องการถ่ายภาพ ผ่านการอ่านหลักการและเทคนิคจากเว็บไซต์ต่าง ๆ และติดตามผลงานของผู้มีชื่อเสียงในเมืองไทยและต่างประเทศ เมื่อเขารู้สึกมั่นใจในการถ่ายภาพมากขึ้นก็ติดต่อผู้ว่าจ้างเพื่อขอรับจ้างเป็นช่างภาพฟรีแลนซ์ในงานแต่งงานและงานรับปริญญา รวมถึงขอให้คนรู้จักช่วยแนะนำงานอื่น ๆ ที่สามารถสร้างรายได้ให้เขาอยู่รอดในแต่ละเดือน เช่น ผู้ช่วยจัดไฟในงานแต่ง ผู้ร่วมจัดทัวร์ท่องเที่ยวในประเทศไทย ซึ่งการจัดทัวร์ในครั้งนั้นทำให้เขาพบกับคนรักที่แต่งงานกันในปัจจุบัน

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าจุดเริ่มต้นในเส้นทางอาชีพฟรีแลนซ์บล็อกเกอร์ท่องเที่ยวอันดับต้นของเมืองไทย เกิดจากการค้นพบสิ่งที่ตนเองหลงใหลคือ การท่องเที่ยวและการถ่ายภาพ การฝึกฝนทักษะด้วยตนเองจนเชี่ยวชาญ และการมีชื่อเสียงจากสื่อสังคมออนไลน์ ทำให้ท็อปตัดสินใจ

ลาออกจากการเป็นพนักงานประจำมาประกอบอาชีพฟรีแลนซ์ช่างภาพและรับจ้างทั่วไป ก่อนจะผันตัวมาเป็นบล็อกเกอร์ท่องเที่ยวอย่างเต็มตัวในที่สุด

## (2) การเข้าสู่เส้นทางอาชีพฟรีแลนซ์บล็อกเกอร์ท่องเที่ยวอันดับต้นของเมืองไทย

เมื่อกล่าวถึงการเข้าสู่เส้นทางอาชีพฟรีแลนซ์บล็อกเกอร์ท่องเที่ยวอันดับต้นของเมืองไทย ที่อุปสรรคก่อนว่าเกิดจากปัจจัยสำคัญ ได้แก่ (1) การพัฒนาผลงาน (2) ชื่อเสียงที่มากขึ้น และ (3) การสนับสนุนจากทางครอบครัว โดยเขาบรรยายว่าการเป็นฟรีแลนซ์ช่างภาพในช่วงหนึ่งปีแรกนั้นแทบไม่มีรายได้ ที่อุปสรรคก่อนว่าการไม่มีงานทำเป็นหลักเป็นแหล่งนั้นทำให้พ่อแม่เกิดความรู้สึกกังวลและทำให้ครอบครัวของคนรักมองเขาในแง่ลบว่าไม่สามารถพึ่งพาได้ เขาจึงรู้สึกเครียดและกดดัน จึงตัดสินใจลาออกจากอาชีพฟรีแลนซ์ไปเป็นพนักงานประจำอีกครั้งเพื่อความสบายใจของคนในครอบครัว

ก่อนจะกลับเข้าสู่วิถีชีวิตพนักงานประจำ ที่อุปสรรคก่อนแบ่งปันเรื่องราวการท่องเที่ยวของตนเองลงในสื่อสังคมออนไลน์อีกครั้งและได้รับความนิยมนับอย่างยิ่ง ยอดผู้ติดตามในเพจเฟซบุ๊กเพิ่มเป็นหนึ่งแสนคน ความนิยมจากเรื่องราวการท่องเที่ยวบวกกับยอดผู้ติดตามเพจเฟซบุ๊กที่เพิ่มขึ้นทำให้มีผู้ว่าจ้าง เช่น บริษัทสินค้า โรงแรม รีสอร์ท ติดต่อเข้ามาให้ที่อุปช่วยโฆษณาสินค้าและแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่อุปกับคนรักจึงปรึกษาและตัดสินใจปฏิเสธการกลับไปเป็นพนักงานประจำแล้วหันมาพัฒนาผลงานให้ถูกใจผู้ชมมากขึ้นโดยที่อุปใช้ความรู้ด้านการตลาดของตนเองวิเคราะห์กลุ่มผู้อ่าน สร้างเนื้อหาที่ผู้อ่านจะได้ประโยชน์ พยายามถ่ายภาพให้มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ จนทำให้มีผู้ติดตามเพิ่มขึ้นถึงหนึ่งล้านคนและมีผู้ว่าจ้างอย่างต่อเนื่อง

อย่างไรก็ตามที่อุปเล่าว่าการตัดสินใจเข้าสู่เส้นทางอาชีพฟรีแลนซ์บล็อกเกอร์ท่องเที่ยวไม่ได้ได้รับการสนับสนุนจากคนในครอบครัว โดยครอบครัวของเขาต้องการให้เขาทำงานที่มั่นคงและมีรายได้สม่ำเสมอ ที่อุปได้ทบทวนตนเองและพบว่าอยากทำงานที่รักและมีวิถีชีวิตในแบบที่ต้องการ จึงพยายามทำให้สมาชิกในครอบครัวเข้าใจ ด้วยการนำสมาชิกในครอบครัวมาท่องเที่ยวและทำงานไปด้วยกัน เมื่อเห็นวิถีการทำงานและรายได้ที่เพิ่มขึ้นทำให้คนในครอบครัวเข้าใจและสนับสนุนที่อุปจนเขาสามารถดำรงอาชีพฟรีแลนซ์ได้ถึงปัจจุบัน

จากเรื่องเล่าของที่อุปจึงกล่าวได้ว่าการก้าวเข้าสู่เส้นทางอาชีพฟรีแลนซ์บล็อกเกอร์ท่องเที่ยวอันดับต้นของเมืองไทย เกิดจากความพยายามในการพัฒนาผลงาน การมีชื่อเสียงที่เพิ่มขึ้น และการสนับสนุนจากครอบครัวที่ทำให้ที่อุปสามารถดำรงอาชีพฟรีแลนซ์ได้ถึงปัจจุบัน

## (3) การดำรงอาชีพในปัจจุบัน

ปัจจุบันที่อุปยังคงเป็นบล็อกเกอร์ท่องเที่ยวอันดับต้นของเมืองไทย โดยที่อุปสะท้อนว่าเป้าหมายในการทำงานต่อจากนี้ คือ การทำงานด้านการท่องเที่ยวและการถ่ายภาพ

ให้ดีที่สุดโดยทำไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะหมดแรงเพราะเป็นงานที่เขารักและเป็นชีวิตเขา โดยระหว่างนี้ที่อุปกำลังมองช่องทางเปิดบริษัทขายสินค้าเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและทำร้านอาหารแพรมน้ำในบริเวณบ้านของตนเอง

จริง ๆ เราไม่มีแผนเรื่องอนาคต เราคิดว่าเรารักการเดินทาง มีคนถามว่าเมื่อไหร่จะหยุด เราคงไม่หยุดจนกว่าจะเดินทางไม่ไหว เอาจริง ๆ นะ ก็ชอบ มันเป็นสิ่งที่เราชอบไป เพราะงั้นเราจะเดินทางไปเรื่อย ๆ เรายังไม่มีแผนว่าขึ้นต้องหยุด ทำบริษัท โน่นนี่นั่น จนกว่าจะรู้สึกที่เราเหนื่อยนะ ค่อยอาจจะมองหาอะไรที่ทำต่อ จริง ๆ ก็มองไว้หน่อย ๆ ว่าอยากจะทำพวกสินค้า เสื้อผ้า เกี่ยวกับพวกการเดินทาง ก็มองไว้อยู่ แต่ตอนนี้เรายังสนุก คิดมาตลอดตั้งแต่วันแรกที่ลาออกจากงานก็คือ เราเคยได้ยินเขาบอกว่าอะไรนะ ตอนเด็ก ไม่มีเงิน แต่มีเวลา ไซปะ ตอนวัยหนุ่ม มีเงิน แต่ไม่มีเวลา ตอนแก่ มีเงิน แต่ไม่มีแรง เออ คือ ถ้าเราไม่พร้อมที่จะออกเดินทางตอนนี้เราจะพร้อมตอนไหน แต่ตอนนี้มีพร้อมทั้งเวลา ทั้งเงิน มีทั้งแรง เพราะฉะนั้นเราขอเอาแพสชัน (passion) ไปทำตรงนี้ก่อน พอวันหนึ่งเราไม่มีแรงปั๊บ เราค่อยกลับมาดูพวกงานที่จะทำต่อ (ท็อป, สัมภาษณ์, 4 พฤศจิกายน 2561)

จากเรื่องเล่าเส้นทางอาชีพฟรีแลนซ์ของท็อป สามารถสรุปได้ว่าแม้เขาจะไม่ได้ค้นพบความหลงใหลและฝึกฝนทักษะและความเชี่ยวชาญตั้งแต่วัยเด็ก เช่นเดียวกับวิกิต ลดา ทิงเกอร์เบลล์ และกาย แต่เขาก็ได้เริ่มต้นเส้นทางอาชีพนี้ในที่สุดเนื่องจากค้นพบความหลงใหลของตนเอง การฝึกฝนทักษะด้วยตนเอง และการมีชื่อเสียงจากสื่อสังคมออนไลน์ จนก้าวเข้าสู่เส้นทางอาชีพฟรีแลนซ์ได้จากการพัฒนาผลงาน ชื่อเสียงที่มากขึ้น และการสนับสนุนจากทางครอบครัว จนสามารถดำรงอาชีพฟรีแลนซ์บล็อกเกอร์อันดับต้นของเมืองไทยมาจนถึงปัจจุบัน

#### 4.1.2 วิเคราะห์เส้นทางชีวิตของฟรีแลนซ์ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทย

##### ตารางที่ 4.1

##### เส้นทางชีวิตของฟรีแลนซ์ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทย

โครงเรื่องของเส้นทางชีวิต	ประสบการณ์ที่คล้ายคลึงกัน	ประสบการณ์ที่แตกต่างกัน
1. การค้นพบความหลงใหลในวัยเด็กและฝึกฝนในวัยมัธยม	- วิกิตค้นพบความหลงใหลในการเล่นดนตรี การแต่งเพลง การวาดรูปและการทำภาพยนตร์ - ลดาค้นพบความหลงใหลในการถ่ายภาพ	- ท็อปยังไม่ค้นพบความหลงใหลของตนเอง

## ตารางที่ 4.1

เส้นทางชีวิตของฟรีแลนซ์ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทย (ต่อ)

โครงเรื่องของเส้นทางชีวิต	ประสบการณ์ที่คล้ายคลึงกัน	ประสบการณ์ที่แตกต่างกัน
	<ul style="list-style-type: none"> <li>- ทิงเกอร์เบลล์ค้นพบความหลงใหลในการร้องเพลง แต่งเพลง และการแสดง</li> <li>- ภายค้นพบความหลงใหลในการวาดการ์ตูนและทำแอนิเมชั่น</li> </ul>	
2. การศึกษาต่อในคณะที่ตรงกับหลงใหลและความถนัด	<ul style="list-style-type: none"> <li>- วิกิตเลือกศึกษาต่อในสาขาภาพยนตร์และภาพนิ่ง คณะวารสารศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์</li> <li>- ลดาเลือกศึกษาต่อในสาขาภาพยนตร์และภาพนิ่ง คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย</li> <li>- ทิงเกอร์เบลล์ศึกษาต่อสาขาสื่อสารการแสดง คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย</li> <li>- ภายศึกษาต่อในสาขาภาพยนตร์และภาพนิ่ง คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- ท็อปศึกษาต่อสาขาการตลาด เนื่องจากเป็นคณะที่ตนเองทำคะแนนสอบได้ดี</li> </ul>
3. การเข้าสู่เส้นทางอาชีพ	<ul style="list-style-type: none"> <li>- วิกิตเห็นต้นแบบทางอาชีพ การฝึกฝนทักษะความสามารถที่หลากหลาย และการได้รับโอกาสในการทำงาน</li> <li>- ลดาสนิทกับต้นแบบทางอาชีพ การฝึกฝนทักษะด้านการถ่ายภาพอย่างเข้มข้น และการได้รับโอกาสในการทำงาน</li> <li>- ทิงเกอร์เบลล์ได้ฝึกฝนทักษะทางการแสดงอย่างเข้มข้น การได้รับโอกาสใน</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- ท็อปเข้าสู่เส้นทางอาชีพฟรีแลนซ์จากความโด่งดังในผลงาน</li> <li>- ทิงเกอร์เบลล์เข้าสู่เส้นทางอาชีพจากความโด่งดังในผลงาน</li> </ul>



## ตารางที่ 4.1

เส้นทางชีวิตของฟรีแลนซ์ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทย (ต่อ)

โครงเรื่องของเส้นทางชีวิต	ประสบการณ์ที่คล้ายคลึงกัน	ประสบการณ์ที่แตกต่างกัน
	<p>การทำงานแสดง และการมีชื่อเสียงจากการแสดง</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- กายฝึกฝนด้วยตนเอง และการได้รับโอกาสในการทำงาน</li> <li>- ท็อปพัฒนาผลงาน ชื่อเสียงที่มากขึ้น และการสนับสนุนจากภรรยา</li> </ul>	
4. การตัดสินใจลาออกจากอาชีพฟรีแลนซ์	<ul style="list-style-type: none"> <li>- วิกิตและกายเปิดบริษัท</li> <li>- ลดาลาออกไปเป็นพนักงานประจำ</li> <li>- ท็อปตัดสินใจเป็นพนักงานประจำ</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- ทิงเกอร์เบลล์ไม่มีงานและไม่ลาออก แต่เลือกไปอยู่วัดระหว่างรอกงาน</li> </ul>
5. การตัดสินใจกลับมาประกอบอาชีพฟรีแลนซ์	<ul style="list-style-type: none"> <li>- วิกิต ท็อป ลดา ทิงเกอร์เบลล์ตัดสินใจกลับมาเป็นฟรีแลนซ์อีกครั้ง</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- กายเลือกเปิดบริษัทถึงปัจจุบัน แต่ยังคงทำงานในลักษณะเดียวกับการเป็นฟรีแลนซ์</li> </ul>
6. การดำรงอาชีพฟรีแลนซ์ในปัจจุบัน	<ul style="list-style-type: none"> <li>- วิกิตเป็นฟรีแลนซ์นักร้อง นักดนตรี นักแต่งเพลง ช่างภาพ ผู้กำกับ ผู้ช่วยผู้กำกับ และนักแสดง</li> <li>- ลดาเป็นฟรีแลนซ์ช่างภาพ และนักแสดง</li> <li>- ทิงเกอร์เบลล์เป็นฟรีแลนซ์นักแสดงและบล็อกเกอร์</li> <li>- ท็อปเป็นฟรีแลนซ์บล็อกเกอร์ด้านการท่องเที่ยว</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- กายเป็นเจ้าของบริษัท</li> <li>- ลดาเปิดร้านล้างฟิล์มควบคู่กับการทำงานฟรีแลนซ์</li> </ul>

จากผลการศึกษาประวัติเส้นทางชีวิตของฟรีแลนซ์ พบว่าเส้นทางชีวิตของพวกเขา นั้นมีโครงเรื่องที่คล้ายคลึงกัน คือ มีจุดเริ่มต้นที่ทำให้พบเจอความหลงใหลและฝึกฝนต่อในช่วงมัธยมศึกษา การศึกษาต่อมหาวิทยาลัยในสาขาที่ตรงกับความถนัดและความหลงใหล การก้าวสู่เส้นทาง

อาชีพ การพบเจออุปสรรคปัญหาที่ทำให้ตัดสินใจลาออกจากอาชีพ การตัดสินใจกลับเข้ามาประกอบอาชีพฟรีแลนซ์ และการดำรงสถานะอาชีพฟรีแลนซ์ในปัจจุบัน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

### 1. การค้นพบความหลงใหลในวัยเด็กและฝึกฝนในวัยมัธยม

เส้นทางชีวิตของทิงเกอร์เบลล์ ลดา กาย และวิกิตนั้นมีความคล้ายคลึงกัน ในช่วงเริ่มต้นเส้นทางอาชีพฟรีแลนซ์ คือ พวกเขาค้นพบสิ่งที่ตนเองหลงใหลตั้งแต่วัยเด็ก โดยเกิดจากการเติบโตในสภาพแวดล้อมที่เป็นชุมชนทำงานศิลปะ การลองทำกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงการเห็นวิถีชีวิตของคนในครอบครัวที่ทำงานประจำและเห็นโอกาสในการทำงานวงการสื่อและบันเทิงไทยที่เป็นแรงผลักดันในพวกเขาออกค้นหาตนเอง โดยเมื่อค้นพบความหลงใหลของตนเองแล้ว วิกิต ลดา ทิงเกอร์เบลล์ และกายต่างได้รับอิสระหรือการสนับสนุนจากครอบครัวให้ฝึกฝนในสิ่งที่ตนเองหลงใหล ตั้งแต่วัยเด็กถึงวัยมัธยม และมีลักษณะนิสัยส่วนตัวที่เป็นคนมุ่งมั่นพยายามในการฝึกฝนสิ่งที่ตนหลงใหล จึงสามารถฝึกฝนทักษะได้เชี่ยวชาญยิ่งขึ้น พวกเขาต่างเป้าหมายชีวิตที่ชัดเจนในการประกอบอาชีพในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทย ซึ่งเป็นแรงผลักดันให้พยายามสอบเข้ามหาวิทยาลัยในสาขาที่ตนเองต้องการ

อย่างไรก็ตามเส้นทางชีวิตของทีอ็อปในช่วงเริ่มต้นนั้นแตกต่างจากฟรีแลนซ์ท่านอื่น ๆ เขาบรรยายว่าตนเองไม่สามารถค้นพบความถนัดหรือความหลงใหลได้ในวัยเด็ก แม้เขาเติบโตในครอบครัวของข้าราชการที่ค่อนข้างเข้มงวดกับการเรียนและการใช้ชีวิต แต่เขาก็กลับไม่รู้สึกละเลยใจในการเรียนและการฝึกฝนทักษะความสามารถใดใด ต่างจากพี่น้องในครอบครัวที่มีความตั้งใจในการเรียนจนสามารถสอบเข้ามหาวิทยาลัยในคณะที่พ่อแม่คาดหวัง ทีอ็อปบรรยายชีวิตในช่วงนั้นว่าเขาไม่มีแรงบันดาลใจในการเรียนจนกระทั่งเกือบโดนไล่ออกจากมหาวิทยาลัยเนื่องจากเกรดไม่ดี ทำให้เขารู้สึกสะเทือนใจเนื่องจากครอบครัวผิดหวังและเสียใจ ทีอ็อปจึงเลือกศึกษาต่อด้านการตลาดและทำงานด้านการตลาดตั้งแต่เรียนจบมหาวิทยาลัย อย่างไรก็ตามเขาสะท้อนว่าตนเองไม่สามารถหลีกเลี่ยงความรู้สึกว่าชีวิตว่างเปล่า เหนื่อยหน่าย และไม่มีความสุข

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าการค้นพบความหลงใหลของตนเอง การฝึกฝนทักษะจนเกิดความเชี่ยวชาญ ลักษณะนิสัยที่มีความมุ่งมั่นพยายาม และการได้รับอิสระหรือการสนับสนุนจากครอบครัวให้ทำกิจกรรมต่าง ๆ นั้น เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทยได้เริ่มต้นเส้นทางอาชีพของพวกเขา

### 2. การศึกษาต่อในคณะที่ตรงกับความหลงใหลและความถนัด

หลังจากค้นพบความหลงใหลและฝึกฝนความสามารถเหล่านั้นจนเชี่ยวชาญมากขึ้นในวัยมัธยม ฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพต่างเลือกศึกษาต่อในคณะที่ตรงกับความหลงใหลและความถนัด โดยพวกเขาพยายามสอบเข้ามหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงระดับประเทศ เพราะต้องการฝึกฝนทักษะจากคณะที่มั่นใจและเชื่อว่าจะสามารถสร้างโอกาสในการทำงานมากที่สุด โดยวิกิตเลือกศึกษา

ต่อในสาขาภาพยนตร์และภาพนิ่ง คณะวารสารศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ส่วนลดา ทิงเกอร์เบลล์ และกายเลือกศึกษาต่อในคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยลดาและกายเลือกศึกษาต่อในสาขาภาพยนตร์และภาพนิ่ง ส่วนทิงเกอร์เบลล์ศึกษาต่อสาขาสื่อสารการแสดง

แม้ทีอปะจะไม่ได้ศึกษาต่อในคณะที่ตนเองหลงใหลและถนัด แต่เขาพยายามศึกษาเรียนรู้ทักษะทางการถ่ายภาพด้วยตนเองผ่านการเรียนจากสื่อสังคมออนไลน์รวมถึงเว็บไซต์ของเมืองไทยและต่างประเทศ การฝึกฝนถ่ายด้วยตนเองตามงานเทศกาลต่าง ๆ เขาสะท้อนว่าตนเองไม่รู้สึกเสียใจที่ศึกษาในคณะด้านการตลาดเนื่องจากเขาสามารถใช้องค์ความรู้ที่ตนเองมีในการวิเคราะห์กลุ่มผู้ติดตามหรือแฟนคลับเพื่อสร้างสรรค์ผลงานให้ตอบโจทย์แฟนคลับมากที่สุด ในส่วนนี้จึงสรุปได้ว่าฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพในอนาคตหรือสื่อและบันเทิงไทยส่วนใหญ่เลือกศึกษาต่อในคณะที่ตนหลงใหลและถนัดจากมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงระดับประเทศ

### 3. การเข้าสู่เส้นทางอาชีพ

การก้าวเข้าสู่เส้นทางอาชีพฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพนั้นมีความคล้ายคลึงกันคือ การเห็นต้นแบบทางอาชีพหรือสนิทกับต้นแบบทางอาชีพ ที่ทำให้พวกเขาเกิดแรงบันดาลใจในการประกอบอาชีพและทราบข้อมูลเชิงลึกทางอาชีพ ต่อมาคือ การฝึกฝนทักษะทางอาชีพอย่างเข้มข้นจากการศึกษาต่อในสาขาที่ตนเองเลือก และจากการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในระดับมหาวิทยาลัย ที่ทำให้พวกเขามีความเชี่ยวชาญและมีผลงานสู่สายตาผู้ชม ปัจจัยสุดท้ายที่ทำให้ฟรีแลนซ์ได้เข้าสู่เส้นทางอาชีพคือ การได้รับโอกาสทางการทำงาน โดยเฉพาะโอกาสการทำงานที่มาจากบุคคลในคณะที่แต่ละคนศึกษาอยู่ สะท้อนถึงวัฒนธรรมการช่วยเหลือระหว่างรุ่นพี่รุ่นน้องของคณะดังกล่าว

ที่อปะกับทิงเกอร์เบลล์นั้นได้ก้าวเข้าสู่เส้นทางอาชีพฟรีแลนซ์ด้วยปัจจัยสำคัญที่เหมือนกัน คือ การมีชื่อเสียงจากผลงานในสื่อสังคมออนไลน์ ทำให้ผู้ว่าจ้างสนใจและติดต่อจ้างงานพวกเขา โดยเส้นทางการก้าวเข้าสู่อาชีพฟรีแลนซ์ของทีอปะนั้น เกิดจากค้นพบความหลงใหลของตนเองคือ การถ่ายภาพ จึงลาออกไปท่องเที่ยวและเผยแพร่ผลงานจนมีชื่อเสียงจากสื่อสังคมออนไลน์ ทีอปะพยายามฝึกฝนทักษะด้วยตนเอง พัฒนาผลงานจนได้รับชื่อเสียงที่มากขึ้น และได้รับการสนับสนุนจากทางครอบครัวที่อปะจึงก้าวเข้าสู่อาชีพนี้ในที่สุด

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าปัจจัยสำคัญที่ทำให้ฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพก้าวเข้าสู่เส้นทางอาชีพฟรีแลนซ์ คือ การเห็นต้นแบบทางอาชีพ การฝึกฝนทักษะจนเชี่ยวชาญจากคณะด้านสื่อและบันเทิงรวมถึงการฝึกฝนด้วยตนเอง การได้รับโอกาสทางการทำงานจากบุคคลต่าง ๆ โดยเฉพาะบุคคลจากสถาบันการศึกษา และการได้รับชื่อเสียงจากผลงาน ที่ทำให้ผู้ว่าจ้างรู้จักผลงานของพวกเขาและเกิดการจ้างงานในที่สุด

### 4. การตัดสินใจลาออกจากอาชีพฟรีแลนซ์

หลังจากประกอบอาชีพฟรีแลนซ์ไปในระยะเวลาหนึ่ง ผู้เล่าเรื่องทั้ง 5 ท่านต่างเจอจุดเปลี่ยนในเส้นทางอาชีพที่คล้ายคลึงกัน คือ การตัดสินใจลาออกจากอาชีพฟรีแลนซ์ อันเนื่องมาจากปัจจัยทั้งเชิงบวกและเชิงลบ โดยปัจจัยเชิงบวกคือ การที่ฟรีแลนซ์มีงานและรายได้จำนวนมากขึ้น จึงทำให้พวกเขาตัดสินใจลาออกจากอาชีพเพื่อเปิดบริษัทซึ่งสร้างความมั่นคงทางอาชีพมากขึ้นเช่นกรณีการเปิดบริษัทของวิกิตและกาย นอกจากนี้ ยังมีปัจจัยเชิงลบคือ การมีจำนวนงานและรายได้ที่ลดลง รวมถึงการได้รับเสียงวิพากษ์วิจารณ์ด้านลบจากการทำงาน ทำให้ฟรีแลนซ์ตัดสินใจลาออกและเลือกสมัครเป็นพนักงานประจำ เช่น กรณีของลดาและท็อบ ส่วนทิงเกอร์เบลล์ แม้จะไม่ได้ลาออกจากอาชีพ แต่เธอบรรยายว่าในช่วงหนึ่งเธอมีงานน้อยลงเรื่อย ๆ จึงตัดสินใจไปบวชเพื่อทบทวนเส้นทางชีวิต จึงสรุปได้ว่าฟรีแลนซ์ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทยนั้นมีช่วงที่ตัดสินใจลาออกจากอาชีพด้วยปัจจัยทางด้านบวกและด้านลบ

### 5. การตัดสินใจกลับมาประกอบอาชีพฟรีแลนซ์

ในช่วงที่ตัดสินใจลาออกจากอาชีพฟรีแลนซ์ไปเปิดบริษัท เป็นพนักงานประจำ รวมถึงการพักงานและอยู่วัด เป็นช่วงที่ฟรีแลนซ์ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทยต่างสะท้อนว่าเป็นจุดสำคัญที่ทำให้พวกเขาได้ทบทวนเส้นทางการทำงานของตนเอง จนได้พบเจอความหมายสำคัญหรือคุณค่าที่ตนให้ในการทำงานนั้นคือ การได้ทำงานที่ตนเองถนัดและหลงใหล ตรงกับลักษณะนิสัย มีความอิสระในการเลือกวิถีชีวิต และตอบเป้าหมายสำคัญในการทำงานของพวกเขา ได้แก่ การเป็นศิลปินที่มีชื่อเสียง การรับประสบการณ์ใหม่ ๆ การทำงานอย่างสนุกและมีความสุข อีกทั้งยังสามารถเลี้ยงดูครอบครัวได้ เมื่อได้คำตอบเหล่านี้ฟรีแลนซ์ผู้เล่าเรื่องส่วนใหญ่จึงตัดสินใจลาออกจากการเป็นเจ้าของบริษัท การเป็นพนักงานประจำ และการพักงานอยู่วัดเพื่อกลับมาเป็นฟรีแลนซ์อีกครั้ง ยกเว้นทิงเกอร์เบลล์ที่เลือกเส้นทางชีวิตในการเป็นเจ้าของบริษัทต่อไปเนื่องจากการทำงานที่คุ้มค่ากับรายได้ แต่ก็ยังคงดำเนินวิถีชีวิตการทำงานเหมือนฟรีแลนซ์เช่นเดิม

### 6. การดำรงอาชีพฟรีแลนซ์ในปัจจุบัน

เมื่อกลับมาประกอบอาชีพฟรีแลนซ์อีกครั้ง พวกเขาใช้ประสบการณ์ในการทำงานรวมถึงการสร้างความร่วมมือกับคนใหม่ ๆ จนสามารถสร้างผลงานที่มีชื่อเสียงและอยู่รอดในปัจจุบัน โดยปัจจุบันวิกิตเป็นฟรีแลนซ์นักร้อง นักดนตรี นักแต่งเพลง ช่างภาพ ผู้กำกับ ผู้ช่วยผู้กำกับ และนักแสดง ทิงเกอร์เบลล์เป็นฟรีแลนซ์นักแสดงและบล็อกเกอร์ ท็อบเป็นฟรีแลนซ์บล็อกเกอร์ด้านการท่องเที่ยว ลดาเป็นฟรีแลนซ์ช่างภาพและนักแสดงควบคู่กับการเปิดร้านล้างฟิล์ม ส่วนกายยังคงเป็นเจ้าของบริษัทที่ดำเนินวิถีการทำงานแบบฟรีแลนซ์ โดยทุกคนต่างมีเป้าหมายทางอาชีพและมีความพึงพอใจจากการได้ทำงานที่รักและมีความหมายกับชีวิต

จากเส้นทางอาชีพดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่าฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทยนั้นค้นพบความหลงใหลและความถนัดของตนเอง ผ่านการฝึกฝนเรียนรู้ด้วยตนเอง

ได้ศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาในสาขาที่ตนเองถนัด สอดคล้องกับการสำรวจที่พบว่ากลุ่มคนที่ทำอาชีพฟรีแลนซ์มักมีการศึกษาที่ดี ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยและพบว่า 1 ใน 10 ของฟรีแลนซ์จบปริญญาโทและปริญญาเอก (Shevchuk & Strebkov, 2012) ก่อนจะก้าวเข้าสู่เส้นทางอาชีพผ่านการสร้างผลงานที่มีชื่อเสียงหรือการชักชวนจากคนรู้จัก ต่างจากการเป็นพนักงานประจำที่ก้าวเข้าสู่เส้นทางอาชีพผ่านการสมัครและเข้าสู่ระบบคัดเลือกขององค์กร โดยเมื่อประกอบอาชีพไปสักระยะพวกเขาต่างมีจุดที่ลังเลในการเป็นฟรีแลนซ์และตัดสินใจลาออก ก่อนจะทบทวนตนเองและเลือกกลับมาประกอบอาชีพฟรีแลนซ์และดำรงสถานะอาชีพถึงปัจจุบัน สิ่งที่น่าสนใจคือ เส้นทางอาชีพของพนักงานประจำนั้นเติบโตผ่านการประเมินจากองค์กร ซึ่งพวกเขาจะได้เลื่อนตำแหน่งตามลำดับขั้นตามผลงาน และตามความเหมาะสม (Rousseau, 1995) ต่างจากเส้นทางอาชีพของฟรีแลนซ์ซึ่งต้องเติบโตด้วยความพยายามของตนเอง ผ่านการฝึกฝนทักษะและความเชี่ยวชาญหรือการสร้างผลงานที่มีชื่อเสียงจนเป็นที่ยอมรับในวงกว้าง

## 4.2 โลกการทำงานของฟรีแลนซ์ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทย

ในส่วนนี้จะเป็นการรายงานผลการศึกษาโลกการทำงานของฟรีแลนซ์ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทย ผ่านการมองใน 4 ประเด็นสำคัญที่สามารถสะท้อนโลกการทำงานของฟรีแลนซ์ให้ผู้อ่านมองเห็นและเข้าใจการทำงานของพวกเขาได้ ได้แก่ ลักษณะการทำงาน วิถีชีวิตประจำวัน สถานที่ทำงาน และบุคคลที่มีปฏิสัมพันธ์ในการทำงาน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

### 4.2.1 ลักษณะการทำงาน

จากเรื่องเล่าเส้นทางชีวิตของผู้เล่าเรื่องจะเห็นสาขาอาชีพฟรีแลนซ์ ได้แก่ ช่างภาพนิ่ง ช่างภาพเคลื่อนไหว นักสร้างการ์ตูนภาพเคลื่อนไหวหรือแอนิเมเตอร์ (animator) นักแสดงบล็อกเกอร์ (blogger) นักร้อง นักดนตรี และนักแต่งเพลง ในส่วนนี้จะเป็นการบรรยายลักษณะการทำงานฟรีแลนซ์ในแต่ละสาขาอาชีพอันประกอบด้วยรายละเอียดของงาน ขั้นตอนการทำงาน หน้าที่ความรับผิดชอบ ไปจนถึงรายละเอียดการแต่งตัว เพื่อให้ผู้อ่านได้ทำความเข้าใจวิถีชีวิตของฟรีแลนซ์มากขึ้น ซึ่งลักษณะการทำงานในสาขาอาชีพมีรายละเอียดดังนี้

#### 4.2.1.1 ลักษณะการทำงานในแต่ละสาขาอาชีพ

##### (1) การทำงานของช่างภาพ (ภาพนิ่ง / ภาพเคลื่อนไหว)

ช่างภาพคือ ผู้เชี่ยวชาญในการใช้อุปกรณ์การถ่ายภาพ เช่น กล้องถ่ายภาพ กล้องถ่ายวิดีโอ มีความเข้าใจเรื่องการจัดองค์ประกอบภาพ เช่น การวางทิศทางแสง การวางวัตถุ มีความคิดสร้างสรรค์และมีความเข้าใจในการเล่าเรื่อง โดยช่างภาพทำหน้าที่บันทึกเรื่องราว เหตุการณ์

หรือบุคคล ให้เป็นผลงานภาพถ่ายหรือภาพเคลื่อนไหวเพื่อนำไปเผยแพร่ในช่องทางต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ นิตยสาร ป้ายโฆษณา เว็บไซต์ เป็นต้น ซึ่งช่างภาพมักจะมีทักษะในการตกแต่งภาพหรือการตัดต่อ ภาพเคลื่อนไหวผ่านโปรแกรมคอมพิวเตอร์และแอปพลิเคชันต่าง ๆ เพื่อให้งานออกมาอย่างเสร็จสมบูรณ์ ตามที่ผู้ว่าจ้างต้องการ

จากการสังเกตภาคสนามพบว่าการแต่งตัวในการทำงานของช่างภาพนิ่ง และภาพเคลื่อนไหวนั้นขึ้นอยู่กับสถานที่ทำงานและลักษณะของงาน โดยมักจะเป็นชุดที่กระชับ ทะมัดทะแมงและเป็นสีที่ลดการสะท้อนแสงซึ่งจะรบกวนการถ่ายภาพ เช่น เสื้อยืดสีดำ กางเกงยีนส์สีดำ ที่สำคัญคือ การแต่งตัวให้เหมาะกับกาลเทศะในงานที่เป็นทางการ เช่น งานประชุมสัมมนา งานแต่งงาน เป็นต้น โดยจากการสัมภาษณ์และสังเกตภาคสนามการทำงานของลดา ท้อป และวิจิต พบว่า ขั้นตอนการทำงานของช่างภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหวนั้นมีความคล้ายคลึงกัน โดยขั้นตอนการทำงาน แบ่งเป็น 5 ขั้นตอนสำคัญดังนี้

### ขั้นตอนที่ 1 การติดต่อว่าจ้างหรือการริเริ่มสร้างสรรค์ผลงาน

ในขั้นตอนนี้จะมีผู้ว่าจ้างทั้งบริษัทและบุคคล อาทิ บริษัทสินค้าและบริการ บริษัทผลิตภาพยนตร์ ซีรีส์ โฆษณา มิวสิควิดีโอ ผู้กำกับ หรือบุคคลทั่วไป ที่ต้องการภาพนิ่งหรือภาพเคลื่อนไหวมาติดต่อว่าจ้างเนื่องจากมีจุดขายบางอย่างที่ผู้ว่าจ้างต้องการ เช่น ทำงานได้มาตรฐานในราคาที่เหมาะสม มีความสามารถหลากหลาย มีผลงานการถ่ายภาพที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ มีชื่อเสียงและมีฐานผู้ติดตามผลงานจำนวนมาก เป็นต้น โดยวิจิตนั้นวิเคราะห์ว่าตนเองมีจุดขาย คือ การใช้ความคิดสร้างสรรค์ใหม่ ๆ ในการทำงาน ท้อปนั้นสามารถทำงานได้ตามมาตรฐาน และมีกลุ่มผู้ติดตามผลงานจำนวนมาก ส่วนลดาวิเคราะห์ว่าตนเองมีผลงานการถ่ายภาพที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์

เมื่อฟรีแลนซ์ตกลงรับงานผู้ว่าจ้างจะอธิบายรายละเอียดของงานผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น การนัดประชุม การโทรศัพท์ หรือโปรแกรมสนทนา โดยรายละเอียดสำคัญที่ฟรีแลนซ์มักจะทำความเข้าใจให้ชัดเจนทั้งสองฝ่าย คือ วัตถุประสงค์ของงาน รูปแบบของงาน กำหนดส่งงาน ค่าจ้าง และวันเวลาในการแบ่งจ่ายค่าจ้าง นอกจากนี้ การสร้างสรรค์งานหนึ่งชิ้นอาจจะเกิดจากความคิดริเริ่มของฟรีแลนซ์เพื่อสร้างรายได้ สร้างผลงานใหม่ ๆ ให้เป็นที่รู้จัก และสร้างจุดขายของตนเองให้ชัดเจนขึ้น เช่น กรณีการทำหนังสือโปรโมทสวนเกษตรของวิจิต หรือกรณีการถ่ายภาพแนวศิลปะให้ร้านเสริมสวยของลดา เป็นต้น

### ขั้นตอนที่ 2 การเตรียมตัวทำงาน

ลดาและวิจิตเรียกขั้นตอนนี้ว่า ‘การตีความโจทย์’ เนื่องจากพวกเขาจะใช้เวลาช่วงนี้วิเคราะห์รายละเอียดของงาน หากเป็นการถ่ายภาพให้แก่ภาพยนตร์ ละครโทรทัศน์ และซีรีส์ พวกเขาจะอ่านบทละครซ้ำ ๆ เพื่อจะออกแบบผลงานภาพที่ตอบโจทย์ความต้องการ และจะหา

ข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความคิดริเริ่มใหม่ ๆ เช่น สื่อสังคมออนไลน์ เว็บไซต์ หนังสือ งานนิทรรศการศิลปะ หรือพูดคุยกับผู้เชี่ยวชาญ เป็นต้น ลดาและวิกิตบรรยายว่าพวกเขาใช้เวลาในช่วงเวลานี้ในการเตรียมอุปกรณ์ถ่ายภาพที่เหมาะสม และลงพื้นที่ซ้อมถ่ายทำเพื่อป้องกันความผิดพลาด

### ขั้นตอนที่ 3 การลงพื้นที่ถ่ายทำ

ในขั้นตอนนี้ฟรีแลนซ์ช่างภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหวจะถ่ายภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหวในสถานที่ถ่ายทำที่กำหนดไว้ เช่น สตูดิโอถ่ายทำ สถานที่ท่องเที่ยว บ้าน คอนโด ห้องประชุม เป็นต้น โดยในขั้นตอนนี้จะมีการปรึกษาผู้ว่าจ้างเป็นระยะ ๆ เพื่อให้ผลงานเป็นไปในทิศทางที่ต้องการ จากการบันทึกภาคสนามการทำงานถ่ายภาพนิ่งเบื้องหลังของลดา มีรายละเอียดดังนี้

ในกองถ่ายมีวิดิโอของนักร้องท่านหนึ่ง ถ่ายทำที่ชั้นสองของสำนักงาน J.S Residence ลดาทำหน้าที่ถ่ายภาพนิ่งเบื้องหลัง เธอแต่งตัวด้วยเสื้อสายเดี่ยวหลวม ๆ สีขาว กางเกง สีครีม ใส่ถุงเท้าเพื่อไม่ให้เสียงเดินรบกวน มีกระเป๋าอุปกรณ์ขนาดใหญ่เป็นกระเป๋าลาก สีครีม ภายในมีกล้องฟิล์ม 1 ตัว กล้องถ่ายภาพดิจิทัล 1 ตัว และเลนส์อีก 2 ตัว ลดาหยิบเลนส์มาเป่าแล้วเอาเลนส์ใส่กล่อง ก่อนหยิบโทรศัพท์และเปิดข้อมูลเพื่ออ่านโจทย์ การถ่ายภาพของวันนี้ที่เธอตีความเสร็จแล้ว ข้อมูลขึ้นต้นด้วยคำว่า mood and tone เป็นตัวอย่างของภาพถ่ายที่เธอส่งให้ผู้ว่าจ้างดูและผู้ว่าจ้างตกลง เธอเดินขึ้นไปชั้นสองของบ้านในขณะที่ช่างภาพวิดีโอกำลังขนย้ายขาตั้งกล้องและอุปกรณ์ไปติดตั้ง และช่างไฟกำลังติดตั้งแสง หลังจากนั้นมันักแสดงผู้หญิงสองคนเดินไปนั่งในฉาก ลดาเดินเลือกมุมอยู่ประมาณ 2 นาทีแล้วเข้าไปยืนข้าง ๆ ช่างภาพเคลื่อนไหว โดยหลบหลังตู้เสื้อผ้า แล้วหยิบกล้องมาถ่ายเงียบ ๆ พยายามขยับหลาย ๆ มุม หลังจากนั้นเธอเดินออกมาหนึ่งที่ชั้นหนึ่ง ต่อสัญญาณอินเทอร์เน็ตเข้ากล้องดิจิทัล บันทึกภาพถ่ายไว้ในโทรศัพท์และแต่งภาพด้วยแอปพลิเคชัน ก่อนจะกลับขึ้นไปชั้นสองเพื่อนำภาพที่แต่งแล้วให้ผู้กำกับเช็คผลงาน เธอถามว่า “แบบนี้ได้มั๊ย สีภาพแบบนี้โอเคป่าว หรืออยากให้ดูภาพร่อนกว่านี้” ผู้กำกับพยักหน้าและยิ้มบอกว่า “โอเคแล้ว” เธอจึงเริ่มถ่ายภาพต่อ ๆ ไปตามแบบที่ผู้กำกับต้องการ (ลดา, บันทึกภาคสนาม, 18 กุมภาพันธ์ 2562)

### ขั้นตอนที่ 4 การสร้างสรรค์ผลงานให้สมบูรณ์

หลังจากถ่ายทำเสร็จสิ้นช่างภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหวจะตรวจสอบผลงานรวมถึงตกแต่งภาพให้สมบูรณ์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์และแอปพลิเคชัน (application) โดยขั้นตอนนี้สามารถทำได้ในทุกสถานที่ เช่น บ้าน คอนโด ร้านกาแฟ หรือในพื้นที่ถ่ายทำจริง เป็นต้น

### ขั้นตอนที่ 5 การส่งมอบงาน

หลังจากตกแต่งภาพที่สมบูรณ์ ช่างภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหวจะส่งมอบผลงานให้ผู้ว่าจ้างและรับฟังความคิดเห็นต่าง ๆ โดยพวกเขาบรรยายว่าส่วนใหญ่ตนเองจะแก้ไขปรับปรุงงานจนผู้ว่าจ้างพอใจ และพวกเขามักจะจดบันทึกข้อติชมต่าง ๆ เพื่อใช้พัฒนาในผลงานชิ้นถัดไป

## (2) ลักษณะการทำงานของนักแสดง

นักแสดง คือ ผู้เชี่ยวชาญในการใช้ร่างกาย ท่าทาง น้ำเสียง อารมณ์ ความรู้สึก และความเข้าใจมนุษย์ เพื่อแสดงออกมาในบทบาทต่าง ๆ ของตัวละครในบทละครโทรทัศน์ ภาพยนตร์ ละครเวที ซีรีส์ มิวสิควิดีโอ หรือโฆษณา โดยนักแสดงอาจมีความสามารถพิเศษอื่น ๆ ร่วมด้วยเช่น การร้อง การเต้น การรำ การเล่นดนตรี หรือทักษะต่าง ๆ ตามลักษณะของตัวละคร เช่น ทักษะการต่อสู้ การขี่ม้า การยิงปืน เป็นต้น การแต่งตัวของนักแสดงขึ้นอยู่กับบทละครที่แสดง โดยก่อนถ่ายทำพวกเขาจะสวมเสื้อผ้าของตนเองและมักจะสวมใส่ชุดที่เปลี่ยนได้ง่าย เช่น กางเกงวอร์ม เสื้อยืด เป็นต้น เมื่อมาถึงสถานที่ถ่ายทำจะเปลี่ยนชุดตามบทบาทที่ได้รับพร้อมทั้งแต่งหน้า ทำผม และทำการแสดงตามกำหนดการที่กองถ่ายทำวางไว้ในแต่ละวัน โดยจากการสัมภาษณ์ลดา วิจิต และทิงเกอร์เบลล์ พบว่าการทำงานของนักแสดงนั้นประกอบด้วย 4 ขั้นตอนหลัก ดังนี้

### ขั้นตอนที่ 1 การติดต่อว่าจ้าง หรือเข้าร่วมการคัดเลือกนักแสดง

ในขั้นตอนนี้จะมีการติดต่อผ่านช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ เพื่อว่าจ้างให้แสดง หรือฟรีแลนซ์นักแสดงจะติดตามข่าวสารการคัดเลือกนักแสดงและสมัครร่วมคัดเลือก โดยลดา และวิจิตบรรยายขั้นตอนการคัดเลือกนักแสดงว่าเป็นการถ่ายทำนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว การสัมภาษณ์ และการทดสอบการแสดงในบทบาทต่าง ๆ เมื่อเสร็จสิ้นจะประกาศผลในวันที่ทำการคัดเลือกหรือในช่วงระยะเวลาที่กำหนด โดยหากได้รับคัดเลือกผู้ว่าจ้างจะชี้แจงรายละเอียดต่าง ๆ เช่น เนื้อหาของละคร ลักษณะตัวละคร และส่งบทละครให้นักแสดงฝึกซ้อมระหว่างรอการถ่ายทำ

ลดา วิจิต และทิงเกอร์เบลล์ต่างสะท้อนว่าแม้การได้รับคัดเลือกแสดงนั้นจะขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของบทบาทเป็นหลัก แต่พวกเขาก็ต้องมีจุดขายเพื่อให้ผู้ว่าจ้างใจ โดยจุดขายที่พวกเขาให้ความสำคัญ ได้แก่ ฝีมือทางการแสดง การทำงานตามมาตรฐานที่ผู้ว่าจ้างวางไว้ และการมีชื่อเสียงทางการแสดงหรือมีผู้ติดตามจำนวนมาก เพราะวงการสื่อและบันเทิงไทยนั้นมีการแข่งขันสูง ผู้ว่าจ้างจึงมีแนวโน้มจะเลือกนักแสดงที่มีชื่อเสียงมาร่วมแสดงเพื่อดึงดูดความสนใจจากผู้ชมจำนวนมาก

### ขั้นตอนที่ 2 การเตรียมตัวเพื่อการแสดง

ในขั้นตอนนี้นักแสดงจะเตรียมความพร้อมในการแสดงตามบทละครที่ได้รับ โดยทิงเกอร์เบลล์ วิจิต และลดาบรรยายว่าในขั้นตอนนี้พวกเขาจะอ่านบทหลายครั้งเพื่อทำความเข้าใจเรื่องราวและทำความเข้าใจตัวละคร เมื่อเข้าใจตัวละครก็จะเริ่มฝึกซ้อมเพื่อเป็นตัวละครนั้น ๆ ทั้งในมิติของร่างกาย ความรู้สึก ลักษณะนิสัยและความคิด รวมถึงความสามารถ โดยหากตัว



ละครมีความสามารถพิเศษต่าง ๆ เช่น เล่นกีตาร์ นักแสดงก็ต้องฝึกซ้อมเล่นกีตาร์หรือฝึกท่าทางให้ดูเชี่ยวชาญ เป็นต้น เมื่อสามารถเข้าถึงตัวละครแล้วนักแสดงจะเริ่มซ้อมบทพูดและตำแหน่งการยืนในแต่ละฉาก จากการสัมภาษณ์และการสังเกตพบว่าทิงเกอร์เบลล์มีการเตรียมตัวเพื่อการแสดงดังนี้

ทิงเกอร์เบลล์เป็นคนทำคลิปตลกเผยแพร่ในเฟซบุ๊ก โดยคลิปของเธอนั้นจะแสดงเป็นตัวต่าง ๆ ที่เธอคิดขึ้นมา หลังจากที่เราเขียนบทจนเสร็จเธอจะซ้อมบทพูดต่าง ๆ ของทุกตัวละคร รวมถึงซ้อมการยืน นั่ง ท่าทาง หลังจากนั้นจะแต่งตัวตามบทบาทที่เธอจะแสดง เมื่อเธอซ้อมจนมั่นใจแล้วขั้นตอนต่อไปเธอจึงเริ่มถ่ายทำ (สารคดีสัมภาษณ์ทิงเกอร์เบลล์, 18 กุมภาพันธ์ 2562)

### ขั้นตอนที่ 3 ทำการแสดง

ในขั้นตอนนี้นักแสดงจะเดินทางไปยังสถานที่ถ่ายทำที่กำหนดไว้ เช่น บ้าน ออฟฟิศ ทะเล น้ำตก สถานีรถไฟ หรืออาจจะแสดงบนเวทีในกรณีแสดงละครเวที โดยนักแสดงจะแต่งตัว แต่งหน้า ทำผม และซ้อมเข้าฉากต่าง ๆ ก่อนจะทำจริง หากการแสดงยังไม่เป็นที่พอใจทางผู้กำกับจะคอยแนะนำ ดิชม และถ่ายทำฉากนั้นซ้ำ ๆ จนกว่าจะเป็นไปตามเป้าหมายที่ต้องการ

### ขั้นตอนที่ 4 การเรียนรู้และพัฒนาตนเอง

ในขั้นตอนนี้นักแสดงจะรับฟังความคิดเห็นทางการแสดงจากผู้ว่าจ้าง ผู้กำกับ ผู้ติดตามผลงาน และนำข้อติชมไปฝึกฝนและแก้ไขการแสดงของตนเอง โดยทิงเกอร์เบลล์ วิกิต และลดาบรรยายว่าพวกเขา มักจะฝึกฝนและพัฒนาตนเองผ่านการเรียนจากอาจารย์สอนการแสดงที่มีชื่อเสียง รวมถึงการชมภาพยนตร์ ละครโทรทัศน์ ซีรีส์ ของประเทศไทยและต่างประเทศเพื่อสังเกตวิธีการแสดงของนักแสดงที่มีชื่อเสียง

## (3) ลักษณะการทำงานของนักออกแบบและสร้างการ์ตูนภาพเคลื่อนไหว หรือแอนิเมเตอร์ (animator)

นักออกแบบและสร้างการ์ตูนภาพเคลื่อนไหวหรือแอนิเมเตอร์ (animator) คือ ผู้เชี่ยวชาญในการวาด ลงสี รวมถึงการใช้เทคนิคทางคอมพิวเตอร์เพื่อผลิตการ์ตูนภาพเคลื่อนไหว โดยอาจมีทักษะการเล่าเรื่องหรือการเขียนบทร่วมด้วย อุปกรณ์สำคัญในการทำงานของผู้เชี่ยวชาญในด้านนี้คือ คอมพิวเตอร์ โดยจากการสังเกตภาคสนามพบว่ากายเลือกใช้คอมพิวเตอร์ 2 หน้าจอเพื่อความสะดวกในการทำงาน โดยเขาจะใช้หน้าจอหนึ่งในการสร้างสรรค์ผลงาน และอีกหน้าจอหนึ่งเพื่อดูผลลัพธ์ของงาน จากการสัมภาษณ์และสังเกตภาคสนาม พบว่าขั้นตอนการทำงานคือแอนิเมเตอร์ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนสำคัญดังนี้

### ขั้นตอนที่ 1 การว่าติดต่อกว่าจ้าง หรือการริเริ่มสร้างสรรค์ผลงาน

ในขั้นตอนนี้แอนิเมเตอร์อาจเกิดความคิดริเริ่มที่อยากสร้างสรรค์ผลงานของตนเอง เพื่อจัดแสดงในโอกาสต่าง ๆ หรือเกิดจากการรับงานจากผู้ว่าจ้างที่เป็นบริษัทผลิตสินค้า

บริษัทผลิตสื่อ หรือบุคคล ภายสะท้อนว่าในปัจจุบันการแข่งขันระหว่างแอนิเมเตอร์ในวงการสร้างสรรค์การ์ตูนภาพเคลื่อนไหวนั้นสูงขึ้น เขาจึงคิดว่าการมีจุดขายนั้นเป็นสิ่งสำคัญในการตัดสินใจจ้างงาน โดยจุดขายของกายคือ การเป็นผู้ริเริ่มสร้างสรรค์ผลงานแนวใหม่และใช้โปรแกรมใหม่ ๆ ที่ยังไม่แพร่หลายในเมืองไทย รวมถึงการรักษามาตรฐานในการทำงานของตนเองให้มีคุณภาพสูง โดยหากผู้ว่าจ้างตกลงว่าจ้างจะมีการประชุมกับผู้ว่าจ้างหรือติดต่อสื่อสารผ่านโปรแกรมสนทนาต่าง ๆ เพื่อทำความเข้าใจรายละเอียดของงาน วัตถุประสงค์ รูปแบบที่ผู้ว่าจ้างต้องการ รวมถึงตกลงเรื่องค่าจ้างและระยะเวลาการทำงาน

### ขั้นตอนที่ 2 การสร้างสรรค์ผลงานการ์ตูนภาพนิ่งหรือภาพเคลื่อนไหว

ขั้นตอนนี้จะเริ่มตั้งแต่การประชุมเพื่อสร้างสรรค์บทละครหรือเรื่องราวของการ์ตูน แต่ในกรณีที่มิบทละครหรือเรื่องราวอยู่แล้วแอนิเมเตอร์จะประชุมเพื่อทำความเข้าใจเนื้อหาต่าง ๆ รวมถึงการสร้างสรรค์ตัวละครและสร้างฉากผ่านการวาดภาพและลงสี หลังจากนั้นจะใช้เทคนิคทางคอมพิวเตอร์ที่สามารถทำให้ภาพเคลื่อนไหวได้ จากการสังเกตภาคสนามพบการทำงาน

ในออฟฟิศขนาด 3 x 4 เมตร มีโต๊ะทำงานสำหรับ 3 ที่นั่ง ภายใส่เก้าอี้แกนเยว กางเกงขาสั้น นั่งอยู่หน้าจอคอมพิวเตอร์ 2 จอติดกัน กำลังทำงานภาพเคลื่อนไหวชิ้นหนึ่งที่ต้องเผยแพร่ช่วงวันสงกรานต์ พ.ศ. 2562 เขาพยายามสร้างภาพเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการสาดน้ำด้วยโปรแกรมสร้างภาพเคลื่อนไหว เริ่มจากการดูวิดีโอการสาดน้ำตามเว็บไซต์ต่าง ๆ เช่น ยูทูป (youtube) กูเกิล (google) พินเทอเรส (pinterest) ก่อนเปิดเว็บไซต์ต่างประเทศเพื่อหาซื้อภาพเคลื่อนไหวสำเร็จรูป โดยพยายามค้นหาผลงานสำเร็จรูปประมาณ 5 นาทีแต่ไม่มีสิ่งที่เขาที่ต้องการ กายจึงลองดูวิดีโอการสาดน้ำจากยูทูปอีกครั้งแล้วลองสร้างต้นแบบการสาดน้ำขึ้นมาจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ใช้เวลาประมาณ 20 นาทีกายร่างต้นแบบเสร็จและให้เพื่อนร่วมงานดูภาพการสาดน้ำด้วยการ์ตูนภาพเคลื่อนไหวที่เขาสร้าง เพื่อนร่วมงานติชมถึงจุดที่ควรปรับปรุง ได้แก่ สี ความแรงและความเร็วของน้ำ กายจึงปรับแก้ให้สมบูรณ์ขึ้นตามที่เพื่อนร่วมงานแนะนำ เขานั่งอยู่อย่างมีสมาธิ ไม่ละสายตาไปจากการสร้างสรรค์ผลงานที่เขา กำลังจดจ่อแม้เพื่อนจะชวนคุยเรื่องข่าวสารบ้านเมืองต่าง ๆ ก็ตาม (กาย, บันทึกภาคสนาม, 18 กุมภาพันธ์ 2562)

### ขั้นตอนที่ 3 การส่งมอบงานหรือเผยแพร่ผลงาน

แอนิเมเตอร์จะส่งมอบงานแก่ผู้ว่าจ้างให้ตรวจสอบ โดยผู้ว่าจ้างสามารถแก้ไขได้ตามจำนวนครั้งที่กำหนดหรือแก้ไขจนกว่าพึงพอใจ หากผู้ว่าจ้างพึงพอใจแล้วก็จะเผยแพร่

ผลงานการ์ตูนภาพเคลื่อนไหวในช่องทางต่าง ๆ เช่น โรงภาพยนตร์ โทรทัศน์ สื่อสังคมออนไลน์ เว็บไซต์ จอโฆษณาในสถานที่ต่าง ๆ เป็นต้น

#### **ขั้นตอนที่ 4 การรับฟังความคิดเห็นและฝึกฝนพัฒนาตนเอง**

กายบรรยายว่าหลังจากเผยแพร่ผลงานแล้วกายจะนำคำติชมหรือข้อคิดเห็นเกี่ยวกับผลงานมาพัฒนาการทำงานของตนเองให้ดียิ่งขึ้น โดยกายสะท้อนว่าเขามักจะพัฒนาตนเองผ่านการรับชมผลงานของแอนิเมเตอร์ที่มีชื่อเสียงทั่วโลก รวมถึงฝึกใช้โปรแกรมสร้างสรรค์การ์ตูนภาพเคลื่อนไหวที่ผลิตออกมาใหม่

#### **(4) ลักษณะการทำงานของนักร้อง นักดนตรี นักแต่งเพลง**

นักร้อง คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านการใช้น้ำเสียงและท่าทางในการถ่ายทอดบทเพลงเพื่อความบันเทิงแก่ผู้ชม ซึ่งอาจมีทักษะการบรรเลงเครื่องดนตรีชนิดต่าง ๆ ร่วมด้วย เช่น กีตาร์โปร่ง กีตาร์ไฟฟ้า เปียโน เป็นต้น รวมถึงทักษะการแต่งเพลง คือ การสร้างสรรค์บทเพลงที่มีเนื้อร้องและท่วงทำนองออกมาจนสมบูรณ์ การแต่งกายของนักร้องขึ้นอยู่กับลักษณะของการทำงาน โดยหากเป็นการแต่งเพลงอาจจะแต่งตัวสบาย ๆ แต่หากเป็นการแสดงร้องเพลงก็จะแต่งกายให้เข้ากับกาลเทศะของงานนั้น ๆ โดยจากการสัมภาษณ์และสังเกตภาคสนามในการทำงานของวิกิต พบว่าขั้นตอนการทำงานของนักร้อง นักดนตรี และนักแต่งเพลงมี 5 ขั้นตอนสำคัญดังนี้

##### **ขั้นตอนที่ 1 การสร้างสรรค์บทเพลง**

วิกิตบรรยายว่าการสร้างสรรค์บทเพลงนั้นสามารถเกิดได้ในทุกสถานที่ เช่น รถ ร้านกาแฟ สถานที่ท่องเที่ยว บ้าน ขึ้นอยู่กับความคิดและความรู้สึกของเขาในเวลานั้น โดยหาวิกิตเล่าว่าตนเองมักจะจดเนื้อร้องหรือทำนองไว้ในกระดาษหรือแอปพลิเคชันในโทรศัพท์ จากนั้นจึงเริ่มแต่งทำนองและเนื้อร้องด้วยกีตาร์โปร่ง เมื่อแต่งเนื้อร้องและทำนองจบเขาจะอัดเพลงต้นฉบับเพื่อส่งต่อให้ผู้บันทึกเสียงหรือเจ้าของค่ายเพลงช่วยปรับแก้

##### **ขั้นตอนที่ 2 การบันทึกบทเพลง**

เมื่อนักร้อง นักดนตรี หรือผู้แต่งเพลงได้เพลงต้นฉบับที่พอใจ ขั้นตอนนี้จะมีการบันทึกบทเพลงในห้องบันทึกเสียง โดยจะบันทึกดนตรี บันทึกเนื้อร้อง และผสมเสียงให้ลงตัวจนได้บทเพลงที่สมบูรณ์

##### **ขั้นตอนที่ 3 การเผยแพร่ผลงาน**

เมื่อได้บทเพลงฉบับสมบูรณ์ขั้นตอนต่อไปคือ การเผยแพร่บทเพลงในช่องทางต่าง ๆ เช่น สร้างสรรค์เป็นอัลบั้มสำหรับวางขายในร้าน เผยแพร่ในคลื่นวิทยุ โทรทัศน์ สื่อสังคมออนไลน์โดยเฉพาะยูทูป (youtube) และแอปพลิเคชันฟังเพลง

##### **ขั้นตอนที่ 4 การฝึกซ้อมเพื่อแสดงดนตรี**

ขั้นตอนนี้นี้มักจะเกิดขึ้นในห้องซ้อมซึ่งเป็นสถานที่สำหรับซ้อมการแสดง โดยอาจเป็นห้องซ้อมที่เปิดให้เช่าตามอาคารต่าง ๆ หรือภายในบ้านของนักร้องเอง โดยสมาชิกในห้องซ้อมประกอบด้วยหลายตำแหน่ง เช่น นักร้อง นักดนตรี นักประสานเสียง รวมถึงผู้คุมการแสดง เพื่อช่วยกันสร้างสรรค์รูปแบบการแสดง จากการสังเกตภาคสนาม พบว่าวิถีฝึกซ้อมเพื่อแสดงดนตรีดังนี้

ที่ห้องฝึกซ้อมแห่งหนึ่งในย่านแหล่งท่องเที่ยวกลางคืน วิถีเดินทางมาถึงห้องซ้อมพร้อมกีตาร์ ภายในห้องซ้อมมีนักดนตรีซึ่งประกอบด้วย มือกลอง มือคีย์บอร์ด มือเบส มือกีตาร์ไฟฟ้า และนักร้องประสานเสียง กำลังเตรียมเครื่องดนตรีของตนเอง วิถีกล่าวทักทายทุกคน เตรียมเครื่องดนตรี เมื่อทุกคนพร้อมวิถีพูดถึงกำหนดการซ้อมในวันนี้ว่าจะซ้อม 3 เพลง นักดนตรีรับฟังและพยักหน้า วิถีจึงเริ่มซ้อมบทพูดที่ตนเองเตรียมมา และเริ่มซ้อมเพลงแรก เมื่อซ้อมเพลงแรกเสร็จสิ้น วิถีปรึกษากับนักดนตรีถึงการสร้างสรรค์บทเพลงรูปแบบใหม่ ๆ เพื่อสร้างสีสันให้คนดู เขาหันไปเห็นชลุ่ยวางไว้ จึงขอให้นักดนตรีท่านหนึ่งลองเป่าทำนองเพลงผ่านชลุ่ย นักดนตรีบางคนปรบมือชอบใจ วิถีจึงตัดสินใจซ้อมเพลงแรกแบบใหม่คือ ใช้ชลุ่ยเป่า เมื่อซ้อมเสร็จเขาถามถึงความพึงพอใจจากนักดนตรีทุกคน เมื่อทุกคนพยักหน้าหรือแสดงท่าทีพอใจ วิถีจึงเริ่มซ้อมบทพูดและซ้อมเพลงถัดไป (บันทึกภาคสนาม, วิถี, 23 พฤศจิกายน 2561)

### ขั้นตอนที่ 5 การแสดงดนตรี

เมื่อสร้างสรรค์การแสดงและฝึกซ้อมเรียบร้อยแล้ว วิถีจะเดินทางไปแสดงดนตรีตามสถานที่ต่าง ๆ ที่มีการจัดงานแสดงดนตรี เช่น งานเทศกาลดนตรี งานคอนเสิร์ตของนักร้อง และนักดนตรีต่าง ๆ ฝั่ง บาร์ โดยพวกเขาจะแสดงดนตรีภายในเวลาที่กำหนด

### (5) ลักษณะการทำงานของบล็อกเกอร์ (blogger)

บล็อกเกอร์ (blogger) คือ ผู้สร้างสรรค์งานเขียน ภาพนิ่ง หรือภาพเคลื่อนไหวเผยแพร่ในเว็บไซต์หรือสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ เช่น เฟซบุ๊ก (Facebook) ยูทูบ (Youtube) หรือพันทิป (Pantip) โดยเนื้อหานั้นมีหลากหลายประเภท เช่น ข่าว รายการตลก การท่องเที่ยว การแนะนำผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งบล็อกเกอร์จะมีรายได้จากการโฆษณาสินค้าและผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ จากผู้ว่าจ้าง จากการลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อสังเกตที่อับซึ่งเป็นบล็อกเกอร์ผลิตเนื้อหาด้านการท่องเที่ยว และทิงเกอร์เบลล์ซึ่งเป็นบล็อกเกอร์ผลิตรายการตลก ทั้งสองมีขั้นตอนการทำงานที่คล้ายคลึงและแตกต่างกันในบางช่วง แบ่งเป็น 4 ขั้นตอนสำคัญดังนี้

**ขั้นตอนที่ 1 การติดต่อว่าจ้าง หรือการริเริ่มสร้างสรรค์ผลงานของตนเอง**

ขั้นตอนนี้เกิดขึ้นเมื่อมีผู้ว่าจ้างมาว่าจ้างให้โฆษณาหรือผลิตเนื้อหาเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ สถานที่ท่องเที่ยว ที่พักต่าง ๆ หรือมีแนวคิดริเริ่มผลิตงานจากฟรีแลนซ์เอง โดยใน

ขั้นตอนนี้ผู้ว่าจ้างจะอธิบายรายละเอียดสำคัญของผลงานที่ต้องการ เช่น ลักษณะหรือรูปแบบของงาน เอกลักษณ์หรือจุดขายของสินค้า เป็นต้น ซึ่งท็อบและทิงเกอร์เบลล์สะท้อนว่าในขั้นตอนนี้พวกเขาต้องพยายามสร้างจุดขายของตนเองที่ชัดเจนเพื่อให้ผู้ว่าจ้างตัดสินใจจ้าง เนื่องจากในปัจจุบันมีการแข่งขันของบล็อกเกอร์จำนวนมากในสื่อสังคมออนไลน์ โดยจุดขายของท็อบ คือ การสร้างสรรค์เนื้อหาที่เข้าถึงง่ายและการมีผู้ติดตามจำนวนมาก และจุดขายของทิงเกอร์เบลล์คือ การสร้างสรรค์ผลงานที่แปลกใหม่และสนุกสนาน

### ขั้นตอนที่ 2 การเตรียมตัวทำงาน

ขั้นตอนนี้ คือ การหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงาน หรือหาแนวคิดใหม่ ๆ ในการสร้างสรรค์ผลงาน เช่น หากมีการว่าจ้างให้แนะนำสถานที่ท่องเที่ยว ท็อบจะหาข้อมูลเบื้องต้นด้วยการสอบถามพูดคุยกับผู้เชี่ยวชาญ ค้นหาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เช่น สื่อสังคมออนไลน์ เว็บไซต์ การท่องเที่ยว และหนังสือ เป็นต้น เพื่อหาแนวทางการสร้างสรรค์ผลงานที่ตอบโจทย์ของผู้ว่าจ้าง เช่นเดียวกับทิงเกอร์เบลล์เมื่อมีการว่าจ้างให้แนะนำสินค้าในรายการตลก ทิงเกอร์เบลล์จะหาข้อมูลต่าง ๆ ผ่านการพูดคุยหรือค้นหาในแหล่งข้อมูล เพื่อเขียนบทละครที่น่าสนใจและซักซ้อมก่อนการถ่ายทำรายการจริง เป็นต้น โดยขั้นตอนนี้ฟรีแลนซ์มักจะติดต่อสื่อสารเล่าเรื่องความก้าวหน้าของงานให้ผู้ว่าจ้างทราบเป็นระยะ ๆ

### ขั้นตอนที่ 3 การสร้างสรรค์ผลงาน

ในขั้นตอนนี้ท็อบจะออกเดินทางไปตามสถานที่ท่องเที่ยวและที่พักต่าง ๆ เพื่อถ่ายภาพ พูดคุยกับผู้คนในสถานที่นั้น ๆ สร้างสรรค์งานเขียนและเผยแพร่เนื้อหาลงในช่องทางของเขา คือ เพจ เฟซบุ๊กและเว็บไซต์ ส่วนขั้นตอนนี้ทิงเกอร์เบลล์จะตกแต่งฉาก แต่งตัวตามตัวละครในบทที่เขียนขึ้น ตั้งกล้องและถ่ายทำภาพเคลื่อนไหวด้วยตนเอง ก่อนจะส่งให้นักตัดต่อตัดรายการตลกออกมาและเผยแพร่ในช่องทางส่วนตัวของเธอในเพจเฟซบุ๊กและยูทูบ ตัวอย่างการสร้างสรรค์ผลงานของท็อบจากการสังเกตภาคสนามมีดังนี้

เวลา 17.00 น. ท็อบและภรรยาเดินทางถึงบ้านท่าระแนะ จังหวัดตราด เพื่อมาสร้างสรรค์เนื้อหาโฆษณาสมาร์ทโฟนยี่ห้อซัมซุงกาแล็กซี่เอสลิป ท็อบเล่าให้ภรรยาฟังว่าลูกค้าต้องการให้เน้นประสิทธิภาพในการทำงานของกล้องรุ่นนี้ที่มีหลายตัวเลือกในการถ่ายภาพ เขาเดินเข้าไปหาผู้คนในชุมชนที่กำลังนั่งพูดคุยอยู่ริมป่าชายเลน ติดต่อขอว่าจ้างเรือเพื่อไปเข้าชมป่าโกงกางอายุร้อยปีในช่วงพระอาทิตย์ตก ชาวบ้านตกลง ท็อบและภรรยาใส่เสื้อชูชีพและลงเรือ เมื่อเรือขับออกไปสู่ป่าชายเลนอายุร้อยปี ท็อบหันมองบรรยากาศต่าง ๆ รอบๆ และเล็งมุมที่น่าสนใจ ก่อนจะหยิบกล้องถ่ายรูปและสมาร์ทโฟนซัมซุงกาแล็กซี่ออกมาถ่ายภาพ ลักพักเขาขอให้ภรรยาช่วยไปนั่งตรงหัวเรือเพื่อถ่ายภาพ เขาถ่ายภาพและมองหามุมต่าง ๆ จนพอใจและให้ภรรยาช่วยเลือกภาพที่ถ่าย

ที่สวยที่สุดเพื่อใช้โฆษณาเมื่อถึงรุ่นใหม่ล่าสุด (ท็อป, บันทึกภาคสนาม, 11 มีนาคม 2562)

#### ขั้นตอนที่ 4 การรับฟังความคิดเห็นจากผู้ว่าจ้างและผู้ติดตามชม

##### ผลงาน

โดยงานชิ้นหนึ่งจะเสร็จสมบูรณ์เมื่อพวกเขาได้รับฟังความคิดเห็นจากผู้ว่าจ้าง บางครั้งเขาจะแก้ไขปรับปรุงงานจนผู้ว่าจ้างพอใจ และบางครั้งพวกเขาจะจดบันทึกข้อติชมเพื่อใช้พัฒนาในผลงานชิ้นถัดไป

#### 4.2.1.2 วิเคราะห์ความหมายลักษณะการทำงานของฟรีแลนซ์

จากผลการศึกษาลักษณะการทำงานของฟรีแลนซ์ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทยข้างต้น พบว่าฟรีแลนซ์ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทยได้ให้ความหมายเรื่องลักษณะการทำงานไว้ดังนี้

#### (1) รายได้ของฟรีแลนซ์เกิดจากการริเริ่มสร้างสรรค์ผลงานด้วยตนเองหรือเกิดจากการว่าจ้าง

จากการศึกษาพบว่านอกจากรายได้ของฟรีแลนซ์จะมาจากการว่าจ้างจากผู้ว่าจ้างเช่นเดียวกับพนักงานประจำที่ได้รับรายได้จากองค์กร รายได้ของฟรีแลนซ์ยังสามารถเกิดได้จากการริเริ่มสร้างสรรค์โครงการด้วยตนเองแล้วนำผลงานเหล่านั้นไปเสนอต่อผู้ที่สนใจ ตรงกับงานวิจัยที่กล่าวว่าคุณสมบัติหนึ่งของฟรีแลนซ์ คือ เป็นผู้ที่ชอบริเริ่มทำงานต่าง ๆ ด้วยตนเองและรับผิดชอบตนเองได้ดี (Kazi, Yusoff, Khan, & Kazi, 2014)

#### (2) การทำงานที่สร้างรายได้จากการใช้ทักษะความสามารถ ความคิดสร้างสรรค์ หรือเอกลักษณ์ที่โดดเด่น

การทำงานของฟรีแลนซ์ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทยนั้นคือการขายทักษะความสามารถเฉพาะทางที่ต้องผ่านการฝึกฝนและผ่านประสบการณ์การทำงาน เช่น ทักษะการถ่ายภาพ การแสดง การกำกับ การเขียน การสร้างสรรค์การ์ตูนภาพเคลื่อนไหว สอดคล้องกับงานวิจัยที่กล่าวว่า ฟรีแลนซ์คือ ผู้ที่ทำงานโดยมีทักษะและความชำนาญสูง มีประวัติความสำเร็จและประสบการณ์ที่ยาวนานหลายปี (Kazi, Yusoff, Khan, & Kazi, 2014) อย่างไรก็ตามผลการศึกษายังพบว่าฟรีแลนซ์ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทยยังสามารถสร้างรายได้จากความคิดสร้างสรรค์ ความแปลกใหม่ หรือเอกลักษณ์ที่โดดเด่น เช่น กรณีที่ผู้ว่าจ้างชอบการแต่งตัวที่มีสไตล์และความตลกของทิงเกอร์เบลล์จึงจ้างให้เธอไปออกรายการเกมโชว์ ซึ่งผู้ว่าจ้างจะสนใจว่าจ้างฟรีแลนซ์มากขึ้นหากทักษะความสามารถหรือผลงานของพวกเขามีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ รวมถึงมีชื่อเสียงหรือผู้ติดตามจำนวนมาก

### (3) ฟรีแลนซ์ต้องมีกลยุทธ์ทางธุรกิจของตนเอง

ฟรีแลนซ์กล่าวว่าสิ่งสำคัญในการประกอบอาชีพฟรีแลนซ์ คือ การมีกลยุทธ์ทางธุรกิจหรือการสร้างจุดขายของตนเองที่ทำให้ผู้ว่าจ้างสนใจและไว้วางใจให้รับผิดชอบโครงการ โดยจุดขายของฟรีแลนซ์ที่พบในการศึกษาชิ้นนี้ ได้แก่ การทำงานให้ได้ตามมาตรฐาน การใช้ความคิดสร้างสรรค์และการสร้างความแปลกใหม่ การเป็นผู้นำในการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ การมีความเชี่ยวชาญและความสามารถที่หลากหลาย รวมถึงการสร้างชื่อเสียงและมีผู้ติดตามผลงานจำนวนมาก สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องโมเดลความสำเร็จทางอาชีพของฟรีแลนซ์ซึ่งรายงานจุดขายของฟรีแลนซ์ 4 ประการ ได้แก่ (1) ฟรีแลนซ์นักพัฒนานวัตกรรมใหม่ ๆ หรือการพัฒนาสินค้าและบริการที่แตกต่าง (2) ฟรีแลนซ์ที่มีทักษะหรือความเชี่ยวชาญเฉพาะอย่างโดดเด่น (3) ฟรีแลนซ์ที่มีบริการที่หลากหลายหรือครบวงจร (4) ฟรีแลนซ์ที่นำเสนอบริการหรืองานที่ดีกว่าหรือราคาต่ำกว่า (Born & WitteLoostuijn, 2013) กลยุทธ์ทางธุรกิจเหล่านี้จะช่วยให้ผู้ว่าจ้างสนใจและช่วยให้ฟรีแลนซ์อยู่รอดทางอาชีพได้ในที่สุด

### (4) ใช้อุปกรณ์ของตนเองในการทำงาน

การทำงานเป็นพนักงานประจำในองค์กรต่าง ๆ อุปกรณ์การทำงานนั้นมีบริษัทหรือองค์กรคอยสนับสนุน พนักงานประจำจึงไม่ต้องมีต้นทุนในการทำงานด้านอุปกรณ์ แตกต่างจากการทำงานของฟรีแลนซ์ที่นอกจากจะต้องใช้ทักษะหรือความเชี่ยวชาญแล้ว ยังต้องใช้อุปกรณ์ในการทำงานของตนเอง เช่น กล้อง เลนส์ คอมพิวเตอร์ เครื่องดนตรี เป็นต้น ซึ่งฟรีแลนซ์ต้องออกค่าใช้จ่ายอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการทำงานด้วยตนเองดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าเป็นอาชีพที่มีต้นทุนในการทำงาน

### (5) ทำงานอย่างเต็มความสามารถในทุกขั้นตอน

ผู้ว่าจ้างนั้นมีความคาดหวังผลงานคุณภาพจากฟรีแลนซ์ โดยมีการศึกษาสนับสนุนว่าผู้ว่าจ้างมักคาดหวังว่าฟรีแลนซ์จะสามารถใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการทำงานและเท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลก (Kazi, Yusoff, Khan, & Kazi, 2014) ทำให้ฟรีแลนซ์จำเป็นต้องทำงานอย่างเต็มความสามารถในทุกขั้นตอนเพื่อสร้างผลงานที่ตอบโจทย์ เพราะหากผลงานเป็นที่พึงพอใจจะเป็นโอกาสในการว่าจ้างในครั้งต่อไปได้

### (6) ทำงานหลากหลายทักษะในเวลาเดียว

ฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทยทั้ง 5 คน นั้นไม่ได้ประกอบอาชีพฟรีแลนซ์ในทักษะหรือความเชี่ยวชาญเดียว เช่น ลดาเป็นช่างภาพเบื้องหลังและนักแสดง วิจิตเป็นช่างภาพนิ่ง ช่างภาพเคลื่อนไหว นักแสดง นักร้อง นักดนตรี และนักแต่งเพลง เป็นต้น ซึ่งในบางครั้งพวกเขารับงานตั้งแต่ 2 ทักษะขึ้นไปจากผู้ว่าจ้าง 2 รายขึ้นไป เช่น ลดารับจ้างทำงานฟรีแลนซ์ช่างภาพเบื้องหลังไปพร้อม ๆ กับการแสดงมิวสิควิดีโอ เป็นต้น ดังนั้น ฟรีแลนซ์จึงต้องเรียนรู้ที่จะเปลี่ยนบทบาทในการทำงานแต่ละอาชีพ ต้องหมั่นฝึกฝนทักษะอาชีพต่าง ๆ ให้เชี่ยวชาญ

ยิ่งขึ้น และต้องวางแผนการทำงานรวมถึงมีวินัยในการทำงานแต่ละขั้นเพื่อให้ส่งทันกำหนด สอดคล้องกับงานวิจัยที่กล่าวว่าคุณสมบัติของฟรีแลนซ์ คือ ผู้ที่มีความสามารถในการสวมหมวกหลายใบ เนื่องจากต้องทำหลายหน้าที่ตั้งแต่ติดต่อลูกค้า ทำความเข้าใจและหาข้อมูลเกี่ยวกับงาน ทำงาน เก็บเงิน ทำบัญชี ทำการตลาด (Kazi, Yusoff, Khan, & Kazi, 2014) แตกต่างจากวิถีชีวิตการทำงานของพนักงานประจำทั่วไปที่มักจะทำงานในอาชีพเดียว ทักษะความสามารถหลักเดียวหรือในตำแหน่งเดียว จึงมีโอกาสฝึกฝนตนเองให้เชี่ยวชาญเฉพาะทางมากกว่าฟรีแลนซ์ที่ต้องแบ่งเวลาไปทำหลาย ๆ งานในเวลาเดียวกัน

#### 4.2.2 วิถีชีวิตประจำวัน

เมื่อเข้าใจในลักษณะการทำงานในแต่ละสาขาอาชีพแล้ว ผลการศึกษาในประเด็นต่อมาจะบรรยายถึงวิถีชีวิตของฟรีแลนซ์ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทย โดยเป็นการบรรยายให้เห็นวิถีชีวิตในวันทำงานและวันหยุดพัก ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

##### 4.2.2.1 วิถีชีวิตประจำวันของฟรีแลนซ์

วิถีชีวิตประจำวันของพนักงานประจำนั้นเป็นไปตามข้อกำหนดจากกระทรวงแรงงาน โดยพนักงานประจำมีเวลาทำงานปกติไม่เกิน 8 ชั่วโมงต่อวันและไม่เกิน 58 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ เริ่มทำงานและเลิกงานตามเวลาที่กำหนด โดยมีเวลาพักระหว่างการทำงานไม่น้อยกว่า 1 ชั่วโมงต่อวัน มีวันหยุดอย่างน้อย 3 ประเภท ได้แก่วันหยุดประจำสัปดาห์ไม่น้อยกว่า 1 วันต่อสัปดาห์ วันหยุดตามประเพณีไม่น้อยกว่า 13 วันต่อปี และวันหยุดพักผ่อนประจำปีไม่น้อยกว่า 6 วันต่อปี สามารถลาเพิ่มเติมได้ในกรณีลาป่วย ลากิจ ลาทำหมั้น ลารับราชการทหาร ลาคลอดบุตร ลาฝึกอบรม (กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน, ม.ป.ป. โดยสถานที่ทำงานในแต่ละวันของพนักงานประจำนั้นมักจะเป็นสถานที่ประจำ ทำงานกับคนกลุ่มเดิมภายใต้ระบบและวัฒนธรรมการทำงานของแต่ละองค์กร

เวลาทำงานและเวลาพักในแต่ละวันของฟรีแลนซ์นั้นไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับการจัดเวลาการทำงานของฟรีแลนซ์หรือผู้จ้างงาน โดยหากเป็นการจัดตารางเวลาการทำงานในแต่ละวันด้วยตนเองนั้นฟรีแลนซ์สามารถเริ่มทำงานและหยุดพักในเวลาใดก็ได้ เช่น ลดาเริ่มทำงานในเวลา 02.00 น. หรือ ท็อปมักจะเริ่มทำงานหลังตื่นนอนในเวลา 11.00 น. โดยพวกเขาสามารถทำงานด้วยระยะเวลาที่ไม่จำกัด เช่น ทำงาน 1 ชั่วโมงและพัก 23 ชั่วโมง หรือทำงานติดกัน 20 ชั่วโมง พักเพียง 4 ชั่วโมง โดยในช่วงเวลาพักพวกเขาจะทำกิจกรรมเพื่อผ่อนคลาย เช่น รดน้ำต้นไม้ พุดคุยกับผู้คนในครอบครัว เดินห้างสรรพสินค้า เล่นเกมส์ เป็นต้น หรือทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการทำงานเพื่อหาแรงบันดาลใจและพลังสร้างสรรค์งาน เช่น การชมภาพยนตร์หรือนิทรรศการศิลปะ เป็นต้น ผู้เล่าเรื่องกล่าวว่าพวกเขาสามารถจัดตารางชีวิตได้ตามความพึงพอใจโดยสิ่งสำคัญในการทำงาน คือ การสร้างสรรค์ผลงานให้เสร็จสมบูรณ์ภายในระยะเวลาที่กำหนด ลดาบรรยายถึงการทำงานของตนเองดังนี้



เราได้รับงานชิ้นหนึ่งมา เป็นการถ่ายภาพให้รถยนต์หนึ่ง ไปถ่ายวันแรกเรารู้สึกว่ารูปร่างไม่พอ ก็เลยโทรชวนพี่ที่เป็นนักร้อง บอกพี่สองสามวันนี่ว่างมั๊ย ไปหัวหินกัน พี่ก็เออ ว่าง เราถามว่าออกเลยป่าว พี่ก็ออกเลย เราก็ไปเที่ยงคืนขับรถจากกรุงเทพฯ ไปหัวหิน ไปถึงชื่อเบียร์รอพระอาทิตย์ขึ้น พอพระอาทิตย์ขึ้นเราถ่ายภาพรถกับพระอาทิตย์ ถ่ายรถกับป่าสน พอได้ภาพที่พอใจก็กลับมาตอนสาย ๆ (ลดา, สัมภาษณ์, 5 พฤศจิกายน 2561)

นอกจากนี้ เวลาการทำงานในแต่ละวันของฟรีแลนซ์ยังขึ้นอยู่กับการจัดตารางการทำงานจากผู้ว่าจ้าง เช่น การนัดหมายเพื่อการถ่ายทำภาพยนตร์ โฆษณา ละครโทรทัศน์ หรือนัดหมายการประชุม เป็นต้น โดยการนัดหมายการถ่ายทำนั้นมีระยะเวลาไม่แน่นอน ส่วนใหญ่จะนัดหมายเป็นครั้ง ครั้งละ 6-12 ชั่วโมง และเริ่มถ่ายทำในช่วงเวลาที่ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับเวลาที่ถ่ายทำ เช่น เริ่มถ่ายทำตั้งแต่ตีห้าถึงเที่ยง หรืออาจเริ่มถ่ายทำตั้งแต่เที่ยงคืนถึงเที่ยงวัน วิถีชีวิตของอาชีพฟรีแลนซ์ในแต่ละวันจึงไม่มีเวลาที่แน่นอน วิถีบรรยายถึงการถ่ายทำสารคดีดังนี้

ตารางถ่ายทำงานแต่ละชิ้นก็ไม่แน่นอน อย่างเราเคยถ่ายสารคดีเรื่องหนึ่ง ก็ต้องอยู่กับเขาตลอด 55 วัน อยู่ตลอด 24 ชั่วโมงไม่ว่าจะไปไหน ขนาดตอนถ่ายผ่านหน้าบ้านก็ไม่กลับเข้าบ้าน เราอยากรู้ว่าเขารู้สึกยังไงก็ต้องอยู่กับเขาตลอด ทำงานไปเรื่อย ๆ (วิจิต, สัมภาษณ์, 12 พฤศจิกายน 2561)

ส่วนวันหยุดและวันลาของฟรีแลนซ์นั้นขึ้นอยู่กับการจัดตารางงานด้วยตนเอง หากฟรีแลนซ์ต้องการหยุดพักก็จะไม่รับงานจากผู้ว่าจ้างในช่วงเวลาดังกล่าว หรือบางครั้งการหยุดพักก็เกิดจากไม่มีผู้ว่าจ้าง ในช่วงนี้ฟรีแลนซ์บรรยายว่าตนเองมักจะใช้เวลาพักผ่อน ท่องเที่ยว และเรียนรู้ฝึกฝนทักษะการทำงานให้เชี่ยวชาญขึ้นหรือสร้างจุดขายมากขึ้น ที่อุปบรรยายวิถีชีวิตการทำงานของตนเองดังนี้

วิถีชีวิตการทำงานตอนนี้คือ เดินทางท่องเที่ยว ถ่ายภาพ แล้วก็ จะเป็นงานหลัก ถ้าเกิดดี เป็นร้อยเปอร์เซ็นต์งานจะอยู่ประมาณ 80% อีก 20% เที่ยวที่เราอยากเที่ยวเอง ก็จัดทริปประจำวันคือ เดินทางไปต่างจังหวัดเกือบทุกวันเลย เรียกว่าเดือนหนึ่งน่าจะอยู่บ้าน ไม่เกิน...ไม่เกิน 5 วัน เต็มที่” (ทีอป, สัมภาษณ์, 4 พฤศจิกายน 2561)

#### 4.2.2.2 วิเคราะห์ความหมายวิถีชีวิตประจำวันของฟรีแลนซ์

ฟรีแลนซ์ในอุตสาหกรรมและบันเทิงไทยนั้นให้ความหมายของคำว่าวิถีชีวิตการทำงานคือ การมีวิถีชีวิตที่ตนเองได้เป็นอิสระและเป็นผู้เลือกทำกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งที่เกี่ยวข้องกับงานและไม่เกี่ยวข้องกับงาน อีกทั้งยังสามารถเลือกงาน นายจ้าง วันทำงาน วันหยุด สถานที่ทำงาน รวมถึงบุคคลที่ได้ปฏิสัมพันธ์ในแต่ละวันได้อีกด้วย การศึกษาพบว่าฟรีแลนซ์นั้นค่อนข้างให้ความสำคัญกับความสุขในการทำงาน และมีแรงผลักดันในการทำงานที่ตรงกันคือ ได้ทำในสิ่งที่ตนเองรักและถนัด

รวมถึงมีค่านิยมในการใช้ชีวิตที่คุ้มค่าและมีความหมายจึงเลือกประกอบอาชีพฟรีแลนซ์และพยายามอยู่รอดทางอาชีพ โดยผลวิเคราะห์วิถีชีวิตของฟรีแลนซ์ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทยมีดังนี้

### (1) ฟรีแลนซ์สามารถเลือกวันทำงานและวันหยุดได้

การทำงานของพนักงานประจำคือ การทำงานในวันจันทร์ถึงศุกร์และหยุดในวันเสาร์อาทิตย์ โดยทำงานในเวลาของบริษัทกำหนด แต่สำหรับฟรีแลนซ์นั้นพวกเขาให้ความหมายกับวันทุกวันนี้ว่าเป็นวันที่สามารถเลือกทำงานหรือหยุดพักได้ ขึ้นอยู่กับการจัดตารางชีวิตและการทำงาน สอดคล้องกับการศึกษาที่พบว่าคนรุ่นใหม่ชอบใช้ชีวิตที่เป็นอิสระและไม่ชอบแยกเวลาทำงานและเวลาพักผ่อน โดยต้องการอาชีพที่รวมการทำงานและการพักผ่อนไว้ด้วยกัน ผลวิจัยเผยว่าคนกลุ่มนี้ 76% เลือกใช้เวลาทำงานและพักผ่อนไปพร้อม ๆ กัน (ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ (TCDC) สำนักงานพัฒนาองค์ความรู้, 2562) อย่างไรก็ตาม แม้จะมีค่านิยมว่าฟรีแลนซ์เป็นผู้เลือกวันทำงานและวันหยุด แต่โครงการหรือผู้ว่าจ้างของฟรีแลนซ์ส่วนหนึ่งคือ บริษัทและองค์กรที่ทำงานเป็นระบบ มีวันทำงานและวันหยุดที่แน่นอน เพราะฉะนั้นในบางกรณีฟรีแลนซ์ต้องทำงานเป็นไปตามเวลาขององค์กร ไม่สามารถเป็นอิสระและเป็นผู้เลือกได้เต็มที่เพราะต้องพึ่งพาผู้ว่าจ้างในระบบการทำงานแบบเดิม

### (2) สามารถสร้างสรรค์ผลงานได้ทุกเวลา

นอกจากการจัดตารางการทำงานและวันหยุดตามอิสระแล้ว ฟรีแลนซ์ยังมีอิสระในการเลือกเวลาทำงาน เนื่องจากงานของพวกเขาเป็นงานที่ต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์ เวลาทำงานจึงไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับช่วงที่สามารถสร้างสรรค์ผลงานได้ อีกทั้งบางครั้งฟรีแลนซ์นั้นรับงานจากสองโครงการในเวลาเดียวกันจึงอาจทำให้เกิดการทำงานติดต่อกันเป็นระยะเวลานาน ทักษะคติที่เชื่อว่าฟรีแลนซ์สามารถสร้างสรรค์ผลงานได้ทุกเวลานั้นอาจส่งผลกระทบต่อในด้านลบคือ ทำให้ฟรีแลนซ์เกิดความเครียด โดยงานวิจัยชิ้นหนึ่งสำรวจพบว่าฟรีแลนซ์ส่วนใหญ่จะยึดคติในการทำงาน ‘ทุกที่ ทุกเวลา’ เพราะพวกเขาจะรู้สึกไม่มั่นคงทางการเงินและอาชีพ จึงจำเป็นต้องรับงานจากผู้ว่าจ้างทุกราย ทำให้มีงานจำนวนมากที่ต้องจัดการ ซึ่งทักษะคติดังกล่าวก่อให้เกิดความเครียดในการจัดการชีวิต (Lal & Dwivedi, 201) อีกทั้งจากการสัมภาษณ์ฟรีแลนซ์เชิงลึกพบว่าฟรีแลนซ์มีความรู้สึกที่ตนเองถูกล่ามโซ่ด้วยงาน เป็นทาสของการทำงาน ต้องพร้อม 24 ชั่วโมงสำหรับลูกค้า และหยุดทำงานไม่ได้ เกิดเป็นความทุกข์จากการทำงานตลอดเวลา (Baines and Gelder, 2003)

### (3) ระยะเวลาการทำงานไม่ได้บ่งบอกประสิทธิภาพการทำงาน

พนักงานประจำอาจจะทำงานวันละ 8-10 ชั่วโมง แต่ฟรีแลนซ์สามารถทำงานเพียงวันละ 30 นาที หรือวันละ 23 ชั่วโมง ขึ้นอยู่กับการสร้างสรรค์ผลงานแต่ละชิ้น สอดคล้องกับการสำรวจวิถีชีวิตฟรีแลนซ์ในประเทศไทยพบว่าฟรีแลนซ์ชาวไทยส่วนใหญ่ทำงานประมาณ 3-8 ชั่วโมงต่อวัน แต่ระยะเวลาการทำงานไม่ได้ส่งผลกับระดับรายได้เสมอไป อีกทั้งคุณภาพของงาน

บางครั้งก็ไม่ได้ขึ้นอยู่กับระยะเวลาที่ทำ แต่ขึ้นอยู่กับทักษะ ความรู้ ประสบการณ์ หรือขึ้นอยู่กับว่า ฟรีแลนซ์สามารถบริหารเวลาทำงานให้มีประสิทธิภาพสูงสุดหรือไม่ (EIC Article, 2019)

#### 4.2.3 สถานที่ทำงาน

เมื่อผู้อ่านได้ทำความเข้าใจลักษณะการทำงาน วิถีชีวิตการทำงานในวันทำงาน และวันหยุด ประเด็นต่อไปจะเป็นการบรรยายผลการศึกษารื่องสถานที่ทำงานของฟรีแลนซ์ในวงการสื่อและบันเทิงไทย โดยรายงานใน 2 ส่วน คือ สถานที่ทำงาน และการวิเคราะห์ความหมายสถานที่ทำงานของฟรีแลนซ์ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

##### 4.2.3.1 สถานที่ทำงาน

สถานที่ทำงานของฟรีแลนซ์ในแต่ละวันนั้นไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับทางเลือกของฟรีแลนซ์หรือการเลือกจากผู้ว่าจ้าง โดยฟรีแลนซ์อาจทำงานตามสถานที่ถ่ายทำต่าง ๆ หรือทำงานในสถานที่ทั่วไปที่มีอุปกรณ์สำหรับการทำงานฟรีแลนซ์ ได้แก่ อินเทอร์เน็ต อุปกรณ์ติดต่อสื่อสาร และอุปกรณ์ทำงาน เช่น คอมพิวเตอร์ กล้อง เป็นต้น ในส่วนนี้ผู้วิจัยจะบรรยายสถานที่ทำงานของฟรีแลนซ์ผ่านการบรรยายฉากตามแนวทางของอิรวดี ไตลิ่งคะ ซึ่งแบ่งฉากเป็น 3 ประเภท ได้แก่ (1) ฉากที่มีลักษณะเป็นกายภาพธรรมชาติซึ่งกล่าวถึงสถานที่ การตกแต่ง บรรยากาศที่เกิดจากประสาทสัมผัสเช่น กลิ่น เสียง ภาพ (2) ฉากที่แบ่งเป็นเวลา แบ่งออกเป็นสองแบบ คือ ช่วงเวลา เช่น ฤดูกาล ช่วงเวลาในแต่ละวัน และระยะเวลา และ (3) ฉากที่เป็นสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม เช่น ความสัมพันธ์ในครอบครัว ค่านิยม สังคม ระบบการเมือง เพศ เชื้อชาติ (อิรวดี ไตลิ่งคะ, 2543) ฉากการทำงานของฟรีแลนซ์ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทยมีดังนี้

##### (1) สถานที่ถ่ายทำ

สถานที่ถ่ายทำภาพยนตร์ ละครโทรทัศน์ โฆษณา รายการโทรทัศน์ หรือมิวสิควิดีโอที่เปลี่ยนไปตามที่ทะเลหรือบทรายการ อาจจะเป็นสถานที่ถ่ายทำซึ่งจัดทำขึ้นเพื่อการถ่ายทำโดยเฉพาะ เช่น สตูดิโอ บ้าน คอนโด สถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ เป็นต้น โดยภายในกองถ่ายจะมีบุคลากรในตำแหน่งต่าง ๆ ที่ช่วยสร้างสรรค์ผลงานชิ้นหนึ่งให้สำเร็จ เช่น ผู้อำนวยการสร้าง ผู้กำกับ ผู้ช่วยผู้กำกับ นักแสดง ช่างภาพเคลื่อนไหว ช่างไฟ นักออกแบบฉาก ช่างแต่งหน้า ช่างทำผม ฝ่ายดูแลเสื้อผ้า ฝ่ายสวัสดิการ คนขับรถ เป็นต้น ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้จะย้ายหรือเคลื่อนไปทำงานตามสถานที่ถ่ายทำต่าง ๆ กองถ่ายจึงเปรียบเสมือนเป็นออฟฟิศเคลื่อนที่ (mobile office)

ระยะเวลาการทำงานผลงาน 1 ชิ้นนั้นไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับความยาวของผลงาน เช่น ผลงานละครที่มีความยาวกว่า 26 ชั่วโมง (26 ตอน) อาจใช้เวลาถ่ายทำประมาณ 3 เดือน – 2 ปี ผลงานมิวสิควิดีโอความยาว 4 นาที อาจจะใช้เวลาถ่ายทำเพียง 1 วัน ซึ่งภายในกองถ่ายจะมีผู้ประสานงานกองถ่ายคอยนัดหมายการทำงานของทุกฝ่ายโดยนัดกันเป็นครั้ง หรือ ‘คิว’ ใน 1 คิวนั้น อาจมีระยะเวลาตั้งแต่ 6-12 ชั่วโมง และไม่สามารถจำกัดเวลาการนัดหมายที่แน่นอนได้เพราะขึ้นอยู่กับ

กับฉากและเวลาในภาพยนตร์หรือละคร เช่น ลดาถ่ายทำซีรีส์เรื่องหนึ่งซึ่งเนื้อเรื่องดำเนินในเวลา กลางคืนเกือบทั้งหมด กองถ่ายจึงนัดหมายให้ลดาเริ่มทำงานตั้งแต่เวลาหกโมงเย็นจนถึงหกโมงเช้า เพราะฉะนั้นเวลาในการทำงานกองถ่ายจึงไม่แน่นอนทั้งเวลาเริ่มงานและระยะเวลาทำงาน

วัฒนธรรมสำคัญในการทำงานของกองถ่ายคือ ‘การทำงานแบบมือ อาชีพ’ กล่าวคือ การที่สมาชิกในกองถ่ายทุกคนนั้นรับผิดชอบหน้าที่ของตนเองอย่างสุดความสามารถ และพยายามหลีกเลี่ยงข้อผิดพลาด เนื่องจากในแต่ละวันจะมีกำหนดการถ่ายทำที่วางไว้ หากเกิดความผิดพลาดจะทำให้ระยะเวลาถ่ายทำและงบประมาณนั้นบานปลาย นอกจากนี้ ฟรีแลนซ์ผู้เล่า เรื่องต่างบรรยายว่าบรรยากาศในการทำงานแต่ละกองถ่ายนั้นมีความแตกต่างกัน เช่น เครื่องเครียด สบาย สนุก เป็นต้น ขึ้นอยู่กับลักษณะนิสัยของผู้กำกับและผู้ว่าจ้างเป็นสำคัญ หากกองถ่ายใดผู้กำกับ เป็นคนจริงจัง บรรยากาศการทำงานก็จะเคร่งเครียดและอาจมีการตำหนิกันด้วยคำหยาบ หากกอง ถ่ายใดผู้กำกับเป็นคนสบาย ๆ บรรยากาศการทำงานก็สนุก แนวโน้มที่คนในกองถ่ายจะมีเวลาพูดคุย เพื่อความสนิทสนมกันก็มีมากขึ้น บันทึกการทำงานภาคสนามของลดาสามารถสะท้อนการทำงานงาน สถานที่ถ่ายทำได้ดังนี้

ในกองถ่ายมิวสิควิดีโอของนักร้องท่านหนึ่ง ที่บ้านสองชั้นสี่เหลี่ยม ด้านหน้ามีรถตู้ รถชน อุปกรณ์ และรถของบุคลากรในกองถ่ายจอดไว้เรียงกัน เดินเข้ามาในบ้าน ชั้นล่างเป็นที่ ทำงานของฝ่ายสวัสดิการซึ่งกำลังเตรียมอาหาร จาน ช้อนสำหรับการพักกองถ่าย ด้าน ในบ้านชั้นล่างเป็นที่วางอุปกรณ์และที่นั่งของผู้จัดการส่วนตัวนักแสดง เมื่อขึ้นไปด้านบน ชั้นสอง มีห้องเล็ก ๆ จัดและตกแต่งในสไตล์วัยรุ่น ด้านในสุดของห้องมีนักแสดงหญิง สองคนนั่งอยู่ในชุดเสื้อกล้ามกางเกงขาสั้นและเสื้อยืดกางเกงขาสั้น คนหนึ่งนั่งหน้า กระจก อีกคนหนึ่งนั่งที่โต๊ะ นักแสดงกำลังซ้อมการแสดงในฉากต่อไปของตนเอง ถัดมา มีไฟประกอบฉากสองดวง มีช่างไฟกำลังดูไฟ ถัดมาเป็นช่างกล้องกำลังดูมุมภาพ ฝ่าย เสียงกำลังเตรียมบันทึกเสียง ช่าง ๆ ช่างภาพเคลื่อนไหว ลดากำลังหามุมติดตู้เสื้อผ้า เตรียมถ่ายภาพนิ่ง เธอลองถ่ายและเช็คมุมไปเรื่อย ๆ ถัดออกมาจากช่างภาพคือ ผู้ช่วยผู้กำกับ คนดูแลความต่อเนื่อง และผู้กำกับหญิงสาวในชุดเสื้อกล้ามนั่งอยู่ที่หน้าจอ มอนิเตอร์ หลังจากนั้นผู้ช่วยผู้กำกับตะโกนบอกเลขฉากต่อไป บอกรายละเอียด และ ผู้กำกับสั่งถ่าย นักแสดงเริ่มเล่น ทุกคนตั้งใจทำงานอย่างเียบที่สุด จนผู้กำกับสั่งตัดและ ให้นักแสดงเริ่มแสดงฉากเดิมใหม่อีกครั้ง (บันทึกภาคสนาม, ลดา, 18 กุมภาพันธ์ 2562)

## (2) บ้าน / คอนโด

ฟรีแลนซ์ผู้เล่าเรื่องทั้ง 5 ท่านต่างใช้ที่พักอาศัยของตนเองเป็นสถานที่ ทำงาน เช่น วิถีบรรยายว่าเขามักจะแต่งเพลงในห้องนั่งเล่น ในขณะที่กาย ทิงเกอร์เบลล์ และลดา บรรยายว่าพวกเขาจะนั่งออกแบบหรือคิดงานสร้างสรรค์ในห้องนอน เนื่องจากบ้านเป็นสถานที่ที่

ให้ความรู้สึกสบายเหมาะกับการทำงานที่ต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์ อีกทั้งยังมีสิ่งอำนวยความสะดวกในการทำงาน เช่น คอมพิวเตอร์ กล้องถ่ายรูป และอินเทอร์เน็ตที่สามารถติดต่อสื่อสารกับผู้ว่าจ้างหรือเพื่อนร่วมงานได้ พวกเขาจึงสามารถสร้างสรรค์ผลงานได้ทุกที่ของบริเวณบ้านทั้งห้องนอน ห้องทำงาน ห้องนั่งเล่น หรือแม้กระทั่งในห้องน้ำ

จากการลงพื้นที่ภาคสนาม พบว่าบ้านของท็อป บล็อกเกอร์ท่องเที่ยวนี้เป็นบ้านสองชั้น รอบ ๆ บ้านเป็นสวน ชั้นล่างมีห้องนั่งเล่น ห้องน้ำ และห้องครัว ส่วนชั้นบนเป็นห้องนอน เขามักจะนั่งตกแต่งภาพถ่ายและเขียนเนื้อหาการท่องเที่ยวในบริเวณห้องนั่งเล่นหรือสวนหย่อมบริเวณหน้าบ้าน ส่วนทิงเกอร์เบลล์นั้นถ่ายทำรายตลกทั้งหมดในบริเวณคอนโดของเธอ ภายในมีห้องนั่งเล่นสีขาว ห้องน้ำ ห้องครัว และห้องนอน โดยเธอบรรยายว่าตนเองมักจะเขียนบทรายการบริเวณห้องนั่งเล่น เมื่อบทเสร็จสมบูรณ์จึงเลือกมุมในห้องเป็นฉากหลังและตกแต่งผนังห้องให้ตรงกับบท หลังจากนั้นจะแต่งตัวเป็นตัวละครต่าง ๆ ตามบทที่เขียนไว้และถ่ายทำรายการในฉากโดยตั้งกล้องถ่ายภาพเคลื่อนไหวด้วยตนเอง

เวลาในการเริ่มต้นสร้างสรรค์ผลงานในบ้านหรือคอนโดของตนเองนั้นขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของฟรีแลนซ์ ท็อปบรรยายว่าเขาอาจจะเริ่มทำงานเวลา 10.00 น. และทำงานเพียง 30 นาทีสลับกับการทำกิจกรรมทั่วไปของการอยู่บ้าน เช่น การซักผ้า รดน้ำต้นไม้ กวาดบ้าน คุยกับคนในครอบครัว ทานอาหาร แล้วกลับมาทำงานต่อ หรืออาจจะทำงานติดต่อกัน 24 ชั่วโมงในกรณีที่งานเร่งรีบหรือใกล้กำหนดวันส่งงาน ซึ่งวัฒนธรรมการทำงานในที่พักอาศัยของตนเองนั้นคือ การทำงานในบรรยากาศสบาย ๆ ไม่มีข้อจำกัด โดยที่ฟรีแลนซ์เพียงควบคุมและรับผิดชอบงานให้เสร็จทันกำหนด

### (3) ออฟฟิศ

จากการลงสังเกตภาคสนาม ‘โฮมออฟฟิศ’ หรือสถานที่ทำงานในบ้านของท็อปมีลักษณะเป็นบ้านเดี่ยวหนึ่งชั้นไม่ไกลจากบริเวณบ้าน ตกแต่งทันสมัยคล้ายร้านกาแฟ ภายนอกมีต้นไม้มากมาย ภายในมีหนึ่งห้องทำงานใหญ่ ห้องครัว และห้องน้ำ 1 ห้อง มีโซฟาสำหรับนั่งหรือนอนทำงานและพักผ่อน เบาะนั่งเล่น โต๊ะทำงานยาวใหญ่ และโต๊ะทำงานติดกระจกบานใหญ่ที่ออกแบบให้เหมือนที่นั่งทางกาแฟ มินกแก้วหนึ่งตัวในออฟฟิศไว้เป็นเพื่อนเล่น มีอุปกรณ์รับส่งสัญญาณอินเทอร์เน็ตแบบรวมเร็วพร้อมโทรทัศน์และเครื่องเล่นเกม

บรรยากาศการทำงานในออฟฟิศของท็อปนั้นเป็นไปสบาย ๆ เหมือนนั่งพักผ่อนในร้านกาแฟ โดยเวลาในการเริ่มงานนั้นแล้วแต่ความสะดวก ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเวลาหลังตื่นนอนคือ 11 โมงเป็นต้นไป ระยะเวลาในการทำงานไม่จำกัด อาจทำเพียงหนึ่งชั่วโมงจนถึงสองวันติดกันไม่หลับไม่นอน ท็อปเล่าว่าบางครั้งท็อปจะจ้างฟรีแลนซ์เข้ามาช่วยทำงานโดยพวกเขาจะนั่งทำงานด้วยกันในออฟฟิศ แต่เนื่องจากเป็นงานที่ต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์ บางครั้งทีมงานจะเล่นเกมสัฟเพื่อพักผ่อนสมองจากการทำงาน เวลากลางคืนอาจจะชวนกันรับประทานอาหารแล้วค่อยกลับมานั่งทำงาน

ที่อุปสรรคก่อนว่าเขาอนุญาตให้ลูกจ้างใช้ชีวิตในออฟฟิศได้ตามความพึงพอใจ โดยอาจเล่นเกมส์หรือ  
 หลับระหว่างทำงานได้ เพราะเขาเชื่อว่างานเขียนและถ่ายภาพเป็นงานที่ต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์ จึง  
 มีข้อตกลงเพียงให้งานเสร็จทันกำหนดการ ที่อุปสรรคมาถึงออฟฟิศของตนเองดังนี้

*เวลาเรานั่งทำงาน แต่ก่อนเวลาอยู่บ้านเรารู้สึกเราไม่มีความสุข นั่งทำในห้อง เรารู้สึก  
 ต้องไปนั่งทำร้านกาแฟ เออ ร้านกาแฟตรงนี้ ทุกวันเลย นั่ง ๆ จนแบบ เราสร้างออฟฟิศ  
 เราคิดว่าจะได้ไม่ต้องร้านกาแฟ นี่เลยเป็นที่มาให้เราสร้างออฟฟิศอยู่ตรงนี้แทนร้าน  
 กาแฟ เหมือนร้านกาแฟนี้แหละ อยากมีทีวี มีเกมเล่น เหมือนเราอยู่กันอย่างมีความสุข  
 อยากทำอะไรก็ทำ ตอนไหนมีอารมณ์อยากทำก็ทำ ไม่อยากทำก็ไม่ต้องทำ เราบอก  
 น้องๆ เป็นอย่างนี้ ทุกวันนี้ก็โอเค มีงานเข้ามาทุกวันเราก็ทำ ทำไปเรื่อย ๆ (ท็อป, สัมภาษณ์,  
 4 พฤศจิกายน 2561)*

ส่วนออฟฟิศของกายนั้นตั้งอยู่บริเวณชั้นสองของสถานที่แสดงงานศิลปะ  
 แห่งหนึ่งโดยภายในสถานที่แบ่งเป็นสองฝั่ง ฝั่งหนึ่งไว้สำหรับจัดงานนิทรรศการศิลปะซึ่งจะมีคนเดิน  
 เข้าออกชมงานศิลปะและถ่ายรูปตลอดวัน ส่วนอีกฝั่งเป็นห้องขนาดเล็กประมาณ 8-10 ห้อง ซึ่งมีบุคคลมา  
 เข้าพื้นที่เพื่อเป็นออฟฟิศและประกอบกิจการ ตั้งแต่ออฟฟิศสำหรับงานบัญชี ออฟฟิศรับผลิตสื่อและ  
 รายการโทรทัศน์ ร้านขายเสื้อผ้า ร้านสัก และร้านทำเล็บ รวมถึงออฟฟิศรับออกแบบและสร้างสรรค์  
 การ์ตูนภาพเคลื่อนไหวและภาพนิ่งของกาย ภายในเป็นห้องกระจกซึ่งอยู่ฝั่งตรงข้ามนิทรรศการศิลปะ  
 ซึ่งสามารถมองเห็นงานแสดงและผู้คนที่เดินผ่านไปมาได้ตลอดเวลา มีโต๊ะทำงานยาวที่นั่งได้ประมาณ  
 3-4 คน บนโต๊ะวางคอมพิวเตอร์ 3 เครื่อง ตกแต่งด้วยรูปปั้นตัวการ์ตูน บริเวณผาผนังติดโปสเตอร์  
 ผลงานที่เคยทำ มีโทรทัศน์ 1 เครื่อง ตู้หนังสือ และโซฟาสำหรับนั่งหรือนอนพัก

บรรยากาศการทำงานนั้นเป็นไปอย่างสบาย ๆ พนักงานทั้งสามคนจะเริ่ม  
 ทำงานในช่วงประมาณบ่ายโมงถึงบ่ายสาม และเลิกประมาณหนึ่งทุ่มถึงสองทุ่มทุกวันจันทร์-ศุกร์ และ  
 อาจมาทำงานเพิ่มช่วงเวลาใดก็ได้ในวันเสาร์อาทิตย์หากทำงานไม่เสร็จ โดยเมื่อมาถึงออฟฟิศหัวหน้า  
 จะชี้แจงเรื่องตารางการทำงานและเป้าหมายการทำงานประจำวัน เช่น วันนี้ออกแบบตัวการ์ตูนเสร็จ  
 1 ตัว เป็นต้น หลังจากนั้นทั้งสามคนก็จะแยกกันทำงานกับคอมพิวเตอร์ของตนเองสลับกับหันมานั่งคุย  
 เรื่องทั่วไป ช่วยกันดูผลงานและปรับแก้ หรือมานอนพักที่โซฟาหากไม่สามารถสร้างสรรค์ผลงานได้  
 กายบรรยายว่าในวันที่ไม่สามารถสร้างสรรค์ผลงานได้ทั้งสามก็จะชวนกันออกไปนั่งทำงานที่ร้านกาแฟ  
 เพราะเชื่อว่าบรรยากาศใหม่ ๆ อาจช่วยริเริ่มความคิดสร้างสรรค์ใหม่ ๆ เพราะงานของพวกเขาเป็น  
 งานที่ต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์อย่างมาก กายบรรยายเรื่องบรรยากาศในการทำงานดังนี้

*พวกผมทำงานกันค่อนข้างชิลล์ (chill: สบาย) นะ ก็คือ ส่วนใหญ่ก็จะเข้าออฟฟิศกัน  
 แบบบ่ายโมงถึงบ่ายสามเพราะชิลล์มาก เลิกงานก็สองทุ่ม วันไหนไหนเหนื่อยก็เลยถึงสี่*

ทุ่ม เราเข้าไปก็ทำเลย ไม่ค่อยมีประชุม ออฟฟิศมีกันสองคน ถ้าจะปรึกษาอะไรก็ดูจอบเวลาคิดงานก็มีช่วงที่คิดไม่ออกไปนั่งร้านกาแฟ (กาย, สัมภาษณ์, 14 พฤศจิกายน 2561)

#### (4) ร้านกาแฟและพื้นที่ร่วมทำงาน (co-working space)

ร้านกาแฟในปัจจุบันที่ตกแต่งในแนวต่าง ๆ เช่น บ้านเรือนไทย ตึกเก่า ย้อนยุค บ้านเรือนยุโรป ล้วนเป็นสถานที่ที่ผู้เล่าเรื่องเคยใช้บริการเพื่อสร้างสรรค์ผลงานของผู้ว่าจ้าง เพราะบรรยากาศที่สวยงามสบายตาอันเอื้อต่อการหาแนวคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการทำงาน และยังมีปลั๊กสำหรับเสียบชาร์จคอมพิวเตอร์ รวมถึงมีสัญญาณอินเทอร์เน็ต พร้อมเครื่องดื่ม ขนม หรืออาหารให้เลือกหลากหลาย ทำให้พวกเขามักจะเลือกร้านกาแฟเป็นสถานที่ประชุมงานหรือสร้างสรรค์ผลงานอยู่เสมอ โดยในปัจจุบันร้านกาแฟนั้นเริ่มมีบริการที่ตอบโจทย์คนทำงานฟรีแลนซ์มากขึ้นโดยบางแห่งเปิดให้บริการ 24 ชั่วโมงเพื่อรองรับการทำงานที่ไม่เป็นเวลาของฟรีแลนซ์ เนื่องจากผู้เล่าเรื่องบางคนนั้นมักจะสร้างสรรค์งานได้เพียงบางช่วงเวลา เช่น เวลากลางคืนที่เงียบสงบ เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังมีสถานที่เรียกว่าพื้นที่ร่วมทำงานหรือโคเวิร์กิงสเปซ (co-working space) ซึ่งเปิดให้บริการสำหรับฟรีแลนซ์และนักธุรกิจรุ่นใหม่ โดยเป็นพื้นที่ให้ผู้คนจากต่างสาขาอาชีพมานั่งรวมตัวกันทำงานในพื้นที่เดียวกันได้ ลักษณะของพื้นที่จะคล้ายออฟฟิศผสมร้านกาแฟ มีความสะดวกสบาย มีเครื่องดื่มและอาหารให้บริการ มีอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง และตกแต่งทันสมัย มีอุปกรณ์สำนักงานต่าง ๆ พร้อมให้บริการ ซึ่งการที่คนต่างสาขาอาชีพ เช่น นักเขียน นักสร้างโปรแกรม ช่างภาพ นักวาดภาพประกอบ มานั่งทำงานในบริเวณเดียวกันก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยน ข้อมูลองค์ความรู้ด้านการงานหรืออาจช่วยกันต่อยอดให้เกิดงานใหม่ ๆ ได้ ดังนั้นอาชีพฟรีแลนซ์จึงนิยมเลือกทำงานในโคเวิร์กิงสเปซมากขึ้น เพราะนอกจากได้มีโอกาสพัฒนาผลงานของตนเองแล้ว ยังมีโอกาสสร้างผลงานร่วมกับผู้คนที่เจอได้อีกด้วย

การทำงานของฟรีแลนซ์ในร้านกาแฟหรือโคเวิร์กิงสเปซ นั้นสามารถเริ่มทำงานและหยุดงานในเวลาใดก็ได้และแต่งตัวได้ตามสบาย โดยฟรีแลนซ์เล่าว่าการทำงานในร้านกาแฟบางแห่งอาจจะทำให้เสียสมาธิในการทำงานเพราะร้านกาแฟมักจะเปิดเพลงเสียงดัง มีคนเดินผ่านไปมา และผู้คนมักจะมานั่งคุยกันมากกว่า ดังนั้น โคเวิร์กิงสเปซจึงเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมกับการทำงานเพราะรายล้อมไปด้วยบรรดาคนทำงานสร้างสรรค์ส่งเสริมการทำงานของพวกเขาให้ดียิ่งขึ้น

#### (5) สถานที่ท่องเที่ยวและสถานที่พัก

สำหรับอาชีพบล็อกเกอร์ท่องเที่ยวอย่างท้อปหรือช่างภาพอย่างลดาและวิกิตนั้นจะมีโอกาสได้ทำงานในสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศอยู่เสมอ เช่น ทะเล ภูเขา น้ำตก ตลาดน้ำ วัด เป็นต้น รวมถึงสถานที่พัก (รีสอร์ต/โรงแรม/เกสต์เฮาส์) โดยเฉพาะท้อปซึ่งผลิตเนื้อหาด้านการท่องเที่ยว เขาบรรยายว่าใน 1 เดือนจะมีผู้ว่าจ้างให้โฆษณาสถานที่ท่องเที่ยวและที่พักเฉลี่ย 4-10 ราย โดยจากการสังเกตภาคสนามพบว่าท้อปเดินทางมาทำงานโฆษณารีสอร์ต

เปิดใหม่ในจังหวัดตราด เป็นรีสอร์ทสีขาวขนาดเล็กอยู่ริมป่าโกงกาง ตกแต่งด้วยไม้ระแนง สุ่มไก่ มีลานนั่งเล่นรวมขนาดเล็กโต๊ะ มีห้องพักอีก 8 ห้อง ห่างจากทะเลเพียง 200 เมตร

ที่อปใช้เวลาพักอยู่ในรีสอร์ทแห่งนั้นเป็นระยะเวลาสองวันหนึ่งคืน โดยการทำงานของเขา คือ การทำกิจกรรมต่าง ๆ เหมือนนักท่องเที่ยว เช่น นอนตื่นสาย นั่งเล่นเกม เล่นน้ำทะเล ตกปลา ขับรถเที่ยวรอบเกาะกูด นั่งพักดื่มกาแฟ และทานอาหารทะเลร้านที่มีชื่อเสียง เพราะงานของเขา คือ การเขียนเล่าประสบการณ์การท่องเที่ยวในฐานะนักท่องเที่ยวคนหนึ่ง ซึ่งสิ่งที่ที่อปทำมากกว่านักท่องเที่ยวทั่วไปคือ เขาจะเดินหามุมถ่ายภาพที่ดีที่สุดและถ่ายภาพทุกกิจกรรมด้วยกล้องหลายรุ่นที่พกมา รวมถึงพูดคุยกับเจ้าของรีสอร์ท เพื่อหาจุดขายของรีสอร์ท โดยระหว่างพูดคุยจะสลับมาพิมพ์ข้อมูลเก็บไว้ในโปรแกรมไมโครซอฟเวิร์ดเป็นระยะ ๆ และในเช้าวันที่สองเขานั่งสร้างสรรค์เนื้อหาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและการพักผ่อนในรีสอร์ทแห่งนั้นก่อนจะเผยแพร่ผลงานในสื่อสังคมออนไลน์

#### (6) ห้องซ้อมการแสดงดนตรี

สถานที่สำหรับซ้อมการแสดงดนตรีสดเพื่อให้ผู้แสดงได้ฝึกร้องเพลง เล่นดนตรี และซ้อมบทพูดสำหรับการแสดงสดบนเวที โดยผู้ฝึกซ้อมอาจประกอบด้วยนักร้อง นักดนตรี นักร้องประสานเสียง หรือผู้สร้างสรรค์โชว์ ซึ่งห้องที่วิกิตใช้ซ้อมนั้นอยู่ในย่านแหล่งท่องเที่ยว กลางคืนของจังหวัดกรุงเทพมหานคร มีขนาดประมาณ 2x4 เมตร ภายในทางสีขาวบุผนังกันเสียง มีเครื่องดนตรีอยู่หลายชนิด อาทิ กลอง กีตาร์ไฟฟ้า เบส คีย์บอร์ด พร้อมไมค์ ลำโพง ขาตั้งเนื้อเพลง จอทีวี มีเก้าอี้และโซฟาสำหรับนั่งพัก

ระยะเวลาในการใช้ซ้อมนั้นขึ้นอยู่กับผู้ฝึกซ้อมกำหนด โดยวิกิตใช้ระยะเวลาซ้อมประมาณ 2 ชั่วโมงสำหรับการแสดงดนตรีความยาว 1 ชั่วโมง วัฒนธรรมในการซ้อมการแสดงดนตรีสดจะมีการเล่นดนตรีสลับกับการพูดคุยกันถึงแนวทางการแสดงที่อยากได้ เมื่อจบเพลงจะคุยกันถึงแนวทางที่ต้องแก้ไข รวมถึงมีการเสนอความคิดเห็น ๆ ทำให้บรรยากาศสนุก สบาย มีเสียงหัวเราะเป็นระยะ ๆ จากห้องซ้อม

#### (7) สถานที่อื่น ๆ

สถานที่ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตฟรีแลนซ์นั้นยังมีอีกมากมายเช่น ออฟฟิศของ ผู้ว่าจ้าง ซึ่งมักจะคุยกันในห้องประชุมถึงรายละเอียดของงานชิ้นนั้น ๆ หรือสถานที่จัดแสดงคอนเสิร์ต งานประชุม สัมมนา รวมถึงยานพาหนะ เช่นครั้งหนึ่งวิกิตรับงานถ่ายสารคดีที่เขาต้องตามติดชีวิตนักวิ่ง ตั้งแต่ภาคใต้จนถึงภาคเหนือของเมืองไทย จึงต้องใช้ชีวิตทั้งบนถนนและในรถตู้เป็นระยะเวลา 5 เดือน



#### 4.2.3.2 วิเคราะห์ความหมายสถานที่ทำงานของฟรีแลนซ์

การทำงานของพนักงานประจำคือ การทำงานในสถานที่เดิม โดยสถานที่ทำงานและสถานที่พักสามารถแยกกันอย่างชัดเจน แต่สำหรับฟรีแลนซ์นั้นให้ความหมายของสถานที่ทำงานไว้ดังต่อไปนี้

##### (1) ทุกสถานที่ที่สามารถสร้างสรรค์ผลงานได้

ทุกสถานที่ทั้งบ้าน ออฟฟิศ รถ สถานที่ท่องเที่ยว แม่น้ำ ภูเขา สตูดิโอ ฯลฯ สามารถเป็นที่สร้างสรรค์ผลงานได้ขึ้นอยู่กับลักษณะของการทำงาน เช่น การถ่ายภาพสถานที่ท่องเที่ยว การถ่ายทำภาพยนตร์ในสตูดิโอ เป็นต้น และขึ้นอยู่กับความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และความพร้อมในการทำงาน สอดคล้องกับงานวิจัยที่กล่าวว่าฟรีแลนซ์ส่วนใหญ่จะยึดคติในการทำงานว่าตนเองนั้นต้องทำงานได้ ‘ทุกที่ ทุกเวลา’ (Lal and Dwivedi, 2010) ซึ่งปัจจัยสำคัญที่ทำให้ฟรีแลนซ์สามารถสร้างสรรค์ผลงานได้ในทุกสถานที่คือ ความพร้อมของอุปกรณ์เทคโนโลยีที่ใช้ในการทำงาน โดยเฉพาะอุปกรณ์ติดต่อสื่อสารทั้งสัญญาณโทรศัพท์และสัญญาณอินเทอร์เน็ตที่สามารถเชื่อมต่อฟรีแลนซ์กับผู้ร่วมงานได้จากทุกที่ทั่วโลก

##### (2) บรรยากาศการทำงานต้องเหมาะแก่การใช้ความคิดสร้างสรรค์

การทำงานของฟรีแลนซ์ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทยนั้นเป็นงานที่ต้องใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ฟรีแลนซ์จึงให้ความสำคัญกับการเลือกสถานที่ที่มีบรรยากาศในการทำงาน เป็นบรรยากาศที่ให้ความรู้สึกสบาย เป็นอิสระ ตกแต่งสวยงาม หรือมีผู้คนจากหลากหลายสาขาอาชีพมาใช้พื้นที่ร่วมกัน เช่น ร้านกาแฟ โคเวิร์กิงสเปซ สถานที่ท่องเที่ยว สะท้อนลักษณะความชอบของคนรุ่นใหม่ โดยงานประชุมเจาะเทรนด์โลกปี 2020 เผยผลวิจัยที่สอดคล้องว่าคนรุ่นใหม่ชื่นชอบทำงานในบรรยากาศที่อิสระและสบาย โดยพบว่าคนรุ่นใหม่ชอบทำงานจากที่ไหนก็ได้และชอบทำงานที่บ้านมากขึ้น ดังนั้น บ้านสำหรับคนรุ่นใหม่จึงต้องออกแบบให้เหมาะกับการทำงานอย่างมีอาชีพ (ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ (TCDC) สำนักงานพัฒนาองค์ความรู้, 2562) ดังนั้น บรรยากาศที่สวยสงบ สบาย นั้นส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างสรรค์ผลงานของฟรีแลนซ์

##### (3) วัฒนธรรมการทำงานที่ให้อิสระและไว้วางใจซึ่งกันและกัน

จากการศึกษาพบว่า อาชีพแบบเก่า (old career) อธิบายได้ด้วยลักษณะสำคัญคือ เป็นการทำงานหรือกิจกรรมที่เกิดขึ้นในสถานที่แห่งเดียว โดยมีตำแหน่งหรือลำดับขั้นที่ชัดเจน มีการควบคุมวางแผนจากส่วนกลาง (Kallinikos, 2004). ในกรณีที่ฟรีแลนซ์ต้องทำงานกับองค์กรหรือบริษัทต่าง ๆ ฟรีแลนซ์ต้องปรับตัวให้เข้ากับบริบทวัฒนธรรมขององค์กรที่มีอำนาจการทำงานหรือตัดสินใจจากส่วนกลางหรือเจ้าของบริษัท พนักงานต้องถูกควบคุมบางประการและต้องถูกวัดและประเมินผล แต่วัฒนธรรมการทำงานของอาชีพฟรีแลนซ์นั้นค่อนข้างยืดหยุ่น ตั้งแต่เวลาเข้าออกในการทำงานที่สามารถกำหนดระยะเวลาเองได้ กิจกรรมที่ทำระหว่างทำงานซึ่งหากเป็นพนักงานประจำต้อง

ทำงานเพียงอย่างเดียว แต่ฟรีแลนซ์สามารถทำกิจกรรมอื่น ๆ ในชีวิตประจำวันควบคู่กับการทำงานได้ เช่น เล่นเกมส์ ทานหมูกระทะ รวมถึงการทำงานกับเพื่อนร่วมงานซึ่งให้อำนาจและไว้วางใจเพื่อนร่วมงานในการรับผิดชอบโครงการ ไม่ไปยุ่งกับกิจกรรมต่าง ๆ ของแต่ละคน

#### 4.2.4 บุคคลที่มีปฏิสัมพันธ์ในการทำงาน

เมื่อเข้าใจลักษณะการทำงาน วิถีชีวิตของฟรีแลนซ์ และสถานที่ทำงานแล้ว ประเด็นสุดท้ายจะเป็นการรายงานผลการศึกษาและวิเคราะห์การให้ความหมายเกี่ยวกับบุคคลที่มีปฏิสัมพันธ์ในการทำงาน เพื่อให้ผู้อ่านได้ทำความเข้าใจผู้คนที่เกี่ยวข้องในเรื่องเล่าของฟรีแลนซ์ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

##### 4.2.4.1 บุคคลที่มีปฏิสัมพันธ์ในการทำงาน

วิถีชีวิตประจำวันของฟรีแลนซ์ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทยนั้น นอกจากจะทำงานในช่วงเวลาและระยะเวลาที่ไม่แน่นอนในหลากหลายสถานที่ พวกเขาจะต้องปฏิสัมพันธ์กับผู้คนในกลุ่มใหม่ ๆ อยู่เสมอ ต่างจากวิถีชีวิตของพนักงานประจำที่มักจะเจอเพื่อนร่วมงานกลุ่มเดิมในองค์กรเดิมของตนเอง โดยจากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าบุคคลต่าง ๆ ที่ร่วมงานกับฟรีแลนซ์มักจะมีปฏิสัมพันธ์ในสองลักษณะ คือ ปฏิสัมพันธ์ในทางบวกที่ช่วยส่งเสริมหรือสนับสนุนให้ฟรีแลนซ์อยู่รอดทางอาชีพ และปฏิสัมพันธ์ในทางลบที่เป็นศัตรู คู่แข่ง หรือแรงกดดันให้ฟรีแลนซ์ต้องออกจากอาชีพ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

##### (1) ผู้ว่าจ้าง

ผู้ว่าจ้างนั้นอาจจะเป็นเจ้าของโครงการโดยตรง เช่น เจ้าของบริษัท เจ้าของรีสอร์ทหรือโรงแรม เจ้าของสินค้าและบริการ เจ้าของสื่อ ผู้กำกับ เป็นต้น โดยผู้ว่าจ้างมีอำนาจในการตัดสินใจเลือกฟรีแลนซ์มาทำงาน ประเมินผลการทำงานของฟรีแลนซ์รวมถึงการจ่ายค่าจ้าง ฟรีแลนซ์มักจะอยู่ใต้อำนาจการจัดการหรือการตัดสินใจของผู้ว่าจ้าง โดยหากผู้ว่าจ้างพอใจในผลงานหรือลักษณะนิสัยในการทำงานของฟรีแลนซ์ ก็มีแนวโน้มที่จะสนับสนุนการอยู่รอดทางอาชีพของฟรีแลนซ์ผ่านการจ้างฟรีแลนซ์ในการทำงานโครงการถัดไป แต่หากไม่พึงพอใจต่อผลงานหรือลักษณะนิสัยในการทำงานของฟรีแลนซ์ ก็อาจยกเลิกการจ้างไปจนถึงการบอกต่อด้านลบให้ผู้ว่าจ้างคนอื่น ๆ หรือองค์กรอื่น ๆ รับรู้ จนทำให้ฟรีแลนซ์เสื่อมเสียชื่อเสียงและอาจไม่สามารถอยู่รอดทางอาชีพในที่สุด

##### (2) ฟรีแลนซ์ร่วมสาขาอาชีพ

ฟรีแลนซ์ร่วมสาขา คือ ผู้ที่ทำงานในประเภทเดียวกัน เช่น นักแสดง ช่างภาพ บล็อกเกอร์ ซึ่งอาจจะเป็นคนที่รู้จักกันเป็นการส่วนตัวอย่าง เพื่อน รุ่นพี่ และรุ่นน้อง สถาบันการศึกษาเดียวกัน เพื่อนที่เคยร่วมงานกัน หรือเป็นคนที่ไม่เคยรู้จักกันเป็นการส่วนตัวแต่รู้จักผ่านชื่อเสียงของอีกฝ่าย โดยปฏิสัมพันธ์ของฟรีแลนซ์ร่วมสาขาอาชีพนั้นพบในสองลักษณะ คือ ลักษณะที่ร่วมสนับสนุนส่งเสริมกันและกันให้อีกฝ่ายอยู่รอดทางอาชีพผ่านการช่วยกันหางาน แนะนำ

ผู้ว่าจ้าง ตั้งกลุ่มเพื่อตกลงราคาค่าจ้าง ให้คำปรึกษาในการดำเนินอาชีพ การใช้ชีวิต ไปจนถึงการทำงานร่วมกัน (collaboration) เพื่อสร้างสรรค์ผลงานชิ้นใหม่ ที่อุปบรยายถึงการปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมอาชีพในด้านบวกซึ่งคอยสนับสนุนกันไว้ดังนี้

*งานนี้ติดต่อมา ถามเราว่าน้องมีเพจอื่น ๆ แนะนำมั๊ย เราก็อ้อ เพจนี้ครับ ๆ ก็ช่วยเพื่อนให้ได้งานไปด้วยกัน ก็ได้ไปกันเป็นกลุ่ม กลุ่มแก๊งบล็อกเกอร์เนี่ย แก๊งเนี่ย ไปด้วยกัน แก๊งนี้ได้งานก็ได้แก๊งนี้ เขาก็จะไปเป็นแก๊ง ๆ รวมตัวกัน เพราะถ้าเกิดคุณอยู่คนเดียว คุณจะหางานบางทีมันยาก (ท็อป, สัมภาษณ์, 4 พฤศจิกายน 2561)*

นอกจากนี้ ยังพบลักษณะปฏิสัมพันธ์ที่เป็นปฏิปักษ์ต่อกันซึ่งสามารถทำให้ฟรีแลนซ์ไม่สามารถอยู่รอดทางอาชีพได้ ฟรีแลนซ์สะท้อนว่าสาเหตุของการเป็นปฏิปักษ์กันนั้นมาจากการแข่งขันที่สูงขึ้นของฟรีแลนซ์ในวงการสื่อและบันเทิงไทย เนื่องจากเทคโนโลยีที่เติบโตขึ้นทำให้ผู้คนมีสื่อเป็นของตนเองที่จะสื่อสารกับผู้ติดตามจำนวนมาก โดยเฉพาะสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ อีกทั้งอุปกรณ์ผลิตสื่อที่ทันสมัยและราคาถูกลง เช่น อุปกรณ์การถ่ายภาพ ทำให้ผู้คนมีโอกาสเข้าถึงและฝึกฝนใช้อุปกรณ์เหล่านี้จนเชี่ยวชาญและสามารถเป็นฟรีแลนซ์ได้ง่ายขึ้น ลักษณะของการมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันแบบปฏิปักษ์ คือ การเสนอราคาผลงานที่ต่ำกว่าราคามาตรฐานแก่ผู้ว่าจ้างหรือที่ฟรีแลนซ์เรียกว่าการตัดราคา รวมถึงการลอกเลียนแบบผลงานหรือการนำชื่อเสียงของฟรีแลนซ์ไปบอกต่อด้านลบเพื่อตัดโอกาสในการจ้างงาน เรื่องเล่าปฏิสัมพันธ์แบบปฏิปักษ์ของเพื่อนร่วมสาขาอาชีพที่ทิงเกอร์เบลล์เคยประสบมีดังนี้

*เรามีคู่แข่งในการทำงาน เราเคยรู้จักเพื่อนเราว่า มันมีคนเอาราคาค่าตัวเราไปโกง คือไปโกหกกว่าค่าตัวเราเท่านี้ ๆ เพื่อที่จะให้ได้เด็กของเขา โดยที่มันไม่ใช่ผู้จัดการกู เอาราคาเราไปโกง ไปบอกว่าของเราสามแสนเพื่อที่จะให้ของเขาได้ แล้วมันแข่งกันทุกอย่างนะ เช่นเวลาไปออกรายการคนจะคาดหวังให้เราตลกมาก แต่เราทำไม่ได้เพราะว่าพอเห็นคนที่ไปออกรายการด้วยกันพยายามแข่งกันให้ผู้ว่าจ้างชอบ แข่งกันตลก ในใจเราก็จะแบบว่า อี (หัวเราะ) คนแบบนี้ก็จะได้งานต่อ แต่เราก็จะไม่ได้ (ทิงเกอร์เบลล์, สัมภาษณ์, 14 มกราคม 2562)*

### (3) ผู้เชี่ยวชาญ

ผู้เชี่ยวชาญด้านการทำงานในสาขาอาชีพฟรีแลนซ์อาจเป็นครู โค้ช หรือฟรีแลนซ์ที่มีชื่อเสียง คนกลุ่มนี้มีแนวโน้มปฏิสัมพันธ์กับฟรีแลนซ์ในเชิงบวกคือ ส่งเสริมให้ฟรีแลนซ์อยู่รอดทางอาชีพผ่านการให้คำปรึกษาหรือการสอนที่ทำให้เก่งและเชี่ยวชาญขึ้น โดยฟรีแลนซ์อาจรู้จักคนกลุ่มนี้เป็นการส่วนตัว หรือติดตามผ่านผลงานและช่องทางต่าง ๆ เช่น ผู้เชี่ยวชาญที่เปิดสอนทักษะต่าง ๆ ในยูทูปที่มีชื่อเสียงในประเทศไทยและต่างประเทศ

#### (4) บุคคลที่ความสัมพันธ์ใกล้ชิด

บุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด ได้แก่ บุคคลในครอบครัว แฟน สามี ภรรยา สามารถช่วยสนับสนุนการทำงานผ่านการเป็นเพื่อนร่วมงานกันอย่างกรณีของท็อปและภรรยา การสนับสนุนทางจิตใจให้ฟรีแลนซ์มีความมุ่งมั่นและความมั่นใจในการดำเนินอาชีพต่อไป หรือสนับสนุนผ่านการให้ข้อคิดเห็นเพื่อพัฒนาผลงาน เช่น กรณีของทิงเกอร์เบลล์ เรื่องเล่าการสนับสนุนจากบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดของทิงเกอร์เบลล์มีดังนี้

*ตอนเราคลิปปวีดีโอตลกชิ้นแรกเสร็จ เราก็ส่งไปให้เพื่อนดูทางไลน์ (line) ส่งให้หลาย ๆ กลุ่มเพื่อนเลยไม่ใช่แค่เฉพาะเด็กนิเทศ บอกว่าให้คอมเมนต์ (แสดงความคิดเห็น) มาหน่อยว่าแก้ตรงไหนได้บ้าง เราารู้สึกว่าเพื่อนสำคัญมาก แล้วเพื่อนก็ช่วยได้จริง ๆ (ทิงเกอร์เบลล์, สัมภาษณ์, 14 มกราคม 2562)*

นอกจากนี้ บุคคลใกล้ชิดอาจเป็นปฏิปักษ์ต่อการทำงานฟรีแลนซ์และส่งผลต่อการตัดสินใจให้ฟรีแลนซ์ต้องออกจากอาชีพ โดยท็อปบรรยายว่าช่วงหนึ่งครอบครัวของเขานั้นไม่สนับสนุนให้ท็อปทำงานฟรีแลนซ์เนื่องจากความไม่มั่นคงทางอาชีพ เวลานั้นท็อปเกิดความเครียดและความกดดันแต่ในที่สุดเขาพยายามปรับความเข้าใจภายในครอบครัวด้วยการชวนพ่อแม่ไปทำงานท่องเที่ยวพร้อมกับเขาประมาณ 2-3 ครั้ง และแสดงผลงานต่าง ๆ ที่เขาเคยทำให้พวกท่านชม ในที่สุดครอบครัวของท็อปก็เข้าใจและกลับมาสนับสนุนให้เขาทำงานเป็นบล็อกเกอร์ฟรีแลนซ์ต่อไป ท็อปบรรยายความรู้สึกช่วงนั้นดังนี้ “ช่วงแรกพ่อแม่ที่เขาไม่เข้าใจ ไม่เห็นด้วย เขาบอกว่ามันไม่มั่นคง เราก็ยังงี้ เลิกแล้ว ก็ต้องหาทางทำให้เขาเข้าใจเราว่าเราจะเลือกทางนี้” (ท็อป, สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2562)

#### (5) สมาชิกร่วมสถาบันการศึกษา

สมาชิกร่วมสถาบันการศึกษา หมายถึง เพื่อน รุ่นน้อง รุ่นพี่ ครูบา อาจารย์ และบุคลากรในสถาบันการศึกษาเดียวกัน โดยสถาบันการศึกษาที่ปรากฏในงานวิจัยชิ้นนี้คือ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และคณะวารสารศาสตร์ ธรรมศาสตร์ ซึ่งมีค่านิยมของสถาบันคือการช่วยเหลือกันระหว่างสมาชิก จึงมีส่วนสำคัญในการสนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้เล่าเรื่องได้ฝึกฝนทักษะทางอาชีพฟรีแลนซ์ ได้เข้าสู่เส้นทางอาชีพฟรีแลนซ์ผ่านการแนะนำผู้ว่าจ้างหรือเป็นผู้ว่าจ้าง และช่วยให้อยู่รอดทางอาชีพด้วยการเป็นผู้ว่าจ้างหรือช่วยประชาสัมพันธ์ผลงานของฟรีแลนซ์ ดังนั้น งานวิจัยชิ้นนี้ค้นพบว่าสมาชิกร่วมสถาบันการศึกษามีส่วนสำคัญต่อการประกอบอาชีพฟรีแลนซ์และอยู่รอดในที่สุด

*ความโชคดีของผมคือการเข้ามาอยู่ในคณะที่คอนเนกชั่นดี (connection : ความสัมพันธ์) งานส่วนใหญ่งานที่ได้ก็มาจากคณะเรานี่แหละ ข้อดีของการอยู่คณะนิเทศคือคอนเนกชั่น (connection) มันเยอะ มันหนา คนส่วนใหญ่จะไว้ใจกันมากกว่า ที่ผมทำ*

ฟรีแลนซ์มาแทบไม่มีปัญหาการเบียดตั้งค์การอะไรเลยนะ เพราะส่วนใหญ่มันเป็นแบบ คนที่มันมาจากคนรู้จัก พูดได้ว่างานแทบร้อยเปอร์เซ็นต์มาจากคนในคณะทั้งหมด เลย รู้สึกว่าหน้างานฟรีแลนซ์จริง ๆ แม่งสู้กันด้วยอะไร แม่งสู้กันด้วยคอนเน็กชั่น (connection) (กาย, สัมภาษณ์, 14 พฤศจิกายน 2561)

#### (6) ผู้ติดตามผลงานหรือแฟนคลับ (Fanclub)

ผู้ติดตาม คือ กลุ่มบุคคลที่ชื่นชอบผลงานที่ฟรีแลนซ์สร้างสรรค์และคอยสนับสนุนการทำงานของฟรีแลนซ์ โดยปัจจุบันที่เทคโนโลยีและวิทยาการเติบโตขึ้นทำให้ผู้ติดตามสามารถมีปฏิสัมพันธ์ในด้านบวกกับฟรีแลนซ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เช่น การแสดงความชื่นชอบ การส่งต่อข้อมูล การแสดงความคิดเห็นเพื่อให้กำลังใจหรือให้แนวทางเพื่อพัฒนาผลงาน โดยฟรีแลนซ์ทั้งห้าท่านสะท้อนว่าผู้ติดตามผลงานนั้นมีความสำคัญในการทำงานในฐานะแรงผลักดันและกำลังใจ รวมถึงทำให้เกิดแนวโน้มในการจ้างงานที่มากขึ้น เนื่องจากในปัจจุบันผู้ว่าจ้างมีแนวโน้มจ้างฟรีแลนซ์ที่มีผู้ติดตามจำนวนมาก เพื่อเป้าหมายทางการโฆษณาและการเผยแพร่ผลงานสู่คนจำนวนมาก อย่างไรก็ตามทิงเกอร์เบลล์และท็อปสะท้อนว่าผู้ติดตามอาจมีปฏิสัมพันธ์ในด้านลบหากพวกเขาสร้างสรรค์ผลงานใหม่เป็นที่พอใจ โดยอาจวิจารณ์และทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียงจนทำให้พวกเขาไม่สามารถอยู่รอดทางอาชีพได้ในที่สุด

แฟนคลับสำคัญมาก เราจะมีงานต่อมัยมันอยู่ที่ว่าคนจะแชร์อีกมัย ถ้าเขาดูสนุกแต่เขาไม่แชร์มันก็จบ มันได้กับการแชร์มาก ๆ เลย แฟนคลับแม่งสำคัญจริง ๆ แล้วการที่เขาแบบมารีตมากลั่งเราขนาดนั้น แปลว่า เขาชอบเราและเขาจะติดตามเราจริง ๆ เหมือนก็ต้องแบบ เหมือนมันต้องแลกกันอะ เออ ใช่ เหมือนเข้าใจมากขึ้นว่าเขาสำคัญต่อเราจริง ๆ ไม่มีเขาเราก็อยู่ไม่ได้ (ทิงเกอร์เบลล์, สัมภาษณ์, 14 มกราคม 2562)

#### (7) บุคคลทั่วไปที่สามารถทำให้เกิดการจ้างงานและรายได้

สำหรับฟรีแลนซ์แล้วทุกคนสำคัญและสามารถมาเชื่อมต่อกันให้เกิดงานใหม่ ๆ ได้ ไม่ว่าจะเป็นคนร่วมวงการอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทยด้วยกัน หรือคนนอกวงการ เช่น กรณีของลดาที่ไปทำผมที่ร้านทำผมแห่งหนึ่ง และสังเกตว่าน้ำยาย้อมผมที่ใช้สามารถนำมาอัดภาพถ่ายให้เป็นงานศิลปะได้ เธอเลยเสนอความคิดแก่เจ้าของร้านเพื่อสร้างงานศิลปะจากน้ำยาย้อมผมเป็นการตกแต่งร้าน เจ้าของร้านตกลงจนทำให้เกิดการจ้างงานขึ้นและทำให้เธอมีรายได้ที่อยู่รอดในอาชีพได้ต่อไป

#### 4.2.4.2 วิเคราะห์ความหมายบุคคลที่มีปฏิสัมพันธ์ในการทำงานของฟรีแลนซ์

การเป็นพนักงานประจำที่ความหมายของบุคคลในการทำงานมีเพียงเพื่อนร่วมองค์กรและผู้ว่าจ้าง แต่สำหรับฟรีแลนซ์นั้นมองว่าคนทุกคนมีความสำคัญในการอยู่รอดทาง

อาชีพ ไม่ว่าจะเป็นมิติของการทำงาน การช่วยพัฒนางานให้ดีขึ้น หรือแม้กระทั่งมีปฏิสัมพันธ์ในด้านลบจนไม่สามารถอยู่รอดทางอาชีพได้ ความหมายของบุคคลที่มีปฏิสัมพันธ์กับฟรีแลนซ์มีดังต่อไปนี้

### (1) ทุกคนสามารถเป็นเพื่อนร่วมงานหรือนายจ้างได้

ฟรีแลนซ์นั้นให้ความหมายกับบุคคลว่า ทุกคนสามารถมาร่วมงานหรือเป็นนายจ้างได้ โดยพวกเขาไม่เพียงให้ความสำคัญกับนายจ้างและเพื่อนร่วมงานแต่ละโครงการ แต่ยังให้ความสำคัญกับบุคคลทั่วไปที่มีแนวโน้มว่าสามารถร่วมงานกันได้ เช่น เจ้าของสินค้าและบริการ ศิลปินต่างสาขาอาชีพ ผู้รับชมผลงาน หรือคนในครอบครัว เป็นต้น ซึ่งประเด็นนี้สะท้อนลักษณะโครงสร้างการทำงานที่เปลี่ยนไป โดยโครงสร้างการทำงานแบบเดิมนั้นมักมีผู้ว่าจ้างนั้นมีเพียงคนเดียวหรือกลุ่มบุคคลเดียวจาก 1 องค์กร และมีเพื่อนร่วมงานกลุ่มเดิม แต่อาชีพฟรีแลนซ์นั้นมองว่าทุกคนสามารถเป็นนายจ้างหรือเพื่อนร่วมงานที่ช่วยให้อยู่รอดทางอาชีพได้ ดังนั้น ฟรีแลนซ์จึงมักมีอัธยาศัยที่ดีและเปิดกว้างในการทำความรู้จักกับผู้คนเพื่อเชื่อมต่อให้เกิดงาน โดยงานวิจัยฟรีแลนซ์ในประเทศไทยที่กล่าวว่าการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้คนจำนวนมากนั้นช่วยให้ฟรีแลนซ์มีโอกาสในการทำงานมากขึ้น ซึ่งผลสำรวจพบว่าฟรีแลนซ์ที่มีรายได้เกิน 100,000 บาทต่อเดือนจำนวน 62% นั้นเลือกหางานผ่านบุคคลที่รู้จักเป็นการส่วนตัวมากกว่าเว็บไซต์หางาน (EIC Article, 2019)

### (2) สมาชิกร่วมสถาบันการศึกษามีส่วนช่วยให้ฟรีแลนซ์อยู่รอดทางอาชีพ

ประเด็นที่น่าสนใจที่ค้นพบในการศึกษาชิ้นนี้ คือ ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกร่วมสถาบันการศึกษาเป็นปัจจัยที่สำคัญซึ่งช่วยให้ฟรีแลนซ์สามารถอยู่รอดทางอาชีพ โดยผู้เล่าเรื่องซึ่งจบการศึกษาจากคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และคณะวารสารศาสตร์ ธรรมศาสตร์ วิเคราะห์ว่า ค่านิยมของสถาบันการศึกษาที่ปลูกฝังให้มีการช่วยเหลือกันระหว่างรุ่นพี่รุ่นน้อง นั้นเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้พวกเขาได้ก้าวเข้าสู่เส้นทางอาชีพและอยู่รอดทางอาชีพมาถึงปัจจุบัน โดยสมาชิกร่วมสถาบันนั้นมีส่วนช่วยเหลือในการฝึกฝนทักษะทางอาชีพ แนะนำผู้ว่าจ้าง เป็นผู้ว่าจ้าง เป็นเพื่อนร่วมสาขาอาชีพ รวมถึงสนับสนุนทางอาชีพผ่านการช่วยประชาสัมพันธ์ชื่อเสียงของฟรีแลนซ์

### (3) ฟรีแลนซ์สามารถเลือกผู้ร่วมงานได้

ฟรีแลนซ์นั้นเป็นการทำงานรับจ้างจากผู้ว่าจ้างและเพื่อนร่วมงานที่หลากหลาย เปลี่ยนไปตามโครงการที่รับผิดชอบ ซึ่งหากฟรีแลนซ์ต้องทำงานกับบุคคลที่ไม่สบายใจหรือแนวทางการทำงานไม่ตรงกัน พวกเขาสามารถเลือกเรียนรู้หรือปรับตัวหรือเลือกไม่ทำงานกับบุคคลดังกล่าวได้ในโครงการถัดไป เพื่อความสบายใจในการทำงานและเพื่อการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ต่างจากการเป็นพนักงานในองค์กรที่ต้องทำงานกับเพื่อนร่วมงานกลุ่มเดิมซึ่งหากมีข้อขัดแย้งก็ต้องปรับตัวเพื่อให้ทำงานด้วยกันได้ในที่สุด

#### (4) ทุกคนสามารถช่วยให้ฟรีแลนซ์พัฒนาทักษะการทำงานได้

นอกจากจะมองว่าบุคคลทั่วไปสามารถเป็นเพื่อนร่วมงานหรือนายจ้างได้ ฟรีแลนซ์ยังมองว่าบุคคลทุกคนสามารถช่วยให้พวกเขาสร้างสรรค์ผลงานและพัฒนาการทำงานของตนเองให้ดีขึ้นได้ ไม่ว่าจะเป็นส่วนช่วยให้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ให้คำปรึกษาด้านการทำงาน หรือสะท้อนความคิดเกี่ยวกับผลงานที่พวกเขาสร้างสรรค์ขึ้นเพื่อนำไปปรับปรุงในครั้งถัดไป ดังนั้น ฟรีแลนซ์จึงมีแนวโน้มชอบพูดคุยและรับฟังความคิดเห็นของผู้คนเพื่อพัฒนาทักษะทางอาชีพให้ดียิ่งขึ้น

#### (5) ทุกคนสามารถทำให้ฟรีแลนซ์ออกจากเส้นทางอาชีพได้

นอกจากปฏิสัมพันธ์ในด้านบวก ฟรีแลนซ์ยังพบว่าบุคคลทั่วไปนั้นสามารถมีปฏิสัมพันธ์ในทางลบ เช่น เป็นศัตรู คู่แข่ง หรือเป็นคนที่กดดันฟรีแลนซ์ต้องออกจากอาชีพ ดังนั้น พวกเขาจะระมัดระวังตนเองในการปฏิสัมพันธ์กับผู้คน โดยจะพยายามไม่เป็นปฏิปักษ์หรือทำให้เกิดปัญหากับผู้คนเพราะเสี่ยงต่อการอยู่รอดทางอาชีพ

### 4.3 สรุปและอภิปรายผลการศึกษาลोकการทำงานของฟรีแลนซ์ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทย

จากผลการศึกษาเรื่องโลกการทำงานของฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทยนั้น สามารถสรุปได้ว่าอาชีพฟรีแลนซ์นั้นเป็นอาชีพที่หลุดกรอบวิถีการประกอบอาชีพแบบเดิม (old career) ซึ่งมีลักษณะของการทำงานหรือกิจกรรมที่เกิดขึ้นในสถานที่แห่งเดียว โดยผู้ทำงานนั้นมีตำแหน่งหรือลำดับขั้นที่ชัดเจน การทำงานมีการควบคุมวางแผนและมีเอกสารอย่างเป็นทางการ (Kallinikos, 2004) ซึ่งกระบวนการทำงานนั้นมีการจัดระเบียบแผนงานที่ชัดเจน เข้มงวด มีตารางเวลาในการทำงานที่ชัดเจน (Courpasson & Reed, 2004) ในมิติเส้นทางอาชีพของพนักงานพบว่าพนักงานเติบโตตามลำดับขั้น ตามผลงาน และตามความเหมาะสม (Rousseau, 1995) โดยองค์กรตอบสนองความจงรักภักดีของพนักงานด้วยรายได้ที่มั่นคงและสวัสดิการต่าง ๆ (Rousseau & McClean Parks, 1993)

อาชีพแบบเดิมนั้นสอดคล้องกับค่านิยมการทำงานของคนรุ่นเจเนบี (Gen B) ตามแนวคิดเรื่องรุ่น (generation) ที่กล่าวว่า การแบ่งรุ่นของคนแต่ละสมัยเกิดจากการประสบเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน จึงส่งผลให้คนแต่ละรุ่นมีแนวคิดหรือค่านิยมในการดำเนินชีวิตแตกต่างกัน รุ่นเจเนบีนั้นเกิดในช่วงหลังจากเหตุการณ์สงครามโลก จึงเป็นช่วงที่แต่ละประเทศเร่งสร้างแรงงานเพื่อพัฒนาประเทศให้เติบโตอย่างมั่นคง คนรุ่นนี้จึงมีค่านิยมที่จะมีชีวิตเพื่อการทำงานและมีความต้องการทำงานที่มั่นคง อยู่ในระเบียบแบบแผน ไม่เปลี่ยนงานบ่อยและจงรักภักดีกับองค์กร ต่างจากฟรีแลนซ์ผู้เล่าเรื่องทั้ง 5 คนซึ่งอยู่ในรุ่นวาย (Gen Y) คนรุ่นนี้เติบโตในช่วงที่ประเทศพัฒนาในหลากหลายมิติ

โดยเฉพาะวิทยาการเทคโนโลยีพัฒนาทำให้มีการสื่อสารที่ไร้พรมแดน คนรุ่นนี้จึงได้เห็นโลกการทำงานที่กว้างขึ้นและมีชีวิตที่อิสระได้ทดลองทำสิ่งใหม่ ๆ มากขึ้น จึงมีค่านิยมการทำงานที่ยืดหยุ่นและเป็นอิสระ (Schuman & Scott, 1989) รวมถึงอยากทำงานที่ตอบเป้าหมายชีวิตมากกว่าการเลี้ยงชีพ (Manpower, 2020)

ค่านิยมการทำงานที่ต้องการความยืดหยุ่น เป็นอิสระ และตอบเป้าหมายชีวิตมากกว่าการเลี้ยงชีพ ทำให้ผู้เล่าเรื่องเลือกประกอบอาชีพฟรีแลนซ์ โดยการศึกษาชี้ให้เห็นว่าอาชีพฟรีแลนซ์ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทยนั้นหลุดกรอบทางอาชีพแบบดั้งเดิมทั้งในมิติของเส้นทางอาชีพ ลักษณะการทำงาน และวิถีชีวิตในการทำงาน โดยเส้นทางอาชีพของพนักงานประจำนั้นเติบโตผ่านการประเมินจากองค์กร ซึ่งพวกเขาจะได้เลื่อนตำแหน่งตามลำดับขั้น ตามผลงาน และตามความเหมาะสม (Rousseau, 1995) ต่างจากเส้นทางอาชีพของฟรีแลนซ์ซึ่งต้องเติบโตด้วยความพยายามของตนเอง ผ่านการฝึกฝนทักษะและความเชี่ยวชาญหรือการสร้างผลงานที่มีชื่อเสียงจนเป็นที่ยอมรับในวงกว้าง ส่วนลักษณะการทำงานของฟรีแลนซ์นั้นแตกต่างจากลักษณะการทำงานของพนักงานในมิติของตำแหน่งการทำงานและผู้ว่าจ้าง การเป็นพนักงานประจำนั้นมีตำแหน่งหรือลำดับขั้นที่ชัดเจน การทำงานมีการควบคุมวางแผนและมีเอกสารอย่างเป็นทางการ (Kallinikos, 2004) โดยทำงานให้ผู้ว่าจ้างเพียงองค์กรเดียว แต่การประกอบอาชีพฟรีแลนซ์นั้นอาจทำงานใน 2 ตำแหน่งขึ้นไป เช่น นักแสดง ช่างภาพ นักร้อง เป็นต้น โดยทำงานให้ผู้ว่าจ้างตั้งแต่ 2 บุคคลหรือองค์กรขึ้นไป หรือสร้างรายได้ด้วยตนเองจากการใช้ทักษะความสามารถ ความคิดสร้างสรรค์หรือเอกลักษณ์ที่โดดเด่น มีกลยุทธ์ทางธุรกิจ ใช้อุปกรณ์ของตนเองในการทำงาน และทำงานอย่างเต็มความสามารถในทุกขั้นตอน

ส่วนในมิติวิถีชีวิตของพนักงานประจำและฟรีแลนซ์นั้นมีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด โดยการทำงานแบบดั้งเดิมพนักงานจะมีวิถีชีวิตที่แน่นอนหรือมีระเบียบแบบแผน การทำงานหรือกิจกรรมที่เกิดขึ้นในสถานที่แห่งเดียว ในบริษัทหรือองค์กร (Kallinikos, 2004) กระบวนการทำงานนั้นมีการจัดระเบียบแผนงานที่ชัดเจน เข้มงวด มีตารางเวลาในการทำงานที่ชัดเจน (Courpasson & Reed, 2004) แต่วิถีชีวิตของฟรีแลนซ์ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทยนั้นสามารถสร้างสรรค์ผลงานได้ในสถานที่หลากหลาย บรรยากาศการทำงานต้องเหมาะแก่การใช้ความคิดสร้างสรรค์ ภายใต้วินัยธรรมการทำงานที่ให้อิสระและไว้วางใจซึ่งกันและกัน โดยฟรีแลนซ์สามารถจัดตารางวันทำงานและวันหยุดได้ด้วยตนเอง ทำงานในระยะเวลาที่ตนเองกำหนด อีกทั้งยังทำงานกับเพื่อนร่วมงานที่เปลี่ยนไปตามโครงการที่รับผิดชอบ โดยสามารถเลือกผู้ร่วมงานได้หากแนวทางการทำงานไม่ตรงกัน จึงกล่าวได้ว่าฟรีแลนซ์เป็นอาชีพที่หลุดกรอบหรือนิยามการประกอบอาชีพแบบเดิม

อย่างไรก็ตามอาชีพฟรีแลนซ์ที่หลุดกรอบการทำงานแบบเดิมนี้อาจยังต้องพึ่งพาบริษัทหรือองค์กรต่าง ๆ ที่ยังคงมีโครงสร้างองค์กรซึ่งทำงานในแบบเดิม เนื่องจากงานว่าจ้างหลายชิ้นมาจากองค์กรหรือบริษัทที่มีโครงสร้างแบบเก่า ฟรีแลนซ์จึงต้องทำงานในระบบเดียวกับพนักงานประจำซึ่งมีนายจ้าง



เป็นเจ้าขององค์กรต่าง ๆ ซึ่งมีอำนาจสูงสุดในการตัดสินใจ มีการจัดระเบียบแบบแผนการทำงานที่ชัดเจนและเป็นระบบเพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงตามขั้นตอน อีกทั้งในบางกรณีฟรีแลนซ์ต้องมีวิถีชีวิตเดียวกับพนักงานในองค์กร เช่น การทำงานในโครงการที่กำหนดให้ฟรีแลนซ์สร้างสรรค์ผลงานในบริษัท ฟรีแลนซ์จึงต้องประชุมและสร้างสรรค์ผลงานในสถานที่เดียว อีกทั้งยังต้องทำงานในช่วงเวลาทำการขององค์กร เป็นต้น สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าระบบการทำงานแบบเดิมนั้นยังคงเป็นระบบที่สำคัญและมีประสิทธิภาพในการทำงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ และแม้ฟรีแลนซ์จะมีค่านิยมการทำงานที่เป็นอิสระและตอบเป้าหมายชีวิต แต่พวกเขายังคงต้องรับงานจำนวนมากเพื่อให้อยู่รอดทางอาชีพและมีความมั่นคงทางการเงิน เพราะฉะนั้นความมั่นคงจึงเป็นความต้องการพื้นฐานของการประกอบอาชีพทุกอาชีพ มากกว่าจะเป็นค่านิยมของคนรุ่นใดรุ่นหนึ่ง

สรุปได้ว่าอาชีพฟรีแลนซ์นั้นเป็นอาชีพที่หลุดกรอบวิถีการประกอบอาชีพแบบเดิม (old career) ทั้งในมิติของเส้นทางอาชีพ ลักษณะการทำงาน วิถีชีวิตประจำวัน สถานที่ทำงาน และบุคคลที่มีปฏิสัมพันธ์ แต่อย่างไรก็ตามการทำงานของฟรีแลนซ์ก็ยังคงพึ่งพาบริษัทหรือองค์กรที่มีโครงสร้างการทำงานในกรอบการทำงานแบบเดิม และอาชีพฟรีแลนซ์ยังต้องการความมั่นคงทางการเงินและความมั่นคงในการทำงาน แม้จะเป็นอาชีพที่มีค่านิยมต้องการอิสระและตอบเป้าหมายชีวิตก็ตาม ดังนั้นในบทถัดไปจึงเป็นการรายงานผลการศึกษาค้นคว้าการเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดทางอาชีพ เพื่อถอดกระบวนกรเรียนรู้ของฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทย

## บทที่ 5

### ผลการศึกษา : เรื่องเล่าการเรียนรู้ของฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพ ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทย

เมื่อทำความเข้าใจโลกการทำงานของฟรีแลนซ์ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทยในมิติสำคัญได้แก่ เส้นทางชีวิต ลักษณะการทำงาน รวมถึงวิถีชีวิตของฟรีแลนซ์ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทย ในบทที่ 5 นี้จะเป็นการรายงานผลการศึกษาเรื่องเล่าการเรียนรู้ของฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทย ตามวัตถุประสงค์สำคัญของงานวิจัยชิ้นนี้คือ เพื่อศึกษาเรื่องเล่าการเรียนรู้ของฟรีแลนซ์ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทยที่ทำงานมากกว่า 3 ปีขึ้นไปและอยู่รอดทางอาชีพ รวมถึงวิเคราะห์ประสบการณ์การเรียนรู้และการให้ความหมายต่อประสบการณ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับปัญหาและแนวทางอยู่รอดทางอาชีพของฟรีแลนซ์ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทย โดยในบทที่ 5 มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- 5.1 นิยามความอยู่รอดทางอาชีพของฟรีแลนซ์ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทย
- 5.2 ปัญหาที่กระทบต่อความอยู่รอดทางอาชีพ
  - 5.2.1 ปัญหาจำนวนงานไม่เพียงพอ
  - 5.2.2 ปัญหาความไม่แน่นอนในการทำงาน
  - 5.2.3 ปัญหาความผิดพลาดจากการทำงาน
  - 5.2.4 ปัญหาความไม่มั่นคงทางการเงิน
  - 5.2.5 ปัญหาสุขภาพ
- 5.3 การเรียนรู้เพื่อก้าวข้ามปัญหาที่กระทบต่อความอยู่รอดทางอาชีพ
  - 5.3.1 การก้าวข้ามปัญหาจำนวนงานไม่เพียงพอ
  - 5.3.2 การก้าวข้ามปัญหาความไม่แน่นอนในการทำงาน
  - 5.3.3 การก้าวข้ามปัญหาความผิดพลาดจากการทำงาน
  - 5.3.4 การก้าวข้ามปัญหาความไม่มั่นคงทางการเงิน
  - 5.3.5 การก้าวข้ามปัญหาสุขภาพ
- 5.4 สรุปการเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดทางอาชีพ
  - 5.4.1 เรื่องเล่าการเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดทางอาชีพ
  - 5.4.2 ลักษณะการเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดทางอาชีพ
  - 5.4.3 กระบวนการเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดทางอาชีพ
  - 5.4.4 วิธีการเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดทางอาชีพ

## 5.1 นิยามความอยู่รอดทางอาชีพของฟรีแลนซ์ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทย

จากผลการศึกษาพบว่านิยามความอยู่รอดทางอาชีพของฟรีแลนซ์ที่ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทยนั้น คือ การมีรายได้ครอบคลุมค่าใช้จ่ายพื้นฐานประจำเดือนรวมถึงมีเงินสำรองใช้จ่ายยามจำเป็น และมีเสถียรภาพในการดำรงอาชีพ คือ สามารถอยู่ในสถานะอาชีพฟรีแลนซ์อย่างต่อเนื่องผ่านการประกอบอาชีพซึ่งหารายได้จากทักษะหรือความสามารถ ไม่ขึ้นกับองค์กรหรือบริษัทใด สามารถทำงานการผู้ว่าจ้างได้หลายราย ในระยะเวลาที่กำหนด และได้รับค่าตอบแทนตามที่ตกลงผ่านการทำสัญญาหรือไม่ทำสัญญาก็ได้

จากการศึกษาพบว่า ฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพนั้น มีคุณสมบัติที่ตรงกัน 3 ประการ ได้แก่ มีการติดต่อจ้างงานอย่างเพียงพอในปัจจุบันและมีแนวโน้มการจ้างงานอย่างต่อเนื่องในอนาคต (สังเกตจากการติดต่อจ้างงานหรือการทำสัญญาจ้างงานล่วงหน้า) มีรายได้เพียงพอสำหรับค่าใช้จ่ายประจำเดือนและยังมีเงินสำรองรวมถึงหลักประกันทางการเงิน รวมถึงมีความพึงพอใจในการประกอบอาชีพ โดยหากฟรีแลนซ์ไม่พึงพอใจในสถานะที่เป็นอยู่ก็สามารถตัดสินใจออกจากอาชีพได้ทุกเมื่อ งานวิจัยชิ้นนี้พบว่าลักษณะความอยู่รอดทางอาชีพของผู้เล่าเรื่องนั้นแบ่งเป็น 2 รูปแบบ คือ การอยู่รอดโดยประกอบอาชีพฟรีแลนซ์เพียงอย่างเดียว และการอยู่รอดโดยประกอบอาชีพฟรีแลนซ์ควบคู่กับการประกอบกิจการหรือการลงทุนทางการเงินต่าง ๆ

เมื่อทบทวนวรรณกรรมถึงนิยามของความอยู่รอดทางอาชีพ พบนิยามที่ใกล้เคียงคือ ความมั่นคงทางอาชีพ (job security) อันหมายถึงสถานะที่รู้สึกปลอดภัย มีความเชื่อมั่น มีอิสระ และมีเสถียรภาพทางการดำรงอาชีพ (ศิริรัตน์ แดงเครื่อง, 2549) ซึ่งปวีณ ณ นคร ได้จำแนกความมั่นคงทางอาชีพออกเป็นสองประเภทคือ ความมั่นคงในการทำงาน คือ ความยากในการถูกยุบ เลิก เลิกจ้าง หรือให้ออกจากงาน และความมั่นคงทางการเงิน คือ มีรายได้จากการประกอบอาชีพที่เกื้อกูลต่าง ๆ เพียงพอแก่การดำรงชีพ (ปวีณ ณ นคร, 2514) อีกทั้งยังพบการศึกษาเกี่ยวกับอาชีพเพื่อความอยู่รอด (survival jobs) ซึ่งหมายถึงการรับจ้างทำงานทั่วไปซึ่งมีรายได้ต่ำและมีค่าตอบแทนต่ำ เพื่อให้ครอบคลุมค่าใช้จ่ายพื้นฐานในแต่ละเดือนและหลีกเลี่ยงการเป็นหนี้ โดยมักจะเป็นลักษณะการทำงานแบบชั่วคราวซึ่งผู้ประกอบอาชีพเพื่อความอยู่รอดมักจะเป็นผู้ว่างงาน นักศึกษา และศิลปินที่กำลังฝึกฝนตนเองเพื่อรอประสบความสำเร็จ เช่น นักแสดง นักวาดภาพ นักเต้น เป็นต้น (Hansen, 2009) ดังนั้น จึงสรุปนิยามความอยู่รอดทางอาชีพตามความหมายของ Hansen คือ การประกอบอาชีพใดก็ตามในระยะเวลาชั่วคราวซึ่งสามารถที่สร้างรายได้ให้ครอบคลุมค่าครองชีพพื้นฐานในแต่ละเดือนและไม่สร้างหนี้

จากนิยามความมั่นคงทางอาชีพซึ่งหมายถึงการมีเสถียรภาพทางการทำงาน คือ มีความยากในการถูกยุบ เลิกจ้าง และเสถียรภาพทางการเงิน คือ มีรายได้เพียงพอแก่การดำรงชีพ พบว่ามีความสอดคล้องกับนิยามความอยู่รอดทางอาชีพของฟรีแลนซ์ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทย

ที่กล่าวว่า การอยู่รอด คือ การมีเกียรติภาพในการดำรงอาชีพได้อย่างต่อเนื่อง และมีรายได้ครอบคลุมค่าใช้จ่ายพื้นฐานประจำเดือนและมีเงินสำรองใช้จ่ายยามจำเป็น ซึ่งมีส่วนแตกต่างจากการประกอบอาชีพเพื่อความอยู่รอด (survival jobs) คือ การประกอบอาชีพใดก็ตามในระยะเวลาคู่ชั่วคราวซึ่งสามารถที่สร้างรายได้ให้ครอบคลุมค่าครองชีพพื้นฐานในแต่ละเดือนและไม่สร้างหนี้ ซึ่งการเป็นฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพนั้น ต้องคำนึงถึงเงินสำรองและเสถียรภาพทางการดำรงอาชีพด้วย

นอกจากนี้ งานวิจัยชิ้นนี้ได้เลือกผู้เล่าเรื่องที่อยู่รอดทางอาชีพ 3 ปีขึ้นไป ซึ่งกว่าผู้เล่าเรื่องเหล่านี้จะอยู่รอดทางอาชีพมาถึงปัจจุบัน พวกเขาได้ประสบความสำเร็จทางอาชีพพอสมควร กล่าวคือ มีรายได้นั่นคงต่อเนื่อง มีชื่อเสียง รางวัล และมีความพึงพอใจในการประกอบอาชีพ ดังนั้นงานวิจัยชิ้นนี้จึงมีความคาบเกี่ยวกับนิยามความสำเร็จทางอาชีพในประเด็นความสำเร็จเชิงอัตนัย (Subjective career success) หมายถึง ความพึงพอใจในการทำงานหรือภาวะเชิงบวกอันได้รับจากประสบการณ์การทำงาน และความสำเร็จเชิงปรนัย (Objective Career Success) หมายถึง ความสำเร็จจากสิ่งที่วัดหรือมองเห็นได้ เช่น เงินเดือน ชื่อเสียง รางวัล เป็นต้น (Born & Witteloostuijn, 2013) จึงกล่าวได้ว่าความอยู่รอดทางอาชีพของฟรีแลนซ์ในงานวิจัยชิ้นนี้มีส่วนคล้ายคลึงกับนิยามความสำเร็จทางอาชีพ

นอกจากความอยู่รอดทางอาชีพจะเป็นเป้าหมายสำคัญในการประกอบอาชีพฟรีแลนซ์แล้ว สิ่งที่ผู้เล่าเรื่องต่างให้ความสำคัญในการประกอบอาชีพคือ การบรรลุเป้าหมายในการทำงานของแต่ละบุคคล ได้แก่ การทำในสิ่งที่รักและเหมาะกับตนเอง มีผลงานที่สร้างชื่อเสียงหรือได้รับรางวัลที่ไฝฝืน เป็นผู้เชี่ยวชาญในสิ่งที่ทำ สร้างรายได้ที่มั่นคงแก่ตนเองและครอบครัว ได้รับประสบการณ์ชีวิตที่สนุกแปลกใหม่จากการทำงาน และได้ตอบแทนสังคมผ่านการทำงาน โดยเฉพาะการได้ทำในสิ่งที่รักและเหมาะกับตนเองนั้นถือเป็นเป้าหมายและแรงผลักดันสำคัญที่ช่วยให้ฟรีแลนซ์ยังยืนหยัดในการเผชิญอุปสรรคปัญหาตลอดเส้นทางอาชีพ ดังนั้น การทำงานในความหมายของพวกเขาจึงไม่ใช่เพียงการหาเลี้ยงชีพที่มั่นคงและอยู่รอดเพียงเท่านั้น แต่ยังเป็นการได้ทำในงานที่ตนเองรักอีกด้วย

จากงานวิจัยโมเดลความสำเร็จทางอาชีพฟรีแลนซ์พบว่า การบรรลุเป้าหมายทางอาชีพนั้นเป็นแรงผลักดันสำคัญที่จะช่วยให้ฟรีแลนซ์ประสบความสำเร็จและอยู่รอดทางอาชีพ โดยกล่าวว่าแรงผลักดันในการทำงานของฟรีแลนซ์มีสามประการ คือ (1) ความต้องการสมดุลของชีวิตและการทำงาน และความยืดหยุ่นในการทำงาน (2) ความต้องการในการเป็นมืออาชีพทางการทำงานและความต้องการในอิสระ (3) ความท้าทาย โอกาสในการทำงานที่หลากหลายและค่าตอบแทนจากการทำงาน (4) ฟรีแลนซ์ที่นำเสนอบริการหรืองานที่ดีกว่าหรือราคาต่ำกว่า (Born & Witteloostuijn, 2013) ซึ่งสอดคล้องกับสิ่งที่ค้นพบจากงานวิจัยชิ้นนี้ว่าฟรีแลนซ์มีความต้องการในการเป็นมืออาชีพทางการทำงานและต้องการอิสระ รวมถึงต้องการความท้าทายและโอกาสที่หลากหลายจากการทำงาน ซึ่งเป็นแรงผลักดันที่ทำให้พวกเขายืนหยัดท้าทายกับอุปสรรคต่าง ๆ จนสามารถอยู่รอดทางอาชีพ

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่านิยามความอยู่รอดทางอาชีพของฟรีแลนซ์ หมายถึง การที่ฟรีแลนซ์มีเสถียรภาพทางการเงิน คือ มีรายได้ครอบคลุมค่าใช้จ่ายพื้นฐานประจำเดือนและมีเงินสำรองใช้จ่ายยามจำเป็น และการมีเสถียรภาพในการทำงาน กล่าวคือ สามารถดำรงสถานะอาชีพฟรีแลนซ์อย่างต่อเนื่อง โดยสังเกตจากการติดต่อจ้างงานอย่างเพียงพอในปัจจุบันและมีแนวโน้มการจ้างงานอย่างต่อเนื่องในอนาคต มีรายได้เพียงพอสำหรับค่าใช้จ่ายประจำเดือนและมีเงินสำรองหรือหลักประกันทางการเงิน รวมถึงมีความพึงพอใจที่จะดำรงสถานะอาชีพฟรีแลนซ์ต่อไป

## 5.2 ปัญหาที่กระทบต่อความอยู่รอดทางอาชีพของฟรีแลนซ์ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทย

จากการศึกษาพบว่า ปัญหาที่กระทบต่อความอยู่รอดทางอาชีพ หมายถึง ปัญหาที่ส่งผลให้ฟรีแลนซ์ขาดเสถียรภาพทางการเงินและการทำงานจนเกิดความรู้สึกในทางลบ เช่น เครียด กัดดัน ท้อแท้ ซึ่งสามารถกระตุ้นให้ฟรีแลนซ์ตัดสินใจออกจากสถานะอาชีพ ซึ่งงานวิจัยชิ้นนี้พบปัญหาที่กระทบต่อความอยู่รอดได้แก่ ปัญหาจำนวนงานทำไม่เพียงพอ ปัญหาความไม่แน่นอนในการทำงาน ปัญหาความผิดพลาดจากการทำงาน ปัญหาความไม่มั่นคงทางการเงิน ปัญหาสุขภาพ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

### 5.2.1 ปัญหาจำนวนงานทำไม่เพียงพอ

ปัญหาจำนวนงานทำไม่เพียงพอคือ การที่ฟรีแลนซ์มีโครงการหรืองานจากผู้ว่าจ้างจำนวนน้อยซึ่งสร้างรายได้ไม่ครอบคลุมค่าใช้จ่ายประจำเดือน สอดคล้องกับการศึกษาที่พบว่าปัญหาในการหาผู้ว่าจ้างนั้นเป็นปัญหาสูงสุดของการประกอบอาชีพนี้ (Freelancemap, 2015) โดยสมาพันธ์ฟรีแลนซ์แห่งสหรัฐอเมริกาสำรวจปัญหาของอาชีพนี้พบว่าฟรีแลนซ์จำนวนมากมีงานทำไม่เพียงพอ (Freelancer union, 2017) ส่งผลให้ฟรีแลนซ์ต้องบริหารจัดการเงินผ่านวิธีการต่าง ๆ เช่น การใช้เงินสำรองของตนเองหรือหยิบยืมเงินจากบุคคลอื่น ซึ่งสถานะการเงินที่ไม่มั่นคงนี้ทำให้ฟรีแลนซ์เกิดความเครียดและความกดดัน จนส่งผลให้พวกเขาตัดสินใจลาออกจากการประกอบอาชีพฟรีแลนซ์ได้ทีอุป กาย และลดตานั้นบรรยายว่าพวกเขามักจะประสบปัญหาที่มีจำนวนงานทำไม่เพียงพอในช่วงเริ่มต้นเส้นทางอาชีพเนื่องจากยังไม่มีชื่อเสียงหรือไม่เป็นที่รู้จักของผู้ว่าจ้าง ปัญหานี้ทำให้พวกเขารู้สึกล้มเหลวในการประกอบอาชีพฟรีแลนซ์ต่อไป ทีอุปบรรยายเรื่องราวการประสบปัญหาจำนวนงานทำไม่เพียงพอดังนี้

*ตอนเป็นฟรีแลนซ์ปีแรกมันไม่ค่อยมีงานเลย มันเรียบ ๆ แล้วตอนนั้นก็เริ่มรู้จักแฟน ก็คิดว่าน่าจะไม่ใช่แล้ว มันไม่ได้มีรายได้อะไรเลย น้อยมากเลย ก็แค่พออยู่ เราตอนนั้นก็คิดว่าอนาคตอยู่อย่างนี้มันเหมือนเป็นคนไม่มีหลักไม่มีแหล่งเลยอะ ก็เลยบอกแฟนว่า*

เดียวที่ว่าพี่กลับไปทำงานประจำแล้ว เพราะหัวหน้าก็เรียกตัวอยู่ตลอดเวลา คิดว่าถ้าอยู่ต่อไปแบบนี้คงไม่ไหว (ท็อป, สัมภาษณ์, 4 พฤศจิกายน 2561)

นอกจากนี้ การประสบปัญหาจำนวนงานไม่เพียงพอในช่วงเริ่มต้น ฟรีแลนซ์ยังประสบปัญหาดังกล่าวตลอดเส้นทางการประกอบอาชีพเนื่องจากพวกเขาไม่สามารถคาดเดาการว่าจ้างในแต่ละเดือนได้ เพราะอาชีพฟรีแลนซ์เป็นการทำงานรับจ้างโดยไม่มีสังกัดหรือกลุ่มองค์กร จึงไม่มีจำนวนงานที่ชัดเจนในแต่ละเดือน เมื่อวิเคราะห์สาเหตุสำคัญของปัญหาการมีจำนวนงานทำไม่เพียงพอพบว่าเกิดจากการไม่มีชื่อเสียงหรือไม่เป็นที่รู้จักในกลุ่มผู้ว่าจ้างซึ่งทำให้ไม่มีผู้ว่าจ้างงาน รวมถึงการแข่งขันที่สูงขึ้นในวงการสื่อและบันเทิงไทยซึ่งทำให้ผู้ว่าจ้างมีตัวเลือกฟรีแลนซ์จำนวนมากขึ้นในปัจจุบัน

ผู้เล่าเรื่องวิเคราะห์ว่าการแข่งขันที่สูงขึ้นในวงการสื่อและบันเทิงไทยนั้นเกิดจากการเติบโตของเทคโนโลยีการสื่อสาร โดยที่ผ่านมามีฟรีแลนซ์ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทยต่างทำงานในยุคของสื่อเก่าหรือสื่อกระแสหลัก เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ เป็นต้น ซึ่งสื่อเหล่านั้นมีลักษณะสำคัญคือ มีเจ้าของสื่อ มีรูปแบบของเนื้อหาที่เผยแพร่ในสื่อ และมีระบบการคัดเลือกผู้เข้ามาประกอบวิชาชีพด้านสื่อคือ เป็นผู้ที่จบจากสาขาด้านสื่อสารมวลชน แต่ปัจจุบันการเติบโตของวิทยาการและเทคโนโลยีที่ก่อให้เกิดสื่อใหม่ (New Media) ซึ่งเผยแพร่เนื้อหาในรูปแบบดิจิทัล เช่น สื่อสังคมออนไลน์ เป็นต้น โดยสื่อใหม่ได้ทำลายข้อจำกัดด้านเวลาที่ผู้บริโภคสื่อสามารถรับส่งข่าวสารได้ตลอดเวลาทำลายข้อจำกัดด้านขอบเขตโดยผู้บริโภคสามารถรับข้อมูลต่าง ๆ จากทั่วโลกได้ ทำลายข้อจำกัดทางด้านรูปแบบการเผยแพร่เนื้อหา และที่สำคัญคือ ทำลายข้อจำกัดของผู้สร้างเนื้อหา โดยยุคนี้เป็นยุคที่ผู้บริโภคสื่อสามารถสร้างเนื้อหาและเป็นเจ้าของสื่อได้เอง (Wertime and Fenwick, 2011)

ดังนั้น สื่อใหม่จึงเปิดโอกาสให้คนทั่วไปสามารถเข้ามาทำงานในวงการสื่อและบันเทิงไทย เช่น กรณีของท็อปซึ่งจบการศึกษาด้านการตลาดแต่สามารถผันตัวมาทำงานในวงการนี้ได้ผนวกกับการเติบโตด้านวิทยาการและเทคโนโลยีที่ทำให้อุปกรณ์สำหรับการผลิตสื่อมีราคาถูกลง เช่น กล้องถ่ายรูป คอมพิวเตอร์ เป็นต้น เปิดโอกาสให้ผู้ที่เข้าถึงอุปกรณ์เหล่านี้สามารถฝึกฝนจนเชี่ยวชาญและประกอบเป็นอาชีพได้ ผู้ว่าจ้างจึงมีตัวเลือกในการจ้างฟรีแลนซ์มากขึ้น โดยกาย วีภิต ท็อป ติ้งเกอร์เบลล์ และลดาบรียายว่ายุคนี้เป็นยุคที่มีการแข่งขันในวงการฟรีแลนซ์สูง ผู้ว่าจ้างมีตัวเลือกใหม่ ๆ เสมอ พวกเขาจึงสามารถออกจากอาชีพนี้ได้ตลอดเวลาหากไม่มีวิธีรับมือกับสถานการณ์ที่กำลังเกิดขึ้น ติ้งเกอร์เบลล์บรรยายสนับสนุนดังนี้ “เรารู้สึกว่าทุกวันนี้ทุกคนเป็นดาราง่ายมาก ทุกคนพร้อมจะทำบล็อก ทำคลิป มันง่ายอะ เทคโนโลยีมันทันสมัย ใคร ๆ ก็เป็นดาราได้ คู่แข่งเราเกิดใหม่ทุกวัน” (ติ้งเกอร์เบลล์, สัมภาษณ์, 14 มกราคม 2562)

สอดคล้องกับความรู้สึกของวีภิตที่ต้องทำงานในวงการฟรีแลนซ์ช่างถ่ายภาพซึ่งทุกคนสามารถเข้าถึงอุปกรณ์ถ่ายภาพได้ง่ายขึ้น วีภิตบรรยายสนับสนุนดังนี้ “คู่แข่งมันไม่ใช่แค่รุ่นพี่

ในวงการที่เขาเชี่ยวชาญสาขานั้นจริง ๆ แต่ดากล้องตอนนี้แข่งกันก็คนพอประเมินแล้ว พอจบมา กล้องมันก็ถูก คนสามารถซื้อได้ง่ายขึ้น คนก็เป็นดากล้องกันหมด” (วิกิต, สัมภาษณ์, 12 พฤศจิกายน 2561)

ลดาซึ่งเป็นช่างภาพก็ประสบการณ์แข่งขันที่สูงขึ้นเช่นเดียวกับวิกิต เธอบรรยายประสบการณ์การแข่งขันในการทำงานฟรีแลนซ์สอดคล้องกับวิกิตดังนี้

เราหนึ่งไม่ได้เลย โห ภาพเบื้องหลังมันมีคนแข่งกันหลายคน อย่างมีพีคนหนึ่งถ่ายรูปใช้ได้ แต่อารมณ์ของภาพ (mood) สู้เราไม่ได้ พีผู้กำกับคนหนึ่งก็ไม่ใช่พีคนนั้นแล้ว ไม่ใช่เลย เขาไม่ได้ถ่ายไม่ดีด้วยนะ ภาพของเขาแค่ให้อารมณ์ของภาพสู้เราไม่ได้ คนจ้างไม่ใช่เลย หากคนใหม่ แปลว่าเราต้องพัฒนาตัวเองตลอดเวลาให้ทัน แล้วก็ตอนนี้สื่อสังคมออนไลน์ มีผลมาก จากที่ไม่เคยดูแลเพจก็ต้องทำแล้ว ต้องฝึกตัวเองแล้วว่าต้องเขียนอะไรบ้างต้องทำอะไรบ้าง เปลี่ยนตัวเอง ไม่งั้นคนก็จะลืมแล้วก็ไม่รู้จักเรา จริง ๆ ความดังมีผลประมาณหนึ่งเลยในการมีงานของฟรีแลนซ์ (ลดา, สัมภาษณ์, 5 พฤศจิกายน 2561)

ส่วนที่อุปที่ต่อเผยแพร่ผลงานในสื่อสังคมออนไลน์กล่าวว่าการแข่งขันในสื่อสังคมออนไลน์นั้นสูงขึ้นเพราะมีบล็อกเกอร์หน้าใหม่ที่มีฝีมือเกิดขึ้นทุกวัน เขาบรรยายสนับสนุนดังนี้ จุดที่ยากที่สุดคือ การรักษากลุ่มแฟนเพจให้เขายังติดตามอยู่ เพราะปัจจุบันคนที่ทำบล็อกเกอร์ท่องเที่ยวเยอะมาก ทั้งคนธรรมดาที่เยอะ ทั้งดารามาทำบล็อกเกอร์ มาทำท่องเที่ยว เต็มไปหมดเลย มีคนทำเกี่ยวกับท่องเที่ยว ในยูทูบไปดูลิ เต็มไปหมดเลย คือพอ พวกนี้มันเยอะคนมันมีตัวเลือกมาก ผู้ว่าจ้างเราก็มีตัวเลือกมากไปด้วย (ท็อป, สัมภาษณ์, 4 พฤศจิกายน 2561)

เทคโนโลยีการสื่อสารที่พัฒนาให้ทันสมัยขึ้นทำให้คนทั่วไปสามารถเข้ามาประกอบอาชีพฟรีแลนซ์ได้มากขึ้น ฟรีแลนซ์จึงต้องเผชิญการแข่งขันที่สูงตามไปเช่นกัน พวกเขาบรรยายว่ารู้สึกเหนื่อยล้าและกดดัน รวมถึงต้องพบประสบการณ์การแข่งขันที่ไม่น่าพึงพอใจ เช่น การเสนอราคาที่ต่ำกว่าเพื่อแย่งผู้ว่าจ้าง หรือการใส่ร้ายให้เสื่อมเสียเพื่อทำลายชื่อเสียงในการทำงาน ซึ่งลดาและทิงเกอร์เบลล์นั้นมีประสบการณ์ในกรณีดังกล่าว ลดาบรรยายประสบการณ์ดังนี้

เราโดนตัดราคาบ่อยมาก ตัดราคานี้เป็นเรื่องปกติมาก คือ เราทำงานที่ค่าจ้างราคาเท่านี้ อีกคนเสนอราคาต่ำกว่าแต่งานโอเค ลูกคาก็เลือกคนนั้น เราก็ต้องรวมกลุ่มเพื่อให้พวกเขาทุกคนอยู่รอด กลุ่มช่างภาพเบื้องหลังก็มีแบบว่าคุยกันนะว่าเราจะไม่ตัดราคากัน แล้วมันจะมีคนใหม่ที่มีมันไม่รู้แล้วก็มาตัดอยู่ดี เราจะไม่ได้งานเลย (ลดา, สัมภาษณ์, 5 พฤศจิกายน 2561)

ส่วนทิงเกอร์เบลล์นั้นเคยโดนใส่ร้ายเรื่องราคาค่าจ้างเพื่อแย่งผู้ว่าจ้าง ทำให้เธอไม่ได้รับการว่าจ้าง เธอบรรยายประสบการณ์ดังนี้

เราเคยรู้จักเพื่อนเราว่า มันมีคนไปโกหกราคาค่าจ้างเราเพื่อที่จะให้ตัวเองได้งาน โดยที่เขาไม่ใช่ผู้จัดการส่วนตัวเราแต่เอาราคาเราไปโกง ไปบอกว่าของเราสามแสนเพื่อที่จะให้ตัวเองซึ่งราคาแสนเดียวแล้วลูกค้าตกลงจ้าง อะไรแบบนี้ ก็น้อยดีมาก (รู้สึกไม่พอใจ) ทำไม่ต้องทำขนาดนี้เลยหรือ (ทิงเกอร์เบลล์, สัมภาษณ์, 14 มกราคม 2562)

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าการไม่มีชื่อเสียงหรือเป็นที่รู้จักของผู้ว่าจ้างและการแข่งขันที่สูงขึ้นในวงการสื่อและบันเทิงไทยอันเนื่องมาจากสาเหตุสำคัญคือ การเติบโตทางเทคโนโลยี ส่งผลให้เกิดปัญหาการมีจำนวนงานทำไม่เพียงพอซึ่งทำให้ฟรีแลนซ์รู้สึกในทางลบ เช่น เครียด กัดดัน ท้อแท้ จนตัดสินใจลาออกจากอาชีพในที่สุด

### 5.2.2 ปัญหาความไม่แน่นอนในการทำงาน

ปัญหาความไม่แน่นอนในการทำงานคือ การโดนยกเลิกสัญญาการทำงานรวมถึงการโดนโกงสัญญาว่าจ้าง โดยสามารถเกิดได้ในทุกขั้นตอนของการทำงาน เช่น การยกเลิกในขั้นตอนการเซ็นสัญญา การเตรียมงาน ระหว่างทำงาน ส่งมอบงาน รวมถึงก่อนจ่ายค่าจ้าง ซึ่งทำฟรีแลนซ์ต้องเสียรายได้ เสียเวลา และกระทบทางความรู้สึก โดยสาเหตุสำคัญที่ค้นพบจากงานวิจัยชิ้นนี้คือความไม่แน่นอนของกระบวนการผลิตสื่อ เนื่องจากกระบวนการผลิตสื่อนั้นมีผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการหลายส่วน อาทิ บริษัทเจ้าของสินค้าต่าง ๆ ที่มาจ้างผลิตผลงาน เจ้าของสื่อ ผู้กำกับ ผู้ควบคุมการผลิต เป็นต้น เพราะฉะนั้นผู้ว่าจ้างสามารถยกเลิกการทำงานของฟรีแลนซ์ได้ในทุกขั้นตอนหากผลงานไม่เป็นที่พึงพอใจแม้มีการเซ็นสัญญาการทำงานไปแล้วก็ตาม

การยกเลิกสัญญาการว่าจ้างกะทันหันนั้นกระทบต่อความอยู่รอดของฟรีแลนซ์ เพราะบางกรณีฟรีแลนซ์ทำงานเพียงชิ้นเดียวซึ่งคาดว่าจะครอบคลุมรายจ่ายประจำเดือนทั้งหมด แต่เมื่อถูกยกเลิกสัญญาการทำงานหรือถูกโกงค่าจ้าง ทำให้พวกเขาสูญเสียรายได้ประจำเดือนนั้นจนต้องใช้เงินสำรองหรือหยิบยืมจากบุคคลอื่น ส่งผลให้ฟรีแลนซ์เกิดความเครียดจากสภาวะขาดความมั่นคงทางการเงินและอาจตัดสินใจออกจากอาชีพได้ ทิงเกอร์เบลล์สะท้อนว่าตนเองประสบปัญหาความไม่แน่นอนในการทำงานบ่อยครั้ง เรื่องเล่าปัญหาความไม่แน่นอนในการทำงานของทิงเกอร์เบลล์มีดังนี้

เราว่าละครโทรทัศน์จะชอบมีปัญหามากที่สุด มีแบบอยู่ดี ๆ ละครเลิกทำไปเลย เหมือนถ่ายมาสองปีแล้วก็ยุบไป หรือปีที่แล้วมีเรื่องหนึ่งคือ ถ่ายเสร็จไปแล้ว มีประมาณ 16-17 ตอนแล้วพอมายาวจริงมาฉายช่วงเดือนเมษาซึ่งไม่มีคนดูเลย ทางสถานีโทรทัศน์เลยตัดเหลือ 9 ตอน แล้วก็ตัดเงินเราด้วย เพราะเขาบอกว่าช่องสั่งตัด ซึ่งถ่ายไปเสร็จแล้วจริง ๆ เขาไม่มีสิทธิ์มาตัด เราโดนตัดประมาณหกตอน โดนตัดเงิน ทั้ง ๆ ที่แบบ ภูถ่ายไปแล้ว เหมือนเราทำงานฟรีแล้วไม่มีออนแอร์ (ฉายจริง) คนไม่ได้เห็นหน้าเราทั้ง ๆ ที่เราเอาเวลาไปเป็นปีไปถ่ายเรื่องนี้ เราไม่ได้รับงานอื่นแล้วแถมไม่ได้เงินอีก พังมาก (ทิงเกอร์เบลล์, สัมภาษณ์, 14 มกราคม 2562)



ฟรีแลนซ์กล่าวว่านอกจากพวกเขาต้องเผชิญความไม่แน่นอนของสัญญาการว่าจ้างที่สามารถยกเลิกได้ตลอดเวลา พวกเขายังต้องเผชิญกับการโกงสัญญาว่าจ้างอีกด้วย เพราะในขั้นตอนการติดต่อเพื่อรับงานนั้นมักจะเป็นการติดต่อพูดคุยทางโทรศัพท์หรือช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ เช่น ไลน์ (line) เฟซบุ๊กแมสเซ็นเจอร์ (facebook messenger) เป็นต้น อีกทั้งการทำงานส่วนใหญ่จะไม่มี การเซ็นสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษรเพราะอาจเป็นผู้ว่าจ้างรายเก่าที่คุ้นเคยจึงใช้ความไว้วางใจแทนสัญญา ซึ่งอาจเกิดช่องว่างในการโกงสัญญาว่าจ้างได้ ทิงเกอร์เบลล์นั้นบรรยายรายละเอียดการโกงสัญญาว่าจ้างไว้ดังนี้

*ละครจะขอมาให้เซ็นสัญญา แต่เหมือนกับว่าบางเรื่องก็จะให้มาเซ็นเวลาที่ถ่ายไปแล้ว มีตอนนั้นค่าจ้างเรา 18,000 แล้วสรุปที่ 12,000 เราก็แบบยอมให้ เพราะว่าเรื่องนั้นเราอยากเล่น คิดว่าคนดูแน่นอน แล้วกลายเป็นว่า พอเช็คออกได้ همینเดี๋ยวด่วนตอน ซึ่งมัน 20 ตอน เราก็บอกว่าเห้ย ทำไมมันเป็นอย่างนี้ เขาก็บอกว่า อู๊ย ถ้าเกิดว่า همینสองพีไม่จ้างแต่แรกหรอก เราก็แบบ เชี่ย พูดอย่างนี้ได้ใจวะ ซึ่งเราไม่มีหลักฐานเพราะว่าเราไม่มีตัวอักษรเลย เราจะชอบผิดพลาดเรื่องการติดต่อสัญญางานที่สุดเลย บ่อยมาก (ทิงเกอร์เบลล์, สัมภาษณ์, 14 มกราคม 2562)*

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าปัญหาความไม่แน่นอนในการทำงานคือ การโดนยกเลิกสัญญาการทำงานรวมถึงการโดนโกงสัญญาว่าจ้างซึ่งสามารถเกิดขึ้นได้ในทุกขั้นตอนของการทำงาน โดยสาเหตุของการยกเลิกสัญญาว่าจ้างคือ ความไม่แน่นอนในกระบวนการผลิตสื่อซึ่งมีผู้เกี่ยวข้องในขั้นตอนการผลิตหลายส่วน และสาเหตุของการโกงสัญญาว่าจ้างเกิดจากการไม่เซ็นสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษรและใช้ความไว้วางใจแทนสัญญา ซึ่งปัญหานี้ส่งผลกระทบต่อรายได้ของฟรีแลนซ์ ซึ่งทำให้เกิดความเครียด กัดดัน และตัดสินใจออกจากอาชีพได้ในที่สุด

### 5.2.3 ปัญหาความผิดพลาดจากการทำงาน

ความผิดพลาดในการทำงานคือ การสร้างสรรค์ผลงานชิ้นหนึ่งไม่เสร็จสมบูรณ์หรือไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ รวมถึงการทำงานที่เสร็จสมบูรณ์แล้วแต่ไม่ตอบเป้าหมายของผู้ว่าจ้าง โดยความผิดพลาดเนื่องมาจากหลายสาเหตุ อาทิ การเกิดปัญหาสุขภาพหรืออุบัติเหตุระหว่างการทำงาน การขาดความเชี่ยวชาญหรือทักษะในการสร้างสรรค์ผลงาน การขาดความเข้าใจในการทำงาน เป็นต้น ซึ่งส่งผลกระทบต่อหลายฝ่าย ได้แก่ (1) ผู้ว่าจ้างและองค์กรของผู้ว่าจ้างซึ่งได้รับผลงานที่ไม่ตรงตามเป้าหมาย โดยผลงานที่เผยแพร่ไปนั้นอาจทำให้องค์กรเสื่อมเสียภาพลักษณ์และความน่าเชื่อถือ (2) เพื่อนร่วมงานที่ต้องประสบปัญหาในการทำงานล่าช้าหรือเสื่อมเสียชื่อเสียงไปด้วย (3) ฟรีแลนซ์ที่ต้องเสื่อมเสียชื่อเสียงและอาจไม่ได้รับการว่าจ้างในโครงการถัดไป จนเกิดความเครียด กัดดัน และตัดสินใจออกจากอาชีพ เรื่องเล่าการทำงานที่ผิดพลาดของวิจิตและลดา นั้นเป็นตัวอย่างถึงผลกระทบจากความผิดพลาดได้ดังนี้

เราเคยทำงานพลาดแล้วโดนประจาน ตอนนั้นที่พลาดมันเป็นงานแรก ๆ ของเราเลยคือ ถ่ายเอ็มวีหนึ่ง (music video) แล้วคนที่เขานำร้องเขาก็ทำกับเองด้วยมันก็เลยวายเป็นมาก แล้วเราเป็นตากล้องคนเดียว พอถ่ายเสร็จแล้ว คนติดต่อเขาก็ประกาศลงเฟซบุ๊ก ว่าใครเป็นตากล้องเนี่ย รู้มั้ยว่า มันห่วยแค่ไหนที่คุณถ่ายมา มีการปรับแสงทันทีในระหว่างคลิป คนติดต่อเขาก็บ่น ๆ ไปว่า เอาเลนส์ไปขว้างทิ้งเลย แม่จ๋า เรียนมารีเปลาอะ คนก็เห็น คนก็แชร์มา เป็นรุ่นพี่ในวงการที่มีชื่อเสียงมาก เรา โอ้ จุกอะ จุกแบบว่า เราไม่รู้จะไม่รู้จะคุยอะไรกับใคร เรารู้สึกเสียความมั่นใจไป พี่คนอื่นก็บอกว่าเหี้ยไม่เป็นไรหรอก พี่คนนี้เขาเป็นคนใจร้อน เขาก็ชอบบ่นไปอย่างนั้นแหละ กลายเป็นว่าเราก็เอาแรงพวกนี้ มาปรับ ทำงานให้มันเนียบขึ้นในการถ่าย เราเลยได้รู้ว่าอย่าพลาด เพราะว่าถ้ามันพลาด มาคนจะรู้ ชื่อเสียงเรามันเหมือนดิสเพลย์ (display: หน้าร้าน) ถ้าเราเป็นร้านงานเราอยู่ หน้าร้าน ถ้าเราทำงานเหี้ย เขาก็จะมองเราแล้ว ว่าเหี้ย ร้านนี้ไม่น่าเข้าวะ รับคนอื่น ดีกว่า มันก็ส่งผลมาก (วิกิต, สัมภาษณ์, 12 พฤศจิกายน 2561)

ส่วนลดานั้นเคยทำงานไม่ตอบโจทย์ที่ผู้ว่าจ้างและมีการบอกต่อกันในบรรดาเพื่อนร่วมงาน เมื่อลดารับรู้เรื่องราวดังกล่าวทำให้เกิดความรู้สึกเสียใจและตัดสินใจลาออกจากอาชีพฟรีแลนซ์ไปทำงานประจำ เรื่องเล่าการทำงานที่ผิดพลาดของลดามีดังนี้

หลังจากที่เราถ่ายภาพเบื้องหลังซีรีส์เรื่องหนึ่งจบ แล้วเราก็ได้ยื่นผลตอบรับกลายเป็นว่าลดถ่ายไม่ดีเลยเรื่องนี้ ซึ่งเรื่องนั้นมีภาพนิ่งเบื้องหลังสองคนคือ เรากับเพื่อน รู้สึกว่า เออ เขาบอกว่าเราถ่ายไม่ดี ตอนนั้นรู้สึกว่าจะโอ้เหี้ยไม่อยากจะถ่ายแล้ววะ รู้สึกเหนื่อย แต่ตอนที่หนังมันฉายจริงเรากลับมาดู อ้าว อีเหี้ยก็ใช้ได้นี่หว่าทำไมบอกว่าไม่สวยวะ สวยนะ แต่เรานี้แหละได้ยื่นมาเองว่ามันไม่ดี เราก็เลยเฟล ๆ (Fail: ผิดหวัง เสียใจ) ก็เลยไปทำงานประจำเลย เราเลยรู้ว่าเป็นฟรีแลนซ์ต้องทำงานทุกชิ้นให้ดี อย่าพลาดอะ ถ้าพลาดงานนิ่งแม่งก็ฉาวเหมือนกันนะ เช่นเพื่อนเราที่เคยพลาดแล้วต้องออกไปเลย ไปทำอย่างอื่นเลยจนทุกวันนี้ ก็ทำทุกอย่างให้ดี อย่าพลาดลัคนิด ก็เหมือนหนังเรื่องฟรีแลนซ์ ห้ามป่วย ห้ามพัก ของพี่เต๋อ (นवल อารงรัตนฤทธิ) คือ ไข่เลย มึงพลาดปุ๊บ ไปเลย (ลด, สัมภาษณ์, 5 พฤศจิกายน 2561)

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าความผิดพลาดในการทำงานคือ การสร้างสรรค์ผลงานชิ้นหนึ่งไม่เสร็จสมบูรณ์หรือไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ รวมถึงการทำงานที่เสร็จสมบูรณ์แล้วแต่ไม่ตอบเป้าหมายของผู้ว่าจ้าง โดยปัญหานี้สามารถส่งผลให้ฟรีแลนซ์สูญเสียความมั่นใจในการสร้างสรรค์ผลงาน สูญเสียการไว้วางใจจากผู้ว่าจ้างเพราะมีชื่อเสียงในด้านลบ จนสามารถทำให้ฟรีแลนซ์ตัดสินใจออกจากการทำงานได้

### 5.2.4 ปัญหาความไม่มั่นคงทางการเงิน

ปัญหาความไม่มั่นคงทางการเงิน คือ การมีรายได้ไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายพื้นฐานประจำเดือน รวมถึงการมีเงินสำรองไม่เพียงพอในภาวะฉุกเฉิน สอดคล้องกับผลสำรวจจากเว็บไซต์ฟรีแลนซ์แมพ (www.freelancemap.com) ที่พบว่าปัญหาสำคัญของอาชีพฟรีแลนซ์คือ รายได้ที่ไม่แน่นอน ในขณะที่ต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ด้วยตนเอง ทั้งค่าประกัน ค่ารักษาพยาบาล ค่าใช้จ่ายในการตรวจสอบสุขภาพประจำปี เป็นต้น อีกทั้งยังไม่มีเงินชดเชยจากนายจ้างหากทำงานล่วงเวลา (freelancemap, 2015) นอกจากนี้ สมาพันธ์ฟรีแลนซ์แห่งสหรัฐอเมริกาสำรวจพบว่าฟรีแลนซ์บางส่วนถูกเบียดหรือถูกเลื่อนจ่ายเงิน เรียกว่าเป็นอาชีพที่ต้องเผชิญกับความท้าทายและความเสี่ยงด้านการเงินตลอดเวลา (Freelancer Union, 2018)

ผู้เล่าเรื่องต่างเคยประสบปัญหาความไม่มั่นคงทางการเงินตลอดการประกอบอาชีพฟรีแลนซ์ พวกเขาสะท้อนว่ารายได้และรายจ่ายที่ไม่แน่นอนคือ สิ่งที่ฟรีแลนซ์ต่างต้องเผชิญตลอดเส้นทางอาชีพ โดยบางเดือนพวกเขาอาจสร้างรายได้จำนวนมากแต่บางเดือนอาจไม่มีรายได้เนื่องจากไม่มีงาน ซึ่งสาเหตุของความไม่มั่นคงทางการเงินนั้นเกิดจากการมีจำนวนงานไม่เพียงพอ การที่ผู้ว่าจ้างจ่ายเงินล่าช้ากว่ากำหนด การโดนโกงค่าจ้าง รวมถึงการมีรายจ่ายฉุกเฉิน เช่น อุบัติเหตุ ความเจ็บป่วย เป็นต้น ปัญหาความไม่มั่นคงทางการเงินนั้นส่งผลให้ฟรีแลนซ์เกิดความเครียด กัดดัน และอาจเลือกตัดสินใจออกจากอาชีพฟรีแลนซ์ไปประกอบอาชีพที่มีรายได้มั่นคง ดังเช่นกรณีของท็อปที่ตัดสินใจกลับไปเป็นพนักงานประจำเพราะรายได้จากอาชีพฟรีแลนซ์ไม่เพียงพอ

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าปัญหาความไม่มั่นคงทางการเงิน คือ การมีรายได้ไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายพื้นฐานประจำเดือน รวมถึงการมีเงินสำรองไม่เพียงพอในภาวะฉุกเฉิน อันมีสาเหตุหลักมาจากการมีจำนวนงานไม่เพียงพอ การที่ผู้ว่าจ้างจ่ายเงินล่าช้ากว่ากำหนด การโดนโกงค่าจ้าง รวมถึงการมีรายจ่ายฉุกเฉิน ซึ่งส่งผลให้ฟรีแลนซ์เกิดความรู้สึกในทางลบและตัดสินใจออกจากประกอบอาชีพฟรีแลนซ์ได้

### 5.2.5 ปัญหาสุขภาพ

ปัญหาสุขภาพคือ ความเจ็บปวดหรือติดขัดทางร่างกายและจิตใจ อันเนื่องมาจากการทำงานหรือการใช้ชีวิตที่ขาดสมดุล โดยการศึกษาพบว่าลักษณะการทำงานแบบไม่มีเวลาจำกัดโดยเฉพาะงานด้านการถ่ายทำซึ่งบางครั้งอาจถ่ายทำติดกันเป็นระยะเวลาหลายเดือน ทำให้ฟรีแลนซ์เกิดปัญหาทางสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจ จนสามารถตัดสินใจหยุดพักงานหรือลาออกจากอาชีพได้ สอดคล้องกับงานวิจัยที่กล่าวว่าอาชีพที่มีความกดดันในการทำงานสูง เพราะงานมักต้องการความคาดหวังสูง ทำให้เกิดความเครียดและทำให้เหน็ดเหนื่อยในการทำงาน (Blanchflower, 2004) อีกทั้งยังพบว่าฟรีแลนซ์เกิดความทุกข์จากการทำงานโดยจากการสัมภาษณ์ฟรีแลนซ์เชิงลึก พบความรู้สึกที่ถูกล่ามโซ่ด้วยงาน เป็นทาสของการทำงาน ต้องพร้อม 24 ชั่วโมงสำหรับลูกค้า และหยุดทำงานไม่ได้ (Baines &

Gelder, 2003) ในมิติอื่น ๆ ฟรีแลนซ์สะท้อนว่าตนเองมีความเหงา ความกังวล ความรู้สึกผิด และความรู้สึกแยกตัวออกมาจากสังคมจากการประกอบอาชีพนี้ในระยะเวลาอันยาวนาน (Mann & Holdsworth, 2003)

ทิงเกอร์เบลล์และวิกิตเล่าว่าพวกเขาเคยประสบภาวะหน้ามืดและเลือดกำเดาไหลเพราะทำงานติดต่อกันเป็นเวลานาน ส่วนวิกิตและลดาซึ่งทำงานเป็นช่างภาพเบื้องหลังก็ประสบปัญหาปวดหลังจากการแบกอุปกรณ์ถ่ายภาพและยืนถ่ายภาพเป็นระยะเวลาติดต่อกันนานเกินไป เรื่องเล่าปัญหาสุขภาพของวิกิตมีดังนี้

สำหรับเราร่างกายคือปัญหาที่สุดแล้วมั้ง มันมีช่วงเวลาไม่รู้กี่ปีที่เราทำงานฟรีแลนซ์มา คือ ชั่วโมงการทำงานที่มันใช้พลังงานแบบ ได้เรื่อย ๆ 24 ชั่วโมง ทำอยู่แบบนั้นกูไม่เคยคิดถึงความตายเลยจนกระทั่งมันเกิดเหตุการณ์ที่ร่างกายเรามันอ่อนแอลง เลือดกำเดาไหล นอนไม่หลับ 3 วัน เหมือนหนังผีเต๋อ (ฟรีแลนซ์ ห้ามป่วย ห้ามพัก ห้ามรักหมอ) เราารู้สึกว่า มันเอาไม่ได้นะ ร่างกายมันทำไม่ได้แล้ว แล้วพอเป็นตากล้องเราแบกกล้องเราใช้หลัง มันลึกรอเลย มันไม่เหมือนแบบแต่ก่อนแล้ว แล้วมันส่งผลเหมือนกันอะ เวลายืนนาน ๆ มันปวดหลัง พอปวดหลังแล้วมันปวดหัว พอปวดหัวเราก็คิดงานไม่ออก (วิกิต, สัมภาษณ์, 12 พฤศจิกายน 2561)

สอดคล้องกับเรื่องเล่าปัญหาสุขภาพของลดาที่บรรยายว่า เธอประสบปัญหาสุขภาพจากการทำงานถ่ายทำเป็นระยะเวลาอันยาวนาน และยังประสบปัญหาสุขภาพทางจิตใจคือ เป็นโรคซึมเศร้าซึ่งเริ่มต้นเมื่อทำงานประจำ เรื่องเล่าปัญหาสุขภาพของลดา มีดังนี้

เวลาถ่ายหนังเรายืนตลอดเวลาแล้วมันปวดหลังเพราะต้องแบกตลอดเวลา เราว่าซีรีส์มันเสียเวลามาก แบกกล้องแล้วมันอยู่ทั้งวัน แล้วเราเป็นคนที่ยอกกอกแล้วเราจะไม่นั่ง เราจะยืนแบบแอคทีฟ (active: กระตือรือร้น) ตลอดเวลาแล้วมันปวดหลังช่วงนี้เราเลยต้องปฏิเสธไปสองงานเพราะว่าปวดหลัง กลัวว่าปีหน้าจะไม่มียานอีก เพราะเขาก็จะรู้ว่าไอ้เนี่ยปวดหลัง แต่ก็ไม่รู้ก็ปล่อยไปก่อน เพราะตอนนี้อายากพักจริง ๆ แล้วจริง ๆ สภาพจิตใจแย่งไม่พร้อมไปทำงานเลย ทำแบบนี้แล้วก็เหนื่อย ใจเหี้ย เงินมันไม่เท่ากับสิ่งที่กูทุ่มเทไปเลย แล้วเราเป็นโรคซึมเศร้าด้วย คือ ตอนไปเป็นพนักงานประจำ มันเป็นออฟฟิศที่เพิ่งเปิดใหม่แล้วมีแค่เราที่เข้าออฟฟิศคนเดียว เราเข้าไปเหมือนเป็นบ้า ไปอยู่คนเดียวแล้วไปทำงานอะไรก็ไม่รู้ที่เราก็ไม่เคยทำ แล้วก็มาทำ ๆ ก็แบบ ใจเหี้ย ที่กูทำมันดีแล้วยังวะ เหมือนคุมอะไรไม่ได้เลย ตื่นมา เข้างานสิบโมงก็ไม่เคยจะไปได้สิบโมง ฟังไปหมด คือ เข้าเที่ยง เข้าบ่าย ไปหาลูกค้าสาย โดนด่า ซึมเศร้าเลย (ลดา, สัมภาษณ์, 5 พฤศจิกายน 2561)

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าปัญหาสุขภาพคือ ความเจ็บปวดหรือติดขัดทางร่างกายและจิตใจ อันเนื่องมาจากการทำงานหรือการใช้ชีวิตที่ขาดสมดุล เนื่องจากลักษณะการทำงานแบบไม่มีเวลาจำกัดโดยเฉพาะงานด้านการถ่ายทำซึ่งบางครั้งอาจถ่ายทำติดกันเป็นระยะเวลาหลายเดือน ทำให้ฟรีแลนซ์เกิดปัญหาทางสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจ จนสามารถตัดสินใจหยุดพักงานหรือลาออกจากอาชีพได้

### 5.3 การเรียนรู้เพื่อก้าวข้ามปัญหาที่กระทบต่อความอยู่รอดทางอาชีพ

งานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเรื่องเล่าการเรียนรู้ของฟรีแลนซ์ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทยที่ทำงานมากกว่า 3 ปีขึ้นไปและอยู่รอดทางอาชีพ ซึ่งปัญหาที่กระทบต่อความอยู่รอดทางอาชีพที่พบในงานวิจัยชิ้นนี้ ได้แก่ ปัญหาจำนวนงานทำไม่เพียงพอ ปัญหาความไม่แน่นอนในการทำงาน ปัญหาความผิดพลาดจากการทำงาน ปัญหาความไม่มั่นคงทางการเงิน ปัญหาสุขภาพ ในส่วนนี้จะเป็นการรายงานผลการศึกษาค้นคว้าการเรียนรู้เพื่อก้าวข้ามปัญหาที่กระทบต่อความอยู่รอดทางอาชีพ เพื่อถอดกระบวนการเรียนรู้ในแต่ละปัญหา และสรุปเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดทางอาชีพในที่สุด โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

#### 5.3.1 การก้าวข้ามปัญหาจำนวนงานไม่เพียงพอ

จากการศึกษาพบว่าผู้เล่าเรื่องทั้ง 5 ท่านนั้นล้วนประสบปัญหาการมีจำนวนงานไม่เพียงพอ โดยเมื่อประสบกับสภาวะเครียดและกดดันจากการไม่มีผู้ว่าจ้าง พวกเขาจะเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อก้าวข้ามปัญหาดังกล่าว โดยการศึกษาพบว่า การพิจารณาจ้างงานฟรีแลนซ์นั้นขึ้นอยู่กับคุณสมบัติพื้นฐานในการทำงานและความเหมาะสม ได้แก่ มีทักษะความสามารถเพียงพอในการทำงานแต่ละโครงการ มีลักษณะหรือแนวทางของผลงานตอบเป้าหมายการว่าจ้าง มีชื่อเสียงสามารถช่วยให้ผลงานเป็นที่รู้จักในวงกว้างเนื่องจากเป็นงานสื่อที่ต้องเผยแพร่สู่ผู้ชม มีความรับผิดชอบในการทำโครงการให้สำเร็จตามเป้าหมาย มีประวัติการร่วมงานที่ดี เช่น ตรงต่อเวลา รวมถึงมีอัตราค่าจ้างที่เหมาะสม นอกจากนี้ยังพบประเด็นที่น่าสนใจที่ส่งผลให้ผู้ว่าจ้างเลือกจ้างงานฟรีแลนซ์ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทย คือ การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีที่จะสามารถช่วยให้ทำงานกับกลุ่มหรือองค์กรได้อย่างราบรื่น รวมถึงการเป็นสมาชิกร่วมสถาบันการศึกษาที่มีค่านิยมช่วยเหลือในระหว่างรุ่นพี่รุ่นน้อง ทำให้รุ่นพี่เลือกช่วยเหลือจ้างงานรุ่นน้องที่จบจากสถาบันการศึกษาเดียวกัน

ดังนั้นวิธีการที่ช่วยให้ฟรีแลนซ์สามารถก้าวข้ามปัญหาจำนวนงานทำไม่เพียงพอ จึงไม่ใช่การฝึกฝนทักษะการทำงานให้เชี่ยวชาญและโดดเด่นเพียงเท่านั้น ซึ่งการศึกษาชิ้นนี้พบวิธีการ

สำคัญที่ช่วยให้ฟรีแลนซ์ก้าวข้ามปัญหานี้ ได้แก่ การค้นหาข้อมูลการทำงาน การสร้างชื่อเสียง รวมถึง การสร้างและรักษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

### 5.3.1.1 การค้นหาข้อมูลการทำงาน

ในช่วงเริ่มต้นของการทำงานนั้นฟรีแลนซ์มักจะมีจำนวนงานทำไม่เพียงพอซึ่งส่งผลให้มีรายได้ไม่ครอบคลุมค่าใช้จ่าย ดังนั้น วิธีการที่ฟรีแลนซ์ทำเพื่อความอยู่รอดในช่วงเวลาดังกล่าวคือ การค้นหาข้อมูลการทำงานจากช่องทางต่าง ๆ เช่น เว็บไซต์ สื่อสังคมออนไลน์ รวมถึงการสอบถามข้อมูลด้านการงานจากบุคคลที่รู้จัก โดยที่อป ลดา และวิกิตบรรยายว่าในช่วงเวลาดังกล่าวหากมีผู้ว่าจ้างในโครงการต่าง ๆ พวกเขาจะรับโอกาสนั้นทันทีแม้จะเป็นการทำงานในทักษะไม่ถนัดก็ตาม ที่อปบรรยายเรื่องเล่าการค้นหาข้อมูลทำงานของเขา ดังนี้

*เราถามตัวเองตอนนั้นก็พบว่าพอออกมาเป็นฟรีแลนซ์เรารู้สึกว่าเราสนุกแล้ว เราไม่อยากจะกลับไปทำงานประจำ เราก็เลยชวนขวยตัวเองต่อ เราก็ไปของานทำจากคนรู้จัก ก็ถามคนหลายคนเลยว่ามีงานอะไรให้ช่วยมั้ย ตอนนั้นคือ รับหมด รับจ้างถ่ายภาพทั่วไป รับปริญญา รับจ้างถ่ายภาพงานแต่งงาน เรายังไปเป็นเด็กถือไฟ ใครเขาเรียกไปวันละ 400-500 ไปหมดเพื่อให้เราได้มีตั้งค้ประทังอยู่ได้ พอรู้ว่ามีคนหนึ่งจัดทัวร์ ก็ไปขอจัดร่วมกับเขาเพื่อให้มีรายได้ไปก่อน (ที่อป, สัมภาษณ์, 4 พฤศจิกายน 2561)*

อย่างไรก็ตาม ในช่วงนี้ไม่มีผู้เล่าเรื่องท่านใดค้นหาข้อมูลการทำงานผ่านการลงประกาศงานในเว็บไซต์หรือช่องทางสำหรับการหางานของฟรีแลนซ์ เช่น กลุ่มเฟซบุ๊กสมาพันธ์ฟรีแลนซ์ เว็บไซต์และแอปพลิเคชันสำหรับหางานฟรีแลนซ์ เช่น เว็บไซต์ฟาสเวิร์ก ([www.fastwork.com](http://www.fastwork.com)) หรือเว็บไซต์ฟรีแลนซ์เบย์ ([www.freelancebay.com](http://www.freelancebay.com)) ผู้เล่าเรื่องนั้นมักจะหางานจากสื่อสังคมออนไลน์และสอบถามจากบุคคลที่รู้จักโดยเฉพาะรุ่นพี่รุ่นน้องร่วมสถาบันการศึกษา

### 5.3.1.2 การสร้างชื่อเสียง

การสร้างชื่อเสียงให้เป็นที่รู้จักในกลุ่มผู้ว่าจ้างและผู้ติดตามผลงานนั้นเป็นสิ่งที่ฟรีแลนซ์ต่างวิเคราะห์ว่ามีความสำคัญต่อการอยู่รอดทางอาชีพ เนื่องจากการเติบโตทางวิทยาการเทคโนโลยีนั้นทำให้การแข่งขันในวงการฟรีแลนซ์สูงขึ้น การสร้างชื่อเสียงหรือการมีกลยุทธ์ทางธุรกิจนั้นจะช่วยทำให้ผู้ว่าจ้างรู้จักฟรีแลนซ์และไว้วางใจให้รับผิดชอบโครงการ ผู้เล่าเรื่องวิเคราะห์ว่าท่ามกลางการแข่งขันที่สูงขึ้นซึ่งผู้ว่าจ้างมีตัวเลือกมากมาย พวกเขาจะทบทวนหาจุดแข็งหรือจุดขายของตนเองแล้วพัฒนาจุดแข็งเหล่านั้นเพื่อสร้างชื่อเสียงให้เป็นที่รู้จัก โดยวิธีการสร้างชื่อเสียงที่ค้นพบในการศึกษาชิ้นนี้ได้แก่ การสร้างชื่อเสียงผ่านสื่อสังคมออนไลน์ การสร้างชื่อเสียงผ่านการประกวด การสร้างชื่อเสียงผ่านการงานกับองค์กรหรือบุคคลที่มีชื่อเสียง และการสร้างชื่อเสียงผ่านการให้สัมภาษณ์ในสื่อต่าง ๆ

การทบทวนหาจุดแข็งหรือจุดขายของตนเองนั้นเป็นขั้นตอนที่สำคัญในการสร้างชื่อเสียง เพราะการมีจุดขายที่ชัดเจนจะช่วยให้ฟรีแลนซ์มีทิศทางในการสร้างชื่อเสียงของตนเองให้ผู้อ่านจำจได้ เรื่องเล่าการทบทวนหาจุดแข็งของทิงเกอร์เบลล์นั้นสามารถสะท้อนประเด็นดังกล่าวได้โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

เราไม่มีงานอยู่ประมาณสามเดือน ช่วงนั้นเลยเป็นช่วงที่เราไปอยู่วัดเลย ไปก่อสร้าง ไปขนปูน ทำทุกอย่างกับชาวบ้าน มันทำให้เราแบบว่าลตออีโก้ (ความถือตัว) ของตัวเองไปได้เยอะเหมือนกัน พอเรากลับมาจากวัด มันทำให้เรารู้ว่า เราเคยมีชื่อเสียงอะไร เช่น เราไม่ค่อยรักชากลุ่มแฟนคลับทั้งที่แฟนคลับสำคัญมากจริง ๆ ไม่มีเขาเราก็ไม่ได้ทำอะไรที่ชอบนะ ตอนนั้นเราก็ทบทวนตัวเองและตัดสินใจว่าจะทำอาชีพนี้ต่อเลยคิดว่าต้องปรับตัวใหม่ หลังจากนั้นเราก็คิดว่าจะเอาอย่างไรต่อ ก็บังเอิญไปเจอคนเก็บค่าทางด่วนเราไซกระจกจ่ายค่าทางด่วนให้เขาแล้วเขาก็บอกว่าชอบคลิปมากเลยนะครับ แต่เรารู้สึกว่าแบบ มันเป็นเรื่องวินาทีที่แบบ ไอเหี้ย เขายังรอคลิปเราอยู่ไม่ว่าผ่านไปนานเท่าไร เราเลยรู้ว่านี่แหละ การทำคลิปตลกมันคือ ทางของเรา หลังจากนั้นเราก็ไปปรึกษาคุณครูสอนการแสดงที่เราเคารพ ตอนนั้นมันได้มาทบทวนตัวเอง ต้องยอมรับตัวเองว่าเราทำอะไรได้ดีที่สุด อะไรคือ ตัวเรา ก็พบว่ามันคือ การแสดงได้หลากหลายบทบาท คือเราอยากให้คนเห็นว่าเราเล่นได้มากกว่าบทคนใช้ ตอนนั้นเราก็หยิบกระดาษมา คิดชื่อรายการที่จะทำลงเฟซบุ๊กแล้วก็นี่ก็มาทำเองหมดเลย คิดโลโก้รายการ นั่งวาด คิดว่าฉากต้องเป็นยังไง วางตัวละคร เขียนบท ถ่าย แสดง เอาสิ่งที่เรารู้เราเคยทำทั้งหมดมารวมไว้ในนี้ ถ่ายเสร็จปรึกษาเพื่อน ๆ ปรับแก้ไปเรื่อย ๆ จนยอดคนดูไปถึงแสนคน (ทิงเกอร์เบลล์, สัมภาษณ์, 14 มกราคม 2562)

การศึกษาขั้นนี้พบว่าฟรีแลนซ์นั้นให้ความสำคัญกับจุดขายหรือกลยุทธ์ทางธุรกิจของตนเอง โดยพวกเขาหันมาสร้างจุดขายของตนเองให้ชัดเจน ซึ่งจุดขายของทีอบคือ การเป็นเพจท่องเที่ยวที่เข้าถึงบุคคลทั่วไป จุดขายของกายคือ การเป็นผู้นำด้านเทคโนโลยีใหม่ ๆ ในการทำการ์ตูนภาพเคลื่อนไหว จุดขายของลดาคือ การเป็นช่างภาพที่สร้างผลงานสะท้อนอารมณ์ความรู้สึก จุดขายของทิงเกอร์เบลล์คือ การเป็นนักแสดงหลากหลายบทบาท และจุดขายของวิกิตคือ ฟรีแลนซ์ที่มีความสามารถหลากหลาย ซึ่งพวกเขาจะนำจุดขายเหล่านี้สร้างเป็นผลงานและสร้างชื่อเสียง

การสร้างชื่อเสียงผ่านสื่อสังคมออนไลน์ โดยการเผยแพร่ผลงานของตนเองอย่างสม่ำเสมอในสื่อสังคมออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก (Facebook) อินสตาแกรม (Instagram) ยูทูบ (Youtube) เรื่องเล่าการสร้างชื่อเสียงผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของทีอบนั้นเป็นตัวอย่างที่ชัดเจนในกรณีนี้

วิธีการสร้างชื่อเสียงของเราให้คนรู้จักเพจ (Facebook page) เยอะ ๆ คือ เราขยันที่จะแบ่งปันเรื่องราวใหม่ ๆ ทุกวัน ให้คนได้ประโยชน์จากเราทุกวัน และโชคดีที่เราเรียนด้านการตลาดมา เราก็หาจุดเด่นของเพจเราแล้วทำให้มันชัดเจน อย่างช่วงที่คนติดตามประมาณแสนสองแสน เราก็มาคิดว่าเนื้อหาไหนคนแบ่งปัน (share) เยอะ ๆ เราก็มานั่งดูหมดเลย กลุ่มแฟนเพจ (fan page) กลุ่มไหน ชายหญิงอายุเท่าไร เราก็เอาข้อมูลมานั่งวิเคราะห์ที่กลุ่มเราเลย เราพบว่าจุดเด่นเพจเรานั้นเหมือนเป็นการท่องเที่ยวในแบบของเราที่เข้าถึงง่าย มันจะมีกลุ่มคนที่เขาชอบการท่องเที่ยวแบบเราอยู่ คือ เราเป็นคนที่ชอบเที่ยวจริง ๆ เราเที่ยวทุกแบบ นอนเตนท์ก็นอน ขึ้นเขา ดำน้ำ คือ เราไม่ใช่คนสร้างภาพเราเป็นแบบนั้นจริง ๆ เราพยายามนำเสนอความจริงเลย แล้วพอมันจริง คนทำตามได้ คนก็ติดตามมากขึ้น ๆ ส่วนตัวเราคิดว่าจะอยู่รอดในวงการนี้คุณต้องอดทน ต้องพยายามอย่างสูง คุณต้องพัฒนาตัวเองให้ขึ้นมาค่อนข้างสูงจากคู่แข่งที่มีเยอะ ถ้าคุณอยู่ระดับกลางระดับล่าง คุณจะหายไป คุณหางานยาก คนอื่นหาคุณยากในวงการบล็อกเกอร์ คุณต้องขึ้นมาให้ติด 10 อันดับให้ได้ คุณสบาย งานก็จะวิ่งเข้าหาคุณคุณไม่ต้องวิ่งเข้าหางาน แต่ถ้าคุณต่ำกว่านั้นคุณต้องหางานเอง (ทีโอป, สัมภาษณ์, 4 พฤศจิกายน 2561)

นอกจากนี้ ผู้เล่าเรื่องยังการสร้างชื่อเสียงผ่านการประกวดด้วยการสมัครเข้าร่วมโครงการประกวดต่าง ๆ ในระดับประเทศหรือนานาชาติเพื่อสร้างชื่อเสียงให้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง เช่น การประกวดทำภาพยนตร์สั้นที่ประเทศจีนของลดา เป็นต้น รวมถึงการสร้างชื่อเสียงผ่านการทำงานกับองค์กรหรือบุคคลที่มีชื่อเสียง เช่น การอาสาแต่งเพลงให้ผู้กำกับละครเวทีของวิจิต หรือการร่วมงานกับบริษัทชื่อดังของลดา สุดท้ายเป็นการสร้างชื่อเสียงผ่านการให้สัมภาษณ์ในสื่อต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ว่าจ้างรู้จักจุดแข็งและจุดขายของพวกเขามากขึ้น ซึ่งผู้เล่าเรื่องทั้ง 5 ท่านล้วนเคยให้สัมภาษณ์ในสื่อระดับประเทศ เรื่องเล่าของวิจิตนั้นสะท้อนการสร้างชื่อเสียงของฟรีแลนซ์ได้ดังนี้

เราพยายามสร้างชื่อด้วยหลายช่องทางมาก ช่วงแรก ๆ ที่อยู่ในวงการเราเริ่มมีกล้องแล้วก็เอากล้องไปถ่ายสัมภาษณ์คนที่ประสบความสำเร็จแล้วติดต่อให้เขา แล้วก็ไปช่วยแต่งเพลงให้ละครเวทีที่ชนะรางวัลใหญ่ อันนั้นก็ทำให้ฟรีเลย ถือว่าได้ปล่อยของ คือ เรารับงานที่มันมีเงินเข้ามาพร้อม ๆ กับงานที่ไม่ได้เงิน เพราะงานที่ไม่ได้เงินมันได้ปล่อยของได้สร้างชื่อ ได้สายสัมพันธ์ ได้ทดลองอะไรใหม่ ๆ ด้วย แต่เราต้องรู้ตัวเองนะว่าเราต้องทำงานที่ได้เงินด้วย มันมีค่าใช้จ่ายที่เราต้องรับผิดชอบในแต่ละเดือน ส่วนตัวเราคิดว่างานมันเกิดได้ทุกที่เลย ตอนนี้นั้นรู้สึกเหมือนหนึ่งเรื่องหนึ่งหรืองาน ๆ หนึ่งมันเกิดได้ทุกที่เลยอยู่ที่เราต้องคิดว่ามันมาจากไหน จริง ๆ ฟรีแลนซ์มันเหมือนงานต้องงาน ไม่ได้มีสังกัด ไม่ได้มีคนช่วยโฆษณาว่าคุณทำตำแหน่งไหน คุณทำงานประจำ งานมันเข้ามาหาเราเราก็ทำไป อันนี้เราต้องเดินไปหางานเอง (วิจิต, สัมภาษณ์, 12 พฤศจิกายน 2561)



ผลของการพยายามสร้างชื่อเสียงและสร้างผลงานให้ผู้ว่าจ้างและผู้รับชม รู้จัก ทำให้ที่ตอปันนั้นมีผู้ติดตามในเพจเฟซบุ๊กเพิ่มขึ้นถึงหนึ่งล้านคนและมีการจ้างงานอย่างต่อเนื่องทุกเดือน ลดาได้ก้าวเข้ามาทำงานเป็นช่างภาพเบื้องหลังในบริษัทผลิตภาพยนตร์ที่มีชื่อเสียง วิกิตมีงานเข้ามาอย่างต่อเนื่องและหลากหลาย กลายเป็นฟรีแลนซ์ที่มีชื่อเสียงจนสามารถเปิดกิจการของตนเองได้ และทิงเกอร์เบลล์กลับมาโด่งดังและมีงานอย่างต่อเนื่องในที่สุด

### 5.3.1.3 การสร้างความสัมพันธ์และรักษาความสัมพันธ์กับผู้คน

นอกจากการค้นคว้าหางานใหม่ ๆ และการสร้างชื่อเสียงให้เป็นที่รู้จักแล้ว การสร้างความสัมพันธ์และรักษาความสัมพันธ์กับผู้คนนั้นเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้ฟรีแลนซ์มีงานทำเพียงพอในแต่ละเดือน โดยผู้เล่าเรื่องใช้ศัพท์เรียกว่า “การสร้างคอนเนกชัน (connection)” หมายถึง การสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์กับบุคคลต่าง ๆ เพื่อการทำงาน ซึ่งบุคคลที่ฟรีแลนซ์จะสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์นั้นเป็นได้ตั้งแต่ผู้ว่าจ้าง เพื่อนร่วมงาน ผู้ร่วมสาขาอาชีพ กลุ่มผู้ติดตาม รวมถึงบุคคลทั่วไปที่สามารถสร้างผลงานร่วมกันได้ โดยผู้เล่าเรื่องสะท้อนทัศนคติเกี่ยวกับบุคคลว่าทุกคนสามารถสร้างโอกาสในการทำงานและสร้างรายได้ให้พวกเขาได้ ดังนั้น หากรู้จักคนจำนวนมากก็จะมีโอกาสในการทำงานสูงขึ้น การเป็นฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพนั้นจึงต้องมีทักษะในการสร้างความสัมพันธ์และรักษาความสัมพันธ์กับผู้คน ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ทักษะในการสร้างความสัมพันธ์กับผู้คน คือ การทำความรู้จักกับบุคคลหรือกลุ่มคนใหม่ ๆ ผ่านการสนทนา การทำงานร่วมกัน หรือเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ โดยผู้เล่าเรื่องสะท้อนว่าพวกเขามักจะเป็นผู้เริ่มเปิดบทสนทนาหรือแนะนำตัวโดยการบอกชื่อ ตามด้วยทักษะหรือผลงานที่โดดเด่นเพื่อให้คนทั่วไปรู้จัก และไถ่ถามเรื่องราวของคนทั่วไปเพื่อหาโอกาสในการสร้างสรรค์ผลงานร่วมกัน โดยกายสะท้อนว่าทักษะการสร้างความสัมพันธ์กับผู้คนนั้นมีความสำคัญในการอยู่รอดทางอาชีพ เขาจึงพยายามฝึกฝนทักษะดังกล่าวเนื่องจากเขาคิดว่าตนเองมีโลกส่วนตัวสูง ภายจึงพยายามเปลี่ยนแปลงตนเองด้วยการสังเกตและติดตามเพื่อนร่วมงานที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี รวมถึงพยายามเปิดใจพูดคุยกับผู้ว่าจ้างมากขึ้น นอกจากเรื่องราวการสร้างความสัมพันธ์กับผู้คนของกายแล้ว เรื่องเล่าของลดายังเป็นตัวอย่างที่ชัดเจนในเรื่องทักษะการสร้างความสัมพันธ์ของผู้คน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

*ก่อนหน้านี้เราไม่เข้าใจว่าทำไมเพื่อนฟรีแลนซ์ของเราคนหนึ่งต้องไปกินเหล้าบ่อย ๆ ต้องไปสังสรรค์ทั้งที่เขาไม่ได้ชอบทำแบบนั้น พอทำงานไปสักพักเราพบว่ามันต้องไปรู้จักคนอื่นถึงจะได้งาน เพราะมีครั้งหนึ่งเราได้งานจากการไปกินเหล้ากับพี่ตาราคนหนึ่ง ไปยืนเมาหน้าห้องน้ำแล้วเอาผลงานเราให้เขาดูซึ่งเขาชอบ แล้วเราก็ได้งานเลย เราเลยรู้ว่างานมันเกิดได้ทุกที่เลย อย่างล่าสุดก็แบบว่าเราไปทำผม พี่ช่างทำผมมานั่งคุย เราก็เอ๊ะ ปกติน้ำยาที่เธอเอาไปก็ดึ่มม มันเป็นกรด มันทำปฏิกิริยากับผม ลองมัย ลองเอาน้ำยา*

*ป้ายสีผมมาป้ายฟิล์มเราด้วย เราได้ผลงาน เธอได้รูปโชว์ร้าน นี่ก็ได้งานอีก เพราะฉะนั้น การรู้จักคนนี่สำคัญมากเลย (ลดา, สัมภาษณ์, 5 พฤศจิกายน 2561)*

ส่วนทักษะในการรักษาความสัมพันธ์กับผู้คน คือ การรักษามิตรไมตรี ระหว่างฟรีแลนซ์กับผู้ว่าจ้าง เพื่อนร่วมงาน ผู้ติดตามผลงาน ผู้เชี่ยวชาญ หรือบุคคลทั่วไป ผลการศึกษาพบสิ่งที่น่าสนใจคือ ผู้ว่าจ้างและเพื่อนร่วมงานนั้นมีแนวโน้มจะให้ความสำคัญกับลักษณะนิสัยของฟรีแลนซ์เช่นเดียวกับความสนใจในคุณภาพผลงาน โดยหากฟรีแลนซ์มีอัธยาศัยที่ดีก็มีโอกาสได้ร่วมงานหรือได้รับการว่าจ้างสูงกว่า ซึ่งฟรีแลนซ์บรรยายว่าอัธยาศัยที่ดี คือ ท่าทีที่เป็นมิตร ยิ้มแย้ม แจ่มใส การใช้วาจาสุภาพ รวมถึงความรู้สึกเคารพและให้เกียรติทุกคนโดยเฉพาะผู้ที่มีอายุมากกว่า สะท้อนถึงวัฒนธรรมไทยที่ให้ความเคารพแก่ผู้สูงวัยรวมถึงสะท้อนวาทกรรม ‘สยามเมืองยิ้ม’ ที่ปลูกฝังให้คนไทยมีความยิ้มแย้มแจ่มใสอัธยาศัยเป็นมิตร

สิ่งที่น่าสนใจในประเด็นการรักษาความสัมพันธ์กับผู้คน คือ การรักษาความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมสาขาอาชีพ และการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างรุ่นพี่รุ่นน้องร่วมสถาบัน โดยฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพสะท้อนว่าการรักษาความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมสาขาอาชีพนั้นช่วยให้ฟรีแลนซ์มีโอกาสอยู่รอดทางอาชีพได้สูงขึ้น แม้เพื่อนร่วมสาขาอาชีพนั้นจะเป็นคู่แข่งในการทำงาน เพราะการรวมกลุ่มกันสามารถช่วยให้พวกเขาสร้างข้อตกลงต่าง ๆ ร่วมกันได้ เช่น การตกลงราคาค่าจ้างมาตรฐาน พวกเขาจึงจำเป็นต้องปรับทัศนคติของตนเองในการมองเพื่อนร่วมสาขาอาชีพเป็น ‘เพื่อน’ มากกว่าเป็น ‘คู่แข่ง’ เรื่องราวการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมอาชีพของที่อป นั้นสามารถสะท้อนกรณีดังกล่าวได้เป็นอย่างดี

*วันที่ 11 มีนาคม 2562 เวลา 20.10 ที่อปมาที่จุดนัดพบเพื่อน ๆ บล็อกเกอร์ท่องเที่ยวอีก 3 เพจที่โรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดตราด ที่อปพักทายกันอย่างสนิทสนม ถามสารทุกข์สุกดิบ ก่อนจะชวนทุกคนออกไปทานข้าวที่ร้านข้าวต้มข้างโรงแรม เวลานั้นมีบล็อกเกอร์ 2 คน เรียกที่อปว่า ‘พี่ใหญ่ของทุกคน’ สะท้อนความเคารพที่ทุกคนมีให้ ที่อป ระหว่างทานข้าว แต่ละคนพูดเรื่องงานของผู้ว่าจ้างต่าง ๆ ที่ไปรับมา มีเสียงหัวเราะ มีเสียงบ่นถึงผู้ว่าจ้าง บางคน ตอนท้ายของการทานข้าวที่อปเสนองานหนึ่งที่เขารับมาให้เพื่อนบล็อกเกอร์ในกลุ่มทำแทน เพราะเอกลักษณ์ของเพจของเพื่อนเหมาะกว่าและเขามีงานจำนวนมากในเดือนนี้ เพื่อนตกลงและขอบคุณที่ที่อปมอบหมายงานให้ ก่อนจะกลับมาที่โรงแรมและนัดกันเล่นเกม ดิมีเบียร์ สังกสรรค์ยามค่ำคืน (ที่อป, สัมภาษณ์, 11 มีนาคม 2562)*

นอกจากการรักษาความสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อนร่วมงานซึ่งสำคัญต่อการอยู่รอดทางอาชีพ การศึกษาขึ้นนี้ยังพบประเด็นที่น่าสนใจคือ การรักษาความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกร่วมสถาบันการศึกษานั้นเป็นปัจจัยสำคัญมากในการอยู่รอดทางอาชีพ โดยผู้เล่าเรื่องวิเคราะห์ว่างานส่วนใหญ่ของตนเองนั้นเกิดจากการว่าจ้างหรือแนะนำจากคนในสถาบันการศึกษา เพราะคณะนิเทศศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และคณะวารสารศาสตร์ ธรรมศาสตร์ นั้นมีค่านิยมในการให้ความช่วยเหลือกันระหว่างรุ่นพี่รุ่นน้อง โดยทางคณะมักจะมีกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ที่รุ่นพี่ซึ่งทำงานในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทยกลับมาชมผลงานหรือมีปฏิสัมพันธ์กับรุ่นน้อง ซึ่งรุ่นพี่มักจะใช้โอกาสนั้นชวนรุ่นน้องไปทำงานต่าง ๆ เช่น การทำงานในกองถ่ายทำภาพยนตร์ การแสดง การเขียนบท เป็นต้น เพราะฉะนั้นกาย วีกิต ลดาจึงมักจะได้รับงานหรือโอกาสใหม่ ๆ จากรุ่นพี่เสมอ โดยเฉพาะตอนที่สะท้อนตนเองว่าเป็นคนไม่ชอบเข้าสังคมแต่เขายังมีงานฟรีแลนซ์อย่างต่อเนื่องเนื่องจากการแนะนำของรุ่นพี่ในคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กายสะท้อนประเด็นดังกล่าวดังนี้

*ทำงานมาหลายปี สุดท้ายผมก็เข้าใจว่า ถึงเราไม่จบแอนิเมชันโดยตรงแต่พอทำงานเราก็เป็นต่อกว่า เพราะในการทำงานจริง ๆ ลู่กันด้วยคอนเนกชัน (connection) คือ เรามีคนรู้จักเท่าไรเป็นใครบ้าง และความเข้าใจการตลาดของสินค้า เข้าใจลักษณะเด่น เข้าใจแก่นในการเล่าเรื่อง ซึ่งการเรียนนิเทศมันก็ช่วย เข้าใจว่าแบบ โฆษณาต้องการจะเล่าตรงนี้นะ เราก็จะจัดกราฟฟิกให้มันเข้ากับเขา ซึ่งผมพูดได้ว่างานที่ได้ร้อยเปอร์เซ็นต์ก็มาจากคนในคณะหามาให้ทั้งหมด เหมือนพอเราทำสิ่งนี้ได้อยู่คนเดียวทั้งคณะในตอนนั้น เบอร์เรามันก็เลยถูกส่งต่อไปเรื่อย ๆ จนเราได้งานมา (กาย, สัมภาษณ์, 14 พฤศจิกายน 2561)*

สรุปผลการเรียนรู้เพื่อก้าวข้ามปัญหาจำนวนงานทำไม่เพียงพอซึ่งส่งผลให้ฟรีแลนซ์เกิดความเครียดและกดดันจนสามารถตัดสินใจออกจากอาชีพ คือ การเรียนรู้ด้วยตนเองจากประสบการณ์การทำงาน โดยมีวิธีการสำคัญคือ (1) การค้นหาข้อมูลการทำงานผ่านการสอบถามจากบุคคลและช่องทางต่าง ๆ เช่น สื่อสังคมออนไลน์ (2) การสร้างชื่อเสียงคือ การวิเคราะห์จุดขายและจุดแข็งของตนเองเพื่อสร้างผลงานเผยแพร่ในช่องทางต่าง ๆ เช่น สื่อสังคมออนไลน์ รวมถึงการสร้างชื่อเสียงผ่านการส่งประกวด การร่วมงานกับองค์กรหรือบุคคลที่มีชื่อเสียง และการให้สัมภาษณ์ผ่านสื่อต่าง ๆ และ (3) การสร้างความสัมพันธ์และรักษาความสัมพันธ์กับผู้คน ซึ่งเป็นทักษะสำคัญที่ช่วยให้อยู่รอดเพราะยังรู้จักคนยังเปิดโอกาสในการจ้างงาน สิ่งเหล่านี้คือ การเรียนรู้ที่ทำให้พวกเขาก้าวข้ามปัญหาจำนวนงานทำไม่เพียงพอและอยู่รอดมาได้ถึงปัจจุบัน

### 5.3.2 การก้าวข้ามปัญหาความไม่แน่นอนในการทำงาน

จากการศึกษาพบว่าการเรียนรู้เพื่อก้าวข้ามปัญหาความไม่แน่นอนในการทำงานของอาชีพฟรีแลนซ์ คือ การปรับทัศนคติของตนเองและการทำสัญญาว่าจ้างอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร โดยประสบการณ์การทำงานในเส้นทางอาชีพที่ไม่มั่นคงนั้นทำให้พวกเขาพยายามปรับทัศนคติเตรียมใจสำหรับความไม่แน่นอนในการทำงานไว้เสมอ การปรับทัศนคติของตนเองนั้นช่วยให้พวกเขาไม่เสียความรู้สึกมากเกินไปจนทำให้อยากออกจากอาชีพ โดยวิตสะท้อนถึงการปรับทัศนคติและเตรียมใจของตนเองดังนี้

เวลาได้สัญญางานใหม่ ๆ มาแล้วเป็นสิ่งที่เราอยากทำ เราดีใจมาก แต่ก็ไม่ได้คิดอะไรมาก เหมือนเราเป็นคนเผื่อใจหนึ่ง เพื่อว่าวันหนึ่งมันจะไม่ดีหรือดี แต่สัญญาที่เข้ามา มันก็จะมีทั้งดีและบางที่มันก็อาจจะไม่มีความสุขก็ได้ แต่พอโอกาสมาเราก็คว้าไว้ก่อน (วิกิต, สัมภาษณ์, 12 พฤศจิกายน 2561)

นอกจากการปรับทัศนคติให้เตรียมพร้อมรับความไม่แน่นอน ผู้เล่าเรื่องจะก้าวข้ามปัญหาความไม่แน่นอนในการทำงานด้วยการทำสัญญาว่าจ้างหรือพูดคุยอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อเพิ่มความมั่นคงในการทำงานว่าสามารถทำงานได้จนจบโครงการและได้รับค่าจ้าง เช่น กรณีของทิงเกอร์เบลล์นั้นมักจะมีปัญหาในการติดต่อกันและโดนโกงอยู่บ่อยครั้ง ดังนั้น เมื่อมีการติดต่อกัน ทิงเกอร์เบลล์จะขอให้ผู้ว่าจ้างทำข้อตกลงต่าง ๆ ผ่านโปรแกรมสนทนาแบบข้อความ เช่น ไลน์ เฟซบุ๊กแมสเซ็นเจอร์ เพื่อมีหลักฐานเป็นลายลักษณ์อักษรเรื่องราคาค่าจ้าง นอกจากนี้ พวกเขาบรรยายว่าจะเลือกรับงานจากบริษัทที่มีชื่อเสียงหรือคนรู้จักโดยเฉพาะคนที่จบจากสถาบันการศึกษาเดียวกัน เพื่อเพิ่มความเชื่อมั่นและความแน่นอนในสัญญาการทำงาน เรื่องเล่าการก้าวข้ามปัญหาความไม่มั่นคงในการทำงานของกายสะท้อนกรณีดังกล่าวไว้ดังนี้

ส่วนใหญ่งานที่ได้ก็มาจากคนในคณะเราแหละ ข้อดีของการอยู่คณะนี้ก็คือ สายสัมพันธ์มันเยอะ มันหนา คนส่วนใหญ่จะไว้ใจกันมากกว่า ที่ผมทำฟรีแลนซ์มาแทบไม่มีปัญหาการเบี้ยวตั้งค้ออะไรเลยนะ เพราะส่วนใหญ่มันมาจากคนรู้จัก หรือตอนมาทำบริษัทเราก็ได้งานจากบริษัทใหญ่ ๆ ระดับประเทศ มันมีการเซ็นสัญญาจ้างในการทำงานทุกชิ้นอยู่แล้ว (กาย, สัมภาษณ์, 14 พฤศจิกายน 2561)

สรุปการเรียนรู้เรื่องเพื่อก้าวข้ามปัญหาการยกเลิกสัญญาหรือเซ็นสัญญากะทันหัน คือ การปรับทัศนคติของตนเองให้พร้อมรับความไม่แน่นอน การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของผู้ว่าจ้างโดยอาจเลือกผู้ว่าจ้างจากคนที่รู้จักไว้ใจหรือบริษัทที่มีชื่อเสียง และการทำสัญญาที่เป็นลายลักษณ์อักษรในขั้นตอนการทำสัญญาเพื่อป้องกันการโกงสัญญาว่าจ้าง เช่น ข้อความทางโปรแกรมสนทนาต่าง ๆ เช่น ไลน์ เฟซบุ๊กแมสเซ็นเจอร์ เป็นต้น

### 5.3.3 การก้าวข้ามปัญหาความผิดพลาดจากการทำงาน

จากการศึกษาพบว่า การก้าวข้ามปัญหาความผิดพลาดในการทำงานซึ่งนำมาสู่ความเสี่ยงในการอยู่รอดทางอาชีพ คือ การตั้งใจสร้างสรรค์ผลงานอย่างเต็มความสามารถเพื่อให้ผลงานนั้นตอบโจทย์ผู้ว่าจ้างมากที่สุด โดยจากการวิเคราะห์ข้อมูลจะเห็นขั้นตอนการสร้างสรรค์ผลงานประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ การสำรวจความพร้อมของตนเองขณะรับงาน การทำความเข้าใจผลงานและผู้ว่าจ้าง การเตรียมความพร้อมในการทำงาน การสร้างสรรค์ผลงานอย่างเต็มที่ การประเมินผล และการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีรายละเอียดในแต่ละขั้นตอนดังต่อไปนี้

#### ขั้นที่ 1 สำรวจความพร้อมของตนเองขณะรับงาน

เมื่อมีการติดต่อว่าจ้างในแต่ละโครงการจะมีการชี้แจงรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับโครงการนั้น ๆ ซึ่งก่อนที่ฟรีแลนซ์จะตอบตกลงพวกเขาจะสำรวจความพร้อมของตนเอง โดยเฉพาะความพร้อมในด้านทักษะหรือความสามารถในการทำงาน ระยะเวลาการทำงาน รวมถึงค่าจ้างในการทำงาน ผู้เข้าร่วมวิจัยสะท้อนว่าพวกเขาจะตกลงรับจ้างในโครงการต่าง ๆ หากมีความรู้สึกมั่นใจว่าตนเองสามารถรับผิดชอบโครงการให้เสร็จสมบูรณ์ได้เพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาดกับทุกฝ่าย

## ขั้นที่ 2 ทำความเข้าใจผลงานและผู้ว่าจ้าง

เมื่อฟรีแลนซ์ตอบตกลงในการทำโครงการก็จะเข้าสู่กระบวนการชี้แจงรายละเอียดในการทำงาน โดยเป็นการชี้แจงผ่านการพบปะพูดคุยหรือผ่านช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ เช่น โทรศัพท์ อีเมลล์ หรือโปรแกรมพูดคุยสื่อสาร ผู้เล่าเรื่องบรรยายว่าการทำงานที่ผิดพลาดหรือไม่ตอบโจทย์ผู้ว่าจ้างอาจเกิดจากการไม่เข้าใจรายละเอียดของผลงานและลักษณะของผู้ว่าจ้าง ดังนั้น ในขั้นตอนนี้พวกเขาจะเรียนรู้และทำความเข้าใจรายละเอียดของผลงานให้มากที่สุด เช่น เป้าหมายของงาน ลักษณะหรือจุดเด่นของงาน รวมถึงเรียนรู้ผู้ว่าจ้างหรือองค์กรของผู้ว่าจ้าง หากผู้ว่าจ้างเป็นบุคคล เช่น ผู้กำกับ เจ้าของสินค้า ศิลปิน นักร้อง ฯลฯ พวกเขาจะสังเกตลักษณะนิสัย ลักษณะการทำงาน แนวทางผลงาน และหากเป็นบริษัทหรือองค์กรพวกเขาจะทำความเข้าใจพันธกิจขององค์กรหรือภาพลักษณ์ขององค์กร เพื่อทำงานร่วมกันให้ราบรื่นและสร้างสรรค์ผลงานให้สอดคล้องกับแนวทางของผู้ว่าจ้าง ยกตัวอย่างเช่น เรื่องเล่าการทำความเข้าใจรายละเอียดการทำงานและผู้ว่าจ้างของทีโอป ดังนี้

*สิ่งสำคัญที่ฟรีแลนซ์ต้องจำไว้คือ พอได้งานมา ไม่เข้าใจอะไรถามให้หมด เอาให้เคลียร์ (clear: ชัดเจน) ตั้งแต่ตอนบริฟ (brief: อธิบายรายละเอียดของผลงาน) ถ้าลูกค้าคนเดิม เจ้าเดิม เรารู้ทาง อย่างที่มีนาฬิกาที่หื้อหนึ่ง เคยจ้างเมื่อ 3-4 เดือนที่แล้ว ทำครั้งแรกก็เพียบเลย มาอีกครั้งหนึ่ง เราไม่แก่เลย เรารู้แล้วว่าลูกค้าต้องการยังไง แต่ถ้าลูกค้าคนใหม่ เราไม่รู้ทางซำมัย เราก็จะสังเกตไปตั้งแต่คนจ้างเลยว่าคนนี้ชอบแบบไหน แล้วก็จริง ๆ ก็คือ พยายามเข้าใจรายละเอียดงานเขาให้มากที่สุด สงสัยอะไรหรือไม่เข้าใจอะไรก็ถามให้เคลียร์ตั้งแต่ตอนบริฟ เพราะถ้าเกิดเราทำตามบริฟได้เสร็จปั๊บ เขาไม่สามารถมาได้แย่งเราได้ เราก็บอกว่าก็คุณบริฟมาอย่างนี้ 1 2 3 ผมทำตามบริฟนะ ถ้าตรงตามบริฟปั๊บคุณแก่ยังงี้ ถ้าตรงตามบริฟคุณมาแก้มันก็ไม่ใช่ เราก็มีแนวทางมีมาตรฐานของเรา (ทีโอป, สัมภาษณ์, 4 พฤศจิกายน 2561)*

ในการทำงานฟรีแลนซ์ด้านการแสดงของลดา วิจิต และทิงเกอร์เบลล์นั้น พวกเขาบรรยายว่าการทำงานที่เข้าใจผู้กำกับคือ สิ่งสำคัญที่สุดที่จะช่วยให้การแสดงแต่ละครั้งประสบความสำเร็จหรือตรงตามความต้องการของผู้ว่าจ้าง เนื่องจากผู้กำกับแต่ละคนจะมีลักษณะของผลงาน

ที่แตกต่างกัน เช่น ผู้กำกับบางคนชอบการแสดงออกทางสีหน้าชัดเจนแต่ผู้กำกับบางคนไม่ชอบ พวกเขาจึงต้องทำงานให้ตรงกับความต้องการของผู้กำกับให้ได้ ดังนั้น การเรียนรู้นิสัย ความชอบ และรูปแบบผลงานของผู้กำกับแต่ละคนนั้นสำคัญมากสำหรับการทำงานให้ตอบเป้าหมายผู้ว่าจ้าง เรื่องเล่าการเรียนรู้ผู้ว่าจ้างของลดาเป็นตัวอย่างในกรณีดังกล่าว

*เวลาปฏิบัติงานแสดงเราต้องเรียนรู้ผู้กำกับ เพราะผู้กำกับแต่ละคนชอบคาแรกเตอร์ (character: ลักษณะ) ของการแสดงแตกต่างกัน เช่น พี่อันชอบนิ่ง ๆ พี่ต่อแบบจัด ๆ แล้วบางทีมันเรียนรู้สลับกัน เช่น แบบว่าเวลาเราไปแคสต์ (คัดเลือกนักแสดง) กับงานของผู้กำกับคนหนึ่ง เขาบอกให้เราเล่นแบบนิ่ง ไปกับผู้กำกับคนนึง ก็จะแบบนิ่ง เราก็จะเรียนรู้จากตรงนี้ว่าใครชอบแบบไหน (ลดา, สัมภาษณ์, 5 พฤศจิกายน 2561)*

### ขั้นที่ 3 เตรียมความพร้อมในการทำงาน

ก่อนเข้าสู่การทำงานหรือสร้างสรรค์ผลงานฟรีแลนซ์จะเตรียมความพร้อมในการทำงาน หรือที่พวกเขาใช้ศัพท์เรียกว่า ‘การทำการบ้าน’ เพื่อการสร้างสรรค์ผลงานได้อย่างตอบโจทย์ที่สุดและป้องกันความผิดพลาด ขั้นตอนนี้มีความน่าสนใจอย่างยิ่งเพราะจะเห็นการเรียนรู้และปรับตัวอย่างรวดเร็วของฟรีแลนซ์เนื่องจากการทำงานของพวกเขาเป็นการทำงานกับผู้ว่าจ้างรายใหม่และสร้างสรรค์ผลงานชิ้นใหม่ ๆ ซึ่งบางครั้งโครงการนั้น ๆ อาจเกินขอบเขตความสามารถของฟรีแลนซ์แต่พวกเขามีความมั่นใจว่าสามารถรับมือกับได้เช่นเรื่องเล่าของวิกิตดังนี้

*เราเคยรับงานวิดีโออยู่อันนึง คนแสดงเขาถือแผ่นเขียว ๆ ให้เราดึงเขียว ๆ ออกกะ (หัวเราะนาน) ตอนรับงานนั้นมาเราทำอะไรไม่เป็นเลย เราก็เลย ก็แค่เข้ายูทูปดูวิธีการ คีย์เอาสีเขียวออกกะไรอย่างนี้ คีย์หมายถึงว่าเราดึงแล้วภาพตัวหนังสืออื่นไปแทนตรงนั้น ก็ทำได้ ทำคีนั่นก็ทำได้เลย แล้วก็เห้ย นี่โปรแกรมอะไรเนี่ยพี่ไม่เคยเห็นมาก่อนเลย ก็ทำคีนเดียวเป็นเลย (วิกิต, สัมภาษณ์, 12 พฤศจิกายน 2561)*

ดังนั้น ขั้นตอนการเตรียมความพร้อมในการทำงานคือ ขั้นตอนแห่งการเรียนรู้และปรับตัวเพื่อให้สามารถสร้างสรรค์ผลงานได้ โดยเฉพาะการเตรียมความพร้อมในเรื่องทักษะและความเชี่ยวชาญให้พร้อมต่อการทำงานจริง จากการศึกษาพบว่าเมื่อได้รับการว่าจ้างทำงานแต่ละขั้น ผู้เข้าร่วมวิจัยจะเตรียมความพร้อมด้วยวิธีการ ได้แก่ (1) การค้นหาข้อมูลเพื่อใช้ในการทำงาน และ (2) การฝึกฝนซักซ้อมก่อนทำงานจริงเพื่อเรียนรู้และปรับตัวให้พร้อมทำงานมากที่สุด โดยพวกเขาจะชี้แจงความคืบหน้าของการทำงานแก่ผู้ว่าจ้างเป็นระยะ ๆ เพื่อให้งานดำเนินไปในทิศทางตามที่ผู้ว่าจ้างต้องการ และเป็นการสร้างความมั่นใจแก่ผู้ว่าจ้างว่าพวกเขาจะรับมือกับงานจนจบโครงการ

#### (1) การค้นหาข้อมูลเพื่อใช้ในการทำงาน

การเตรียมความพร้อมด้วยการค้นหาข้อมูล คือ การสำรวจข้อมูลและรวบรวมรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ผลงานจากหลากหลายแหล่งข้อมูล เช่น กรณีการรับงาน

ถ่ายภาพของท็อป ลดา และ วิกิต พวกเขาบรรยายว่าก่อนจะลงพื้นที่ถ่ายทำจริงพวกเขาจะค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ถ่ายภาพ หากมีนางแบบก็จะค้นหาข้อมูลของนางแบบ รวมถึงค้นหาหมวกกล้อง และรูปแบบการถ่ายภาพใหม่ ๆ ที่สอดคล้องกับลักษณะผลงานที่ผู้ว่าจ้างต้องการ หรือกรณีการรับงานแสดงของลดา วิกิต และทิงเกอร์เบลล์ พวกเขาจะค้นหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับบทละครและตัวละครที่แสดงอย่างละเอียด เช่น การค้นหาข้อมูลเจาะลึกด้านอาชีพและนิสัยของตัวละคร เพื่อให้เข้าถึงการแสดงอย่างสมบทบาท เป็นต้น

การศึกษาพบว่าฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพจะค้นหาข้อมูลในการทำงานจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย เช่น เว็บไซต์ หนังสือ หรือผู้เชี่ยวชาญ โดยจะหาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทั้งในประเทศและต่างประเทศ พวกเขาเน้นย้ำว่าการใช้ภาษาอังกฤษได้ดีเพื่อหาข้อมูลจากต่างประเทศนั้นสำคัญมากเพราะจะช่วยให้เจอข้อมูลที่หลากหลาย โดยเฉพาะผลงานหรือองค์ความรู้ที่ยังไม่มีในประเทศไทย อีกทั้งการหาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่เป็นสากลจะช่วยให้พวกเขาสร้างสรรค์ผลงานได้เป็นสากลมากขึ้น เรื่องเล่าการค้นหาข้อมูลการทำงานของกายเป็นตัวอย่างในกรณีดังกล่าว

*สิ่งที่ผมมองข้ามมาเยอะมากเหมือนกันคือ ภาษาอังกฤษ คือ ผมไม่ได้เรียนหรือแบบ มันไม่ต้องทำความเข้าใจอะไรขนาดนั้นเลยเพราะเกิดเมืองนอก คือ ถ้าคุณเสิร์ช (search: ค้นหา) เป็นภาษาอังกฤษเป็นและฟังวิดีโอสอนที่เป็นภาษาอังกฤษ คือ ถ้าได้ภาษาอังกฤษเราจะได้ทุกอย่าง ในยูทูปมีสอนทุกอย่างตั้งแต่ต้นจนจบอยู่แล้ว ดังนั้น ผมว่าแรกสุดเลยคือ ต้องรู้จักหาแหล่งข้อมูลซึ่งส่วนใหญ่แหล่งข้อมูลจะเป็นภาษาอังกฤษให้เป็น ผมว่าปัญหาส่วนใหญ่ที่ฟรีแลนซ์ของไทยประสบ ยิ่งโดยเฉพาะอย่างยิ่งคนทำแอนิเมชันนะ คือ บางคนไม่ได้ภาษาอังกฤษเลย พอไม่ได้เราก็จะทำบางอย่างไม่ได้ เพราะความรู้ในไทยมันยังไม่มีในเรื่องนี้ (กาย, สัมภาษณ์, 14 พฤศจิกายน 2561)*

## (2) การฝึกฝนซ้ำก่อนทำงานจริง

การเตรียมความพร้อมด้วยการฝึกฝนซ้ำก่อนทำงานจริง คือ การทำซ้ำในทักษะความสามารถต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเชี่ยวชาญ เช่น การซ้อมถ่ายวิดีโอก่อนไปถ่ายทำในสถานที่จริง หรือการซ้อมการแสดงก่อนทำการแสดงจริง รวมถึงการฝึกฝนทักษะที่ฟรีแลนซ์ยังขาดความเชี่ยวชาญในเวลาจำกัด พวกเขาจึงต้องเป็นนักเรียนรูที่รวดเร็วเพื่อสามารถสร้างสรรค์ผลงานออกมาได้ดีและตอบโจทย์ผู้ว่าจ้าง ผู้วิจัยยกตัวอย่างขั้นตอนการเตรียมความพร้อมในการถ่ายภาพวิดีโอและภาพนิ่งของวิกิตและลดา รวมถึงตัวอย่างขั้นตอนการเตรียมความพร้อมในการแสดงของวิกิต ลดา และทิงเกอร์เบลล์เพื่อให้ผู้อ่านเห็นภาพการเตรียมความพร้อมในการทำงานของฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพได้ชัดเจนขึ้น

เมื่อวิกิตและลดาตกลงรับงานถ่ายภาพเคลื่อนไหวหรืองานถ่ายภาพนิ่งจากผู้ว่าจ้าง พวกเขาจะเตรียมความพร้อมโดยเริ่มการอ่านบทละครหรือรายละเอียดผลงาน หลังจากนั้นจะ

ตีความหรือวิเคราะห์ลักษณะของภาพหรือวิดีโอที่เข้ากับทิศทางของชิ้นงาน ก่อนจะหาข้อมูลตัวอย่างภาพหรือวิดีโอจากแหล่งข้อมูลในเมืองไทยและต่างประเทศ และรวบรวมข้อมูลภาพหรือวิดีโอตัวอย่างเพื่อส่งให้ผู้ว่าจ้างตรวจสอบ เมื่อผู้ว่าจ้างตกลงฟรีแลนซ์จะวางแผนการทำงานอย่างละเอียด ไปจนถึงการช้อมถ่ายทำในสถานที่จริงเพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาดขณะถ่ายทำ เรื่องเล่าการเตรียมความพร้อมในการทำงานของลดา มีดังนี้

เราทำการบ้านหนัก หนักมาก คือ งานของเราเหมือนถ่ายพร้อมกันกับกล้องหลัก เราก็ถ่ายรูปเอามาใช้โปรโมท (promote: โฆษณา) แต่ว่าเราเป็นคนที่ย่างแผน เราไม่รู้คนอื่นทำยังไงแต่เราจะอ่านบทก่อนแล้วก็มาเขียนว่าอันนี้ฉากของใคร อย่างซีรีส์จะมีสามกล้อง สมมติว่าได้ในเทค (take) เดียว (ครั้งเดียว) เราต้องวางแผนว่าเราจะอยู่มุมไหนให้ได้ หน้าคนนั้น เอาใคร อารมณ์ไหน เก็บอะไรมา สมมติในเรื่องนักแสดงถือสมุดแดง รูปเราต้องมีสมุดแดง อะไรวแบบนี้ ต้องเอาให้ครบ อย่างงานหนึ่งเป็นโฆษณาเกี่ยวกับการออกไปข้างนอก ซึ่งเรารู้สึกว่าก็น่าจะไปเที่ยวทะเลบ้าง เราก็หาตัวอย่างจากพวกพินเทอร์เรสต์ (www.pinterest.com) จากช่างภาพทั่วโลกที่เราติดตาม (follow) ในอินสตาแกรม (Instagram) บางงานเราเตรียมเอกสารเป็นปีกเลย เอาให้ลูกค้าดูว่าจะเอาแบบไหน (ลดา, สัมภาษณ์, 5 พฤศจิกายน 2561)

ส่วนการเตรียมพร้อมในการทำงานของวิกิตนั้นสอดคล้องกับการเตรียมความพร้อมของลดา วิกิตบรรยายว่าตนเองจะทำการบ้านด้วยการค้นหาข้อมูลและฝึกช้อมถ่ายทำในสถานที่ถ่ายทำจริงเพื่อให้งานออกมาสมบูรณ์ที่สุด เรื่องเล่าการเตรียมความพร้อมในการทำงานของวิกิตมีดังนี้

ถ้ารับงานถ่ายภาพนิ่งหรือภาพเคลื่อนไหว การป้องกันความผิดพลาดคือ อยู่ที่ฟรีโพร (pre-production: เตรียมความพร้อมก่อนถ่ายทำ) คือ การเตรียมถ่ายว่ามีฉากอะไรบ้าง แสงเข้าทางไหน ต้องลองไปทดสอบบล็อก (test-blocking: ลองถ่ายทำในสถานที่จริง) คือ มันจะสบาย ๆ ไม่ได้ มันจะแบบมหาลัยว่าเห้ย เดียวไปรอเขาก็ได้ ไม่ได้ เพราะว่าถ้ามันพลาดมามันก็จะโดนประจานเหมือนที่เราโดน ชื่อเสียงของฟรีแลนซ์ ผลงานต่าง ๆ คือ หน้าร้านเรา ถ้าเราเป็นร้านงานเราอยู่หน้าร้าน ถ้าเราทำงานเห้ย เขาก็จะมองเราแล้วว่าเห้ย ร้านนี้ไม่น่าเข้าวะ รับคนอื่นดีกว่า มันก็ส่งผลไปหมด (วิกิต, สัมภาษณ์, 12 พฤศจิกายน 2561)

ในกรณีการเตรียมความพร้อมด้านแสดงของทิงเกอร์เบลล์ ลดา และ วิกิต จะเริ่มจากการอ่านบทละครซ้ำ ๆ เพื่อวิเคราะห์ตีความบทและตีความตัวละครที่ได้รับบทบาท หลังจากนั้นฟรีแลนซ์จะหาข้อมูลเกี่ยวกับตัวละคร เช่น ข้อมูลด้านอาชีพ ลักษณะนิสัย ภูมิหลังครอบครัว ความชอบด้านต่าง ๆ ผ่านหลากหลายวิธีการ เช่น การสอบถามจากบุคคลต่าง ๆ ในสาขาอาชีพนั้น ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญด้านการแสดง เป็นต้น ในขั้นตอนนี้พวกเขาจะเขียนประวัติตัวละครเพื่อให้เข้าใจตัวละคร



เมื่อเข้าใจตัวละครจะเริ่มซ้อมการแสดงผ่านการซ้อมท่าทาง น้ำเสียง ความรู้สึก หรือบทพูด และในบางกรณีที่ไม่สามารถแสดงเป็นตัวละครนั้น ๆ ได้ พวกเขาอาจจะต้องเรียนการแสดงเพิ่มเติม เช่นเรื่องเล่าการเตรียมความพร้อมในการแสดงของลดา

*พอได้รับบทแล้วบางครั้งจะได้เรียนการแสดงหรือซ้อมด้วยกัน อย่างงานหนึ่งได้ได้เข้ามา กลุ่มหนึ่ง แล้วจับก้อนนั้นได้เรียนแอคติ้ง (การแสดง) 프리กับครุุ่ม แล้วพอเรียนกับครุุ่มแล้วเหมือนมันอันล็อก (unlock: ปลดปล่อย) ตัวเองว่าหัย เล่นได้วะ ทำได้วะ จากที่ไม่เคยทำได้มาก่อนพอเรียนกับครุุ่มแล้วสนุก ก็เลยรับงานการแสดงมาตลอด แล้วก็ไปลงเรียนเพิ่มเองกับครุุการแสดงคนอื่น ๆ หลังจากนั้นก็มีงานเข้ามาเรื่อย ๆ (ลดา, สัมภาษณ์ , 5 พฤศจิกายน 2561)*

เมื่อเตรียมความพร้อมในการทำงานมาจนมั่นใจแล้ว ฟรีแลนซ์จะทำงานของตนเองอย่างเต็มที่ซึ่งต้องเรียนรู้ปรับตัวตลอดเวลาเพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาดในขั้นตอนการทำงานจริง ซึ่งหากผิดพลาดอาจเกิดความเสียหายจนทำให้ให้ฟรีแลนซ์หมดอนาคตในเส้นทางอาชีพได้

#### ขั้นที่ 4 การสร้างสรรค์ผลงานอย่างเต็มความสามารถ

ในขั้นตอนสร้างสรรค์ผลงานนั้นคือ การทำงานในสถานที่ต่าง ๆ เช่น บ้าน ร้านกาแฟ ออฟฟิศ รวมไปถึงสถานที่ถ่ายทำ ซึ่งเป็นการทำงานเพียงลำพังหรือทำงานร่วมกับบุคคลอื่นตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ดังนั้น การสร้างสรรค์ผลงานอย่างเต็มความสามารถในความหมายของฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพ ได้แก่ (1) การปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมการทำงานของเพื่อนร่วมงาน และ (2) การสร้างสรรค์ผลงานอย่างเต็มความสามารถ โดยมีความพร้อมแก้ไขสถานการณ์ที่อาจเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา รวมถึงการทดลองนำเสนอผลงานที่ดีที่สุดแก่ผู้ว่าจ้าง

##### (1) การปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมการทำงาน

การปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมการทำงาน คือ การเปลี่ยนแปลงลักษณะของตนเองตั้งแต่ลักษณะภายนอก เช่น การแต่งตัว การทำผม รวมถึงการเปลี่ยนแปลงลักษณะภายใน เช่น ระดับภาษา การพูด การวางท่าทาง หรือการปรับทัศนคติ เพื่อให้เข้ากับบรรยากาศการทำงาน ฟรีแลนซ์ผู้เล่าเรื่องมีศัพท์เรียกการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมการทำงานว่า ‘การอยู่เป็น’ คือ สามารถทำงานร่วมกับคนในแต่ละกลุ่มวัฒนธรรมได้อย่างราบรื่น ยกตัวอย่างการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมการทำงานในกองถ่ายภาพยนตร์หรือละครโทรทัศน์ ผู้เล่าเรื่องสะท้อนว่าบรรยากาศในการทำงานและปฏิสัมพันธ์ในกองถ่ายมักจะขึ้นอยู่กับลักษณะนิสัยของผู้กำกับ หากกองถ่ายใดผู้กำกับเป็นคนจริงจัง บุคลากรในกองถ่ายมักจะไม่พูดคุยและทำงานของตนให้รวดเร็วทันใจผู้กำกับ หากกองถ่ายใดผู้กำกับเป็นคนอารมณ์ดี บุคลากรในกองถ่ายก็จะมีแนวโน้มทำงานอย่างผ่อนคลายและมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เรื่องเล่าการเรียนรู้เพื่อปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมการทำงานของลดา มีดังนี้

เราเคยไปกองถ่ายหนึ่งทีผู้กำกับไม่ค่อยชอบนิสัยผู้หญิง ในกองนั้นมีผู้หญิงแปดคน ผู้หญิงที่ดูเป็นผู้หญิงมาก ๆ เขาจะไม่ชอบ เพื่อนเราอีกคนก็ต้องแบบเปลี่ยนตัวเองให้ดูเป็นผู้ชายหน่อย ตัดผมสั้น ทำตัวห้าว ๆ จริง ๆ เราเองสนิทกับคนที่เล่นเป็นพระเอกแต่อยู่ในกองต้องเดินหนีเพื่อไม่ให้ผู้กำกับหมั่นไส้ กองนั้นเขาไม่ได้ให้เราแบบออกหน้าชัดแต่ แกลย่ำแกลน เราก็อยู่เงียบ ๆ ไม่พูด เราต้องทำงานหนัก ถ่ายให้ตี ถ่ายให้หนัก พิสูจน์ตัวเองให้ได้ แล้วก็อย่าแต่งตัวไปกอง กองนั้นเราต้องชุดดำ ขาว ๆ เพราะเขาไม่ชอบผู้หญิง ส่วนไปอีกกองเป็นผู้กำกับมือรางวัลอีกคน กองนี้ก็จะพูดหยาบ เลว ๆ เขี่ย ๆ มีความแมน ๆ สูง เช่น จู๊ ๆ โปรวีเซอร์เดินมาบอกว่า “อ้าว ลดา มึงเรียนจุฬาฯ เทรอ คิดว่าเรียนลาดกระบัง มึงเป็นจุฬาฯที่จัญไร กูไม่ค่อยเจอ” เราก็ต้องใช้ภาษาแบบเดียวกับเขาเพื่อให้ไปด้วยกัน เราว่าที่สำคัญของการอยู่รอดในการทำงานคือ การอยู่เป็นเลย นิสัยดีนี้สำคัญมาก อยู่ให้เป็นนะ หมายถึงว่า ถ้าคุณน่ารัก เขาก็อยากจะทำงานกับคุณ (ลดา, สัมภาษณ์, 5 พฤศจิกายน 2561)

## (2) การสร้างสรรค์ผลงานอย่างเต็มความสามารถ

เมื่อปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมการทำงานแล้วฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพ จะทำงานให้ตอบโจทย์ความต้องการของผู้จ้างที่สุดด้วยการสร้างสรรค์ผลงานอย่างเต็มความสามารถ โดยหลักสำคัญในการทำงานอย่างเต็มความสามารถ ได้แก่ การตรวจสอบการทำงานของตนเองตลอดการทำงาน การปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ฉุกเฉินหรือการเปลี่ยนแปลงในการทำงาน และการทดลองทำงานรูปแบบใหม่ที่เหนือความคาดหมายของผู้ว่าจ้าง บันทึกภาคสนามของลดา นั้นเป็นตัวอย่างการทำงานอย่างเต็มความสามารถด้วยการตรวจสอบการทำงานของตนเอง มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ในกองถ่ายมิวสิควิดีโอของนักร้องท่านหนึ่ง ลดาเดินขึ้นไปชั้นสองของบ้านในขณะที่ช่างภาพวิดีโอกำลังขนย้ายขาตั้งกล้องและอุปกรณ์ไปติดตั้ง และช่างไฟกำลังติดตั้งแสง หลังจากนั้นก็มีนักแสดงผู้หญิงสองคนเดินไปนั่งในฉาก ลดาเดินเลือกมุมอยู่ประมาณ 2 นาทีแล้วเข้าไปยืนข้าง ๆ ช่างภาพเคลื่อนไหวโดยหลบหลังตู้เสื้อผ้า แล้วหยิบกล้องมาถ่ายเงียบ ๆ พยายามขยับหลาย ๆ มุม หลังจากนั้นเธอก็เดินออกมานั่งที่ชั้นหนึ่ง ต่อสัญญาณอินเทอร์เน็ตกล้องดิจิตอลเข้ากับโทรศัพท์ ย้ายภาพถ่ายไปไว้ในโทรศัพท์และแต่งภาพด้วยแอปพลิเคชันตกแต่งภาพทันที ก่อนจะกลับขึ้นไปชั้นสองเพื่อนำภาพที่แต่งแล้วให้ผู้กำกับเช็คผลงาน เธอถามผู้กำกับว่า “แบบนี้ได้มั๊ย ลีนี้อเคปาว หรืออยากให้ดูร้อนกว่านี้” ผู้กำกับพยักหน้าและยิ้มบอกว่า “โอเคแล้ว” เธอจึงเริ่มถ่ายภาพต่อไปตามแบบที่ผู้กำกับต้องการ (ลดา, บันทึกภาคสนาม, 18 กุมภาพันธ์ 2562)

การแก้ไขปัญหาในสถานการณ์ที่ฉุกเฉินหรือมีการเปลี่ยนแปลงกะทันหัน เป็นการใช้ทักษะแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าในสถานการณ์การทำงานที่ไม่คาดคิด เช่น การตัดระยะเวลาการทำงานให้สั้นลง การบาดเจ็บระหว่างการถ่ายทำ เป็นต้น ซึ่งการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้คือ ทักษะที่สำคัญที่จะแสดงให้เห็นถึงความเชี่ยวชาญในการทำงานของฟรีแลนซ์ เป็นการสร้างความน่าเชื่อถือในการทำงาน และยังสร้างความไว้วางใจแก่ผู้ว่าจ้างว่าพวกเขาสามารถรับมือกับงานได้ลุล่วงไม่ว่าจะเกิดปัญหาใดก็ตาม โดยเรื่องเล่าการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าของกายสามารถสะท้อนกรณีดังกล่าวได้ดังนี้

มีงานหนึ่งลูกค้าให้โจทย์มาใหญ่มาก ต้องใช้เวลานาน เราก็ทำไปได้ครึ่งหนึ่งแล้วจู่ ๆ ก็โดนตัดระยะเวลาทำงานลงจนเหลือสั้นมาก ตอนนั้นด้วยโปรแกรมที่ใช้ไม่มีทางทำเสร็จได้ในเวลาที่กำหนด เราเลยเอาโปรแกรมทำเกมมาทำ ไม่ใช่โปรแกรมแอนิเมชัน เพราะโปรแกรมเกมกดแล้วรอทำนาทีกี่ก็ได้แล้ว กราฟฟิก (graphic) ก็จะได้สวยเท่าแต่ทำให้สิ่งนี้มันออกมาได้ เออ ซึ่งโชคดีมากเพราะตอนนั้นเราใช้โปรแกรมเกมนั้นได้พอดี เพราะด้วยความที่ซอบก็เลยไปศึกษาด้วยตัวเองมาเยอะ เราก็เลยค่อนข้างมั่นใจว่าจะทำได้ และด้วยความที่ที่เราหัดทุกอย่างเอง มันก็จะมีแบบว่าโปรแกรมไหนดี เรารู้ขอบเขตของมัน แล้วเราก็ทำงานนั้นให้เสร็จได้ตามที่ลูกค้าต้องการ (กาย, สัมภาษณ์, 14 พฤศจิกายน 2561)

การทดลองทำงานรูปแบบใหม่ เกิดขึ้นเมื่อฟรีแลนซ์สามารถทำงานได้ตามเป้าหมายผู้ว่าจ้างและพบว่าสามารถสร้างสรรค์ผลงานที่ดีกว่าได้ พวกเขาจะยอมเสียเวลาสร้างสรรค์ผลงานในแบบที่พวกเขามั่นใจไปเสนอแก่ผู้ว่าจ้าง ผู้เล่าเรื่องสะท้อนว่าเหตุผลสำคัญในการทดลองทำงานรูปแบบใหม่ คือ การสร้างความพึงพอใจที่เหนือกว่าแก่ผู้ว่าจ้าง เปิดโอกาสให้ผู้ว่าจ้างและผู้รับชมผลงานเห็นความสามารถที่หลากหลายและยังเป็นโอกาสในการพัฒนาทักษะการทำงานให้เชี่ยวชาญยิ่งขึ้นอีกด้วย ซึ่งวิกิต ลดา ทิงเกอร์เบลล์ และกายนั้นให้ความสำคัญกับการทดลองทำสิ่งใหม่ ๆ เป็นอย่างยิ่ง ยกตัวอย่างเช่นเรื่องเล่าการทดลองถ่ายภาพแนวใหม่ของลดา ซึ่งงานชิ้นนี้มีชื่อเสียงโด่งดังในสื่อสังคมออนไลน์

มีงานหนึ่งถ่ายภาพเกี่ยวกับโรคซึมเศร้า งานนั้นเราเสี่ยงทดลองเยอะมาก คือ แต่เป็นการลองแบบเราคูมทุกอย่าง คิดมาดีแล้ว อย่างปกติเขาไม่ให้มุมกล้องเอียง แต่เรารู้สึกว่าโรคซึมเศร้าแม่งเป็นได้ทุกอย่าง โลกมันจะหมุน โลกมันจะบวม เราก็ลองถ่ายภาพแบบนั้นเลย รูปที่ดัง ๆ ของเราที่คนชอบกันเยอะ ๆ เป็นรูปที่ถ่ายผ่านน้ำ กระจกน้ำอยู่ข้างบน แล้วเรานอนใต้กระจกน้ำ กล้องอยู่ข้างบน แล้วเราจะทำให้มันมัว ๆ เราคิดว่ามันเหมือนเวลาเศร้า ๆ มันจะเหมือนเราจมน้ำ สำหรับเรานั้นก็คือ การทดลองไปอีกขั้นระหว่างที่ทำงาน มันไม่ใช่แค่ลูกค้าชอบ แต่เหมือนเราได้พัฒนาตัวเองด้วย แล้วภาพชุดนั้นก็ดังเลยในโซเชียลมาก ๆ (ลดา, สัมภาษณ์, 5 พฤศจิกายน 2561)

สรุปได้ว่าการสร้างสรรค์ผลงานอย่างเต็มความสามารถของฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพ คือ การปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมการทำงานของเพื่อนร่วมงาน และการสร้างสรรค์ผลงานอย่างเต็มความสามารถ โดยพวกเขาจะการตรวจสอบการทำงานของตนเองตลอดการทำงาน ปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ฉุกเฉินหรือการเปลี่ยนแปลงในการทำงาน รวมถึงการทดลองทำงานรูปแบบใหม่ที่เหนือความคาดหมายของผู้ว่าจ้าง

### ขั้นที่ 5 ประเมินผล

เมื่อสร้างสรรค์ผลงานเสร็จสมบูรณ์ฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพจะประเมินผลงานที่สร้างสรรค์ขึ้นเพื่อหาจุดแข็งและจุดที่ควรปรับปรุงในผลงานหรือการทำงาน โดยผู้ประเมิน ได้แก่ ตนเอง ผู้ว่าจ้าง ผู้ร่วมงาน และผู้รับชมผลงาน ขั้นตอนนี้จะช่วยให้ฟรีแลนซ์สามารถพัฒนาการทักษะการทำงานของตนเองให้ดียิ่งขึ้น อีกทั้งยังได้ทราบถึงแนวทางการทำงานที่ตอบเป้าหมายของผู้ว่าจ้าง ซึ่งหากผู้ว่าจ้างพึงพอใจในผลงานก็มีแนวโน้มว่าฟรีแลนซ์จะมีโอกาสร่วมงานกับผู้ว่าจ้างรายเดิมต่อไป และหากผลงานนั้นเป็นที่พึงพอใจของผู้รับชมผลงานก็อาจมีการบอกต่อในช่องทางต่าง ๆ จนผลงานมีชื่อเสียงและเปิดโอกาสสู่การจ้างงานจากผู้ว่าจ้างรายใหม่ได้

การประเมินด้วยตนเองคือ การทบทวนประสบการณ์การทำงานและประเมินผลงานของตนเอง โดยฟรีแลนซ์สามารถทำในระหว่างการทำงานหรือหลังจากทำงานเสร็จสมบูรณ์ ซึ่งนอกจากจะประเมินด้วยการสำรวจความพึงพอใจของตนเองแล้ว ในบางครั้งฟรีแลนซ์จะตั้งเป้าหมายในการทำงานแต่ละชิ้นและประเมินผลจากเป้าหมายที่วางไว้ รวมถึงเปรียบเทียบผลงานปัจจุบันกับผลงานที่ผ่านมาของตนเองเพื่อวัดพัฒนาการของตนเอง เช่น เรื่องเล่าการประเมินตนเองในการถ่ายภาพเบื้องหลังของลดา

*เวลาเราทำเบื้องหลังพอมันไม่มีคนประเมิน มันยาก ยากที่จะพัฒนาตัวเองให้ดีขึ้น เราก็เลยรู้สึกว่สิ่งที่เราจะวัดตัวเองได้คือ เราดูรูปนี้แล้วเกิดความรู้สึกว่าอันนี้ไม่มีใครถ่ายได้นอกจากกู เราประเมินตัวเราเอง เช่น ถ่ายภาพดาราวัยรุ่นกลุ่มหนึ่ง ถ้าพี่คนหนึ่งในวงกรมมาถ่ายจะถ่ายไม่ได้แน่นอน อันนี้คือ สิ่งที่เราประเมินตัวเราเองว่าถ้าเราถ่ายบางรูปมันต้องคนอื่นถ่ายอย่างนี้ไม่ได้ (ลดา, สัมภาษณ์, 5 พฤศจิกายน 2561)*

การประเมินผลจากผู้ว่าจ้างหรือผู้ร่วมงาน คือ การรับฟังความคิดเห็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผลงานและการทำงาน ผ่านการพูดคุยกันโดยตรงหรือผ่านช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ ซึ่งขั้นตอนนี้มักจะมีปรับแก้ผลงานจนกว่าจะเสร็จสมบูรณ์ โดยจะมีการตกลงว่าสามารถปรับแก้ได้กี่ครั้ง ซึ่งบางครั้งในขั้นตอนนี้อาจทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างผู้ว่าจ้างและฟรีแลนซ์ในกรณีที่ผู้ว่าจ้างปรับแก้เกินข้อตกลง ส่วนการประเมินจากผู้ชมผลงานนั้นเป็นสิ่งสำคัญมากในการทำงานวงการสื่อและบันเทิงไทย เพราะผลงานของฟรีแลนซ์นั้นต้องเผยแพร่ผ่านช่องทางสื่อต่าง ๆ เช่น สื่อสังคมออนไลน์ เว็บไซต์

โทรทัศน์ วิทยุ เป็นต้น ซึ่งหากผู้รับชมชื่นชอบผลงานของฟรีแลนซ์ก็เป็นการเพิ่มโอกาสในการจ้างงานอีกด้วย

การประเมินผลงานจากผู้ชมผลงานในยุคปัจจุบันนั้นสามารถประเมินผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก (Facebook) ทวิตเตอร์ (Twitter) ไลน์ (Line) ยูทูบ (Youtube) ผ่านการตรวจสอบจำนวนผู้ถูกใจผลงาน (likes) ยอดการแบ่งปันข้อมูล (shares) หรือยอดการแสดงความคิดเห็น (comments) ตามระบบของสื่อสังคมออนไลน์ สิ่งเหล่านี้นอกจากจะช่วยชี้ให้ฟรีแลนซ์เห็นข้อดีและข้อควรแก้ไขในผลงานแล้ว ยังได้เห็นกลุ่มเป้าหมายที่ชื่นชอบผลงาน และหากผู้รับชมผลงานถูกใจและแสดงความถูกใจและแบ่งปันข้อมูลจำนวนมากก็สามารถเป็นช่องทางให้ผู้ว่าจ้างรายใหม่รู้จักฟรีแลนซ์อีกด้วย เรื่องเล่าการประเมินผลงานของทิงเกอร์เบลล์เป็นตัวอย่งในกรณีนี้

*รายการในเฟซบุ๊กกับยูทูบที่ทำอยู่ เรากลับไปดูฟีดแบ็ก (feedback: ประเมินผลจากผู้ชม) เราดูตลอดเลย เราตามเช็คคอมเมนต์ (comment: แสดงความคิดเห็น) ทุกอย่าง เวลาคนแชร์ (share: แบ่งปัน) เราจะเข้าไปดูว่า เขาใช้แคปชั่น (caption: คำบรรยาย) ว่าอะไร เพื่อเราจะดูว่าไปในทางเดียวกันมั๊ย อะไรคือ สิ่งที่เขาได้จากผลงานนั้น มุกไหนที่เป็นมุกทองสำหรับเขา นั่งจดทีละข้อเลย พอเราเริ่มตื้อ ๆ คิดงานไม่ออก เราต้องกลับไปถอดระบบคลิปของเราว่าคลิปนี้มันได้เพราะอะไร หรือบางคลิปที่ไม่สนุกเราเองมานั่งดูใหม่ทำไม มันไม่สนุกตรงไหน จริง ๆ มันเครียด กัดคัน คาดเดาคนดูไม่ได้เลย ว่าชอบอะไร พวกยอดจำนวนคนเข้าชมอะ แม่งก็คำนวณไม่ได้เลย บอกไม่ถูกเหมือนกัน (ทิงเกอร์เบลล์, สัมภาษณ์, 14 มกราคม 2562)*

ขั้นตอนการประเมินผลงานผ่านการประเมินด้วยตนเอง ผู้ว่าจ้าง และผู้รับชมผลงานกลุ่มต่าง ๆ ที่ช่วยให้ฟรีแลนซ์ทราบจุดแข็งของการทำงาน เอกลักษณ์ กลุ่มเป้าหมายที่รับชมงาน และยังได้เห็นทักษะ ความสามารถ หรือองค์ความรู้ที่ควรเรียนรู้เพิ่มเติมหรือต่อยอดพัฒนา โดยหลังจากรู้ผลการประเมินฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทยจะหาทางเรียนรู้และพัฒนาต่อจนกว่าตนเองจะเป็นผู้เชี่ยวชาญและทำงานได้ดีตบโจทย์ผู้ว่าจ้างมากที่สุด

### **ขั้นที่ 6 เรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง**

หลังจากส่งมอบผลงานให้ผู้ว่าจ้างแล้วฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพสะท้อนว่าขั้นตอนหนึ่งที่สำคัญในการก้าวข้ามปัญหาการทำงานที่ผิดพลาดของพวกเขาคือ การเรียนรู้และพัฒนาทักษะการทำงานให้ดียิ่งขึ้น โดยขั้นตอนนี้เกิดขึ้นระหว่างการทำงานและหลังทำงานเสร็จสมบูรณ์ ผู้เล่าเรื่องบรรยายว่าพวกเขาจะมีช่วงเวลาในการทบทวนการทำงานของตนเองเพื่อหาจุดที่ควรพัฒนาเพิ่มเติมในการประกอบอาชีพฟรีแลนซ์ เช่น การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ การพัฒนาทักษะความเชี่ยวชาญ การพัฒนาด้านองค์ความรู้ใหม่ ๆ โดยการศึกษาพบว่าวิธีการเรียนรู้และพัฒนาตนเองของ

ฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพ ได้แก่ (1) การเรียนรู้ระหว่างการทำงาน (2) การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมในชีวิตประจำวัน และ (3) การเรียนรู้ผ่านหลักสูตรการเรียน ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

#### (1) การเรียนรู้ระหว่างการทำงาน

การเรียนรู้ระหว่างการทำงาน คือ การหาจุดบกพร่องจากการทำงานและฝึกฝนทักษะเหล่านั้นให้เชี่ยวชาญยิ่งขึ้นผ่านการทำงานแต่ละชิ้น รวมถึงการสังเกตและฝึกฝนทักษะใหม่ ๆ ที่ช่วยส่งเสริมการทำงานให้ดีขึ้น เช่น กรณีของลดาที่บรรยายว่าตนเองจะเรียนรู้ทักษะการถ่ายภาพเบื้องหลังภาพยนตร์ให้ดีขึ้นผ่านการทำงานแสดง เพราะเมื่อลดาแสดงเป็นตัวละครต่าง ๆ ลดาจะเข้าใจความรู้สึกและการแสดงออกผ่านสีหน้าท่าทางของตัวละคร จึงสามารถไขข้อสงสัยนำมาใช้ในการถ่ายภาพตัวละครให้ดีขึ้น เรื่องเล่าการเรียนรู้และพัฒนาตนเองระหว่างการทำงานของลดา มีดังนี้

การเรียนรู้พัฒนาตัวเองมันปน ๆ กันไป เหมือนกับว่าทุกวันนี้เวลาไปกองถ่ายซีรีส์ หน้าที่เราคือ ไปถ่ายรูปก็จริงแต่มันเหมือนไปเรียนการแสดงด้วย อย่างในกองของเรามีนักแสดงละครทีวี และนักแสดงละครเวทีเราก็เหมือนได้เรียนการแสดงจากหน้างานจริง ได้เห็นว่าเขาใช้การแสดงคนละแบบ วิธีการเข้าถึงตัวละครมันไม่เหมือนกันเลย เราเก็บรายละเอียดหมด พอเรามาเป็นช่างภาพเบื้องหลัง มันได้ยุ่งในทุกเรื่อง มันยังส่งผลให้เราละเอียดกับอะไรมากขึ้น เช่นเวลาถ่ายรูปเบื้องหลังนักแสดง เราู้วิธีเลือกรูปว่ารูปไหนเล่าเรื่องที่สุดไหนสวยตาเขามองตรงไหน เราจับสังเกตแต่ละครขยับ เวลาถ่ายเราถ่ายเร็ว ๆ อยู่แล้ว แต่มันจะมีรูปหนึ่งที่ใช้ได้ เล่าเรื่องที่สุด ซึ่งการแสดงมันช่วยให้เราถ่ายภาพดีขึ้น การถ่ายภาพเบื้องหลังก็ทำให้เราแสดงดีขึ้น ปน ๆ กัน (ลดา, สัมภาษณ์, 5 พฤศจิกายน 2561)

#### (2) การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมในชีวิตประจำวัน

สิ่งที่น่าสนใจคือ วิธีการเรียนรู้และพัฒนาทักษะของตนเองของฟรีแลนซ์สามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองผ่านกิจกรรมในชีวิตประจำวันได้ เช่น การท่องเที่ยว ชมภาพยนตร์ ชมงานศิลปะ ท่องเว็บไซต์สื่อสังคมออนไลน์ โดยสิ่งสำคัญคือ พวกเขาต้องมีเป้าหมายการเรียนรู้ที่ชัดเจนในใจอยู่เสมอและเป็นคนช่างสังเกต เรื่องเล่าการเรียนรู้และพัฒนาตนเองผ่านกิจกรรมในชีวิตประจำวันของลดากับภยานั้นสามารถสะท้อนประเด็นดังกล่าวได้ดังนี้

พอถ่ายภาพเบื้องหลังหมดไปหนึ่งงาน เราู้สึกเหมือนเอาทุกอย่างออกไปหมด เราก็จะคิดว่า เห้ย หมดแล้ววะ เราต้องเติมความรู้ แล้วพอดต้องเติม เราก็ใช้ช่วงนี้หยุดไปเที่ยว เราจะดูงานคนอื่นเรื่อย ๆ ในไอจีบ้าง (Instagram) เราจะเอ็กซ์พลอร์ (explore: สำรวจ) ไปเรื่อย ๆ ว่ามีใครอยู่ตรงไหนถ่ายอะไรบ้าง ดูไปหมดแหละ ไปดูภาพช่างภาพเบื้องหลังคนอื่น ว่าเขาถ่ายอะไรกัน มุมไหนมันดี ทำไมรูปนี้ของคนอื่นมันดีจัง ดูช่างภาพ

ต่างประเทศเยอะ มันจะมีหนังสือที่เป็นเบื้องหลังของหนังห้วง กาว (ผู้กำกับต่างประเทศ) เราชอบมาก ทำไม่ถึงถ่ายสวยขนาดนี้ ต้องซื้อหนังสือมาเก็บ แล้วถ้ามีโอกาสเราก็ถามตากล้องเก่ง ๆ มีคนหนึ่งเป็นอาจารย์ลาดกระบัง เราก็ถามเขาว่าถ่ายเบื้องหลังมีอะไรแนะนำมั้ย เขาก็บอกว่า ใส่อุบัติเข็ม แล้วก็ยืนเฉย ๆ ละ เพราะอุบัติเหตุมันไม่สะท้อนเวลามันเป็นกระจก แล้วเมื่อก่อนเราหัวขมพูเลย เราก็ต้องมีผ้าคลุมปิดหน้า ปิดตา ก็จะเป็นอย่างนั้น ไปเจอช่างภาพคนอื่นตามงานต่าง ๆ ก็คุย ส่วนตัวเราว่าการไปดูงานศิลปะมันก็ดี หมายถึงว่าไปเปิดโลก ไปดูงานศิลปะแบบอื่น ๆ ไปดูแบบ ละครเวทีอะไรแบบนี้ ดูหนัง มันก็จะพยายามดูหนังแหละ ดูหนังเรื่องอื่น ๆ ต่าง ๆ เพื่อหามุมมองภาพใหม่ ๆ (ลดา, สัมภาษณ์, 5 พฤศจิกายน 2561)

ส่วนกายบรรยายว่าตนเองนั้นเป็นคนที่ต้องเรียนรู้ตลอดเวลา เพราะงานสร้างสรรค์การ์ตูนภาพเคลื่อนไหวเป็นงานที่ต้องพึ่งพาเทคโนโลยีที่พัฒนาตลอดเวลา กายจึงต้องติดตามความก้าวหน้าและฝึกใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อผลิตงานที่ดียิ่งขึ้น อีกทั้งบางครั้งเทคโนโลยีหรือโปรแกรมที่เขาใช้เลิกผลิต เขาต้องเท่าทันและพลิกแพลงสถานการณ์เพื่อทำงานให้ตอบโจทย์ผู้ว่าจ้างได้ เรื่องเล่าการเรียนรู้และพัฒนาตนเองผ่านกิจกรรมในชีวิตประจำวันของกายมีดังนี้

ผมว่าสิ่งที่ผมต่างจากฟรีแลนซ์คนอื่น ๆ คือ ผมค่อนข้างจะเรียนรู้ตลอด แบบ เรียนรู้อะไรใหม่เยอะ คนอื่นอาจจะทำบางอย่างได้สวยกว่าผม แต่ผมจะรู้สึกว่ามีเมื่อก่อนไปจับอะไรใหม่ ๆ ดีกว่า ไปจับเทคโนโลยีใหม่ ๆ ผมตามตลอดว่าโปรแกรมไหนทำอะไรได้บ้าง มันมีวิธีไหนที่ดีกว่านี้มั้ย มันก็เลยกลายเป็นการต่อยอดสิ่งที่ตัวเองมีไปเรื่อย ๆ เรียกว่าบางทีก็ทำตาม บางทีดูเฉย ๆ เพลิน ๆ คือ ทำงานไปก็เปิดคลิปสอนในยูทูป (Youtube) ไป แล้วมันจะมีช่วงหนึ่งที่ผมนั่งดูพวกนี้อย่างเดียวเลยในยูทูป ดูทั้งวัน แทนที่จะโหลดหนังโหลดอะไรมาดูอะไรอย่างนี้ ก็นั่งดูเขาสอนไปเพลิน ๆ ผมคิดว่าเราต้องตามให้ทัน เพราะข้อเสียอย่างหนึ่งของอาชีพนี้คือ เป็นสิ่งที่พึ่งโปรแกรมอย่างเดียวเลย เพราะฉะนั้นสมมติเราเป็นฟรีแลนซ์อยู่ดี ๆ โปรแกรมนี้เลิกผลิตขึ้นมา อ้าว ก็ช่วย เราต้องพลิกแพลงใช้โปรแกรมอื่น ๆ ให้เป็น ไม่งั้นก็ทำงานไม่ได้ (กาย, สัมภาษณ์, 14 พฤศจิกายน 2561)

### (3) การเรียนรู้ผ่านหลักสูตรการเรียน

นอกจากการเรียนรู้ผ่านการทำกิจกรรมทั่วไปในชีวิตประจำวัน ฟรีแลนซ์ยังเรียนรู้จากหลักสูตรต่าง ๆ จากองค์กรหรือผู้เชี่ยวชาญ โดยไม่มีฟรีแลนซ์ท่านใดเลือกศึกษาต่อในระดับปริญญาโทหรือปริญญาเอกจากสถาบันการศึกษา แต่พวกเขาเลือกศึกษาจากหลักสูตรระยะสั้นของผู้เชี่ยวชาญสาขาต่าง ๆ รวมถึงการเรียนรู้จากหลักสูตรออนไลน์จากสถาบันระดับโลกที่เปิดสอนผ่านเว็บไซต์สื่อสังคมออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก (Facebook) และยูทูป (Youtube) แสดงให้เห็นว่าในปัจจุบัน

นั้นมีช่องทางการเรียนรู้ที่หลากหลาย ดังตัวอย่างเรื่องเล่าการเรียนรู้ผ่านหลักสูตรต่าง ๆ ของทิงเกอร์เบลล์ ดังนี้

แม้เราจะเป็นนักแสดงต้องแสดงอยู่ทุกสัปดาห์ แต่เราต้องเรียนการแสดงเพิ่มตลอด เพราะเราารู้สึกว่าถ้าเราไม่ได้เรียนปั๊บ เราจะโง่งง แล้วเราจะไม่มั่นใจ ซึ่งเพื่อนที่เป็นผู้กำกับแนะนำมาว่าครูคนไหนดีเราไป คือ ทุกครั้งที่ไม่ได้เรียนเรารู้สึกว่าเรากินบุญเก่า คนอื่นเขาไปถึงไหนกันแล้ว แล้วก็ชอบเสพโน่นเสพนี่อะ (จากสื่อสังคมออนไลน์ นิทรรศการงานศิลปะ ภาพยนตร์ ฯลฯ) เพราะว่าเหมือนงานเรามันเป็นงานที่ต้องใช้ ไอเดีย (idea: ความคิดสร้างสรรค์) เวลาพูดคุยกับคนทั่วไปเราจะเก็บรายละเอียด อย่าง เนื้อหาในรายการบางที่เราได้มาจากการที่น้องเราเล่าให้ฟัง ใครพูดอะไรก็สนใจไปหมด รู้สึกว่าเอามาใช้กับงานได้ (ทิงเกอร์เบลล์, สัมภาษณ์, 14 มกราคม 2562)

สรุปว่าการเรียนรู้เพื่อก้าวข้ามปัญหาการทำงานไม่ตอบเป้าหมายผู้ว่าจ้างหรือทำงานผิดพลาดที่อาจส่งผลให้ฟรีแลนซ์มีจำนวนงานและรายได้น้อยลงไปจนถึงต้องออกจากอาชีพ คือ การที่ฟรีแลนซ์ผู้เล่าเรื่องต้องทำงานอย่างเต็มที่และเรียนรู้ในทุกขั้นตอน ตั้งแต่ขั้นตอนรับงานซึ่งต้องเรียนรู้ผู้ว่าจ้างและรายละเอียดงาน ขั้นตอนการเตรียมตัวที่ต้องเตรียมความพร้อมและซักซ้อมให้ดีที่สุด ขั้นตอนการทำงานที่ต้องทำอย่างเต็มที่ แก้ปัญหาได้ทุกสถานการณ์ และทำงานที่ดีที่สุดแก่ผู้ว่าจ้าง ขั้นตอนการประเมินผลเพื่อค้นหาจุดเด่นของงานและจุดที่ต้องพัฒนา และขั้นตอนเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ตนเองมีทักษะและความสามารถที่เชี่ยวชาญยิ่งขึ้น เพื่อทำงานตอบโจทย์ผู้ว่าจ้างและอยู่รอดในวงการได้ดีที่สุด

#### 5.3.4 การก้าวข้ามปัญหาความไม่มั่นคงทางการเงิน

จากการศึกษาพบว่าวิธีการก้าวข้ามปัญหาความไม่มั่นคงทางการเงินของฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพ คือ การบริหารจัดการเงิน และการลงทุนเพื่อความมั่นคงทางการเงิน ได้แก่ การลงทุนในหุ้น และการลงทุนด้วยการเปิดกิจการของตนเอง โดยพวกเขาสะท้อนว่าสิ่งสำคัญที่สุดคือ การรู้จักบริหารจัดการเงิน โดยวิธีบริหารจัดการเงินที่ค้นพบจากงานวิจัยชิ้นนี้คือ การแบ่งบัญชีการเงินเป็น 2 ประเภท ได้แก่บัญชีสำหรับการใช้จ่ายและบัญชีสำหรับการออม ซึ่งแต่ละเดือนฟรีแลนซ์จะกำหนดค่าใช้จ่ายประจำเดือนและพยายามบริหารการเงินให้อยู่ในขอบเขต ส่วนเงินที่เหลือจะเก็บเอาไว้ในบัญชีสำหรับการออมเงิน โดยจากการศึกษาไม่พบว่าผู้เล่าเรื่องท่านใดทำประกันสังคมตามมาตรา 40 ที่ออกกฎหมายมาเพื่อฟรีแลนซ์และคนทำงานอิสระ ตัวอย่างเรื่องเล่าการบริหารจัดการเงินของวิกิตมิดังนี้

เราเคยมีช่วงที่เงินมันขาดช่วง ก็ลำบาก เลยต้องมาถามตัวเองว่าแล้วมันต้องทำยังไงล่ะ เราก็ต้องมีอีกบัญชีหนึ่ง บัญชีหนึ่งเอาไว้ใช้ อีกบัญชีเอาไว้ออม คือ ง่าย ๆ มีแค่สองก้อนนี้ก็พอแล้วเหมือนมีสองบ้าน เพราะว่าเดือนหนึ่งเราใช้ที่บาท เดือนหนึ่งค่าใช้จ่ายเฉลี่ย



พบว่าสองหมื่น บวก ๆ 12 เดือนเท่าไรในก้อนนี้ เราก็ต้องทบทวนให้มีสำหรับหนึ่งปี อย่างน้อย ๆ แต่จังหวะนั้นก็อาจมีเฉไฉ เช่น หั้ย กล้องใหม่ออกแล้ววะ ซ้อมัย กล้องใหม่มา ก็ยังมีจังหวะเฉไฉบ้าง แต่มันยังมีเงินให้เห็นนะ เป็นรูปธรรมว่าเออ มึง เก็บตั้งคณะ เรื่องเงินมันก็เลย โอเคเราอยู่ได้แล้ว (วิจิต, สัมภาษณ์, 12 พฤศจิกายน 2561)

นอกจากการบริหารจัดการเงินแล้วฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพยังสนใจเรื่องการลงทุนเพื่อให้มีรายได้อย่างต่อเนื่องมั่นคง เช่น การซื้อหุ้น การลงทุนในกิจการต่าง ๆ โดยปัจจุบันลดการลงทุนทำกิจการร้านล้างฟิล์ม ในขณะที่เท็งเกอร์เบลล์และทีอปปกำลังวางแผนลงทุนในกิจการของตนเองเช่นกัน การลงทุนในกิจการต่าง ๆ ทำให้พวกเขาสามารถมีรายได้ที่มั่นคง จึงสามารถลดความเครียดจากสถานะความไม่แน่นอนทางการเงินได้ อย่างไรก็ตามการเลือกลงทุนในกิจการบริษัทภาพเคลื่อนไหวและพบว่าสร้างรายได้ที่มั่นคงกว่า จึงตัดสินใจออกจากอาชีพฟรีแลนซ์และเป็นเจ้าของกิจการเต็มตัวเพื่อความมั่นคงทางการเงิน เรื่องเล่าการเปิดบริษัทของกายมีดังนี้

การเปิดบริษัทของผมมันบังเอิญและตลกมาก ตอนนั้นผมกับพี่ฟรีแลนซ์อีกคนทำงานด้วยกัน แล้วมีคนโทรมาถามว่าจะจ้างทำการ์ตูนภาพเคลื่อนไหวโฆษณา ตอนนั้นเราก็ยังเด็กน้อยอยู่ก็เรียกไปสัก 50,000 ก็ได้มั้ง แบ่งกันคนละ 25,000 ก็ได้ใจ ก็คิดราคาส่งใบเสนอราคาไป เขาก็โทรกลับมาแบบตกใจบอกว่าที่น้องคิดราคามาห้าแสนเราไม่มีบะเยอะขนาดนั้นนะ เรามีแค่ประมาณสามแสน (หัวเราะ) คือ เขาอ่านผิด จากห้าหมื่นเขาคิดว่าห้าแสน แถมเขายังเฉลยมาอีกว่าอีกบริษัทที่แข่งกับเราแค่สามแสน เราก็เลยรู้เลยว่าเปิดบริษัทมันทำเงินได้มากกว่าก็เปิดเลย ร่วมหุ้นกับพี่ฟรีแลนซ์คนนี้แล้วก็คิดอะอีกคนแล้วคิดราคาไปสามแสน มันก็เป็นสิ่งที่เปิดโลกนึกถึงว่าวงการนี้แม่งรวย ตอนนั้นคือยังไม่รู้ ยังโง่งอยู่ การเปิดบริษัททำให้เรามีโอกาสรับงานจากบริษัทใหญ่ ๆ มากกว่า ซึ่งบริษัทไม่ต้องมีคนเยอะก็ได้ สุดท้ายวิธีการทำงานตอนนี้ก็ยิ่งเหมือนตอนที่ยังเป็นฟรีแลนซ์อยู่ เพียงแต่ว่าพอมีสิ่งที่เรียกว่าทะเบียนบริษัทแล้วมันทำให้โอกาสรับงานเพิ่มขึ้น สิ่งนี้ค่อนข้างสำคัญมาก เดี่ยวนี้คือ ถ้าจ้างต่ำกว่าแสนก็ไม่รับแล้ว เราปรับขึ้นใหญ่ขึ้นเดียวแล้วงวดขึ้นนั้นให้จบเลย เหนื่อยน้อยกว่ารับขึ้นเล็ก ๆ หลาย ๆ ขึ้นแล้วได้เงินเยอะกว่ามาก เป็นสิ่งที่ถ้าเป็นฟรีแลนซ์เราจะหาเงินขนาดนี้ไม่ได้ (กาย, สัมภาษณ์, 14 พฤศจิกายน 2561)

ผลจากการบริหารจัดการเงินด้วยการแยกประเภทบัญชี และการลงทุนทำให้พวกเขาสามารถก้าวข้ามสถานะความไม่มั่นคงทางการเงิน แม้ในบางเดือนที่ไม่มีรายได้หรือมีรายจ่ายเกินกว่ากำหนด พวกเขายังมีเงินสำรองมาจ่ายโดยไม่ต้องหยิบยืมหรือกู้เงินจากสถาบันการเงินต่าง ๆ และทำให้ผู้เล่าเรื่องสามารถอยู่รอดในอาชีพฟรีแลนซ์ได้จนถึงปัจจุบัน

### 5.3.5 การก้าวข้ามปัญหาสุขภาพ

เมื่อประสบปัญหาสุขภาพทางจิตใจ เช่น เกิดความเครียด กัดดัน ซึมเศร้า ฟรีแลนซ์ จะทบทวนตนเองและหยุดพักผ่อน โดยอาจเป็นการพักผ่อนทั่วไปหรือหากิจกรรมทำเพื่อผ่อนคลาย เช่น การท่องเที่ยว การชมภาพยนตร์ การใช้เวลากับเพื่อน โดยหากมีปัญหาสุขภาพทางจิตใจหนักขึ้น พวกเขาบรรยายว่าจะเข้ารับการรักษาจากผู้เชี่ยวชาญ เช่น จิตแพทย์ นักบำบัด เป็นต้น เนื่องจากงานในวงการสื่อและบันเทิงไทยเป็นงานที่ใช้ความรู้สึกและความคิดในการสร้างสรรค์ การรักษาสุขภาพจิตใจให้พร้อมในการสร้างสรรค์ผลงานจึงเป็นสิ่งสำคัญในการดำรงอาชีพ เรื่องเล่าการก้าวข้ามปัญหาสุขภาพด้านจิตใจของลดา มีดังนี้

*มีช่วงหนึ่งเรามีอาการซึมเศร้าตอนที่ทำงานประจำ เพราะอันนั้นเหมือนเป็นออฟฟิศที่เพิ่งเปิดใหม่แล้วมีแค่เราที่เข้าออฟฟิศคนเดียว เราเข้าไปเหมือนเป็นบ้า ไปอยู่คนเดียว แล้วไปทำงานอะไรก็ไม่รู้ที่เราไม่เคยทำ ก็แบบ ไอ้เหี้ย ที่กูทำมันดีแล้วยังวะ เหมือนคุมอะไรไม่ได้เลย ใจพังไปหมด ก็ไม่ไหว ไปหาหมอกินยา แล้วก็ลาออก แล้วก็พัก ไปอยู่กับเพื่อน ก็ไปประกวดหนังที่เมืองจีนกับเพื่อน ๆ ซึ่งสนุกมาก (ลดา, สัมภาษณ์, 5 พฤศจิกายน 2561)*

เมื่อประสบปัญหาสุขภาพทางร่างกาย ฟรีแลนซ์จะหยุดพักการทำงานหรือรับงานจำนวนน้อยลงเพื่อรักษาตนเองจนกว่าอาการจะดีขึ้น สิ่งสำคัญที่พวกเขาทำคือ การพักผ่อนให้เพียงพอ การดูแลด้านอาหาร การออกกำลังกาย ฟรีแลนซ์สะท้อนว่าสุขภาพคือ ต้นทุนสำคัญในการทำงาน ฟรีแลนซ์เพราะเป็นอาชีพที่ต้องอาศัยร่างกาย ความคิด และสภาพจิตใจที่พร้อมในการสร้างสรรค์งานออกมา

## 5.4 สรุปการเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดทางอาชีพของฟรีแลนซ์ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทย

### 5.4.1 เรื่องเล่าการเรียนรู้ของฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพ

จากการศึกษาพบความหมายของความอยู่รอดทางอาชีพของฟรีแลนซ์ คือ การที่ฟรีแลนซ์มีเสถียรภาพทางการเงิน คือ มีรายได้ครอบคลุมค่าใช้จ่ายพื้นฐานประจำเดือนและมีเงินสำรองใช้จ่ายยามจำเป็น และเสถียรภาพในการทำงาน คือ สามารถดำรงสถานะอาชีพฟรีแลนซ์อย่างต่อเนื่อง โดยสังเกตจากการติดต่อจ้างงานอย่างเพียงพอในปัจจุบันและมีแนวโน้มการจ้างงานอย่างต่อเนื่องในอนาคต มีรายได้เพียงพอสำหรับค่าใช้จ่ายประจำเดือนและมีเงินสำรองหรือหลักประกันทางการเงิน รวมถึงมีความพึงพอใจที่จะดำรงสถานะอาชีพฟรีแลนซ์ต่อไป โดยการศึกษาพบเรื่องเล่าการเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดทางอาชีพ 5 รูปแบบได้แก่ (1) เรื่องเล่าการเรียนรู้เพื่อก้าวข้ามปัญหาจำนวนงานไม่เพียงพอ (2) เรื่องเล่าการเรียนรู้เพื่อก้าวข้ามปัญหาความไม่แน่นอนในการทำงาน (3) เรื่องเล่าการเรียนรู้เพื่อ

ก้าวข้ามปัญหาความผิดพลาดจากการทำงาน (4) เรื่องเล่าการเรียนรู้เพื่อก้าวข้ามปัญหาความไม่มั่นคงทางการเงิน (5) เรื่องเล่าการเรียนรู้เพื่อก้าวข้ามปัญหาสุขภาพ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

### 1. เรื่องเล่าการเรียนรู้เพื่อก้าวข้ามปัญหาจำนวนงานไม่เพียงพอ

เรื่องเล่าซึ่งสะท้อนสถานการณ์ที่ฟรีแลนซ์มีโครงการหรืองานจากผู้ว่าจ้างจำนวนน้อยซึ่งสร้างรายได้ไม่ครอบคลุมค่าใช้จ่ายประจำเดือน ซึ่งมีสาเหตุมาจากการไม่มีชื่อเสียงหรือเป็นที่รู้จักของผู้ว่าจ้าง และการแข่งขันที่สูงขึ้นในวงการสื่อและบันเทิงไทย โดยการก้าวข้ามปัญหาในเรื่องเล่านี้ได้แก่การค้นหาข้อมูลการทำงาน การสร้างชื่อเสียง การสร้างความสัมพันธ์และรักษาความสัมพันธ์กับผู้คน

### 2. เรื่องเล่าการเรียนรู้เพื่อก้าวข้ามปัญหาความไม่แน่นอนในการทำงาน

เรื่องเล่าซึ่งสะท้อนสถานการณ์ที่ฟรีแลนซ์ถูกยกเลิกสัญญาและโกงสัญญา ซึ่งเกิดจากความไม่แน่นอนในกระบวนการผลิตผลงาน โดยการก้าวข้ามปัญหาในเรื่องเล่านี้ได้แก่การปรับทัศนคติเตรียมใจสำหรับความไม่แน่นอน การตรวจสอบผู้ว่าจ้างและเลือกผู้ว่าจ้างที่รู้จัก และการทำสัญญาอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร

### 3. เรื่องเล่าการเรียนรู้เพื่อก้าวข้ามปัญหาความผิดพลาดจากการทำงาน

เรื่องเล่าซึ่งสะท้อนสถานการณ์ที่ฟรีแลนซ์สร้างสรรค์ผลงานชิ้นหนึ่งไม่เสร็จสมบูรณ์หรือไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ รวมถึงการทำงานที่เสร็จสมบูรณ์แล้วแต่ไม่ตอบเป้าหมายของผู้ว่าจ้าง ซึ่งการก้าวข้ามปัญหาในเรื่องเล่านี้คือ การทำงานอย่างเต็มความสามารถ ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 สืบหาความพร้อมของตนเองขณะรับงาน ขั้นที่ 2 ทำความเข้าใจผลงานและผู้ว่าจ้าง ขั้นที่ 3 เตรียมความพร้อมในการทำงาน ขั้นที่ 4 การสร้างสรรค์ผลงานอย่างเต็มความสามารถ ขั้นที่ 5 ประเมินผล ขั้นที่ 6 เรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

### 4. เรื่องเล่าการเรียนรู้เพื่อก้าวข้ามปัญหาความไม่มั่นคงทางการเงิน

เรื่องเล่าซึ่งสะท้อนสถานการณ์ที่ฟรีแลนซ์การมีรายได้ไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายพื้นฐานประจำเดือน รวมถึงการมีเงินสำรองไม่เพียงพอในภาวะฉุกเฉิน ซึ่งสาเหตุของความไม่มั่นคงทางการเงินนั้นเกิดจากการไม่มีงานที่เพียงพอ การที่ผู้ว่าจ้างจ่ายเงินล่าช้ากว่ากำหนด การโดนโกงค่าจ้าง รวมถึงการมีรายจ่ายฉุกเฉิน โดยวิธีการก้าวข้ามปัญหาคือ การบริหารจัดการเงิน และการลงทุนเพื่อความมั่นคงทางการเงิน ได้แก่ การลงทุนในหุ้นและการลงทุนด้วยการเปิดกิจการของตนเอง

### 5. เรื่องเล่าการเรียนรู้เพื่อก้าวข้ามปัญหาสุขภาพ

เรื่องเล่าซึ่งสะท้อนสถานการณ์ที่ฟรีแลนซ์เกิดความเจ็บปวดหรือติดขัดทางร่างกายและจิตใจ อันเนื่องมาจากการทำงานหรือการใช้ชีวิตที่ขาดสมดุล โดยวิธีการก้าวข้ามปัญหาในเรื่องเล่านี้ได้แก่ การหยุดพักการทำงาน การพักผ่อนให้เพียงพอ การดูแลด้านอาหาร การออกกำลังกาย รวมถึงการดูแลสุขภาพจิตใจด้วยการพักผ่อน หรือไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ เช่น จิตแพทย์ นักบำบัด เป็นต้น

### 5.4.2 ลักษณะการเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดทางอาชีพ

จากเรื่องเล่าการเรียนรู้เพื่อก้าวข้ามปัญหาต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อความอยู่รอดทางอาชีพของฟรีแลนซ์ ซึ่งได้แก่ปัญหาจำนวนงานไม่เพียงพอ ปัญหาความไม่แน่นอนในการทำงาน ปัญหาความผิดพลาดในการทำงาน ปัญหาความไม่มั่นคงทางการเงิน และปัญหาทางสุขภาพร่างกายและจิตใจ เมื่อวิเคราะห์วิธีก้าวข้ามปัญหาต่าง ๆ สามารถสรุปได้ว่าการเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดทางอาชีพของฟรีแลนซ์ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทยมีลักษณะสำคัญดังต่อไปนี้

#### 1. เป็นการเรียนรู้ด้วยตนเอง

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าการเรียนรู้เพื่อก้าวข้ามปัญหาที่ส่งผลต่อความอยู่รอดทางอาชีพของฟรีแลนซ์นั้นเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ฟรีแลนซ์ควบคุมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งการเรียนรู้นั้นเกิดจากความสนใจ ความต้องการ หรือแรงผลักดันจากภายใน โดยจากการศึกษาพบว่าเมื่อเกิดปัญหาที่ส่งผลต่อความอยู่รอดทางอาชีพ ฟรีแลนซ์จะกำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้ แสวงหาวิธีการและทรัพยากรในการเรียนรู้ ลงมือทำและประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งในแต่ละขั้นตอนนี้ อาจดำเนินการด้วยตนเองหรือขอความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นเพื่อให้บรรลุผลเป้าหมายการเรียนรู้ที่วางไว้และอยู่รอดทางอาชีพในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทยต่อไป

สิ่งที่น่าสนใจในการเรียนรู้ด้วยตนเองของฟรีแลนซ์ คือ แรงผลักดันจากภายในนั้นมีความสำคัญที่ช่วยให้ฟรีแลนซ์สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองจนบรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ได้ โดยแรงผลักดันในการทำงานของฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพจากการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ การทำในสิ่งที่รักและเหมาะกับตนเอง การมีผลงานที่สร้างชื่อเสียงหรือได้รับรางวัลที่ไฝฝืน การเป็นผู้เชี่ยวชาญในสิ่งที่ทำ การสร้างรายได้ที่มั่นคงแก่ตนเองและครอบครัว การรับประสบการณ์ชีวิตที่สนุกแปลกใหม่จากการทำงาน และการตอบแทนสังคมผ่านการทำงาน โดยเฉพาะการทำในสิ่งที่รักและเหมาะกับตนเอง นั้นถือเป็นเป้าหมายและแรงผลักดันสำคัญที่ช่วยให้ฟรีแลนซ์ทั้งห้าท่านยังคงยืนหยัดในการเรียนรู้ด้วยตนเองจนสามารถบรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ได้

#### 2. เป็นการเรียนรู้และปรับตัวอย่างรวดเร็ว

จากการศึกษาพบว่าลักษณะการทำงานของฟรีแลนซ์ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทยซึ่งต้องทำงานโดยใช้ทักษะที่หลากหลาย และร่วมงานกับบุคคลที่เปลี่ยนไปตามโครงการในสถานที่ทำงานไม่แน่นอน ทำให้ธรรมชาติของอาชีพนี้คือการเรียนรู้และปรับตัวเพื่อให้เข้ากับลักษณะการทำงานในแต่ละโครงการ ฟรีแลนซ์จึงมีทักษะในการเรียนรู้และปรับตัวอย่างรวดเร็วเพื่อให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ อีกทั้งในบางสถานการณ์พวกเขาต้องทำงานให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ในระยะเวลาที่จำกัด หรือต้องทำงานที่อาจขาดทักษะหรือขาดความเชี่ยวชาญ จึงต้องขวนขวายหาวิธีการและพยายามปรับเปลี่ยนตนเองเพื่อให้ทำงานได้สำเร็จตามระยะเวลาที่กำหนด พวกเขาจึงต้องมีทักษะในการเรียนรู้และปรับตัวอย่างรวดเร็ว

### 3. เป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากทุกกิจกรรมในชีวิตประจำวัน

การเรียนรู้ของฟรีแลนซ์เพื่อความอยู่รอดทางอาชีพนั้นเกิดจากทุกประสบการณ์ในชีวิต ทั้งประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการทำงานและประสบการณ์ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการทำงาน โดยจากการศึกษาพบว่านอกจากการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้าและอยู่รอดทางอาชีพผ่านทุกขั้นตอนของการทำงานแล้ว ฟรีแลนซ์ยังเรียนรู้และพัฒนาการทำงานของตนเองผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน เช่น พูดคุยกับคนใกล้ชิด รับชมข่าวสารในสื่อสังคมออนไลน์ หรือการประสบกับเหตุการณ์สำคัญในชีวิต โดยประสบการณ์ทั้งหมดสามารถนำมาใช้เป็นข้อมูลหรือเนื้อหาในการสร้างสรรค์ผลงานให้ดีขึ้นและตอบโจทย์ผู้ว่าจ้าง ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าฟรีแลนซ์นั้นเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดทางอาชีพจากทุกกิจกรรมในชีวิตประจำวัน

#### 5.4.3 กระบวนการเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดทางอาชีพ

นอกจากลักษณะการเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดทางอาชีพที่กล่าวไปข้างต้น เมื่อถอดกระบวนการเรียนรู้ของฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพ พบว่าเมื่อเกิดสถานการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อให้ฟรีแลนซ์เกิดความเสี่ยงในการอยู่รอดทางอาชีพ ฟรีแลนซ์จะเรียนรู้เพื่อก้าวข้ามปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่กระทบต่อความอยู่รอดทางอาชีพโดยมีกระบวนการเรียนรู้ดังต่อไปนี้

##### 1. วิเคราะห์และกำหนดความต้องการในการเรียนรู้

เมื่อเกิดปัญหาที่กระทบต่อความอยู่รอดทางอาชีพ ฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพจะวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อหาสาเหตุ และทบทวนตนเองถึงความต้องการและจุดประสงค์ในการเรียนรู้เพื่อกำหนดความต้องการในการเรียนรู้และวางเป้าหมายในการเรียนรู้ต่อไป

##### 2. วางเป้าหมายในการเรียนรู้

การวางเป้าหมายในการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญเพราะเป็นการกำหนดทิศทางในการเรียนรู้แก่ฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพ และยังเป็นส่วนสำคัญในการประเมินผลการเรียนรู้เพื่อวัดพัฒนาการของตนเอง โดยเมื่อประสบปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อความอยู่รอดทางอาชีพและฟรีแลนซ์สามารถวิเคราะห์ถึงสาเหตุรวมและความต้องการในการเรียนรู้ พวกเขาจะวางเป้าหมายซึ่งเป็นผลที่อยากให้เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ เช่น สามารถทำโปรแกรมแอนิเมชันได้อย่างเชี่ยวชาญ สามารถถ่ายภาพที่สะท้อนความรู้สึกได้มากขึ้น สามารถแสดงละครได้สมบทบาท เป็นต้น ก่อนจะค้นหาวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับเป้าหมายที่วางไว้

##### 3. ค้นหาวิธีในการเรียนรู้

เมื่อวางเป้าหมายในการเรียนรู้ได้อย่างชัดเจน ฟรีแลนซ์จะค้นหาวิธีการที่ช่วยให้ก้าวข้ามปัญหาและอุปสรรคเพื่อกำหนดวิธีในการเรียนรู้ที่เหมาะสม โดยจากการศึกษาพบว่า การเรียนรู้ส่วนใหญ่ของฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพเป็นการเรียนรู้แบบพึ่งพาเทคโนโลยี ซึ่งพวกเขานิยมเรียนรู้จากสื่อออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก (facebook) ยูทูบ (youtube) อินสตาแกรม (Instagram)

เป็นต้น สะท้อนถึงยุคเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสารที่เข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวันและการทำงาน อีกทั้งยังเน้นย้ำถึงการค้นหาข้อมูลเป็นภาษาอังกฤษเพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่หลากหลายทั้งของในประเทศ และต่างประเทศ สะท้อนถึงแนวคิดมาตรฐานการทำงานในระดับสากล เพื่อยกระดับผลงานของพวกเขาให้โดดเด่นและตอบโจทย์ผู้ว่าจ้างมากขึ้น

#### 4. กำหนดวิธีการที่เหมาะสม

เมื่อค้นหาวิธีการเรียนรู้ฟรีแลนซ์จะกำหนดวิธีการที่เหมาะสม ตอบโจทย์กับเป้าหมายและเหมาะกับลักษณะการเรียนรู้ของตนเอง เช่น การเรียนรู้ผ่านการฝึกฝนจากสื่อสังคมออนไลน์ การเรียนรู้จากหลักสูตรต่าง ๆ หรือการเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญ โดยฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพ จะเลือกวิธีที่ตอบโจทย์เป้าหมายการเรียนรู้และเหมาะสมกับลักษณะการเรียนรู้ของตนเอง รวมถึงข้อจำกัดอื่น ๆ เช่น ด้านงบประมาณเวลา ด้านเวลา ด้านสถานที่ เพื่อให้การเรียนรู้บรรลุตามเป้าหมายในที่สุด

#### 5. การดำเนินการ

เมื่อได้วิธีการในการเรียนรู้ฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพจะดำเนินการเรียนรู้ อย่างเต็มความสามารถ จากการศึกษาพบว่าพวกเขามีวินัยในการควบคุมการเรียนรู้ของตนเอง และมีความพยายามอย่างยิ่งในการเรียนรู้ให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้

#### 6. ประเมินผล

เมื่อดำเนินการเรียนรู้เสร็จสิ้น ฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพจะประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองเพื่อวัดผลว่าตอบตามเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ รวมถึงหาจุดที่แข็งแกร่งและจุดที่ควรปรับปรุงแก้ไขเพื่อการเรียนรู้ที่ดียิ่งขึ้น โดยเป็นการประเมินผ่านตนเอง ผู้ว่าจ้าง และบุคคลอื่น เช่น คนใกล้ชิด ผู้รับชมผลงาน หรือผู้เชี่ยวชาญ สิ่งที่น่าสนใจคือ ฟรีแลนซ์ในยุคปัจจุบันนั้นให้ความสำคัญกับการประเมินผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่ออกแบบระบบให้ผู้รับชมผลงานสามารถประเมินผลผ่านจำนวนผู้ถูกใจ (likes) จำนวนผู้แสดงความคิดเห็น (comments) และจำนวนผู้แบ่งปัน (shares) ทำให้ฟรีแลนซ์เห็นผลการประเมินอย่างรวดเร็วและพัฒนาตนเองได้ตรงตามเป้าหมาย

#### 7. ปรับปรุงพัฒนา

เมื่อประเมินผลการเรียนรู้เสร็จสิ้นจนทราบจุดแข็งหรือจุดที่ควรปรับปรุงเพิ่มเติม ฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพจะสรุปองค์ความรู้ต่าง ๆ จากการเรียนรู้และนำไปปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง แม้จะเชี่ยวชาญหรือมีองค์ความรู้ที่สามารถทำงานได้ตอบโจทย์ผู้ว่าจ้างแล้ว แต่พวกเขาก็ไม่หยุดพัฒนาตนเองให้เชี่ยวชาญมากขึ้น ฟรีแลนซ์นั้นให้ความสำคัญกับการเรียนรู้และพัฒนาตนเองตลอดเวลาเพื่อให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี รวมถึงอยู่รอดท่ามกลางคู่แข่งฟรีแลนซ์ที่มีเพิ่มขึ้น

#### 5.4.4 วิธีการเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดทางอาชีพ

นอกจากลักษณะการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดทางอาชีพ การศึกษาชั้นนี้ยังพบแก่นสาระที่น่าสนใจ คือ วิธีการเรียนรู้ของฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทย โดยพวกเขาเรียนรู้จากหลากหลายช่องทางและแสวงหาองค์ความรู้จากภายในประเทศและต่างประเทศ จึงกล่าวได้ว่าฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพนั้นมีทักษะภาษาอังกฤษในระดับดีและมีทักษะในการค้นหาข้อมูล นอกจากนี้ ยังเรียนรู้พัฒนาตนเองตลอดเวลาจากหลากหลายกิจกรรมในชีวิตประจำวัน วิธีการเรียนรู้ต่าง ๆ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

##### 1. สื่อออนไลน์

เมื่อเกิดปัญหาที่กระทบต่อความอยู่รอดทางอาชีพ หรือเกิดความต้องการเรียนรู้เพื่อตอบจุดประสงค์ต่าง ๆ ในการทำงาน การศึกษาพบว่าสื่อออนไลน์นั้นเป็นสื่อหลักและเป็นทางเลือกลำดับแรกในการเรียนรู้ของฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพ เนื่องจากความสะดวก เข้าถึงง่าย มีองค์ความรู้ที่กว้างขวางและเป็นสากล ข้อมูลทันสมัย รวมถึงไม่มีค่าใช้จ่ายในการเรียนรู้ โดยสื่อออนไลน์ที่พบในงานวิจัยได้แก่ เว็บไซต์และสื่อสังคมออนไลน์ เว็บไซต์นั้นหมายถึงแหล่งเก็บรวบรวมข้อมูลองค์ความรู้จากสื่อต่าง ๆ เช่น ภาพ เสียง ภาพเคลื่อนไหว จากหลากหลายแหล่งข้อมูลโดยสามารถสืบค้นจากอินเทอร์เน็ต ส่วนสื่อสังคมออนไลน์ (social media) เป็นการทำงานบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเช่นกัน โดยใช้ผ่านคอมพิวเตอร์หรืออุปกรณ์ติดต่อสื่อสารเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ระหว่างบุคคลสองคนหรือกลุ่มบุคคลในเครือข่ายออนไลน์เดียวกัน

จากการศึกษาพบเว็บไซต์และสื่อออนไลน์ที่ฟรีแลนซ์ผู้อยู่รอดทางอาชีพใช้ในการเรียนรู้ได้แก่ ยูทูบ (Youtube) เฟซบุ๊ก (Facebook) อินสตาแกรม (Instagram) กูเกิ้ล (Google) พินเทอร์เรส (Pinterest) เรดดิท (Reddit) และพันทิป (Pantip) โดยพบว่าเมื่อต้องการค้นหาข้อมูลต่าง ๆ ฟรีแลนซ์จะเลือกค้นหาข้อมูลจากกูเกิ้ล เฟซบุ๊ก อินสตาแกรม และพินเทอร์เรส เมื่อต้องการพูดคุยสนทนากับผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ ฟรีแลนซ์จะค้นหาข้อมูลจากกระดานสนทนาซึ่งมีผู้เชี่ยวชาญจากในเมืองไทยและต่างประเทศอย่างเรดดิท พันทิป เฟซบุ๊ก และเมื่อต้องการเรียนรู้ฝึกฝนทักษะใหม่ๆ ฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพมักจะดูวิดีโอสอนทักษะจากผู้เชี่ยวชาญในยูทูบ นอกจากการเรียนรู้ผ่านสื่อออนไลน์แล้ว พวกเขามักใช้สื่อออนไลน์ในการรับชมผลงานศิลปะเพื่อเพิ่มความคิดสร้างสรรค์และมักจะชมผลงานหรือเสาะแสวงหาองค์ความรู้จากเว็บไซต์ต่างประเทศเพื่อเปิดมุมมองใหม่ ๆ ระดับโลกและยกระดับผลงานให้ได้มาตรฐานสากล

##### 2. สื่อการเรียนรู้อื่น ๆ

นอกจากการเรียนรู้และพัฒนาตนเองให้อยู่รอดทางอาชีพผ่านสื่อออนไลน์ ฟรีแลนซ์มักเรียนรู้และพัฒนาตนเองผ่านสื่ออื่น ๆ เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ (หนังสือ นิตยสาร) สื่อโทรทัศน์ เป็นต้น โดยพวกเขาสะท้อนว่าการเรียนรู้จากสื่อสิ่งพิมพ์นั้นมีการรวบรวมเนื้อหาที่เข้มข้นเฉพาะทางและมี

ความน่าเชื่อถือในข้อมูล แต่มีข้อด้อยในเรื่องความทันสมัยขององค์ความรู้ โดยเฉพาะองค์ความรู้ด้าน วิทยาการและเทคโนโลยีสมัยใหม่ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา พวกเขาจึงสนใจศึกษาจากสื่ออื่น ๆ ควบคู่ไปกับการเรียนรู้ผ่านสื่อออนไลน์

### 3. ผู้เชี่ยวชาญ

จากการศึกษาพบว่าฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพนั้นให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ผ่านผู้เชี่ยวชาญ โดยผู้เชี่ยวชาญที่ค้นพบจากการศึกษาคือ ผู้เชี่ยวชาญที่ฟรีแลนซ์รู้จักกับ ผู้เชี่ยวชาญที่ฟรีแลนซ์ไม่รู้จัก โดยพวกเขา มักมีที่ปรึกษาด้านการทำงานซึ่งมักจะมีอิทธิพลต่อความคิด และจิตใจ เช่น ครูสอนการแสดง รุ่นพี่ผู้เชี่ยวชาญด้านการถ่ายภาพ และเพื่อนร่วมสาขาอาชีพ เป็นต้น และผู้เชี่ยวชาญที่ไม่รู้จักเป็นการส่วนตัวแต่พวกเขาติดตามผู้เชี่ยวชาญเหล่านี้ผ่านโลกออนไลน์ เช่น ยูทูป เฟซบุ๊ก อินสตาแกรม จุดเด่นในการเรียนรู้ผ่านผู้เชี่ยวชาญคือ การมีผู้ประเมินทักษะความสามารถ หรือผลงานของฟรีแลนซ์เพื่อให้ฟรีแลนซ์ปรับปรุงพัฒนาการทำงานของตนเองได้ตรงจุดมากขึ้น

### 4. หลักสูตรการเรียนรู้

ในกรณีที่ฟรีแลนซ์พบว่าการเรียนรู้ผ่านสื่อออนไลน์ สื่ออื่น ๆ หรือผู้เชี่ยวชาญ ยังไม่สามารถช่วยให้พวกเขาเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทาง อาชีพนั้นจะเรียนรู้พัฒนาตนเองผ่านหลักสูตรการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น หลักสูตรการแสดง เป็นต้น รวมถึงเรียนรู้ในหลักสูตรต่าง ๆ ที่มีส่วนช่วยให้ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เช่น หลักสูตร พัฒนาจิตใจ เป็นต้น โดยพวกเขาจะทบทวน เลือกหลักสูตรการเรียนรู้ และเสียค่าใช้จ่ายในการเรียนรู้ ด้วยตนเอง ต่างจากพนักงานประจำที่ได้เข้าร่วมหลักสูตรอบรมพัฒนาตนเองตามท้องครกำหนด ซึ่ง ในบางกรณีอาจไม่ตอบสนองความต้องการในการเรียนรู้ การศึกษาขั้นนี้ไม่พบว่าฟรีแลนซ์เลือกศึกษาต่อใน ระดับบัณฑิตศึกษาจากสถาบันการศึกษาต่าง ๆ แต่มีแนวโน้มให้การศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษานั้น เป็นทางเลือกเช่นกัน

### 5. บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน

นอกจากการเรียนรู้ผ่านสื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ แล้ว การศึกษาขั้นนี้พบว่าการเรียนรู้ผ่านการรับฟังความคิดเห็นในผลงานและการทำงานจากเพื่อนร่วมงาน ผู้ว่าจ้าง และ ผู้ติดตามผลงานนั้นทำให้ฟรีแลนซ์ได้พัฒนาความสามารถของตนเองและทำงานที่ตอบโจทย์มากขึ้น โดยสิ่งที่น่าสนใจคือ การรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับผลงานผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ที่ผู้ติดตามหรือผู้ที่ เกี่ยวข้องกับผลงานสามารถประเมินความชอบหรือมาแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลงานได้อย่าง รวดเร็ว ฟรีแลนซ์จึงพัฒนาตนเองได้อย่างตรงจุดและรวดเร็วขึ้น

### 6. ผลงานสร้างสรรค์

ฟรีแลนซ์ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทยนั้นต้องทำงานที่ใช้ความคิด สร้างสรรค์ เพราะฉะนั้นพวกเขามักจะเรียนรู้พัฒนาตนเองผ่านการรับชมผลงานศิลปะหรือผลงานที่ใช้



ความคิดสร้างสรรค์อยู่เสมอ เช่น คอนเสิร์ต นิทรรศการศิลปะ ละครเวที ภาพยนตร์ เพลง แม้จะไม่ใช่งานในสาขาที่พวกเขาเชี่ยวชาญก็ตาม แต่เป็นการรับชมเพื่อเป็นแรงบันดาลใจ ผ่อนคลายจิตใจ ให้เกิดภาวะสบายและเบิกบาน และเกิดความคิดสร้างสรรค์ใหม่ ๆ ในการทำงานให้ดียิ่งขึ้น

## 7. กิจกรรมทั่วไปในชีวิตประจำวัน

นอกจากการเรียนรู้ผ่านสื่อที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน การศึกษาชั้นนี้พบว่า ฟรีแลนซ์นั้นเรียนรู้และพัฒนาตนเองตลอดเวลาผ่านทุกกิจกรรมในชีวิตประจำวัน แม้เป็นกิจกรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับการทำงานก็ตาม แต่ก็สามารถสร้างแรงบันดาลใจและเกิดความคิดสร้างสรรค์ในการทำงานได้ เช่น การพูดคุยกับบุคคลต่าง ๆ การประสบเหตุการณ์สำคัญในชีวิต เป็นต้น พวกเขาเหล่านั้นมักจะสังเกตและเก็บรายละเอียดในข้อมูลหรือองค์ความรู้ที่จำเป็นจากกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อมาต่อยอดเป็นการสร้างสรรค์ผลงานได้

จากอุปสรรคหรือสถานการณ์ที่ทำให้ฟรีแลนซ์เสี่ยงต่อการอยู่รอดทางอาชีพ อันได้แก่ปัญหาจำนวนงานไม่เพียงพอ ปัญหาความไม่แน่นอนในการทำงาน ปัญหาการทำงานผิดพลาด ปัญหาความมั่นคงทางการเงิน และปัญหาสุขภาพ สรุปได้ว่ากระบวนการเรียนรู้ของฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทยนั้นเป็นการเรียนรู้ที่มีลักษณะสำคัญคือ เป็นการเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้และปรับตัวอย่างรวดเร็ว และเป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากทุกกิจกรรมในชีวิตประจำวัน ซึ่งกระบวนการเรียนรู้ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ได้แก่ วิเคราะห์และกำหนดความต้องการในการเรียนรู้ วางเป้าหมายในการเรียนรู้ ค้นหาวิธีการในการเรียนรู้ กำหนดวิธีการที่เหมาะสม การดำเนินการประเมินผล ปรับปรุงพัฒนา ซึ่งฟรีแลนซ์นั้นเรียนรู้จากหลากหลายช่องทางในการเรียนรู้ ได้แก่ สื่อออนไลน์ สื่ออื่น ๆ ผู้เชี่ยวชาญ หลักสูตรการเรียนรู้ บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน ผลงาน ความคิดสร้างสรรค์ และกิจกรรมทั่วไปในชีวิตประจำวัน เพื่อให้สามารถอยู่รอดทางอาชีพได้ในที่สุด

## บทที่ 6

### สรุปและอภิปรายผลการศึกษา

อาชีพฟรีแลนซ์นั้นเป็นอาชีพที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นทั่วโลกด้วยอิทธิพลของการเติบโตทางวิทยาการเทคโนโลยีซึ่งเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจ การทำงาน วัฒนธรรม รวมถึงวิถีชีวิตของผู้คน ทำให้คนรุ่นใหม่มีความเป็นปัจเจกมากขึ้นและอยากเลือกวิถีชีวิตที่เป็นอิสระ แต่อาชีพนี้เป็นอาชีพที่มีความเสี่ยงในการอยู่รอดทางอาชีพ จึงเกิดเป็นคำถามของงานวิจัยชิ้นนี้กระบวนการเรียนรู้ของฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทยเป็นอย่างไร โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ (1) ศึกษาเรื่องเล่าการเรียนรู้ของฟรีแลนซ์ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทยที่ทำงานมากกว่า 3 ปีขึ้นไปและอยู่รอดทางอาชีพ (2) วิเคราะห์ประสบการณ์การเรียนรู้และการให้ความหมายต่อประสบการณ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับปัญหาและแนวทางอยู่รอดทางอาชีพของฟรีแลนซ์ในประเทศไทย โดยใช้ระเบียบวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แนวเรื่องเล่า (Narrative Approach) ดำเนินการวิจัยผ่านการสัมภาษณ์ การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการบันทึกภาคสนามเพื่อค้นหาการให้ความหมายและแก่นของประสบการณ์ในการเรียนรู้ของฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทย ซึ่งสรุปและอภิปรายผลการศึกษาในลำดับถัดไป

#### 6.1 สรุปผลการศึกษา

##### 6.1.1 โลกการทำงานของฟรีแลนซ์ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทย

จากการศึกษาโลกการทำงานของฟรีแลนซ์ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทย พบประเด็นที่ทำให้เข้าใจโลกการทำงานของฟรีแลนซ์ ได้แก่ (1) เส้นทางชีวิตของฟรีแลนซ์ (2) ลักษณะการทำงาน (3) วิถีชีวิต (4) สถานที่ทำงาน และ (5) บุคคลที่มีปฏิสัมพันธ์ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

เส้นทางชีวิตของฟรีแลนซ์ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทยนั้นมีโครงเรื่องที่คล้ายคลึงกัน คือ เริ่มต้นจากการค้นพบความหลงใหลในวัยเด็กและฝึกฝนในวัยมัธยม โดยการศึกษาชิ้นนี้พบปัจจัยสำคัญที่ทำให้ฟรีแลนซ์ค้นพบความหลงใหลของตนเอง คือ การเติบโตในสภาพแวดล้อมที่เป็นชุมชนทำงานศิลปะ การลองทำกิจกรรมสร้างสรรค์ การเห็นวิถีชีวิตของคนในครอบครัวที่ทำงานประจำ การเห็นโอกาสในการทำงานวงการสื่อและบันเทิงไทย โดยปัจจัยที่สนับสนุนให้พวกเขาฝึกฝนความสามารถจนเชี่ยวชาญ คือ การได้รับอิสระหรือการสนับสนุนจากครอบครัวและลักษณะนิสัยที่มีความมุ่งมั่นพยายาม เมื่อค้นพบความหลงใหลฟรีแลนซ์ต่างศึกษาต่อในคณะที่ตรงกับความหลงใหลและความถนัด และเข้าสู่เส้นทางอาชีพด้วยปัจจัยสนับสนุนได้แก่ การเห็นต้นแบบทางอาชีพ การฝึกฝน

ทักษะจนเชี่ยวชาญ การได้รับโอกาสทางการทำงานจากบุคคลต่าง ๆ โดยเฉพาะบุคคลจากสถาบัน การศึกษา และการได้รับชื่อเสียงจากผลงาน โดยเมื่อเข้าสู่เส้นทางอาชีพแล้วพวกเขาต่างมีช่วง ตัดสินใจลาออกจากอาชีพฟรีแลนซ์เนื่องจากปัจจัยทั้งเชิงบวกและเชิงลบ โดยปัจจัยเชิงบวกคือ การที่ ฟรีแลนซ์มีงานและรายได้จำนวนมากขึ้น และปัจจัยเชิงลบคือ การมีจำนวนงานและรายได้ที่ลดลง รวมถึงการได้รับเสียงวิพากษ์วิจารณ์ด้านลบจากการทำงาน โดยเมื่อตัดสินใจออกจากเส้นทางอาชีพ ฟรีแลนซ์ต่างเจอประสบการณ์ในการทำงานที่ทำให้พวกเขาทบทวนถึงคุณค่าในการทำงานและ ตัดสินใจกลับมาประกอบอาชีพจนการดำรงอาชีพฟรีแลนซ์ในปัจจุบัน

จากการศึกษาลักษณะการทำงานของฟรีแลนซ์ พบว่า รายได้ของฟรีแลนซ์เกิด จากการริเริ่มสร้างสรรค์ผลงานด้วยตนเองหรือเกิดจากการว่าจ้าง โดยสร้างรายได้จากการใช้ทักษะ ความสามารถ ความคิดสร้างสรรค์หรือเอกลักษณ์ที่โดดเด่น ซึ่งฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพต้องมี กลยุทธ์ทางธุรกิจของตนเอง ใช้อุปกรณ์ของตนเองในการทำงาน ทำงานอย่างเต็มความสามารถในทุก ขั้นตอน และทำงานหลากหลายทักษะในเวลาเดียว ส่วนวิถีชีวิตประจำวันของฟรีแลนซ์นั้นพบว่าอาชีพ ฟรีแลนซ์สามารถเลือกวันทำงานและวันหยุดได้ โดยผู้ประกอบการอาชีพนี้สามารถสร้างสรรค์ผลงานได้ ทุกเวลา อีกทั้งพบว่าระยะเวลาการทำงานไม่ได้บ่งบอกประสิทธิภาพการทำงาน

จากการศึกษาสถานที่ทำงานของอาชีพฟรีแลนซ์ พบว่าอาชีพนี้ให้ความหมาย ของสถานที่ต่าง ๆ คือ ทุกสถานที่ที่สามารถสร้างสรรค์ผลงานได้ โดยสถานที่ทำงานที่ตึ้นนั้นต้องมี บรรยากาศเหมาะสมแก่การใช้ความคิดสร้างสรรค์ ภายใต้อวัฒนธรรมการทำงานที่ให้อิสระและไว้วางใจ ซึ่งกันและกัน โดยฟรีแลนซ์มองว่าบุคคลที่มีปฏิสัมพันธ์กับพวกเขานั้นสามารถเป็นเพื่อนร่วมงานหรือ นายจ้างได้ โดยฟรีแลนซ์สามารถเลือกผู้ร่วมงานได้ตามความสมัครใจ ทุกคนสามารถช่วยให้ฟรีแลนซ์ พัฒนาทักษะการทำงานได้ สมาชิกร่วมสถาบันการศึกษามีส่วนช่วยให้ฟรีแลนซ์อยู่รอดทางอาชีพ และ ทุกคนสามารถทำให้ฟรีแลนซ์ออกจากเส้นทางอาชีพได้

### 6.1.2 เรื่องเล่าการเรียนรู้ของฟรีแลนซ์ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทย

จากการศึกษาพบแก่นสาระสำคัญเกี่ยวกับการเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดทางอาชีพ ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทยใน 4 ประเด็นหลักโดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

#### 6.1.2.1 เรื่องเล่าการเรียนรู้ของฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพ

จากการศึกษาพบความหมายของความอยู่รอดทางอาชีพของฟรีแลนซ์ คือ ความสามารถในการดำรงสถานะอาชีพฟรีแลนซ์อย่างต่อเนื่อง โดยสังเกตจากการติดต่อจ้างงาน อย่างเพียงพอในปัจจุบันและมีแนวโน้มการจ้างงานอย่างต่อเนื่องในอนาคต มีรายได้เพียงพอสำหรับ ค่าใช้จ่ายประจำเดือนและมีเงินสำรองหรือหลักประกันทางการเงินที่แต่ละบุคคลพึงพอใจ รวมถึงมี ความพึงพอใจที่จะดำรงสถานะอาชีพฟรีแลนซ์ต่อไป อีกทั้งยังพบเรื่องเล่าการเรียนรู้เพื่อความอยู่รอด ทางอาชีพ 5 รูปแบบ ได้แก่ (1) เรื่องเล่าการเรียนรู้เพื่อก้าวข้ามปัญหาจำนวนงานไม่เพียงพอ (2) เรื่อง

เล่าการเรียนรู้เพื่อก้าวข้ามปัญหาความไม่แน่นอนในการทำงาน (3) เรื่องเล่าการเรียนรู้เพื่อก้าวข้ามปัญหาความผิดพลาดจากการทำงาน (4) เรื่องเล่าการเรียนรู้เพื่อก้าวข้ามปัญหาความไม่มั่นคงทางการเงิน และ (5) เรื่องเล่าการเรียนรู้เพื่อก้าวข้ามปัญหาสุขภาพ

### 6.1.2.2 ลักษณะการเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดทางอาชีพ

#### (1) เป็นการเรียนรู้ด้วยตนเอง

เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากความสนใจ ความต้องการ หรือแรงผลักดันของผู้เรียนรู้ โดยจากการศึกษา พบว่า เมื่อเกิดปัญหาที่ส่งผลต่อความอยู่รอดทางอาชีพ ได้แก่ ปัญหาจำนวนงานทำไม่เพียงพอ ปัญหาความไม่แน่นอนในการทำงาน ปัญหาความผิดพลาดจากการทำงาน ปัญหาความไม่มั่นคงทางการเงิน และปัญหาสุขภาพ ฟรีแลนซ์จะเรียนรู้เพื่อก้าวข้ามปัญหาผ่านการกำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้ แสวงหาวิธีการและทรัพยากรในการเรียนรู้ ดำเนินการและประเมินผลการเรียนรู้ ซึ่งในแต่ละขั้นต่อนั้นเป็นการควบคุมและดำเนินการเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อให้บรรลุผลเป้าหมายการเรียนรู้ที่วางไว้และอยู่รอดทางอาชีพในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทยในที่สุด

#### (2) เป็นการเรียนรู้และปรับตัวอย่างรวดเร็ว

จากการศึกษา พบว่า ลักษณะการทำงานของฟรีแลนซ์อุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทยนั้นเป็นการทำงานโดยใช้ทักษะที่หลากหลาย ร่วมงานกับบุคคลที่เปลี่ยนไปตามโครงการในสถานที่ทำงานไม่แน่นอน อีกทั้งในบางสถานการณ์ฟรีแลนซ์ต้องทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ในระยะเวลาที่จำกัด หรือทำงานที่ขาดทักษะหรือขาดความเชี่ยวชาญ ทำให้ผู้ประกอบการอาชีพนี้มีทักษะในการเรียนรู้และปรับตัวอย่างรวดเร็วเพื่อสร้างสรรค์ผลงานให้ตอบโจทย์ผู้ว่าจ้าง โดยการศึกษา พบว่า ขั้นตอนในการเรียนรู้และปรับตัวเพื่อสร้างสรรค์ผลงานให้ตอบโจทย์ผู้ว่าจ้างในแต่ละโครงการ ได้แก่ การสำรวจความพร้อมและคุณสมบัติการทำงานของตนเอง การทำความเข้าใจผู้ว่าจ้างและผลงาน การเตรียมตัวและชักจูง การสร้างสรรค์ผลงานอย่างเต็มความสามารถ การประเมินผล และการเรียนรู้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

#### (3) เป็นเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากทุกกิจกรรมในชีวิตประจำวัน

การเรียนรู้ของฟรีแลนซ์เพื่อความอยู่รอดทางอาชีพนั้นเกิดจากทุกประสบการณ์ในชีวิต ทั้งประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการทำงานและประสบการณ์ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการทำงาน โดยจากการศึกษาพบว่านอกจากการเรียนรู้พัฒนาทักษะและความเชี่ยวชาญผ่านการทำงานในแต่ละโครงการแล้ว ฟรีแลนซ์ยังเรียนรู้และพัฒนาตนเองผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน เช่น พูดคุยกับคนใกล้ชิด รับชมข่าวสารในสื่อสังคมออนไลน์ หรือการประสบกับเหตุการณ์สำคัญในชีวิต โดยประสบการณ์ทั้งหมดสามารถนำมาสร้างสรรค์ผลงาน หรือช่วยพัฒนาทักษะและความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานให้ตอบโจทย์ผู้ว่าจ้างได้ จึงกล่าวได้ว่าฟรีแลนซ์นั้นเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดทางอาชีพจากทุกกิจกรรมในชีวิตประจำวัน

### 6.1.2.3 กระบวนการเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดทางอาชีพ

#### (1) วิเคราะห์และกำหนดความต้องการในการเรียนรู้

เมื่อเกิดปัญหาที่กระทบต่อความอยู่รอดทางอาชีพ ฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพจะวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้น และใช้เวลาทบทวนตนเองรวมถึงสอบถามบุคคลใกล้ชิดและผู้เชี่ยวชาญในประเด็นที่จะช่วยให้อยู่รอดทางอาชีพ เช่น สาเหตุของปัญหา จุดแข็งและจุดอ่อนในการทำงาน เป็นต้น เพื่อกำหนดความต้องการและจุดประสงค์ในการเรียนรู้ของตนเอง

#### (2) วางเป้าหมายในการเรียนรู้

การวางเป้าหมายในการเรียนรู้นั้นเป็นการกำหนดทิศทางการเรียนรู้แก่ฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพ และยังเป็นส่วนสำคัญในการประเมินผลการเรียนรู้ของฟรีแลนซ์ โดยเมื่อฟรีแลนซ์ทราบความต้องการในการเรียนรู้ พวกเขาจะวางเป้าหมายในการเรียนรู้แต่ละครั้งเพื่อให้ตอบโจทย์ความต้องการ เช่น ฟรีแลนซ์มีความต้องการเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการถ่ายภาพบุคคล จึงวางเป้าหมายในการเรียนรู้ว่า สามารถถ่ายภาพสะท้อนอารมณ์ผ่านสีหน้าได้มากขึ้น หรือฟรีแลนซ์มีความต้องการเป็นนักแสดงที่เข้าถึงบทบาทที่หลากหลาย จึงวางเป้าหมายในการเรียนรู้ว่า สามารถแสดงบทบาทที่ไม่เชี่ยวชาญได้ เป็นต้น ก่อนจะค้นหาวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับเป้าหมายที่วางไว้

#### (3) ค้นหาวิธีในการเรียนรู้

เมื่อวางเป้าหมายในการเรียนรู้ได้อย่างชัดเจน ฟรีแลนซ์จะค้นหาวิธีการเรียนรู้ที่ตอบเป้าหมายการเรียนรู้ของตนเอง โดยการศึกษา พบว่า การเรียนรู้ของฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพเป็นการเรียนรู้แบบพึ่งพาเทคโนโลยีเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งพวกเขานิยมเรียนรู้จากสื่อออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก (Facebook) ยูทูบ (Youtube) อินสตาแกรม (Instagram) เป็นต้น และยังเรียนรู้ผ่านสื่อการเรียนรู้อื่น ๆ เช่น หนังสือ นิตยสาร สื่อโทรทัศน์ รวมถึงเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญ หลักสูตรการเรียนรู้บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน ผลงานสร้างสรรค์ กิจกรรมทั่วไปในชีวิตประจำวัน

#### (4) กำหนดวิธีการที่เหมาะสม

การกำหนดวิธีการที่เหมาะสม คือ การกำหนดวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับเป้าหมายการเรียนรู้ที่วางไว้ และเหมาะสมกับลักษณะการเรียนรู้ของตนเอง เช่น เป็นบุคคลที่ถนัดในการเรียนรู้ผ่านสื่อออนไลน์ เป็นบุคคลที่ถนัดในการเรียนรู้ผ่านการอ่าน หรือเป็นบุคคลที่เรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญได้ดี รวมถึงพิจารณาข้อจำกัดอื่น ๆ เช่น ด้านงบประมาณเวลา ด้านเวลา ด้านสถานที่ เพื่อให้การเรียนรู้บรรลุตามเป้าหมายในที่สุด

#### (5) การดำเนินการ

เมื่อได้วิธีการในการเรียนรู้ฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพจะดำเนินการเรียนรู้อย่างเต็มความสามารถ จากการศึกษา พบว่า ฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพนั้นมีวินัยในการควบคุมการเรียนรู้ของตนเอง และมีความพยายามอย่างยิ่งในการเรียนรู้ให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้

โดยพบคำสำคัญที่พวกเขาใช้ในการนิยามตนเองขณะดำเนินการเรียนรู้ คือ เนิร์ด (nerd) หมายถึง การหมกมุ่นในการฝึกฝนสิ่งหนึ่ง หรือการทำสิ่งหนึ่งซ้ำ ๆ จนกว่าจะบรรลุเป้าหมาย

#### (6) ประเมินผล

เมื่อดำเนินการเรียนรู้เสร็จสิ้น ฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพจะประเมินผล การเรียนรู้ของตนเองเพื่อวัดผลว่าตอบตามเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ รวมถึงหาจุดที่แข็งและจุดที่ควร ปรับปรุงแก้ไขเพื่อการเรียนรู้ให้ดียิ่งขึ้น โดยเป็นการประเมินผลด้วยตนเอง หรือประเมินจากผู้อื่น ได้แก่ ผู้ว่าจ้าง บุคคลใกล้ชิด ผู้รับชมผลงาน หรือผู้เชี่ยวชาญ สิ่งที่น่าสนใจคือ ฟรีแลนซ์ในยุคปัจจุบันนั้น ให้ความสำคัญกับการประเมินผลผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งออกแบบระบบปฏิบัติการให้ผู้รับชมผลงาน สามารถประเมินผลผ่านจำนวนผู้ถูกใจ (likes) จำนวนผู้แสดงความคิดเห็น (comments) และจำนวน ผู้แบ่งปัน (shares) ทำให้ฟรีแลนซ์เห็นผลการประเมินอย่างรวดเร็วและพัฒนาตนเองได้ตอบโต้ท้อมาก ยิ่งขึ้น

#### (7) ปรับปรุงพัฒนา

เมื่อประเมินผลการเรียนรู้เสร็จสิ้นจนทราบจุดแข็งหรือจุดที่ควรปรับปรุง เพิ่มเติม ฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพจะสรุปองค์ความรู้ต่าง ๆ จากการเรียนรู้และนำไปปรับปรุง พัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยฟรีแลนซ์นั้นให้ความสำคัญกับการเรียนรู้และพัฒนาตนเองตลอดเวลาเพื่อให้ เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี รวมถึงอยู่รอดท่ามกลางคู่แข่งฟรีแลนซ์ที่มีเพิ่มขึ้น

##### 6.1.2.4 วิธีการเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดทางอาชีพ

ฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพนั้นเรียนรู้จากหลากหลายช่องทางและ แสวงหาองค์ความรู้จากภายในประเทศและต่างประเทศ จึงกล่าวได้ว่าฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพนั้น มีทักษะภาษาอังกฤษในระดับดีและมีทักษะในการค้นหาข้อมูล โดยมีวิธีการเรียนรู้คือ การเรียนรู้ผ่าน สื่อออนไลน์ สื่อการเรียนรู้อื่น ๆ ผู้เชี่ยวชาญหลักสูตรการเรียนรู้ บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน ผลงานสร้างสรรค์ กิจกรรมทั่วไปในชีวิตประจำวัน

## 6.2 อภิปรายผลการศึกษา

งานวิจัยชิ้นนี้ต้องการค้นหาการให้ความหมายและแก่นของประสบการณ์ในการเรียนรู้ ของฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทย ซึ่งจากผลการศึกษาเรื่องโลกการทำงานของฟรีแลนซ์ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทย และเรื่องการเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดทาง อาชีพในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทยใน 4 ประเด็นหลักได้แก่ เรื่องเล่าการเรียนรู้ของฟรีแลนซ์ที่อยู่ รอดทางอาชีพ ลักษณะการเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดทางอาชีพ กระบวนการเรียนรู้เพื่อความอยู่รอด

ทางอาชีพ และวิธีการเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดทางอาชีพ สามารถอภิปรายผลการศึกษาได้ดังหัวข้อต่อไป

### 6.2.1 ค่านิยมการทำงานของคนรุ่นเก่าและการเติบโตของวิทยาการเทคโนโลยี ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพฟรีแลนซ์ในกลุ่มคนรุ่นใหม่

จากการศึกษาเส้นทางอาชีพของฟรีแลนซ์ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทย พบว่าจุดเริ่มต้นเส้นทางอาชีพเกิดจากการเริ่มต้นค้นพบความหลงใหลของตนเอง โดยปัจจัยที่ส่งเสริมให้ฟรีแลนซ์นั้นค้นพบความหลงใหลของตนเอง ได้แก่ การเติบโตในสภาพแวดล้อมที่เป็นชุมชนทำงาน ศิลปะ การลงทำกิจกรรมสร้างสรรค์ การเห็นโอกาสในการทำงานวงการสื่อและบันเทิงไทย และการเห็นวิถีชีวิตของคนในครอบครัวที่ทำงานประจำ ซึ่งผู้เล่าเรื่องทั้ง 5 คนนั้นเติบโตในครอบครัวที่ประกอบอาชีพข้าราชการและพนักงานประจำในบริษัทเอกชน มีการดำเนินชีวิตเป็นระเบียบแบบแผนชัดเจน ทั้งในมิติลักษณะการทำงาน วิถีชีวิต สถานที่ทำงาน และผู้ร่วมงาน การเห็นวิธีการทำงานของคนในครอบครัวนั้นทำให้ผู้เล่าเรื่องเกิดการตั้งคำถามเรื่องคุณค่าในการทำงาน เส้นทางอาชีพที่พวกเขาใฝ่ฝัน และวิถีชีวิตที่พวกเขาต้องการ จึงเริ่มออกค้นหาความหลงใหลและทักษะความสามารถที่ตนเองถนัด เพื่อฝึกฝนพัฒนาเป็นอาชีพในอนาคตของตนเอง

การศึกษาพบว่าค่านิยมในการทำงานของคนรุ่นเก่าซึ่งเป็นรุ่นพ่อแม่ของฟรีแลนซ์ และคนรุ่นใหม่คือ ฟรีแลนซ์ผู้เล่าเรื่องนั้นแตกต่างกันตามยุคสมัย โดยจากแนวคิดเรื่องรุ่น (generation) กล่าวว่า การแบ่งรุ่นของคนแต่ละสมัยเกิดจากการประสบเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน จึงส่งผลให้คนแต่ละรุ่นมีแนวคิดหรือค่านิยมในการดำเนินชีวิตแตกต่างกัน โดยฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพนั้นมีพ่อแม่อยู่ในรุ่นเจนบี (Gen B) หรือ เบบี้บูมเมอร์ (Baby Boomer) ซึ่งเกิดระหว่างปีพ.ศ. 2489-2507 หรือในยุคสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 หลังผ่านเหตุการณ์สงครามประชากรแต่ละประเทศนั้นเหลือน้อย จึงเกิดค่านิยมการมีลูกหลายคนเพื่อสร้างแรงงานพัฒนาประเทศ จึงเรียกคนในรุ่นนี้ว่าเบบี้บูมเมอร์ (Baby Boomer) คนกลุ่มนี้จึงเติบโตมาโดยมีค่านิยมที่จะมีชีวิตเพื่อการทำงาน มีแนวคิดการทำงานหนักเพื่อสร้างตัว ทำงานอยู่ในระเบียบแบบแผน ชอบความมั่นคงในการทำงาน ไม่เปลี่ยนงานบ่อยและจงรักภักดีกับองค์กร ซึ่งพ่อแม่ในรุ่นนี้ได้ให้กำเนิดฟรีแลนซ์ซึ่งอยู่ในรุ่นวาย หรือ เจนวาย (Gen Y) เกิดระหว่างปี พ.ศ. 2524-2537 เนื่องจากพ่อแม่ในรุ่นนี้เกิดในยุคสร้างเนื้อสร้างตัวที่ต้องลำบาก จึงพยายามปลูกฝังและผลักดันด้านการศึกษาและเสริมทักษะด้านต่าง ๆ แก่คนเจนวาย อีกทั้งคนเจนวายยังเกิดมาพร้อมการเติบโตของเทคโนโลยี จึงได้เห็นโลกอาชีพที่กว้างขึ้นผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตซึ่งเชื่อมความรู้ไร้พรมแดน อีกทั้งยังได้ฝึกฝนทักษะทางเทคโนโลยีต่าง ๆ เช่น ทักษะการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ ทักษะการถ่ายภาพ เป็นต้น เนื่องจากการผลิตอุปกรณ์ทางเทคโนโลยีที่ถูกลงทำให้สามารถเข้าถึงอุปกรณ์ได้ง่ายขึ้น (Schuman & Scott, 1989)

การเห็นพ่อแม่ซึ่งมีวิถีชีวิตด้านการทำงานอยู่ในระเบียบแบบแผน รวมทั้งการเติบโตมาพร้อมการเปลี่ยนแปลงทางวิทยาการเทคโนโลยี ส่งผลให้คนเจนวายเริ่มตั้งคำถามกับความหมายของการใช้ชีวิตและการทำงาน จากการศึกษาพบว่าฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพสะท้อนว่าตนเองอยากมีชีวิตการทำงานที่ท้าทาย ยืดหยุ่น และมีอิสระยิ่งขึ้น โดยงานวิจัยชิ้นนี้พบว่าเป้าหมายในการทำงานของฟรีแลนซ์ ได้แก่ การทำในสิ่งที่รักและเหมาะกับตนเอง มีผลงานที่สร้างชื่อเสียงหรือได้รับรางวัลที่ไฝฝืน เป็นผู้เชี่ยวชาญในสิ่งที่ทำ สร้างรายได้ที่มั่นคงแก่ตนเองและครอบครัว ได้รับประสบการณ์ชีวิตที่สนุกแปลกใหม่จากการทำงาน และได้ตอบแทนสังคมผ่านการทำงาน สอดคล้องกับการศึกษาพบว่าคนเจนวายมีค่านิยมในการทำงานที่ยืดหยุ่น เป็นอิสระ และให้ความสนใจกับผลงานหรือความท้าทายของเนื้อหาของงานมากกว่าวิธีการทำงาน (Hurst & Good, 2009) รวมถึงงานสำรวจจากงานวิจัยของแมนพาวเวอร์กรุ๊ป (Manpower Group) ที่สำรวจลักษณะคนรุ่นใหม่พบว่าคนรุ่นนี้ต้องการทำอาชีพที่ตอบเป้าหมายมากกว่าการทำงานเต็มเวลาเพื่อเลี้ยงชีพแบบเดิม (Manpower, 2020) ชัดแย้งกับค่านิยมทางอาชีพของคนรุ่นเบบี้บูมเมอร์

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าค่านิยมการทำงานของคนรุ่นเก่าที่ให้ความสำคัญกับความมั่นคงทางอาชีพ และการดำเนินชีวิตอย่างเป็นแบบแผน กระตุ้นให้คนรุ่นใหม่อยากมีเส้นทางการทำงานที่เป็นอิสระ หลุดกรอบ และทำในสิ่งที่ตนเองถนัดและหลงใหล ผนวกกับการเติบโตของวิทยาการเทคโนโลยีที่ช่วยให้คนรุ่นใหม่ฝึกฝนทักษะทางสื่อสารมวลชนได้ง่ายขึ้น ทั้งสองปัจจัยจึงส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพฟรีแลนซ์ในกลุ่มคนรุ่นใหม่ ซึ่งเป็นอาชีพที่ต้องใช้ทักษะและความเชี่ยวชาญในการประกอบอาชีพและมีอิสระในการดำเนินชีวิต

### 6.2.2 อาชีพฟรีแลนซ์นั้นเป็นอาชีพที่หลุดกรอบทางอาชีพแบบเดิม (Old Career)

จากผลการศึกษาเรื่องโลกการทำงานของฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทยนั้น สามารถสรุปได้ว่าอาชีพฟรีแลนซ์นั้นเป็นอาชีพที่หลุดกรอบวิถีการประกอบอาชีพแบบเดิม (old career) ซึ่งมีลักษณะของการทำงานหรือกิจกรรมที่เกิดขึ้นในสถานที่แห่งเดียว โดยผู้ทำงานนั้นมีตำแหน่งหรือลำดับขั้นที่ชัดเจน การทำงานมีการควบคุมวางแผนและมีเอกสารอย่างเป็นทางการ (Kallinikos, 2004) ซึ่งกระบวนการทำงานนั้นมีการจัดระเบียบแผนงานที่ชัดเจน เข้มงวด มีตารางเวลาในการทำงานที่ชัดเจน (Courpasson & Reed, 2004) ในมิติเส้นทางอาชีพของพนักงานพบว่าพนักงานเติบโตตามลำดับขั้น ตามผลงาน และตามความเหมาะสม (Rousseau, 1995) โดยองค์กรตอบแทนความจงรักภักดีของพนักงานด้วยรายได้ที่มั่นคงและสวัสดิการต่าง ๆ (Rousseau & McClean Parks, 1993)

อาชีพแบบเดิมนั้นสอดคล้องกับค่านิยมการทำงานของคนรุ่นเจนบี (Gen B) ตามแนวคิดเรื่องรุ่น (generation) ที่กล่าวว่า การแบ่งรุ่นของคนแต่ละสมัยเกิดจากการประสบเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน จึงส่งผลให้คนแต่ละรุ่นมีแนวคิดหรือค่านิยมในการดำเนินชีวิตแตกต่างกัน รุ่น



เจนป็นนั้นเกิดในช่วงหลังจากเหตุการณ์สงครามโลก จึงเป็นช่วงที่แต่ละประเทศเร่งสร้างแรงงานเพื่อพัฒนาประเทศให้เติบโตอย่างมั่นคง คนรุ่นนี้จึงมีค่านิยมที่จะมีชีวิตเพื่อการทำงานและมีความต้องการทำงานที่มั่นคง อยู่ในระเบียบแบบแผน ไม่เปลี่ยนงานบ่อยและจงรักภักดีกับองค์กร ต่างจากฟรีแลนซ์ผู้เล่าเรื่องทั้ง 5 คนซึ่งอยู่ในรุ่นวาย (Gen Y) คนรุ่นนี้เติบโตในช่วงที่ประเทศพัฒนาในหลากหลายมิติ โดยเฉพาะวิทยาการเทคโนโลยีพัฒนาทำให้มีการสื่อสารที่ไร้พรมแดน คนรุ่นนี้จึงได้เห็นโลกการทำงานที่กว้างขึ้นและมีชีวิตที่อิสระได้ทดลองทำสิ่งใหม่ ๆ มากขึ้น จึงมีค่านิยมการทำงานที่ยืดหยุ่นและเป็นอิสระ (Schuman & Scott, 1989) รวมถึงอยากทำงานที่ตอบเป้าหมายชีวิตมากกว่าการเลี้ยงชีพ (Manpower, 2020)

ค่านิยมการทำงานที่ต้องการความยืดหยุ่น เป็นอิสระ และตอบเป้าหมายชีวิตมากกว่าการเลี้ยงชีพ ทำให้ผู้เล่าเรื่องเลือกประกอบอาชีพฟรีแลนซ์ โดยการศึกษาชี้ให้เห็นว่าอาชีพฟรีแลนซ์ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทยนั้นหลุดกรอบทางอาชีพแบบเดิมทั้งในมิติของเส้นทางอาชีพ ลักษณะการทำงาน และวิถีชีวิตในการทำงาน โดยเส้นทางอาชีพของพนักงานประจำนั้นเติบโตผ่านการประเมินจากองค์กร ซึ่งพวกเขาจะได้เลื่อนตำแหน่งตามลำดับขั้น ตามผลงาน และตามความเหมาะสม (Rousseau, 1995) ต่างจากเส้นทางอาชีพของฟรีแลนซ์ซึ่งต้องเติบโตด้วยความพยายามของตนเอง ผ่านการฝึกฝนทักษะและความเชี่ยวชาญหรือการสร้างผลงานที่มีชื่อเสียงจนเป็นที่ยอมรับในวงกว้าง ส่วนลักษณะการทำงานของฟรีแลนซ์นั้นแตกต่างจากลักษณะการทำงานของพนักงานในมิติของตำแหน่งการทำงานและผู้ว่าจ้าง การเป็นพนักงานประจำนั้นมีตำแหน่งหรือลำดับขั้นที่ชัดเจน การทำงานมีการควบคุมวางแผนและมีเอกสารอย่างเป็นทางการ (Kallinikos, 2004) โดยทำงานให้ผู้ว่าจ้างเพียงองค์กรเดียว แต่การประกอบอาชีพฟรีแลนซ์นั้นอาจทำงานใน 2 ตำแหน่งขึ้นไป เช่น นักแสดง ช่างภาพ นักร้อง เป็นต้น โดยทำงานให้ผู้ว่าจ้างตั้งแต่ 2 บุคคลหรือองค์กรขึ้นไป หรือสร้างรายได้ด้วยตนเองจากการใช้ทักษะความสามารถ ความคิดสร้างสรรค์หรือเอกลักษณ์ที่โดดเด่น มีกลยุทธ์ทางธุรกิจ ใช้อุปกรณ์ของตนเองในการทำงาน และทำงานอย่างเต็มความสามารถในทุกขั้นตอน

ส่วนในมิติวิถีชีวิตของพนักงานประจำและฟรีแลนซ์นั้นมีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด โดยการทำงานแบบดั้งเดิมพนักงานจะมีวิถีชีวิตที่แน่นอนหรือมีระเบียบแบบแผน การทำงานหรือกิจกรรมที่เกิดขึ้นในสถานที่แห่งเดียว ในบริษัทหรือองค์กร (Kallinikos, 2004) กระบวนการทำงานนั้นมีการจัดระเบียบแผนงานที่ชัดเจน เข้มงวด มีตารางเวลาในการทำงานที่ชัดเจน (Courpasson & Reed, 2004) แต่วิถีชีวิตของฟรีแลนซ์ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทยนั้นสามารถสร้างสรรค์ผลงานได้ในสถานที่หลากหลาย บรรยากาศการทำงานต้องเหมาะสมแก่การใช้ความคิดสร้างสรรค์ ภายใต้วัฒนธรรมการทำงานที่ให้อิสระและไว้วางใจซึ่งกันและกัน โดยฟรีแลนซ์สามารถจัดตารางวันทำงานและวันหยุดได้ด้วยตนเอง ทำงานในระยะเวลาที่ตนเองกำหนด อีกทั้งยังทำงานกับเพื่อน

ร่วมงานที่เปลี่ยนไปตามโครงการที่รับผิดชอบ โดยสามารถเลือกผู้ร่วมงานได้หากแนวทางการทำงานไม่ตรงกัน จึงกล่าวได้ว่าฟรีแลนซ์เป็นอาชีพที่หลุดกรอบหรือนิยามการประกอบอาชีพแบบเดิม

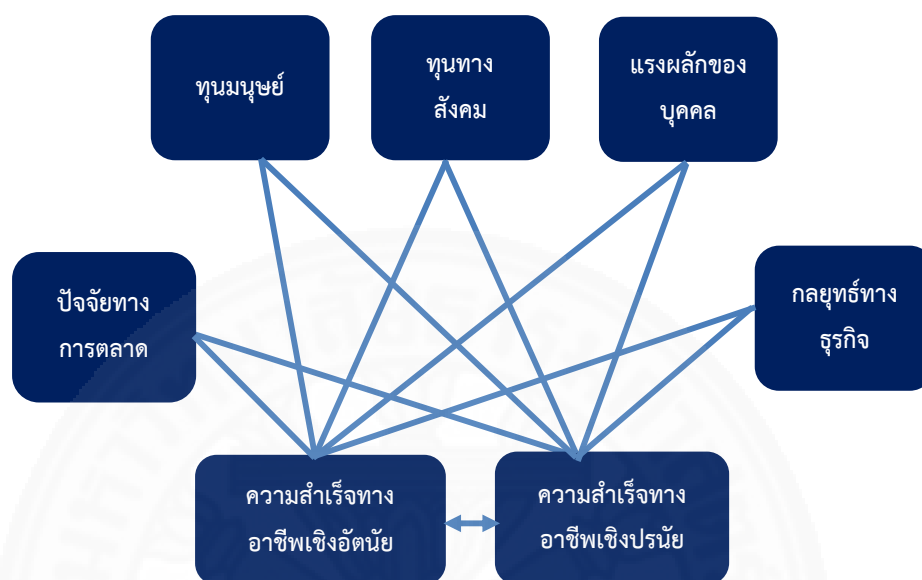
อย่างไรก็ตามอาชีพฟรีแลนซ์ที่หลุดกรอบการทำงานแบบเดิมนี้อาจยังต้องพึ่งพาบริษัทหรือองค์กรต่าง ๆ ที่ยังคงมีโครงสร้างองค์กรซึ่งทำงานในแบบเดิม เนื่องจากงานที่จ้างจำนวนหนึ่งมาจากองค์กรหรือบริษัทที่มีโครงสร้างแบบเก่า ฟรีแลนซ์จึงต้องทำงานในระบบเดียวกับพนักงานประจำ ซึ่งมีนายจ้างเป็นเจ้าขององค์กรต่าง ๆ ซึ่งมีอำนาจสูงสุดในการตัดสินใจ มีการจัดระเบียบแบบแผนการทำงานที่ชัดเจนและเป็นระบบเพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงตามขั้นตอน อีกทั้งในบางกรณีฟรีแลนซ์ต้องมีวิถีชีวิตเดียวกับพนักงานในองค์กร เช่น การทำงานในโครงการที่กำหนดให้ฟรีแลนซ์สร้างสรรค์ผลงานในบริษัท ฟรีแลนซ์จึงต้องประชุมและสร้างสรรค์ผลงานในสถานที่เดียว อีกทั้งยังต้องทำงานในช่วงเวลาทำการขององค์กร เป็นต้น สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าระบบการทำงานแบบเดิมนั้นยังคงเป็นระบบที่สำคัญและมีประสิทธิภาพในการทำงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ และแม้ฟรีแลนซ์จะมีค่านิยมการทำงานที่เป็นอิสระและตอบเป้าหมายชีวิต แต่พวกเขายังคงต้องรับงานจำนวนมากเพื่อให้อยู่รอดทางอาชีพและมีความมั่นคงทางการเงิน เพราะฉะนั้นความมั่นคงจึงเป็นความต้องการพื้นฐานของการประกอบอาชีพทุกอาชีพมากกว่าจะเป็นค่านิยมของคนรุ่นใดรุ่นหนึ่ง

สรุปได้ว่าอาชีพฟรีแลนซ์นั้นเป็นอาชีพที่หลุดกรอบวิถีการประกอบอาชีพแบบเดิม (old career) ทั้งในมิติของเส้นทางอาชีพ ลักษณะการทำงาน วิถีชีวิตประจำวัน สถานที่ทำงาน และบุคคลที่มีปฏิสัมพันธ์ แต่อย่างไรก็ตามการทำงานของฟรีแลนซ์ก็ยังคงต้องพึ่งพาบริษัทหรือองค์กรที่มีโครงสร้างการทำงานในกรอบการทำงานแบบเดิม และอาชีพฟรีแลนซ์ยังต้องการความมั่นคงทางการเงินและความมั่นคงในการทำงาน แม้จะเป็นอาชีพที่มีค่านิยมต้องการอิสระและตอบเป้าหมายชีวิตก็ตาม

### 6.2.3 เรื่องเล่าการเรียนรู้ของฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพสะท้อนกระบวนการเรียนรู้โมเดลความสำเร็จทางอาชีพของฟรีแลนซ์ (Career intelligent model)

งานวิจัยชิ้นหนึ่งในประเทศเนเธอร์แลนด์ได้ส่งแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยความสำเร็จทางอาชีพแก่ฟรีแลนซ์จำนวน 1,600 คน รวมถึงเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญอีก 51 ท่าน และทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับผู้ประกอบการเพื่อนำข้อสรุปมาพัฒนาเป็นโมเดลความสำเร็จทางอาชีพของฟรีแลนซ์ (Freelance Career Success Model) (Born and Witteloostuijn, 2013) จากผลการศึกษาพบว่าความอยู่รอดทางอาชีพของฟรีแลนซ์ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทยนั้นต้องพึ่งพาปัจจัยที่สอดคล้องกับปัจจัยความสำเร็จจากโมเดลความสำเร็จทางอาชีพฟรีแลนซ์ ได้แก่ ปัจจัยทางการตลาด (market factors) ทุนมนุษย์ (human capital) ทุนทางสังคม (social capital) กลยุทธ์ทางธุรกิจ (Business Strategies) และแรงผลักดันภายในของบุคคล (personal cap and

motivation) โดยการเรียนรู้จากการศึกษาชั้นนี้ได้สะท้อนกระบวนการเรียนรู้ด้านปัจจัยต่าง ๆ ในโมเดลความสำเร็จทางอาชีพฟรีแลนซ์ตามรายละเอียดดังต่อไปนี้



ภาพที่ 6.1 โมเดลความสำเร็จทางอาชีพของฟรีแลนซ์

จากเรื่องเล่าการเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดทางอาชีพ พบนิยามคำว่าอยู่รอดทางอาชีพที่ฟรีแลนซ์ให้ความหมายคือ ความสามารถในการดำรงสถานะอาชีพฟรีแลนซ์อย่างต่อเนื่อง โดยสังเกตจากการติดต่อจ้างงานอย่างเพียงพอในปัจจุบันและมีแนวโน้มการจ้างงานอย่างต่อเนื่องในอนาคต มีรายได้เพียงพอสำหรับค่าใช้จ่ายประจำเดือนและมีเงินสำรองหรือหลักประกันทางการเงินที่แต่ละบุคคลพึงพอใจ รวมถึงมีความพึงพอใจที่จะดำรงสถานะอาชีพฟรีแลนซ์ต่อไป โดยเมื่อวิเคราะห์นิยามดังกล่าวกับนิยามความสำเร็จจากโมเดลความสำเร็จทางอาชีพของฟรีแลนซ์ พบว่ามีส่วนสอดคล้องกันทั้งมิติของความสำเร็จเชิงอัตนัย (Subjective career success) และความสำเร็จเชิงปรนัย (Objective Career Success)

ความสำเร็จเชิงอัตนัย (Subjective career success) คือ ความพึงพอใจในอาชีพของบุคคล อันได้แก่ความพึงพอใจในการทำงาน ความสุขหรือภาวะเชิงบวกอันได้รับจากประสบการณ์การทำงาน และความพึงพอใจในลักษณะของอาชีพ (Born and Witteloostuijn, 2013) สังเกตได้ว่านิยามความอยู่รอดทางอาชีพของฟรีแลนซ์นั้นส่วนหนึ่งมาจากความพึงพอใจในการดำรงสถานะทางอาชีพต่อไป โดยฟรีแลนซ์ไม่ได้ทำงานเพื่อมีรายได้เพียงพอค่าใช้จ่ายพื้นฐานในแต่ละเดือน แต่ยังสามารถเลือกลาออกจากอาชีพได้หากไม่พึงพอใจในการดำเนินอาชีพ ส่วนความสำเร็จเชิงปรนัย (Objective Career Success) หมายถึงความสำเร็จจากสิ่งที่วัดหรือมองเห็นได้ เช่น เงินเดือน ชื่อเสียง

รางวัล เป็นต้น (Born & Witteeloostuijn, 2013) สังเกตได้ว่าฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพนั้นเป็นฟรีแลนซ์ที่มีชื่อเสียงและสามารถสร้างรายได้เพียงพอกับค่าใช้จ่ายพื้นฐานในแต่ละเดือน จึงกล่าวได้ว่านิยามความอยู่รอดทางอาชีพของฟรีแลนซ์นั้นจึงมีส่วนคล้ายคลึงกับนิยามความสำเร็จทางอาชีพจากโมเดลความสำเร็จทางอาชีพ จึงสามารถใช้โมเดลนี้พิจารณาปัจจัยที่ช่วยให้ฟรีแลนซ์ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทยอยู่รอดทางอาชีพได้

เมื่อพิจารณาปัจจัยที่ทำให้ฟรีแลนซ์มีความสำเร็จทางอาชีพ ได้แก่ ปัจจัยทางการตลาด ทักษะ ทักษะทางสังคม แรงผลักดันของบุคคล กลยุทธ์ทางธุรกิจ พบว่าเรื่องเล่าการเรียนรู้ที่ค้นพบในการศึกษาชิ้นนี้ ได้แก่ (1) เรื่องเล่าการเรียนรู้เพื่อก้าวข้ามปัญหาจำนวนงานไม่เพียงพอ (2) เรื่องเล่าการเรียนรู้เพื่อก้าวข้ามปัญหาความไม่แน่นอนในการทำงาน (3) เรื่องเล่าการเรียนรู้เพื่อก้าวข้ามปัญหาความผิดพลาดจากการทำงาน (4) เรื่องเล่าการเรียนรู้เพื่อก้าวข้ามปัญหาความไม่มั่นคงทางการเงิน (5) เรื่องเล่าการเรียนรู้เพื่อก้าวข้ามปัญหาสุขภาพ สามารถยืนยันถึงความถูกต้องและสัมฤทธิ์ผลของโมเดลความสำเร็จทางอาชีพ โดยเรื่องเล่าการเรียนรู้ที่ค้นพบสะท้อนว่าปัจจัยการตลาด ทักษะ ทักษะทางสังคม แรงผลักดันของบุคคล และกลยุทธ์ทางธุรกิจเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ฟรีแลนซ์ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทยอยู่รอดทางอาชีพ ซึ่งเรื่องเล่าการเรียนรู้ที่ค้นพบได้สะท้อนกระบวนการเรียนรู้ด้านปัจจัยต่าง ๆ ในโมเดลความสำเร็จทางอาชีพตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

### 6.2.3.1 เรื่องเล่าการเรียนรู้เพื่อก้าวข้ามปัญหาความผิดพลาดในการทำงานสะท้อนกระบวนการเรียนรู้ด้านทุนมนุษย์ (Human Capital – Knowing How)

ทุนมนุษย์ (Human Capital – Knowing How) หมายถึงทักษะความรู้และความสามารถในการทำงาน แบ่งเป็น (1) ความสามารถ (competence) อันเป็นความรู้ทางวิชาการหรือความรู้ด้านเทคนิค (2) ทักษะ (skill) เป็นสิ่งที่ได้รับการฝึกปฏิบัติซึ่งเป็นผลมาจากความรู้ความสามารถของบุคคล (3) ทศนคติ (attitude) เป็นผลมาจากแรงจูงใจ พฤติกรรมและการกระทำ และ (4) ความสามารถทางสติปัญญา (intellectual Ability) เป็นความสามารถในการปรับตัวทั้งในระดับองค์กรและบุคคล โดยเรื่องเล่าการเรียนรู้เพื่อก้าวข้ามความผิดพลาดในการทำงานนั้นสะท้อนถึงการเรียนรู้ด้านทุนมนุษย์ เนื่องจากฟรีแลนซ์ต้องพัฒนาทักษะและความสามารถเพื่อทำงานให้ตอบโจทย์ผู้ว่าจ้าง เนื่องจากการทำงานที่ไม่ตอบโจทย์ผู้ว่าจ้างหรือการทำงานผิดพลาดอาจนำมาซึ่งการเสื่อมเสียชื่อเสียงหรือความเสียหายที่ส่งผลให้ฟรีแลนซ์ต้องออกจากเส้นทางอาชีพได้

จากการศึกษาเรื่องเล่าการก้าวข้ามปัญหาการทำงานที่ผิดพลาด พบว่ากระบวนการสร้างสรรค์ผลงานที่ตอบโจทย์ผู้ว่าจ้างและป้องกันการดำเนินงานที่ผิดพลาด ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ (1) สำรวจความพร้อมของตนเองขณะรับงาน (2) ทำความเข้าใจผลงานและผู้ว่าจ้าง (3) เตรียมความพร้อมในการทำงาน (4) การสร้างสรรค์ผลงานอย่างเต็มความสามารถ (5) ประเมินผล และ (6) เรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยการศึกษาพบว่าฟรีแลนซ์นั้นเรียนรู้และพัฒนา

ตนเองระหว่างการทำงาน เรียนรู้ผ่านกิจกรรมในชีวิตประจำวัน และเรียนรู้ผ่านหลักสูตรการเรียน  
 ขั้นตอนดังกล่าวนอกจากจะช่วยสร้างสรรค์ผลงานที่ตอบโจทย์ผู้ว่าจ้างแล้ว ยังช่วยให้ฟรีแลนซ์ได้  
 พัฒนาทุนมนุษย์ คือ ทักษะความรู้และความสามารถของตนเองได้

### 6.2.3.2 เรื่องเล่าการเรียนรู้เพื่อก้าวข้ามปัญหาจำนวนงานไม่เพียงพอสะท้อน กระบวนการเรียนรู้ด้านทุนทางสังคม (Social Capital – Knowing Whom)

เรื่องเล่าการเรียนรู้เพื่อก้าวข้ามปัญหาจำนวนงานไม่เพียงพอ คือ การที่  
 ฟรีแลนซ์มีโครงการหรืองานจากผู้ว่าจ้างจำนวนน้อยซึ่งสร้างรายได้ไม่ครอบคลุมค่าใช้จ่ายประจำเดือน  
 ซึ่งมีสาเหตุมาจากการไม่มีชื่อเสียงหรือเป็นที่รู้จักของผู้ว่าจ้างและการแข่งขันที่สูงขึ้นในวงการสื่อและ  
 บันเทิงไทย สอดคล้องกับการศึกษาที่ พบว่า ปัญหาในการหาผู้ว่าจ้างนั้นเป็นปัญหาสูงสุดของการ  
 ประกอบอาชีพนี้ (Freelancemap, 2015) โดยสมาพันธ์ฟรีแลนซ์แห่งสหรัฐอเมริกาสำรวจปัญหาของ  
 อาชีพนี้ พบว่า ฟรีแลนซ์จำนวนมากมีงานทำไม่เพียงพอ (Freelancer Union, 2017) ซึ่งการก้าวข้าม  
 ปัญหาที่ค้นพบจากงานวิจัยชิ้นนี้ ได้แก่ การค้นหาข้อมูลการทำงาน การสร้างชื่อเสียง การสร้าง  
 ความสัมพันธ์และรักษาความสัมพันธ์กับบุคคล

การสร้างความสัมพันธ์และรักษาความสัมพันธ์กับบุคคลนั้นสะท้อน  
 ความสำคัญของปัจจัยด้านทุนทางสังคม (Social Capital – Knowing Whom) คือ การรู้จักบุคคล  
 องค์กร ธุรกิจ การรักษาความสัมพันธ์กับลูกค้าและบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับอาชีพ การศึกษาชิ้นนี้  
 พบว่า กระบวนการเรียนรู้ด้านทุนทางสังคมของฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพ คือ การสร้างความสัมพันธ์  
 และรักษาความสัมพันธ์กับผู้คน โดยพบประเด็นที่น่าสนใจ คือ การรักษาความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมสาขา  
 อาชีพนั้นช่วยให้ฟรีแลนซ์มีโอกาสอยู่รอดทางอาชีพได้สูงขึ้น สะท้อนให้เห็นทัศนคติของฟรีแลนซ์ที่มอง  
 ผู้ประกอบอาชีพในสาขาเดียวกันเป็นเพื่อนร่วมอาชีพมากกว่าคู่แข่งทางอาชีพ นอกจากนี้การศึกษา  
 ยังพบว่า การรักษาความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกร่วมสถาบันการศึกษานั้นเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้  
 ฟรีแลนซ์ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทยอยู่รอดทางอาชีพ

### 6.2.3.3 เรื่องเล่าการเรียนรู้เพื่อก้าวข้ามปัญหาจำนวนงานทำไม่เพียงพอ สะท้อนกระบวนการเรียนรู้ด้านกลยุทธ์ทางธุรกิจ (Business Strategies)

กลยุทธ์ทางธุรกิจของฟรีแลนซ์จากโมเดลความสำเร็จทางอาชีพฟรีแลนซ์  
 ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ (1) ฟรีแลนซ์นักพัฒนานวัตกรรมใหม่ ๆ หรือการพัฒนาสินค้าและบริการ  
 ที่แตกต่าง (2) ฟรีแลนซ์ที่มีทักษะหรือความเชี่ยวชาญเฉพาะอย่างโดดเด่น (3) ฟรีแลนซ์ที่มีบริการที่  
 หลากหลายหรือครบวงจร และ (4) ฟรีแลนซ์ที่นำเสนอบริการหรืองานที่ดีกว่าหรือราคาต่ำกว่า  
 จากเรื่องเล่าการเรียนรู้การก้าวข้ามปัญหาจำนวนงานทำไม่เพียงพอ นั้นได้สะท้อนกระบวนการเรียนรู้  
 ด้านกลยุทธ์ทางธุรกิจ พบว่าการทบทวนหาจุดแข็งหรือจุดขายของตนเองนั้นเป็นขั้นตอนที่สำคัญมาก  
 ในการสร้างชื่อเสียง ซึ่งจุดขายของทีopicคือ การเป็นเพจท่องเที่ยวที่เข้าถึงบุคคลทั่วไป จุดขายของกาย

คือ การเป็นผู้นำด้านเทคโนโลยีใหม่ ๆ ในการทำการ์ทุนภาพเคลื่อนไหว จุดขายของลดาคือ การเป็นช่างภาพที่สะท้อนอารมณ์ความรู้สึก จุดขายของทิงเกอร์เบลล์คือ การเป็นนักแสดงหลากหลายบทบาท และจุดขายของวิกิตคือ การผสมผสานหลากหลายความสามารถเข้าด้วยกัน สอดคล้องกับกลยุทธ์ทางธุรกิจที่ค้นพบในโมเดลความสำเร็จทางอาชีพ ได้แก่ การเป็นฟรีแลนซ์นักพัฒนานวัตกรรมใหม่ ๆ หรือการพัฒนาสินค้าและบริการที่แตกต่าง การเป็นฟรีแลนซ์ที่มีทักษะหรือความเชี่ยวชาญอย่างโดดเด่น และการเป็นฟรีแลนซ์ที่มีบริการที่หลากหลายหรือครบวงจร

สำหรับกระบวนการเรียนรู้ด้านกลยุทธ์ทางธุรกิจคือ การสร้างชื่อเสียงนั้นมีวิธีการ คือ (1) การสร้างชื่อเสียงผ่านสื่อสังคมออนไลน์ โดยการเผยแพร่ผลงานของตนเองอย่างสม่ำเสมอในสื่อสังคมออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก (Facebook) อิน스타그램 (Instagram) ยูทูบ (Youtube) (2) สร้างชื่อเสียงผ่านการประกวดด้วยการสมัครเข้าร่วมโครงการประกวดต่าง ๆ ในระดับประเทศหรือนานาชาติเพื่อสร้างชื่อเสียงให้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง เช่น การประกวดทำภาพยนตร์สั้นที่ประเทศจีนของลดาคือ เป็นต้น (3) การสร้างชื่อเสียงผ่านการทำงานกับ องค์กรหรือบุคคลที่มีชื่อเสียง เช่นกรณีการอาสาแต่งเพลงให้ผู้กำกับละครเวทีของวิกิต หรือการร่วมงานกับสินค้าชื่อดังระดับประเทศของลดาคือ และ (4) การสร้างชื่อเสียงผ่านการให้สัมภาษณ์ในสื่อต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ว่าจ้างและผู้รับชมรู้จักจุดแข็งและจุดขายของพวกเขามากขึ้น ซึ่งผู้เล่าเรื่องทั้ง 5 คนล้วนเคยให้สัมภาษณ์ในสื่อระดับประเทศ เช่น โทรทัศน์ เว็บไซต์ และนิตยสาร การศึกษานั้นสะท้อนว่ากลยุทธ์ทางธุรกิจนั้นสำคัญต่อการอยู่รอดทางอาชีพของฟรีแลนซ์

อย่างไรการศึกษาชิ้นนี้ไม่พบเรื่องเล่าการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยการตลาด (Market Factors) อันได้แก่ ราคา ผลิตภัณฑ์ สถานที่จัดจำหน่าย และการส่งเสริมทางการตลาด อีกทั้งยังพบว่ากระบวนการเรียนรู้ด้านแรงผลักดันของบุคคล (Personal Cap and Motivation-Knowing Why) นั้นไม่พบอย่างชัดเจนในเรื่องเล่าการเรียนรู้เพื่อก้าวข้ามปัญหาที่ส่งผลต่อการอยู่รอดทางอาชีพ แต่การศึกษาได้พบกระบวนการเรียนรู้ด้านแรงผลักดันของบุคคลในสถานการณ์ที่ฟรีแลนซ์เกิดวิกฤตหรือจุดเปลี่ยนสำคัญในเส้นทางอาชีพ โดยในช่วงเวลาดังกล่าวฟรีแลนซ์จะทบทวนและสะท้อนตนเองผ่านการใช้เวลาทบทวนด้วยตนเองหรือสอบถามบุคคลต่าง ๆ โดยทบทวนในประเด็นเส้นทางการทำงาน จุดแข็ง จุดที่ควรปรับปรุง เป้าหมายชีวิต รวมถึงแรงผลักดันทางอาชีพ จึงพบว่าแรงผลักดันของฟรีแลนซ์ผู้เล่าเรื่อง ได้แก่ การทำในสิ่งที่รักและเหมาะกับตนเอง มีผลงานที่สร้างชื่อเสียงหรือได้รับรางวัลที่ไฝฝัน เป็นผู้เชี่ยวชาญในสิ่งที่ทำ สร้างรายได้ที่มั่นคงแก่ตนเองและครอบครัว ได้รับประสบการณ์ชีวิตที่สนุกแปลกใหม่จากการทำงาน และได้ตอบแทนสังคมผ่านการทำงาน สอดคล้องกับข้อสรุปในโมเดลความสำเร็จทางอาชีพของฟรีแลนซ์ ที่กล่าวว่าแรงผลักดันของฟรีแลนซ์ ได้แก่ ความต้องการสมดุลชีวิตและการทำงาน ความต้องการเป็นมืออาชีพทางการทำงาน ความต้องการในอิสระ และความท้าทายโอกาสในการทำงานที่หลากหลายและค่าตอบแทนจากการทำงาน

จึงสรุปได้ว่า การอยู่รอดทางอาชีพของฟรีแลนซ์ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทยนั้นต้องพึ่งพาปัจจัยที่สอดคล้องกับโมเดลความสำเร็จทางอาชีพของฟรีแลนซ์ ได้แก่ ปัจจัยทางการตลาด ทุนมนุษย์ ทุนทางสังคม กลยุทธ์ทางธุรกิจ และแรงผลักดันภายในของบุคคล โดยเรื่องเล่าการเรียนรู้จากการศึกษาชิ้นนี้ได้สะท้อนกระบวนการเรียนรู้ด้านปัจจัยต่าง ๆ ในโมเดลความสำเร็จทางอาชีพฟรีแลนซ์ดังที่อภิปรายไปข้างต้น

#### 6.2.4 ระบบอุปถัมภ์เป็นปัจจัยสำคัญต่อความอยู่รอดทางอาชีพของฟรีแลนซ์ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทย

การศึกษาพบว่า การสร้างความสัมพันธ์และรักษาความสัมพันธ์กับผู้คนนั้นเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้ฟรีแลนซ์อยู่รอดทางอาชีพ โดยผู้เล่าเรื่องใช้ศัพท์เรียกว่า “การสร้างคอนเน็กซ์ (connection)” หมายถึง การสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์กับบุคคลต่าง ๆ เพื่อการทำงาน ซึ่งบุคคลที่ฟรีแลนซ์จะสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์นั้นเป็นได้ตั้งแต่ผู้ว่าจ้าง เพื่อนร่วมงาน ผู้ร่วมสาขาอาชีพ กลุ่มผู้ติดตาม รวมถึงบุคคลทั่วไปที่สามารถสร้างผลงานร่วมกันได้ โดยผู้เล่าเรื่องสะท้อนทัศนคติเกี่ยวกับบุคคลว่า ทุกคนสามารถสร้างโอกาสในการทำงานและสร้างรายได้ให้พวกเขาได้ ดังนั้น หากรู้จักคนจำนวนมากก็จะมีโอกาสในการทำงานสูงขึ้น การเป็นฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพนั้นจึงต้องมีทักษะในการสร้างความสัมพันธ์และรักษาความสัมพันธ์กับผู้คน

ประเด็นที่น่าสนใจที่ค้นพบในการศึกษาชิ้นนี้ คือ ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกร่วมสถาบันการศึกษาเป็นปัจจัยที่สำคัญซึ่งช่วยให้ฟรีแลนซ์สามารถอยู่รอดทางอาชีพ โดยผู้เล่าเรื่องซึ่งจบการศึกษาจากคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และคณะวารสารศาสตร์ ธรรมศาสตร์ วิเคราะห์ว่า ค่านิยมของสถาบันการศึกษาที่ปลูกฝังให้มีการช่วยเหลือกันระหว่างรุ่นพี่รุ่นน้อง เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้พวกเขาได้ก้าวเข้าสู่เส้นทางอาชีพและอยู่รอดทางอาชีพมาถึงปัจจุบัน โดยสมาชิกร่วมสถาบันนั้นมีส่วนช่วยเหลือในการฝึกฝนทักษะทางอาชีพ แนะนำผู้ว่าจ้าง เป็นผู้ว่าจ้าง เป็นเพื่อนร่วมสาขาอาชีพ รวมถึงสนับสนุนทางอาชีพผ่านการช่วยประชาสัมพันธ์ในทักษะและของฟรีแลนซ์

ในประเด็นการจ้างงานนั้น ฟรีแลนซ์สะท้อนว่าเหตุผลสำคัญที่ผู้ว่าจ้างเลือกจ้างงานฟรีแลนซ์ที่เป็นสมาชิกร่วมสถาบัน คือ การแสดงความช่วยเหลือระหว่างรุ่นพี่รุ่นน้อง และความรู้สึกไว้วางใจของผู้ว่าจ้าง โดยผู้ว่าจ้างจะรู้สึกไว้วางใจในการทักษะความสามารถหรือผลงานของสมาชิกร่วมสถาบันการศึกษามากกว่าฟรีแลนซ์ทั่วไป เนื่องจากเคยรับชมผลงานหรือรู้จักกันมาก่อนจึงประเมินว่าฟรีแลนซ์ร่วมสถาบันการศึกษจะสามารถรับมือกับงานได้ ซึ่งผู้เล่าเรื่องบรรยายเหตุการณ์ตัวอย่างว่า ทางคณะมักจะมีกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ที่รุ่นพี่ซึ่งทำงานในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทยกลับมาชมผลงานหรือมีปฏิสัมพันธ์กับรุ่นน้อง รุ่นพี่จึงได้เห็นฝีมือการทำงานของรุ่นน้องและใช้โอกาสนั้นชวนรุ่นน้องไปทำงานต่าง ๆ เช่น การทำงานในกองถ่ายทำภาพยนตร์ การแสดง การเขียนบท เป็นต้น เพราะฉะนั้นภาย วิกิต ลดา ทิงเกอร์เบลล์จึงมักจะได้รับงานหรือโอกาสใหม่ ๆ จาก

รุ่นพี่เสมอ โดยเฉพาะคนที่สะท้อนตนเองว่าเป็นคนไม่ชอบเข้าสังคมแต่เขายังมีงานฟรีแลนซ์อย่างต่อเนื่องจากการแนะนำของรุ่นพี่ในคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกร่วมสถาบันการศึกษาที่ปัจจัยสำคัญช่วยให้ฟรีแลนซ์สามารถอยู่รอดทางอาชีพนั้น สะท้อนให้เห็นระบบอุปถัมภ์ในสังคมไทย ระบบอุปถัมภ์ (Patronage system) นั้นเป็นลักษณะความสัมพันธ์ของคน 2 คนขึ้นไป ประกอบด้วยผู้อุปถัมภ์และผู้ใต้อุปถัมภ์ ซึ่งผู้ที่มีความสัมพันธ์แต่ละฝ่ายมีบทบาท หน้าที่ หรือความคาดหวังต่อกันบางประการ ซึ่งเป็นที่ยอมรับหรือรับรู้กันตามวัฒนธรรมของกลุ่มหรือสังคม (สนิท สมักรการ, 2534) เมื่อนำระบบอุปถัมภ์เข้ามาในระบบการทำงาน จึงทำให้เกิดการได้รับสิทธิพิเศษในการทำงานจากผู้ใหญ่หรือบุคคลที่รู้จัก เช่นฟรีแลนซ์ซึ่งจบจากสถาบันการศึกษาเดียวกันได้รับการจ้างงานก่อนฟรีแลนซ์นอกสถาบันการศึกษา ดังนั้นจึงเป็นระบบอุปถัมภ์จึงเป็นระบบตรงกันข้ามกับระบบความชอบธรรมซึ่งนิยมใช้เป็นหลักในปัจจุบัน

ระบบอุปถัมภ์นั้นเป็นระบบที่ฝังรากลึกในสังคมไทย โดยการศึกษาถือว่าความเชื่อทางศาสนาพุทธนิกายเถรวาทซึ่งเชื่อบุญกรรมจากชาติก่อนที่ส่งผลต่อชีวิตปัจจุบัน มีส่วนสนับสนุนให้สังคมไทยยอมรับสถานภาพและความไม่เท่าเทียมทางสังคม ฉะนั้นการมีชีวิตอยู่อย่างดีก็ต้องพึ่งพาผู้มีอำนาจวาสนาสูง โครงสร้างสังคมไทยแบบนี้พบเห็นมาอย่างยาวนานและมีทั่วไป เช่นระบบกษัตริย์ ระบบไพร่ทาส เป็นต้น (แสงส์, 2545) งานวิจัยเสริมว่ารูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมที่สะท้อนให้เห็นระบบอุปถัมภ์มี 3 รูปแบบ ได้แก่ ความสัมพันธ์ฉันท์มิตรสหาย (friendship) ความสัมพันธ์แบบเครือญาติ (kindship) และความสัมพันธ์แบบผู้อุปถัมภ์-ผู้ใต้อุปถัมภ์ (patron-client relations) โดยความสัมพันธ์แบบเครือญาติหรือมิตรสหาย เมื่อดำเนินมาถึงจุดที่ไม่เท่าเทียมและมีการดำเนินอยู่บนผลประโยชน์ กล่าวคือ มีการเสนอสิ่งของหรือบริการต่าง ๆ แก่ผู้มีอำนาจ และผู้มีอำนาจช่วยเหลือหรือคุ้มครองเป็นการตอบแทน ก็จะเข้าสู่ความเป็นระบบอุปถัมภ์ (วูฟ, 2539) ซึ่งความสัมพันธ์ของฟรีแลนซ์กับผู้ว่าจ้างที่จบจากสถาบันการศึกษาเดียวกันนั้น สะท้อนความสัมพันธ์ฉันท์มิตรสหายตามแนวทางของวูฟ ซึ่งฟรีแลนซ์ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทยเสนอบริการแก่ผู้ว่าจ้าง และผู้ว่าจ้างเป็นผู้อุปถัมภ์โดยการให้ค่าจ้าง การจ้างงานครั้งต่อไป หรือการแนะนำผู้ว่าจ้างรายใหม่เป็นการตอบแทน

จากการทบทวนวรรณกรรมพบงานวิจัยเกี่ยวกับระบบอุปถัมภ์ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทยซึ่งเกี่ยวข้องกับการจ้างฟรีแลนซ์ อาทิ งานวิจัยเรื่องระบบอุปถัมภ์กับวิชาชีพนิยมของผู้ผลิตรายการสารคดีสิ่งแวดล้อมทางโทรทัศน์ที่พบว่าระบบอุปถัมภ์มีอิทธิพลในทุกกระบวนการผลิต (ประพิมพ์ คล้ายสุบรรณ, 2541) และงานวิจัยระบบอุปถัมภ์กับความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิตและนักแสดงละครโทรทัศน์ไทย ที่พบรูปแบบในการอุปถัมภ์นักแสดงซึ่งเป็นอาชีพฟรีแลนซ์ประเภทหนึ่งใน 4 ระดับ คือ การอุปถัมภ์ในขั้นวางแผน การอุปถัมภ์ในขั้นวางแผนและเตรียมการ การอุปถัมภ์ในขั้นวางแผนเตรียมการ ระหว่างขั้นผลิต และ การอุปถัมภ์ในทุกขั้นตอน (กิตติพงษ์ ลีลาศุภเดช, 2544) แม้งานวิจัย



ดังกล่าวจะมีการศึกษาเมื่อหลายปีที่ผ่านมา แต่ก็ยังสามารถสะท้อนได้ว่าระบบอุปถัมภ์ในสังคมไทยนั้น ยังมีความสำคัญแม้กระทั่งในระบบการทำงานที่ต้องการผู้เชี่ยวชาญหรือมืออาชีพอย่างอาชีพฟรีแลนซ์ ก็ตาม

การที่ระบบอุปถัมภ์เป็นปัจจัยสำคัญต่อความอยู่รอดทางอาชีพของฟรีแลนซ์ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทย นอกจากจะสะท้อนว่าค่านิยมระบบอุปถัมภ์นั้นฝังรากลึกในสังคมไทย ยังสะท้อนความขัดแย้งกับหลักของอาชีพฟรีแลนซ์ซึ่งเป็นอาชีพที่ต้องหารายได้จากการเป็นผู้เชี่ยวชาญในทักษะต่าง ๆ ในการทำงาน หรือมีชื่อเสียงในด้านใดด้านหนึ่ง เมื่อมีระบบอุปถัมภ์เข้ามาเป็นปัจจัยสำคัญต่อการอยู่รอดทางอาชีพจึงสะท้อนได้ว่า ระบบการประเมินผลงานของฟรีแลนซ์นั้น อาจไม่เที่ยงธรรมหรือเที่ยงตรงเสมอไป เนื่องจากฟรีแลนซ์ไม่จำเป็นต้องเก่งหรือทำงานอย่างมีประสิทธิภาพเท่านั้นจึงจะอยู่รอด แต่การมีเส้นสายเป็นสมาชิกร่วมสถาบันการศึกษาเดียวกันก็ช่วยให้ฟรีแลนซ์อยู่รอดทางอาชีพได้

**6.2.5 การเรียนรู้เพื่อการอยู่รอดทางอาชีพของฟรีแลนซ์ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทย คือ การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-directed Learning) การเรียนรู้ตามอัธยาศัย (Informal Learning) และการเรียนรู้ทางอาชีพ (Vocational Learning)**

การศึกษาชิ้นนี้พบว่าลักษณะการเรียนรู้ที่ทำให้ฟรีแลนซ์ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทยอยู่รอดทางอาชีพ คือ การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-directed Learning) การเรียนรู้ตามอัธยาศัย (Informal Learning) และการเรียนรู้ทางอาชีพ (Vocational Learning) โดยทฤษฎีการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-directed learning) คือ กระบวนการที่บุคคลมีความคิดริเริ่มเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองตามความสนใจ ความต้องการ หรือความถนัด ซึ่งบุคคลจะกำหนดเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์การเรียนรู้ แสวงหาแหล่งทรัพยากรในการเรียนรู้ เลือกวิธีเรียนรู้ รวมถึงประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งกระบวนการดังกล่าวจะดำเนินการด้วยตนเองทุกขั้นตอนหรือขอความช่วยเหลือ คำแนะนำ และการสนับสนุนจากผู้อื่นก็ได้ (Knowles, 1975) สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ของฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทยดังนี้

เมื่อเกิดอุปสรรคหรือความท้าทายต่อการอยู่รอดทางอาชีพ ฟรีแลนซ์จะเกิดกระบวนการเรียนรู้และปรับตัวเพื่อความอยู่รอดทางอาชีพโดยเป็นผู้ควบคุมการเรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ความต้องการ หรือแรงผลักดันจากภายใน ซึ่งผู้เล่าเรื่องจะกำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้ แสวงหาวิธีการและทรัพยากร ดำเนินการ และประเมินผลการเรียนรู้ โดยดำเนินการในแต่ละขั้นตอนด้วยตนเองหรือขอความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นเพื่อให้บรรลุผลเป้าหมายการเรียนรู้ที่วางไว้ จึงกล่าวได้ว่าลักษณะการเรียนรู้ของฟรีแลนซ์ที่ค้นพบนั้นสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ด้วยตนเอง

การเรียนรู้ด้วยตนเองนั้นเป็นลักษณะการเรียนรู้ที่สำคัญของฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทย ซึ่งสอดคล้องกับการสำรวจที่ พบว่า การเรียนรู้ด้วยตนเอง

เป็นสิ่งสำคัญในการเป็นฟรีแลนซ์มืออาชีพ โดยจะทำให้ได้เปรียบในเชิงทักษะและประสบการณ์ (Sapsed, Camerani, Masucci, Petermann, & Rajguru, 2015) รวมถึงงานวิจัยเกี่ยวกับฟรีแลนซ์สาขากราฟิกดีไซน์เนอร์ที่กล่าวว่า ผู้ที่ประสบความสำเร็จทางอาชีพคือ ผู้ที่หมั่นเรียนรู้ด้วยตนเอง และทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตามอัธยาศัยอยู่เสมอ (Barto, 2014) จึงสรุปได้ว่า การเรียนรู้ด้วยตนเองนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการเป็นฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพ

เมื่อพิจารณากระบวนการเรียนรู้ของฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทย พบว่ากระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-directed Learning) โดยกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองตามแนวคิดของ Knowles (1975) ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ (1) วิเคราะห์และกำหนดความต้องการในการเรียนรู้ (2) กำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้ (3) กำหนดแหล่งวิทยาการเพื่อการเรียนรู้ (4) เลือกวิธีการเรียนและกิจกรรมการเรียนรู้ (5) รวบรวมข้อมูล/วิเคราะห์สร้างองค์ความรู้ และ (6) ประเมินผลการเรียนรู้ ซึ่งมีความสอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพดังนี้

เมื่อเกิดปัญหาซึ่งกระทบให้ฟรีแลนซ์เกิดความเสี่ยงในการอยู่รอดทางอาชีพ ฟรีแลนซ์จะเรียนรู้เพื่อก้าวข้ามปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ โดยเริ่มจากการวิเคราะห์และกำหนดความต้องการในการเรียนรู้ ซึ่งตรงกับขั้นตอนที่ 1 ในกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง ขั้นตอนนี้ฟรีแลนซ์จะวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อหาสาเหตุและทบทวนตนเองถึงวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ หลังจากนั้นจะเข้าสู่ขั้นตอนที่ 2 คือ วางเป้าหมายในการเรียนรู้ ซึ่งตรงกับขั้นตอนที่ 2 ในกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง คือ การกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้ โดยขั้นตอนนี้ฟรีแลนซ์จะวางเป้าหมายอย่างชัดเจนเพื่อช่วยให้การประเมินผลการเรียนรู้นั้นเป็นไปได้ดียิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่ 3 คือ การค้นหาวิธีในการเรียนรู้ ซึ่งตรงกับขั้นตอนที่ 3 ในกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง คือ การกำหนดแหล่งวิทยาการเพื่อการเรียนรู้ โดยเมื่อวางเป้าหมายในการเรียนรู้ได้อย่างชัดเจน ฟรีแลนซ์จะค้นหาวิธีการในการเรียนรู้จากแหล่งวิทยาการต่าง ๆ โดยแหล่งวิทยาการที่สำคัญของฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพ คือ สื่อออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก (Facebook) ยูทูบ (Youtube) อินสตาแกรม (Instagram) เป็นต้น สะท้อนถึงยุคเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสารที่เข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวันและการทำงาน โดยพวกเขาให้ความสำคัญกับการค้นหาข้อมูลเป็นภาษาอังกฤษเพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่หลากหลายทั้งในประเทศและต่างประเทศ สะท้อนถึงแนวคิดมาตรฐานการทำงานแบบสากลเพื่อยกระดับผลงานของพวกเขาให้อยู่ในระดับสากลและสร้างผลงานที่ตอบโจทย์ผู้ว่าจ้างมากขึ้น

ขั้นตอนที่ 4 คือ การกำหนดวิธีการที่เหมาะสมซึ่งตรงกับขั้นตอนที่ 4 ในกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง คือ เลือกวิธีการเรียนและกิจกรรมการเรียนรู้ โดยฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพจะเลือกวิธีการที่ตอบโจทย์กับเป้าหมายและเหมาะสมกับลักษณะการเรียนรู้ของตนเอง เช่น การเรียนรู้ผ่าน

การฝึกฝนจากสื่อสังคมออนไลน์ การเรียนรู้จากหลักสูตรต่าง ๆ หรือการเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญ รวมถึงพิจารณาข้อจำกัดอื่น ๆ ในการเรียนรู้ เช่น ด้านงบประมาณ เวลา ด้านสถานที่ สอดคล้องกับงานวิจัยที่พบว่า อุปสรรคในการเรียนรู้ของฟรีแลนซ์คือ ไม่มีเวลา ราคาหลักสูตร การทำงานจำนวนมาก ความรู้สึกพะวงกับการทำงาน โดยผู้ที่เป็นฟรีแลนซ์เต็มเวลานั้นมักจะหาเวลาไปพัฒนาทักษะวิชาชีพ และเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ได้น้อย (Sapsed, Camerani, Masucci, Petermann, & Rajguru, 2015) พวกเขาจึงต้องเลือกวิธีการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์ เหมาะสมกับการเรียนรู้ และเหมาะสมกับสถานการณ์การทำงานที่สุด

เมื่อกำหนดวิธีการที่เหมาะสมฟรีแลนซ์จะเข้าสู่ขั้นตอนการดำเนินการซึ่งตรงกับขั้นตอนที่ 5 ในกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง คือ รวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์สร้างองค์ความรู้ จากการศึกษา พบว่า ในขั้นตอนการดำเนินการนั้นฟรีแลนซ์จะมีวินัยในการควบคุมการเรียนรู้ของตนเอง และมีความพยายามอย่างยิ่งในการเรียนรู้ให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ เมื่อการเรียนรู้เสร็จสิ้นฟรีแลนซ์จะเข้าสู่ขั้นตอนที่ 6 คือ ประเมินผลซึ่งตรงกับขั้นตอนที่ 6 ในกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง คือ ประเมินผลการเรียนรู้ ขั้นตอนนี้ฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพจะประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองว่า สามารถตอบตามเป้าหมายการเรียนรู้หรือไม่ รวมถึงหาจุดที่แข็งแรงและจุดที่ควรปรับปรุงเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ให้ดียิ่งขึ้น โดยเป็นการประเมินผ่านตนเอง ผู้ว่าจ้าง และบุคคลอื่น เช่น คนใกล้ชิด ผู้รับชมผลงาน หรือผู้เชี่ยวชาญ สิ่งที่น่าสนใจ คือ ฟรีแลนซ์ในยุคปัจจุบันนั้นให้ความสำคัญกับการประเมินผลผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่ออกแบบระบบให้ผู้รับชมผลงานสามารถประเมินผลงานผ่านยอดถูกใจ (likes) ยอดแสดงความคิดเห็น (comments) ยอดการแบ่งปัน (shares) ทำให้ฟรีแลนซ์เห็นผลการประเมินอย่างรวดเร็วและพัฒนาตนเองได้ตรงตามเป้าหมาย

อย่างไรก็ตามกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองตามหลักการของ Knowles นั้น มีเพียง 6 ขั้นตอน แต่การศึกษาชิ้นนี้ยังพบขั้นตอนสุดท้ายในกระบวนการเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดทางอาชีพ คือ ปรับปรุงพัฒนา โดยเมื่อการดำเนินการเรียนรู้และการประเมินผลเสร็จสิ้น ฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพจะสรุปเป็นองค์ความรู้ นำไปพัฒนาตนเอง และยังคงเสาะแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องให้อยู่รอดทางอาชีพ พวกเขาไม่หยุดนิ่งเพราะวิทยาการเทคโนโลยี นั้นเติบโตตลอดเวลาสะท้อนถึงการศึกษาที่กล่าวว่า อาชีพฟรีแลนซ์คือ นักเรียนรู้ถาวร เพราะลักษณะของอาชีพที่คาดเดาไม่ได้และต้องเท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกจึงจำเป็นต้องปรับปรุงและพัฒนาอาชีพอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า ทุกประสบการณ์ของการประกอบอาชีพสามารถเป็นโอกาสในการเรียนรู้และความก้าวหน้าในการประกอบอาชีพได้ (Maier-Gutheil & Hof, 2011)

นอกจากนี้ จากการศึกษายังพบว่า การเรียนรู้ของฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพ เป็นเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากทุกกิจกรรมในชีวิตประจำวันและทุกประสบการณ์ในชีวิต ทั้งประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการทำงานและประสบการณ์ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการทำงาน เช่น การสนทนากับบุคคลต่าง ๆ

การรับชมข่าวสารในสื่อสังคมออนไลน์ การชมภาพยนตร์ หรือการประสบกับเหตุการณ์สำคัญในชีวิต ทุกกิจกรรมและทุกประสบการณ์สามารถนำมาใช้เป็นเนื้อหาในการสร้างสรรค์ผลงานให้ดีขึ้นและตอบ โจทย์ผู้ว่าจ้าง ซึ่งลักษณะการเรียนรู้ดังกล่าวนี้สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ตามอัธยาศัย (Informal Learning)

หลักการการเรียนรู้ตามอัธยาศัยนั้นเป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ ชีวิตประจำวัน โดยเรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสหลักของมนุษย์ อาทิ การฟัง การสัมผัส การลิ้มรส การดู เป็นต้น เกิดตามธรรมชาติในขณะที่ผู้เรียนรู้อาจไม่ได้ใส่ใจ เป็นเหตุการณ์เฉพาะเจาะจงที่ทำให้เกิดการ เรียนรู้ มักจะเกิดจากการเรียนรู้ผ่านการลงมือและการสะท้อนการเรียนรู้ อย่างไรก็ตามการเรียนรู้ ประเภทนี้จะเป็นไปได้เมื่อผู้เรียนรู้สามารถจัดการความรู้ของตนเองได้อย่างเป็นระบบและมีเป้าหมาย ชัดเจนในการเรียนรู้ อีกทั้งยังขึ้นอยู่กับความสามารถในการเรียนรู้และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของ ผู้เรียน (Marsick & Volpe, 1999) จากลักษณะการเรียนรู้ตามอัธยาศัยจะเห็นว่า ฟรีแลนซ์ที่อยู่รอด ทางอาชีพนั้นเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องผ่านทุกเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้องกับ การทำงาน โดยพวกเขามีเป้าหมายในการเรียนรู้และสามารถจัดการความรู้ของตนเองเพื่อพัฒนา ทักษะจนอยู่รอดทางอาชีพได้

การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องผ่านทุกกิจกรรมและทุกประสบการณ์ที่เกิดขึ้นใน ชีวิตประจำวัน เพื่อพัฒนาทักษะทางการทำงานนั้น ยังสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการเรียนรู้ทางอาชีพ (Vocational learning) ซึ่งเป็นการทำกิจกรรมหรือผ่านประสบการณ์ที่นำไปสู่ความเข้าใจในทักษะที่ เกี่ยวข้องกับบริบทของการทำงาน (DEEWR, 2007) เพื่อเตรียมตัวประกอบอาชีพ เตรียมความพร้อม ในการเปลี่ยนงาน รวมถึงพัฒนาความสามารถและความเชี่ยวชาญในการทำงาน โดยประเมินผลการ เรียนรู้ผ่านการสำเร็จการศึกษา การได้งาน หรือความพึงพอใจในการเรียนรู้ (Stasz and Wright, 2004) จากการศึกษาพบว่า ฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพนั้นมีเป้าหมายสำคัญ คือการพัฒนาทักษะ ทางอาชีพให้มีความสามารถโดดเด่นและอยู่รอดทางอาชีพ จึงทำให้พวกเขาจดจ่อกับเรื่องการทำงาน ตลอดเวลา ไม่ว่าจะทำกิจกรรมใดหรือผ่านประสบการณ์ใดในชีวิตประจำวัน เช่น ชมภาพยนตร์ สนทนากับเครือข่าย รับชมสื่อสังคมออนไลน์ ฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพก็สามารถนำประสบการณ์ เหล่านั้นมาสร้างสรรค์ผลงานหรือเป็นองค์ความรู้ในการทำงานได้ เพื่อพัฒนาความสามารถและความ เชี่ยวชาญในการทำงานของตนเองให้ดีขึ้น ดังนั้น การเรียนรู้ของฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพจึงจัดเป็น การเรียนรู้ทางอาชีพ

จากการอภิปรายนี้สามารถสรุปได้ว่า ฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพในอนาคตสามารถ สื่อนั้นต้องเรียนรู้และพัฒนาตนเองตลอดเวลาเพื่อให้อยู่รอดทางอาชีพและเท่าทันสถานการณ์การ เปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับงานวิจัยเกี่ยวกับการเรียนรู้ของฟรีแลนซ์ด้านนักรักศึกษาผู้ใหญ่ในประเทศ สิงคโปร์ ซึ่งพบว่า ลักษณะสำคัญของฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพคือ การเป็นคนชอบเรียนรู้ (Karmel,

Bound, & Rushbrook, 2013) โดยการศึกษาชิ้นนี้ได้สนับสนุนว่าการเรียนรู้ที่สำคัญต่อการอยู่รอดทางอาชีพ คือ การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-directed Learning) การเรียนรู้ตามอัธยาศัย (Informal Learning) และการเรียนรู้ทางอาชีพ (Vocational Learning)

### 6.3.6 วิทยาการเทคโนโลยีเป็นส่วนสำคัญในการเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดทางอาชีพ

อาชีพฟรีแลนซ์นั้นเป็นอาชีพที่เกิดขึ้นจากปัจจัยสำคัญ คือ การเติบโตของวิทยาการเทคโนโลยี ที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ระบบเศรษฐกิจ วัฒนธรรม วิถีชีวิต รวมถึงการเปลี่ยนแปลงในระดับปัจเจกบุคคล โดยทำให้คนรุ่นใหม่ต้องการวิถีชีวิตการทำงานที่ยืดหยุ่นและเลือกวิถีชีวิตที่สมดุลมากขึ้น จึงเกิดการเลือกประกอบอาชีพฟรีแลนซ์ที่มีแนวโน้มสูงขึ้นทั่วโลกในปัจจุบัน นอกจากนี้เทคโนโลยีจะเป็นส่วนที่ทำให้อาชีพฟรีแลนซ์เติบโตขึ้น ยังเป็นส่วนสำคัญในการประกอบอาชีพเนื่องจากผู้ว่าจ้างมักคาดหวังว่าฟรีแลนซ์จะสามารถใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการทำงานและเท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลก (Kazi, Yusoff, Khan, & Kazi, 2014) และยังมีส่วนสำคัญในการเรียนรู้เพื่ออยู่รอดทางอาชีพอีกด้วย

จากการศึกษา พบว่า วิธีการสำคัญในการเรียนรู้เพื่ออยู่รอดทางอาชีพของฟรีแลนซ์ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทย คือ การเรียนรู้ผ่านสื่อออนไลน์ โดยพบว่า สื่อออนไลน์นั้นเป็นสื่อหลักและเป็นทางเลือกลำดับแรกในการเรียนรู้ของฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพ เนื่องจากความสะดวกเข้าถึงง่าย มีองค์ความรู้ที่กว้างขวางและเป็นสากล ข้อมูลทันสมัย รวมถึงไม่มีค่าใช้จ่ายในการเรียนรู้ ซึ่งสื่อออนไลน์ที่พบในงานวิจัย ได้แก่ เว็บไซต์และสื่อสังคมออนไลน์ เว็บไซต์นั้นหมายถึง แหล่งเก็บรวบรวมข้อมูลองค์ความรู้จากสื่อต่าง ๆ เช่น ภาพ เสียง ภาพเคลื่อนไหว จากหลากหลายแหล่งข้อมูล โดยสามารถสืบค้นจาก อินเทอร์เน็ต ส่วนสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) เป็นการทำงานบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเช่นกัน โดยใช้ผ่านคอมพิวเตอร์หรืออุปกรณ์ติดต่อสื่อสารเพื่อและเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ระหว่างบุคคลสองคนหรือกลุ่มบุคคลในเครือข่ายออนไลน์เดียวกัน

เมื่อรวบรวมเว็บไซต์และสื่อออนไลน์ที่ฟรีแลนซ์อยู่รอดทางอาชีพใช้ในการเรียนรู้พบว่า ประกอบด้วย ยูทูบ (Youtube) เฟซบุ๊ก (Facebook) อินสตาแกรม (Instagram) กูเกิ้ล (Google) พินเทอร์เรส (Pinterest) เรดดิต (Reddit) และพันทิป (Pantip) โดยรายละเอียดของการใช้สื่อออนไลน์นั้น พบว่า เมื่อฟรีแลนซ์ต้องการค้นหาข้อมูลต่าง ๆ มักจะเลือกค้นหาข้อมูลจากกูเกิ้ล เฟซบุ๊ก อินสตาแกรม และพินเทอร์เรส แต่เมื่อต้องการพูดคุยสนทนากับผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ ฟรีแลนซ์จะค้นหาข้อมูลจากกระดานสนทนาที่มีผู้เชี่ยวชาญจากในเมืองไทยและต่างประเทศมาตอบอย่างเรดดิต พันทิป เฟซบุ๊ก และเมื่อต้องการเรียนรู้ฝึกฝนทักษะใหม่ ๆ ฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพมักจะดูวิดีโอสอนทักษะจากผู้เชี่ยวชาญในยูทูบ นอกจากการเรียนรู้ผ่านสื่อออนไลน์แล้ว พวกเขามักใช้สื่อออนไลน์ในการรับชมผลงานศิลปะจากทั่วโลกเพื่อเพิ่มความคิดสร้างสรรค์และยกมาตรฐานการทำงานของพวกเขาให้มีความเป็นสากลยิ่งขึ้น

ผลการศึกษาค้นพบที่สอดคล้องกับงานวิจัย เรื่อง รูปแบบการเรียนรู้สำหรับคนรุ่นใหม่ โดยงานวิจัยได้สอบถามกลุ่มตัวอย่าง 419 คนเกี่ยวกับพฤติกรรมการเรียนรู้และความต้องการในการเรียนรู้ของคนไทย พบว่า คนรุ่นใหม่เรียนรู้ผ่านยูทูป (Youtube) กูเกิ้ล (Google) และสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) สูงถึง 54.2% เรียนรู้ผ่านหนังสือ 19.1% และเรียนรู้เอง 14.6% โดยสรุปว่ารูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมในยุคข้อมูลข่าวสาร คือ รูปแบบการเรียนรู้ที่สามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ประโยชน์ได้ โดยสื่อออนไลน์ที่ตอบพฤติกรรมการเรียนรู้ของคนรุ่นใหม่ ได้แก่ หลักสูตรออนไลน์แบบเปิด (Massive Online Course Open) สื่อวิดีโอ (Youtube) เกมคอมพิวเตอร์ (Games) สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) และสื่อทางเสียง (Audiobooks and Podcasts) (สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน), 2560)

นอกจากนี้ ยังพบว่าเทคโนโลยีนั้นมีส่วนส่งเสริมให้การเรียนรู้ด้วยตนเองมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยทำให้เกิดการเรียนรู้แบบออนไลน์ผ่านเว็บไซต์ เครื่องมือดิจิทัล หรือสื่อสังคมออนไลน์ (Song and Hill, 2007) อีกทั้งยังทำให้สภาพแวดล้อมในการเรียนรู้นั้นสะดวกสบาย มีการตอบโต้มีปฏิสัมพันธ์สร้างความน่าสนใจในการเรียนรู้ และผู้เรียนสามารถออกแบบการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง (Fischer and Scharff, 1998) ซึ่งเทคโนโลยีไม่เพียงแต่เพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ แต่ยังทำให้ผู้เรียนได้สร้างความรู้ของตนเองมากกว่าเพียงแค่บันทึกและจดจำ สิ่งเหล่านี้ทำให้การเรียนรู้ด้วยตนเองของฟรีแลนซ์มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตามฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพไม่ได้พึ่งพาการเรียนรู้จากสื่อออนไลน์เพียงเท่านั้น ผลการศึกษา พบว่า ฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพนั้นยังเรียนรู้จากสื่อการเรียนรู้อื่น ๆ เช่น หนังสือ นิตยสาร สื่อโทรทัศน์ รวมถึงเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญ หลักสูตรการเรียนรู้ บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน ผลงานสร้างสรรค์ กิจกรรมทั่วไปในชีวิตประจำวัน สอดคล้องกับผลสำรวจเรื่องรูปแบบการเรียนรู้สำหรับคนรุ่นใหม่ที่กำลังกล่าวหาว่าวิหาคความรู้เพิ่มเติมของคนรุ่นใหม่นอกจากการเรียนรู้ผ่านสื่อออนไลน์ คือ การเรียนรู้จากตำรา หนังสือ นิตยสาร หนังสือพิมพ์ (67%) โทรทัศน์ ภาพยนตร์ สารคดี วิดีทัศน์ (58%) ห้องสมุด (40%) ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ (38%) การลงมือปฏิบัติ (37%) (สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน), 2560) สะท้อนว่าแม้เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสารจะมีอิทธิพลในการเรียนรู้ของคนรุ่นใหม่ แต่คนรุ่นใหม่ยังสนใจการเรียนรู้จากหลากหลายแหล่งข้อมูลและมีทักษะในการหาข้อมูลเพื่อเป้าหมายการเรียนรู้ของตนเอง

วิทยาการเทคโนโลยีนั้นไม่เพียงเป็นส่วนสำคัญในการเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดทางอาชีพ แต่ยังมีอิทธิพลด้านทัศนคติเกี่ยวกับการหาความรู้ การทำงาน และการใช้ชีวิตของฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพ ผู้เล่าเรื่องทั้ง 5 คนจากการศึกษาชิ้นนี้นั้นเป็นคนรุ่นใหม่ในเจนเนอร์เรชั่นวาย (Generation Y) คือ ผู้ที่เกิดในช่วง พ.ศ. 2523-2540 เติบโตมาพร้อมกับเทคโนโลยีดิจิทัล มีความคิดเป็นสากล เปิดรับวัฒนธรรมจากต่างประเทศ พร้อมปรับตัวเข้ากับยุคอินเทอร์เน็ตที่มีข้อมูลข่าวสาร

ไหลป่าวิทยาการล้ำหน้า (Prensky, 2011) โลกที่เชื่อมองค์ความรู้และวัฒนธรรมที่หลากหลายเข้าด้วยกันนี้ทำให้ฟรีแลนซ์ผู้เล่าเรื่องมีทัศนคติในการเปิดรับองค์ความรู้จากทั่วโลก และยังมีแนวคิดในการทำงานตามสู่มาตรฐานสากลเพื่อให้ผลงานพวกเขาเผยแพร่ไปทั่วโลก

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าวิทยาการเทคโนโลยีนั้นไม่เพียงเป็นส่วนสำคัญในการเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดทางอาชีพ แต่ยังมีอิทธิพลด้านทัศนคติเกี่ยวกับการหาความรู้ การทำงาน และการใช้ชีวิตของฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพ โดยอนาคตที่วิทยาการเทคโนโลยีพัฒนาก้าวหน้าจนมีแนวโน้มว่าบางอาชีพจะหายไป รวมถึงมีแนวโน้มว่า ปัญญาประดิษฐ์จะเข้ามาทำงานแทนมนุษย์ ทำให้กล่าวได้ว่า ไม่เพียงแต่ฟรีแลนซ์ในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทยที่ต้องเรียนรู้เพื่ออยู่รอดทางอาชีพ แต่ทุกอาชีพต้องปรับตัวให้พร้อมเสมอกับการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยอันเกิดจากวิทยาการเทคโนโลยีที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว

### สรุป

จากผลการวิจัยนั้นสามารถสรุปได้ว่า เรื่องเล่าการเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดทางอาชีพทั้ง 5 เรื่องเล่า ได้แก่ เรื่องเล่าการเรียนรู้เพื่อก้าวข้ามปัญหาจำนวนงานไม่เพียงพอ เรื่องเล่าการเรียนรู้เพื่อก้าวข้ามปัญหาความไม่แน่นอนในการทำงาน เรื่องเล่าการเรียนรู้เพื่อก้าวข้ามปัญหาความผิดพลาดจากการทำงาน เรื่องเล่าการเรียนรู้เพื่อก้าวข้ามปัญหาความไม่มั่นคงทางการเงิน และเรื่องเล่าการเรียนรู้เพื่อก้าวข้ามปัญหาสุขภาพ สะท้อนการเรียนรู้ในโมเดลความสำเร็จทางอาชีพของฟรีแลนซ์ (Freelance Career Success Model) และยังพบว่า หลักการเรียนรู้ที่สำคัญของฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพนั้นเป็นการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-directed Learning) การเรียนรู้ตามอัธยาศัย (Informal Learning) และการเรียนรู้ทางอาชีพ (Vocational learning) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องการเรียนรู้ของฟรีแลนซ์ในสาขาอาชีพอื่น นอกจากนี้ ยังพบว่า กระบวนการเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดทางอาชีพ ได้แก่ วิเคราะห์และกำหนดความต้องการในการเรียนรู้ วางเป้าหมายในการเรียนรู้ ค้นหาวิธีในการเรียนรู้ กำหนดวิธีการที่เหมาะสม ดำเนินการ ประเมินผล และปรับปรุงพัฒนา สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยมีขั้นตอนการปรับปรุงพัฒนาที่เพิ่มเข้ามา ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ผู้ประกอบอาชีพฟรีแลนซ์ต้องเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง สุดท้ายการศึกษาชิ้นนี้พบว่า วิทยาการเทคโนโลยีเป็นส่วนสำคัญในการเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดทางอาชีพโดยฟรีแลนซ์เรียนรู้จากสื่อออนไลน์มากที่สุด

ผลการศึกษานั้นสะท้อนให้เห็นว่าผู้ประกอบอาชีพฟรีแลนซ์นั้น ต้องมีภาวะ ‘นักวิทยาการการเรียนรู้’ กล่าวคือ เป็นผู้พร้อมเรียนรู้และผสานองค์ความรู้ที่หลากหลายเข้าด้วยกันเพื่อความอยู่รอดในทุกการเปลี่ยนแปลงของโลก จึงมีทักษะการค้นหาข้อมูลจากหลายแหล่งที่มา การคิดวิเคราะห์ การบูรณาการความรู้หลากหลายสาขา การใช้ความคิดสร้างสรรค์ รวมถึงทักษะทางเทคโนโลยี เพื่อความอยู่รอดทางอาชีพในทุกการเปลี่ยนแปลง ผลการศึกษาชิ้นนี้ทำให้ผู้วิจัยตระหนักว่าไม่เพียงแต่อาชีพฟรีแลนซ์ที่ต้องเรียนรู้และปรับตัวเพื่อให้เท่าทันการเติบโตของวิทยาการเทคโนโลยี

แต่ทุกอาชีพต่างต้องเรียนรู้และปรับตัวเพื่อให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงนี้เช่นกัน ดังนั้นงานวิจัยชิ้นนี้จึงไม่เพียงเป็นประโยชน์แก่ผู้ประกอบการอาชีพฟรีแลนซ์ แต่ยังเป็นประโยชน์กับผู้ประกอบอาชีพในทุกสาขาอาชีพที่ต้อง ‘เป็นนักวิทยาการการเรียนรู้’ ในโลกแห่งการเปลี่ยนแปลงทางวิทยาการเทคโนโลยีนี้ไปด้วยกัน

### 6.3 ประโยชน์ของงานวิจัย

1. งานวิจัยชิ้นนี้ช่วยเติมเต็มองค์ความรู้เกี่ยวกับอาชีพฟรีแลนซ์ในประเทศไทย โดยพบว่าฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพในอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงไทยนั้น มีลักษณะการเรียนรู้ที่สำคัญ คือ การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-directed Learning) การเรียนรู้ตามอัธยาศัย (Informal Learning) และการเรียนรู้ทางอาชีพ (Vocational learning) นอกจากนี้ ยังพบว่า กระบวนการเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดทางอาชีพ ได้แก่ วิเคราะห์และกำหนดความต้องการในการเรียนรู้ วางเป้าหมายในการเรียนรู้ ค้นหาวิธีในการเรียนรู้ กำหนดวิธีการที่เหมาะสม ดำเนินการ ประเมินผล และปรับปรุงพัฒนา โดยวิทยาการเทคโนโลยีเป็นส่วนสำคัญในการเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดทางอาชีพ และงานวิจัยชิ้นนี้ยังค้นพบว่า นอกจากการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องแล้ว ระบบอุปถัมภ์นั้นมีส่วนสำคัญในการอยู่รอดทางอาชีพของฟรีแลนซ์ในประเทศไทย

2. งานวิจัยชิ้นนี้ช่วยสร้างแรงบันดาลใจในการเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดทางอาชีพแก่ผู้อ่านงานวิจัยในทุกสาขาอาชีพ โดยเฉพาะกลุ่มผู้อ่านที่เป็นคนรุ่นใหม่ที่กำลังศึกษาในระดับมัธยมหรือมหาวิทยาลัยและกำลังตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพฟรีแลนซ์ สามารถนำเรื่องเล่าการเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดทางอาชีพมาปรับใช้กับเส้นทางอาชีพของตนเองได้

3. งานวิจัยชิ้นนี้เป็นข้อมูลยืนยันความสำคัญในการเปิดประตูสู่นโยบายในการตั้งองค์กรคุ้มครองดูแลและสนับสนุนฟรีแลนซ์ในด้านต่าง ๆ อาทิ การดูแลเรื่องสัญญาและสิทธิต่าง ๆ ส่วนลดในการเข้าถึงสินค้าและบริการ รวมถึงการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของฟรีแลนซ์ อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อให้สังคมเดินหน้าได้อย่างมั่นคงและมั่นคงภายใต้ความเปลี่ยนแปลงในโลกยุคปัจจุบัน

### 6.4 ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งถัดไป คือ ควรเจาะลึกเรื่องระบบอุปถัมภ์ซึ่งมีส่วนทำให้ฟรีแลนซ์ในประเทศไทยอยู่รอดทางอาชีพ เพื่อสะท้อนถึงกระบวนการอยู่รอดทางอาชีพผ่านวัฒนธรรมที่ฝังรากลึกในสังคมไทย รวมถึงการสำรวจข้อมูลหรือสถิติของฟรีแลนซ์ในประเทศไทยผ่าน



ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อเห็นแนวโน้มการประกอบอาชีพฟรีแลนซ์ในประเทศไทยและเห็นประเด็นที่น่าสนใจของผู้ประกอบอาชีพนี้ เพื่อต่อยอดเป็นงานวิจัยที่เติมเต็มองค์ความรู้ฟรีแลนซ์ในประเทศไทยต่อไป

2. ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา คือ การจัดตั้งองค์กรคุ้มครองดูแลและสนับสนุนฟรีแลนซ์ในด้านต่าง ๆ อาทิ การดูแลเรื่องสัญญาและสิทธิต่าง ๆ ส่วนลดในการเข้าถึงสินค้าและบริการ รวมถึงการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของฟรีแลนซ์เพื่อต่อบรรยากาศชีวิตการทำงานของคนรุ่นใหม่ที่มีแนวโน้มเปลี่ยนไปในอนาคต



## รายการอ้างอิง

- กลุ่มงานวิจัยและข้อมูล สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2549). *รายงานนอกระบบ: การคุ้มครองประกันสังคม*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา สำนักการพิมพ์ กลุ่มงานการพิมพ์.
- กองทุนการออมแห่งชาติ. (2558). *พระราชบัญญัติการให้สิทธิแก่ผู้สมัครเป็นสมาชิกกองทุนการออมแห่งชาติ*. สืบค้นจาก [http://www.nsf.or.th/images/nsf/pr/knowledge/member\\_right.pdf](http://www.nsf.or.th/images/nsf/pr/knowledge/member_right.pdf)
- กองวิจัยและพัฒนา สำนักงานประกันสังคม. (2560). *จำนวนผู้ประกันตนตามสมัครใจ (มาตรา 40) ปี 2551-2560*. สืบค้นจาก [https://www.sso.go.th/wpr/assets/upload/files\\_storage/sso\\_th/d7170b9b5db0a7a25071eb28f1bd2f89.pdf](https://www.sso.go.th/wpr/assets/upload/files_storage/sso_th/d7170b9b5db0a7a25071eb28f1bd2f89.pdf)
- กิตติพงษ์ สีลาศุภเดช. (2544). *ระบบอุปถัมภ์กับความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิตและนักแสดงละครโทรทัศน์ไทย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะนิเทศศาสตร์.
- กิตติพัฒน์ นนทปัทมเดชะ. (2552). *ทักษะการบำบัดแนวเรื่องเล่าและทักษะการวิจัยแนวเรื่องเล่า: ทักษะสองด้านในเนื้อเดียวกัน*. กรุงเทพฯ: บริษัท พรักหวานกราฟฟิค จำกัด.
- ขจรศักดิ์ บัวระพันธ์. (2560). *วิจัยเชิงคุณภาพไม่ยากอย่างที่คิด (พิมพ์ครั้งที่ 7)*. นครปฐม: สถาบันนวัตกรรมการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- จรรยา รับศิริเจริญ. (2552). *การประยุกต์ใช้เทคนิคการสังเคราะห์อย่างอิสระในการทำวิจัยเรื่องเล่า: ศึกษาเฉพาะกรณี ผู้กระทำและผู้ถูกกระทำจากความรุนแรงในครอบครัว*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์.
- จีราพร พระคุณอนันต์, และ อารีย์วรรณ อ่วมตานี. (2016). *ประสบการณ์การเป็นพยาบาลวิชาชีพแบบอิสระ โดยไม่ได้รับเงินเดือนประจำ*. *วารสารพยาบาลทหารบก (Journal of The Royal Thai Army Nurses)*, 17(3), 82-89.
- ชาย โพธิ์สิตา. (2004). *ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ*. นครปฐม: สถาบันนวัตกรรมการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ณัฐพล สุภากิจ และ เทิดศักดิ์ เตชะกิจขจร. (2561). *แนวทางการบริหารวิชาชีพของสถาปนิกฟรีแลนซ์ในประเทศไทย*. *สาระศาสตร์*. 1/2561, 23-35.
- ธนชกร เสรพันธ์ และ พิทักษ์ ศิริวงศ์. (2560). *เรื่องเล่าความสำเร็จของเจ้าแก้วนวรัฐ อำเภอมืองจังหวัดสุราษฎร์ธานี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยศิลปากร, คณะวิทยาการจัดการ, สาขาการประกอบการ.

- นภาพรณ์ หะวานนท์. (2552). วิธีการศึกษาเรื่องเล่า: จุดเปลี่ยนของการวิจัยด้านสังคมศาสตร์ (Narrative Approach: The Turning Point of Social Science Research). *วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง (Journal of Mekong Societies)*, 5(2), 1-22.
- เบลล์นิกา, เจมส์ และ แบรินด, รอน. (2556). *ทักษะแห่งอนาคตใหม่ การศึกษาเพื่อศตวรรษที่ 21*. [21<sup>st</sup> Century Skills Rethinking how students learn] (วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และ อธิป จิตตฤกษ์, ผู้แปล, พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โอเพ่นเวิลด์ส.
- ประพิมพ์ คล้ายสุบรรณ. (2541). *ระบบอุปถัมภ์กับวิชาชีพนิยมของผู้ผลิตรายการสารคดีสิ่งแวดล้อมทางโทรทัศน์*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะนิเทศศาสตร์, ภาควิชาการสื่อสารมวลชน.
- ปวีณ ณ นคร. (2514). *ข้าราชการมีความมั่นคงพอหรือ? การบริหารงานบุคคลในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี.
- พัชรี หล้าแหล่ง. (2013). เส้นทางสู่ความสำเร็จ “อายุน้อย...ร้อย ล้าน”. *ฉบับภาษาไทยสาขา มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ และฉบับ International Humanities, Social Sciences and arts*, 6(1), 82-93.
- พิราภรณ์ มาลาโรจน์, อธิวรรณ อธิระพงษ์ และ เพื่อนใจ รัตตากรณ์. (2017). อาชีพอิสระ: เสรีภาพของ เจต จ้างและความหมายของชีวิต. *มนุษยศาสตร์ สาร*, 18(1).
- เรวดี แก้วมี. (2557). *อุตสาหกรรมสื่อบันเทิง...The star ในกระแสการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์*. สืบค้นจาก [http://www.oie.go.th/sites/default/files/attachments/article/thestar\\_entertainindustry13062557.pdf](http://www.oie.go.th/sites/default/files/attachments/article/thestar_entertainindustry13062557.pdf)
- วรรณดี สุทธิธารกร. (2556). *การวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยในกระบวนทัศน์ทางเลือก* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สยามปริทัศน์ จำกัด.
- วรรณลักษณ์ เมียนเกิด. (2558). *เอกสารประกอบการสอน วิชา สค.211 จริยธรรมทางวิชาชีพและ คุณค่าความเป็นมนุษย์ เรื่องเล่าชีวิต: วิธีการเพื่อความเข้าใจประสบการณ์ชีวิตของมนุษย์*. สืบค้นจาก [http://theguide-light.com/wp-content/uploads/gravity\\_forms/1-fa9d1b2e3ddeb512012aa4edbc30d75/2016/05/211-----doc](http://theguide-light.com/wp-content/uploads/gravity_forms/1-fa9d1b2e3ddeb512012aa4edbc30d75/2016/05/211-----doc)
- วูฟ, อี.อาร์. (2539). *ความสัมพันธ์ทางเครือญาติ เพื่อน และผู้อุปถัมภ์กับผู้รับอุปถัมภ์ในสังคมที่ ซับซ้อน*. (ปริษา คุณินทร์พันธ์, แปล). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริรัตน์ แดงเครื่อง. (2549). *ความมั่นคงทางอาชีพของผู้ขับขีรถจักรยานรับจ้างสาธารณะ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, สาขาการบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม.

- ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ (TCDC) สำนักงานพัฒนาองค์ความรู้. (2562). เจาะเทรนด์โลก 2020 Positive Power. ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ สังกัดสำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน)
- สนิท สมัครการ. (2534). *วิวัฒนาการทางวัฒนธรรมของสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮ้าส์.
- สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน). (2560). *Digi Learn is Now*. กรุงเทพฯ: บริษัท โคคูน แอนด์ โค จำกัด.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2560). *การสำรวจแรงงานนอกระบบ พ.ศ. 2560 (THE INFORMAL EMPLOYMENT SURVEY 2017)*. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท..
- อิรวดี ไตลังคะ. (2543). *ศาสตร์และศิลป์แห่งการเล่าเรื่อง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เอ็นไวโรซอล. (2017).เอ็นไวโรซอล เปิดงานวิจัย ‘คอนซูเมอร์ เทรนด์ 2017’ ซีเทรนด์ 5 สองมาแรง คือ สองตัวสองตน สองจิตสองใจ สองยุคสองสมัย สองเพศสองทางเลือก และไม่แบ่งสองฝั่ง สองฝ่าย แปรนต์ต้องคิดนำผู้บริโภค เปลี่ยนทิศทางการตลาดเข้าสู่ยุคใหม่. สืบค้นจาก [http://www.prd.go.th/ewt\\_news.php?nid=155675&filename=ic](http://www.prd.go.th/ewt_news.php?nid=155675&filename=ic)
- แองส์, ลูเวียน เอ็ม. (2545). *การจัดระเบียบสังคมไทยในรูปแบบบริวารและแวดวง [(The Thai Social Order as Entourage and circle]* (ชญาดา ศิริภิรมย์, ผู้แปลและเรียบเรียง). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- Alvermann, Donna E. (2000). Narrative approaches. *Reading Online*, 5(4). Retrieved from [http://www.readingonline.org/articles/art\\_index.asp?HREF=/articles/handbook/alvermann/index.html](http://www.readingonline.org/articles/art_index.asp?HREF=/articles/handbook/alvermann/index.html)
- Arnold, J. (2001). *Career and career management*. In N. Anderson, D. S. Ones, & H. K. Baines, S., & Gelder, U. (2003). What is family friendly about the workplace in the home? The case of self-employed parents and their children. *New Technology, Work and Employment*, 18(3), 223-234.
- Bamberg, M., & Georgakopoulou, A. (2008). Small stories as a new perspective in narrative and identity analysis. *Text & Talk*, 28(3), 377-396.
- Barto, J. (2014). *How freelance graphic designers learn informally to develop independent practices* (Doctoral dissertation, Teachers College, Columbia University).
- Blanchflower, D. G. (2004). *Self-employment: More may not be better* (No. w10286). National Bureau of Economic Research.

- Bloom, B. S. (1976). *Human characteristics and school learning*. McGraw-Hill.
- Born, A., & Witteloostuijn, A. (2013). Drivers of freelance career success. *Journal of Organizational Behavior*, 34(1), 24-46.
- Burgoyne, J. G., & Hodgson, V. E. (1983). Natural learning and managerial action: A phenomenological study in the field setting. *Journal of management studies*, 20(3), 387-399.
- Burke, A. (2012). The role of freelancers in the 21st century British economy. *Cranfield School of Management*.
- Connelly, F. M., & Clandinin, D. J. (1990). Stories of experience and narrative Inquiry. *Educational researcher*, 19(5), 2-14.
- Chang, W. C. (2011). *A Narrative Inquiry Into the Experiences of Three Women in the 3d Animation Industry: Using Self-determination Theory to Understand Socio-cultural Influences on Concepts of Success and Motivation*. (Ph.D. dissertation). The Pennsylvania State University.
- Cope, J., & Watts, G. (2000). Learning by doing—an exploration of experience, critical incidents and reflection in entrepreneurial learning. *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*, 6(3), 104-124.
- Courpasson, D., & Reed, M. (2004). Introduction: Special issue on bureaucracy in the age of enterprise. *Organization*, 11, 5–12.
- Dale, M., & Bell, J. (1999). *Informal learning in the workplace*. London: Department for Education and Employment.
- DEEWR 2007. "MCEETYA Framework for Vocational Education in Schools." Retrieved June 2020, from [http://www.dest.gov.au/sectors/school\\_education/policy\\_initiatives\\_reviews/key\\_issues/vocational\\_education\\_in\\_schools/mceetya\\_framework/mceetya\\_element\\_2.htm?wbc\\_purpose=basic%23%23%23](http://www.dest.gov.au/sectors/school_education/policy_initiatives_reviews/key_issues/vocational_education_in_schools/mceetya_framework/mceetya_element_2.htm?wbc_purpose=basic%23%23%23).
- EIC Article. (2019). *ฟรีแลนซ์ชาวไทยทำงานอะไรกันบ้าง*. สืบค้นจาก [https://www.scbeic.com/stocks/product/o0x0/nc/w0/fbu2ncw0fx/EIC-Article\\_Freelance\\_20190205.pdf](https://www.scbeic.com/stocks/product/o0x0/nc/w0/fbu2ncw0fx/EIC-Article_Freelance_20190205.pdf)
- Eraut\*, M. (2004). Informal learning in the workplace. *Studies in continuing education*, 26(2), 247-273.

- Fastwork. (2018). Retrieved from [www.fastwork.com](http://www.fastwork.com)
- Fenwick, T. (2000). Adventure Guides, Outfitters, Firestarters, and Caregivers: Continuing Educators' Images of Identity. *Canadian Journal of University Continuing Education*, 26(1), 53–77.
- Fenwick, T. (2008). Women's learning in contract work: Practicing contradictions in boundaryless conditions. *Vocations and Learning*, 1(1), 11-26.
- Fischer, G., & Scharff, E. (1998). Learning technologies in support of self-directed learning. *Journal of Interactive Media in Education*, 1998(2).
- Freelancebay. (2018). Retrived from [www.freelancebay.com](http://www.freelancebay.com)
- Freelancer Union. (2016, November 20). Freelancing in America. Retrived from <http://fu-prod-storage.s3.amazonaws.com/content/None/FreelancinginAmerica2016report.pdf>
- Freelancer Union. (2017). *Freelancing in America: 2017*. Retrived from <https://assets.freelancersunion.org/media/documents/FreelancingInAmericaReport-2017.pdf>
- Freelancer Union. (2018). *About Freelancers Union*. Retrived from <https://www.freelancersunion.org/about/>
- Freelancermap. (2015). *SURVEY: The 6 biggest complaints about freelancing!*. Retrieved from <https://www.freelancermap.com/freelancer-tips/8043-survey-the-6-biggest-complaints-about-freelancing->
- Gold, M., & Mustafa, M. (2013). 'Work always wins': client colonisation, time management and the anxieties of connected freelancers. *New Technology, Work and Employment*, 28(3), 197-211.
- Handy, C. (1989). *The Age of Unreason*. London: Arro.
- Hansen, R. S. (2009). *The pros and cons of taking a survival job: what should you do*. Retrieved from <https://www.careeraddict.com/the-pros-and-cons-of-having-a-survival-job>
- Horowitz, S. (2012). *The Freelance's Bible*. New York: Workman Publishing Company.
- Hurst, J. L., & Good, L. K. (2009). Generation Y and career choice. *Career Development International*.

- Illeris, K. (2007). *How we learn: Learning and non-learning in school and beyond*. Routledge.
- Inglehart, R. (1990). *Culture shift in advanced industrial society*. Princeton University Press.
- IPSE. (2018). Retrieved from <https://www.ipse.co.uk/our.html>
- Kallinikos, J. (2004). The social foundations of the bureaucratic order. *Organization*, 11, 13–36.
- Karmel, A., Bound, H., & Rushbrook, P. (2013). Identity and learning for freelance adult educators in Singapore. *Singapore: IAL*.
- Kazi, A. G., Yusoff, R. M., Khan, A., & Kazi, S. (2014). The freelancer: A conceptual review. *Sains Humanika*, 2(3).
- Knowles, M. S. (1975). *Self-directed learning*. New York: Association Press.
- Kraus, K., Gonon, P., Oelkers, J. and Stolz, S. (2008). Work, education and employability. In Gonon, P., Kraus, K., Oelkers, J. and Stolz, S. (Eds), *Work, Education and Employability*, (pp. 7-20). Bern: Peter Lang
- Kunda, G., & Barley, S. R. (2004). *Gurus, Hired Guns, and Warm Bodies: Itinerant Experts in a Knowledge Economy*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Lal, B., & Dwivedi, Y. K. (2010). Investigating homeworkers' inclination to remain connected to work at “anytime, anywhere” via mobile phones. *Journal of Enterprise Information Management*, 23(6), 759-774.
- Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Newbury Park: Sage.
- Maier-Gutheil, C., & Hof, C. (2011). The development of the professionalism of adult educators: a biographical and learning perspective. *European journal for research on the education and learning of adults*, 2(1), 75-88.
- Mann, S., & Holdsworth, L. (2003). The psychological impact of teleworking: stress, emotions and health. *New Technology, Work and Employment*, 18(3), 196-211.
- Manpower Group. (2020). *Millennial Careers: 2020 Vision*. Retrieved from [https://www.manpowergroup.com/wps/wcm/connect/660ebf65-144c-489e-975c-9f838294c237/MillennialsPaper1\\_2020Vision\\_lo.pdf?MOD=AJPERES](https://www.manpowergroup.com/wps/wcm/connect/660ebf65-144c-489e-975c-9f838294c237/MillennialsPaper1_2020Vision_lo.pdf?MOD=AJPERES)

- Marsick, V. J., & Volpe, M. (1999). The nature and need for informal learning. *Advances in developing human resources*, 1(3), 1-9.
- Marsick, V. J., & Watkins, K. E. (2001). Informal and incidental learning. *New directions for adult and continuing education*, 2001(89), 25-34.
- Marsick, V., & Watkins, K. (2015). *Informal and incidental learning in the workplace (Routledge revivals)*. Routledge.
- Merz, J., & Paic, P. (2006). *Start-up success of freelancers: New microeconomic evidence from the German Socio-Economic Panel*. RWI: Mitteilungen.
- Moen, T. (2006). Reflections on the narrative research approach. *International Journal of Qualitative Methods*, 5(4), 56-69.
- Müller, W., & Arum, R. (2004). Self-employment dynamics in advanced economies. *The reemergence of self-employment: A comparative study of self-employment dynamics and social inequality*, 1-35.
- Osnowitz, D. (2005). *Marketing expertise: The contingent experience of contract professionals*. (Ph.D. dissertation). Brandies University.
- Prensky, M. (2011). Digital wisdom and homo sapiens digital. *Deconstructing digital natives: Young people, technology and the new literacies*, 15-29.
- Riessman, C. K. (2005). *Narrative analysis*. University of Huddersfield.
- Rousseau, D. M. (1995). *Psychological contracts in organizations: Understanding written and unwritten agreements*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Rousseau, D. M., & McClean Parks, J. (1993). The contracts of individuals and organizations. In L. L. Chummings, & B. M. Staw (Eds.), *Research in organizational behavior* (pp.1-43). Greenwich: CT: JAI Press Inc.
- SACIA. (2017). *Working as a freelancers*. Retrived from <http://www.sacia.org.za/docs/employment-guide/freelance-guide-2017-08-01.pdf>
- Sapsed, J., Camerani, R., Masucci, M., Petermann, M., & Rajguru, M. (2015). *The Brighton Fuse 2. Freelancers in the creative digital IT economy*. Wired Sussex
- Schugurensky, D. (2000). *The forms of informal learning: Towards a conceptualization of the field*. Centre for the Study of Education and Work.



- Schuman, H., & Scott, J. (1989). Generations and collective memories. *American sociological review*, 359-381.
- Shevchuk, A., & Strebkov, D. (2012). Freelancers in Russia: Remote work patterns and e-markets. *economic sociology\_the european electronic newsletter*, 13(2), 37-45.
- Sinangil (Eds.), *Handbook of industrial, work and organizational psychology: Organizational psychology*, Thousand Oaks, CA: Sage.
- Skager, R. (1978). *Lifelong education and evaluation practice*. Hamburg, Germany: UNESCO Institute for Education and Oxford, England: Pergamon Press.
- Song, L., & Hill, J. R. (2007). A conceptual model for understanding self-directed learning in online environments. *Journal of Interactive Online Learning*, 6(1), 27-42.
- Stasz, C., & Wright, S. (2004). *Emerging Policy for Vocational Learning in England: Will It Lead to a Better System?*.
- Storey, J., Salaman, G., & Platman, K. (2005). Living with enterprise in an enterprise economy: Freelance and contract workers in the media. *Human Relations*, 58(8), 1033-1054.
- Süß, S., & Becker, J. (2013). Competences as the foundation of employability: A qualitative study of German freelancers. *Personnel Review*, 42(2), 223-240.
- Süß, S., & Sayah, S. (2013). Balance between work and life: A qualitative study of German contract workers. *European management journal*, 31(3), 250-262.
- Tams, S., & Arthur, M. B. (2010). New directions for boundaryless careers: Agency and interdependence in a changing world. *Journal of Organizational Behavior*, 31(5), 629-646.
- TCIJ. (2562). *สำรวจชีวิต 'ฟรีแลนซ์' รายได้ต่ำ-หวั่นไร้ความมั่นคง-ประสบการณ์แย่ ๆ เพียบ*. สืบค้นจาก <https://www.tcijthai.com/news/2019/1/scoop/8689>
- Van den Born, JA. (2009). *The Drivers of Career Success of The Job-hopping Professional in the New Networked Economy: The Challenges of Being an Entrepreneur and an Employee*. Born to Grow.
- Van Maanen, J. (1988). *Tales of the field: On writing ethnography*. Chicago: University of Chicago Press.

Wertime, K., & Fenwick, I. (2011). *DigiMarketing: The essential guide to new media and digital marketing*. John Wiley & Sons.

World Economic Forum. (2018). *The Future Jobs Report 2018*. Retrived form [http://www3.weforum.org/docs/WEF\\_Future\\_of\\_Jobs\\_2018.pdf](http://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs_2018.pdf)





ภาคผนวก

## บันทึกสะท้อนตนเองในฐานะฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพเป็นระยะเวลา 6 ปี

### บันทึกสะท้อนตนเอง

หลักสำคัญของการศึกษางานวิจัยเชิงคุณภาพคือ การกำจัดอคติ ความคิดเห็นส่วนตัว ความเชื่อ คุณค่า หรือประสบการณ์ของผู้วิจัยหรือทีมวิจัยออกจากสิ่งที่กำลังศึกษา เพื่อให้งานวิจัยนั้นมีความน่าเชื่อถือและเที่ยงตรง (bracketing) โดยนักควรรระมัดระวังอคติตนเองในสามด้าน ได้แก่ (1) ทฤษฎี คำอธิบาย หรือข้อค้นพบต่าง ๆ (2) ข้อเท็จจริงหรือคำโกหกจากกลุ่มตัวอย่าง (3) มุมมองความคิดหรือประสบการณ์ส่วนตัวของผู้วิจัย (Ashworth, 1996) ผู้วิจัยควรกำจัดอคติได้ตลอดการวิจัยเพื่อความเที่ยงตรงที่สุดของข้อมูลโดยสะท้อนผ่านขั้นตอนต่าง ๆ ในการทำงานซึ่งบันทึกสะท้อนตนเองของผู้วิจัยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

### ขั้นตอนเตรียมความพร้อม

ก่อนเข้าสู่กระบวนการดำเนินการวิจัยคือ การลงพื้นที่เก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และเขียนรายงานผลการศึกษา ผู้วิจัยได้ทบทวนเส้นทางการทำงานของตนเองในฐานะฟรีแลนซ์ที่อยู่รอดทางอาชีพเป็นระยะเวลา 6 ปีเพื่อสะท้อนความเชื่อ ความคิดเห็นส่วนตัว อคติ คุณค่า และประสบการณ์การทำงานให้ตนเองได้ตระหนักรู้ในขณะที่กำลังดำเนินการวิจัย โดยเส้นทางการทำงานของผู้วิจัยเป็นดังนี้

ผู้วิจัยนั้นค้นพบความหลงใหลของตนเองตั้งแต่วัยเด็ก คือ ความชอบในการอ่าน การเขียน การเล่าเรื่อง การร้องเพลง และการแสดง โดยก่อนเข้าชั้นประถมศึกษาผู้วิจัยมักไปหยิบยืมหนังสือของเพื่อนบ้านมาอ่านและฝึกเขียน ในชั้นประถมศึกษาผู้วิจัยชอบอยู่ในห้องสมุดของโรงเรียนเพื่ออ่านหนังสือจนคุณครูแต่งตั้งเป็นเจ้าหน้าที่ห้องสมุด อีกทั้งยังเป็นความโชคดีที่คุณครูประจำห้องสมุดท่านนั้นเป็นนักเขียนระดับประเทศ จึงฝึกฝนทักษะทางการเขียนและการวาดภาพให้ผู้วิจัยตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผ่านการเรียนแต่งกลอนรูปแบบต่าง ๆ การเขียนนิทาน และการฝึกเล่าเรื่องด้วยการโต้วาที ควบคู่ไปกับการแนะนำหนังสือที่น่าสนใจในห้องสมุด ทำให้ผู้วิจัยได้ฝึกฝนทักษะทางการเขียน การอ่าน และการเล่าเรื่องตั้งแต่อายุชั้นประถมศึกษา ส่วนทักษะการร้องเพลงและการแสดงนั้นก็ได้ฝึกฝนผ่านการเป็นตัวแทนประกวดร้องเพลงและการเป็นนักร้องนำของโรงเรียน รวมถึงการเป็นนักดนตรีในวงโยธวาทิตของโรงเรียนอีกด้วย

ในวัยมัธยมนั้นผู้วิจัยอยากศึกษาต่อในโรงเรียนเฉพาะทางด้านศิลปะหรือเรียนแผนกศิลป์ แต่ครอบครัวนั้นไม่อยากให้เรียนในแผนกวิทยาศาสตร์ จึงเลือกให้ผู้วิจัยไปศึกษาต่อที่โรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย ตรีัง โรงเรียนที่เน้นการเรียนการสอนแผนกคณิต-วิทยาศาสตร์

ผู้วิจัยนั้นมีความอึดอัดในการเรียนที่โรงเรียนแห่งนั้นเพราะไม่ได้เรียนในวิชาที่ชอบและถนัด รวมถึงไม่มีความถนัดในทักษะทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ แต่ก็พยายามเรียนจนจบมัธยมศึกษาปีที่ 6 เพื่อความสบายใจของครอบครัว อย่างไรก็ตามในช่วงเวลานั้นผู้วิจัยก็พยายามฝึกฝนทักษะต่าง ๆ ด้วยตนเอง โดยเฉพาะการเขียน การเล่าเรื่อง และการแสดง ผ่านการอ่านหนังสือในห้องสมุดเฉลี่ยเดือนละ 3 เล่มและการสร้างสรรค์การแสดงในงานเทศกาลต่าง ๆ ของโรงเรียน โดยจุดเปลี่ยนสำคัญในวัยมัธยมคือ การเป็นสมาชิกชมรมโสตทัศนศึกษา ซึ่งทำให้ผู้วิจัยได้พบอาจารย์ที่สนับสนุนทักษะดังกล่าว และพยายามผลักดันให้ผู้วิจัยส่งผลงานเข้าประกวดในโครงการต่าง ๆ เช่น การประกวดเรียงความ การประกวดสารคดี เป็นต้น อีกทั้งยังสนับสนุนให้ผู้วิจัยศึกษาต่อในคณะที่เหมาะสมกับความสามารถของตนเอง คือ ภาควิชาวารสารศาสตร์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แม้ทางโรงเรียนจะมีการสนับสนุนให้นักเรียนเลือกศึกษาต่อในด้านวิทยาศาสตร์ แต่ผู้วิจัยก็เลือกสมัครคัดเลือกในคณะนิเทศศาสตร์ผ่านระบบคัดเลือกโดยตรง ซึ่งทำให้อาจารย์บางท่านในขณะนั้นเกิดความกังวลใจในเส้นทางที่ผู้วิจัยเลือกซึ่งขัดต่อนโยบายของโรงเรียน จนในที่สุดตนเองก็สามารถสอบเข้าคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และฝึกฝนทักษะความสามารถที่ตนเองหลงใหลมาตั้งแต่วัยเด็กได้อย่างเต็มที่ ด้วยการเรียนการเขียนในหลากหลายรูปแบบจากอาจารย์และผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ การเขียนบทความ สารคดี ข่าว เรื่องสั้น เป็นต้น อีกทั้งผู้วิจัยยังเลือกศึกษาต่อวิชาเลือกด้านการแสดง คณะอักษรศาสตร์ ซึ่งทำให้ได้ฝึกฝนทักษะการแสดงอย่างเข้มข้น รวมถึงทักษะการสร้างสรรค์ละครและความเข้าใจมนุษย์ จุดเปลี่ยนสำคัญในการเรียนระดับอุดมศึกษาคือ การเป็นประธานค่ายวิชาการทานตะวัน และการเป็นกลุ่มกำกับละครเวทีประจำคณะนิเทศศาสตร์ ที่ทำให้ผู้วิจัยค้นพบอีกหนึ่งความชอบของตนเองคือ การสอน และได้รู้จักกับเพื่อนที่มีความเชี่ยวชาญด้านการทำละครซึ่งมีส่วนสำคัญในการเข้าสู่เส้นทางอาชีพฟรีแลนซ์

เมื่อสำเร็จการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยผู้วิจัยเลือกไปสมัครงานเป็นครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ของโรงเรียนทางเลือกแห่งหนึ่ง เพราะในขณะนั้นมีความหลงใหลในอาชีพครูเป็นอย่างมาก จึงอยากฝึกฝนทักษะด้านการสอนให้เก่งขึ้น โดยผู้วิจัยนั้นต้องพบความยากลำบากทางจิตใจอย่างยิ่ง เนื่องจากตนเองไม่มีองค์ความรู้เกี่ยวกับการสอน จึงต้องศึกษาด้วยตนเองและศึกษาจากเพื่อนร่วมงาน ผู้วิจัยทำงานหนักจนป่วยเป็นระยะ ๆ แต่ก็พยายามทำงานต่อไปจนในที่สุดทางโรงเรียนเห็นศักยภาพ จึงเสนอทุนให้ผู้วิจัยศึกษาต่อในระดับปริญญาโทด้านการศึกษา โดยมีเงื่อนไขว่าต้องกลับมาใช้ทุนที่โรงเรียนเป็นระยะเวลา 8-10 ปี ทำให้ผู้วิจัยกลับมาทบทวนและสะท้อนตนเองถึงความชอบ ความเชื่อ เป้าหมายชีวิต และเส้นทางอาชีพของตนเอง พบว่าผู้วิจัยนั้นอยากเป็นนักเขียนหนังสือ อยากมีเวลาในการสร้างสรรค์ผลงานเขียนและพบประสบการณ์มากมายจากการทำงานเขียน จึงตัดสินใจลาออกจากอาชีพครูในที่สุด

เส้นทางอาชีพฟรีแลนซ์นักเขียนของผู้วิจัยนั้นเริ่มต้นหลังจากลาออกจากการเป็นครู โดยเวลานั้นผู้วิจัยเลือกรับงานทุกประเภทที่สามารถสร้างรายได้ให้ตนเองเพราะไม่ยอมรับงานครอบครัว ซึ่งหลังจากลาออกผู้วิจัยได้ปรึกษาเรื่องงานกับอาจารย์มหาวิทยาลัยท่านหนึ่ง อาจารย์จึงแนะนำให้รู้จักเพื่อนของอาจารย์และได้ทำงานถอดเทปให้นิตยสารฉบับหนึ่งซึ่งสร้างรายได้ประมาณเดือนละ 6,000-20,000 บาท ควบคู่ไปกับการเป็นนักเขียนประจำนิตยสารรายสามเดือนให้กับการเคหะแห่งชาติซึ่งจะมีรายได้ครั้งละ 20,000 บาท ในขณะนั้นผู้วิจัยพยายามขวนขวายตนเองด้านการเขียน จึงส่งผลงานไปยังนิตยสารท่องเที่ยวหอนี้กรุง บรรณาธิการนิตยสารชื่นชอบผลงานและติดต่อให้ผู้วิจัยเป็นนักเขียนฟรีแลนซ์ของนิตยสาร ผู้วิจัยจึงมีงานเขียนทุกเดือนเดือนละ 2 คอลัมน์ อีกทั้งยังสมัครเรียนการเขียนสารคดีเพิ่มเติมจากโครงการค่ายของนิตยสารสารคดี ซึ่งนักเรียนจะต้องส่งสารคดีประกวดจำนวน 3 ชิ้น สารคดีของผู้วิจัยได้รับรางวัลชนะเลิศทั้ง 3 ชิ้น จึงได้รับการว่าจ้างให้เขียนจากนิตยสารสารคดีเพิ่มอีก 1 องค์กร

เส้นทางอาชีพฟรีแลนซ์นักเขียนบทละครของผู้วิจัยเริ่มต้นขึ้นหลังจากจบการศึกษามาเป็นระยะเวลา 2 ปี โดยขณะนั้นเพื่อนสนิทที่เคยเป็นกลุ่มกำกับละครเวทีประจำคณะด้วยกันชักชวนผู้วิจัยให้เข้ามาเป็นทีมเขียนบท เนื่องจากในขณะนั้นมีการประมูลทีวีดิจิทัล เกิดช่องดิจิทัลใหม่ ๆ จำนวนมาก อาชีพเขียนบทจึงขาดแคลน ผู้วิจัยไม่เคยมีความรู้และประสบการณ์ด้านการเขียนบทมาก่อน แต่ตกลงรับงานเพราะอยากลองฝึกทักษะใหม่ ๆ จึงได้เขียนบทละครโทรทัศน์เรื่องแรกให้สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 ควบคู่ไปกับการเขียนบทละครตลกให้ทีวีดิจิทัลช่องหนึ่ง ในเวลานั้นผู้วิจัยประสบปัญหาความเครียดอย่างหนักเนื่องจากไม่มีความเชี่ยวชาญด้านการเขียนบทแต่ต้องทำงานให้ได้ตามที่ผู้ว่าจ้างกำหนด จนทำให้เกิดภาวะซึมเศร้าและภาวะหมดไฟในการทำงาน แม้ผู้วิจัยจะตัดสินใจลาออกจากทีมเขียนบท 2 ครั้งแต่ก็ไม่สามารถลาออกได้เพราะเพื่อนสนิทอยากให้ทำงานจนจบ ผู้วิจัยจึงพยายามขวนขวายเรียนรู้เรื่องการเขียนบทด้วยตนเองผ่านการดูซีรีส์และหนังจำนวนมากเพื่อถอดความรู้ด้านการเขียนบท รวมถึงการอ่านหนังสือ การปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ และการฝึกเขียน จนสามารถสร้างสรรค์ผลงานทั้ง 2 ชิ้นออกมาได้ในระยะเวลา 2 ปี ผู้ว่าจ้างนั้นมีความพอใจในผลงานจึงชักชวนให้ผู้วิจัยทำงานเขียนบทละครโทรทัศน์มาจนถึงในปัจจุบัน

ส่วนเส้นทางอาชีพฟรีแลนซ์สาขาครูและกระบวนการเริ่มต้นขึ้นเมื่อผู้วิจัยมีโอกาสกลับไปช่วยสอนหนังสือที่ค่ายวิชาการทานตะวันอีกครั้ง และพบว่าความหลงใหลอย่างยิ่งของตนเองคือ การสอน จึงเริ่มศึกษาเรื่องการจัดการกระบวนการเรียนรู้และการสอนด้วยตนเองผ่านการอ่านหนังสือ การเข้าร่วมอบรมในหลักสูตรการสอนและการจัดการกระบวนการต่าง ๆ เช่น โครงการ coach for change ของมูลนิธิไอทีก้าแห่งประเทศไทย และการศึกษาต่อในระดับปริญญาโทสาขานวัตกรรมการศึกษา คณะวิทยาการการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งในขณะที่ศึกษาต่อมีโอกาสรับงานจัดกระบวนการเรียนรู้จากผู้ว่าจ้าง เช่น การฝึกอบรมพนักงานในองค์กรต่าง ๆ การสอนนักศึกษาใน

มหาวิทยาลัย จึงทำให้มีผู้สนใจและแนะนำให้ทางมหาวิทยาลัยรู้จัก จึงได้เป็นอาจารย์พิเศษประจำวิชาทักษะแห่งความสุขรวมถึงวิชามนุษย์สัมพันธ์ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบังมาจนถึงปัจจุบัน

นอกจากการเป็นฟรีแลนซ์ด้านการเขียน การเขียนบท การเป็นครูและกระบวนกร ในบางช่วงผู้วิจัยก็รับงานฟรีแลนซ์นักแสดง พิธีกร และครูสอนการแสดง เพื่อเพิ่มความมั่นคงทางการเงินและเพิ่มประสบการณ์ที่หลากหลายในการทำงาน เมื่อย้อนมองเส้นทางอาชีพตลอด 7 ปีที่ผ่านมาผู้วิจัยรู้สึกว่าเป็นเส้นทางที่ค่อนข้างเหนื่อย หนัก และทุลักทุเลพอสมควร เนื่องจากความไม่แน่นอนของการทำงานและความยากของลักษณะงานที่ทำ สิ่งที่เป็นปัญหาในการทำงานสำหรับผู้วิจัยคือ การจัดการอารมณ์และความเครียด ผู้วิจัยนั้นรู้สึกท้อใจ เครียด กังวลและกดดันบ่อยครั้งในการประกอบอาชีพนี้ เพราะทุกโครงการผู้ว่าจ้างมีความคาดหวังในผลงานสูง ซึ่งตนเองเคยทำงานที่ไม่ตอบโจทย์ผู้ว่าจ้างและไม่ได้รับการว่าจ้างอีกเลย จึงต้องระมัดระวังความผิดพลาดจากการทำงานและทำงานให้ตอบโจทย์ ในบางช่วงผู้วิจัยนั้นพบความรู้สึกเหงาในการประกอบอาชีพเนื่องจากงานเขียนต้องทำคนเดียวเป็นส่วนใหญ่ จึงต้องหาทางจัดการอารมณ์ของตนเองเพื่อให้มีความสบายใจในการทำงาน

อย่างไรก็ตามเมื่อทบทวนตนเองผู้วิจัยก็ไม่เคยคิดเลิกทำงานประจำเลยแม้แต่ครั้งเดียว เนื่องจากประสบการณ์การทำงานประจำครั้งแรกนั้นทำให้รู้ว่ำนั่นไม่ใช่วิถีชีวิตที่ตนเองต้องการ ผู้วิจัยนั้นต้องการอิสระและความยืดหยุ่นในการทำงาน รวมถึงต้องการทำงานที่ตนเองหลงใหลอย่างเต็มที่ และได้ฝึกฝนตนเองให้เก่งขึ้น แม้บางครั้งจะพบประสบการณ์หรือความรู้สึกในด้านลบจากการประกอบอาชีพฟรีแลนซ์ แต่ผู้วิจัยก็มีความสุขที่ได้รับประสบการณ์ดี ๆ จากการทำงาน ได้ใช้ชีวิตในแบบที่ตนเองต้องการ และได้ทำตามความฝันคือ การเป็นนักเขียนและเป็นครูที่ดี วิถีชีวิตการทำงานในปัจจุบันนั้นขึ้นอยู่กับโครงการที่รับผิดชอบ โดยผู้วิจัยต้องเดินทางไปต่างจังหวัดเพื่อเขียนบทความเดือนละ 1 จังหวัด สอนหนังสือที่มหาวิทยาลัยเฉพาะวันพุธ และจัดตารางวันที่เหลือสำหรับการเขียนบทละครและการพักผ่อน โดยผู้วิจัยมักจัดตารางหยุดงานในเดือนธันวาคมทั้งเดือนเพื่อท่องเที่ยวและปฏิบัติธรรมประจำปี

เป้าหมายการทำงานในปัจจุบันคือ การได้เขียนหนังสือ ได้เล่าเรื่อง ได้จัดกระบวนกรเรียนรู้ให้เด็ก ๆ ได้ทำงานสร้างสรรค์ ทั้งหมดเป็นความรักของชีวิตที่ยังพาชีวิตมาถึงทุกวันนี้ โดยเมื่อจบการศึกษาในระดับปริญญาโทผู้วิจัยคาดว่าจะตั้งกลุ่มจัดกระบวนกรเรียนรู้ของตนเอง ควบคู่ไปกับการทำงานฟรีแลนซ์ด้านการเขียน ได้แก่ เขียนบทละคร เขียนบทละครโทรทัศน์-ภาพยนตร์ และเป็นนักเขียนที่มีหนังสือเป็นของตนเอง จากเส้นทางอาชีพที่สะท้อนมาทำให้ผู้วิจัยนั้นมีความพร้อมในการศึกษางานวิจัยขั้นนี้ โดยผู้วิจัยยังศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับอาชีพฟรีแลนซ์ผ่านการซักถามพูดคุยกับผู้ประกอบอาชีพ การศึกษาเรื่องฟรีแลนซ์ผ่านสื่อต่าง ๆ รวมถึงศึกษาข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยเพื่อให้ตนเองพร้อมในการศึกษาวิจัยมากที่สุด

### ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ในการลงพื้นที่เก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และเขียนรายงานผลการวิจัยนั้นผู้วิจัยต้องระมัดระวังอคติของตนเองจากองค์ความรู้และประสบการณ์ในการทำงานฟรีแลนซ์ และมีดีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับผู้เข้าร่วมวิจัย จึงทำบันทึกสะท้อนความคิดและความเชื่อของตนเองในทุกขั้นตอน โดยในขั้นตอนการเก็บข้อมูลผู้วิจัยจะทำบันทึกสะท้อนตนเองหลังการสัมภาษณ์ เนื่องจากผู้เข้าร่วมวิจัยบางท่านนั้นมีความสนิทสนมหรือเคยทำงานร่วมกันทำให้มีเรื่องราวเบื้องหลังร่วมกัน จึงอาจเกิดเป็นอคติและการตัดสินผู้เข้าร่วมวิจัยได้ แม้คุณลักษณะเด่นของการวิจัยแนวเรื่องเล่าคือกระบวนการการร่วมมือร่วมใจ (Collaboration process) ระหว่างนักวิจัยกับผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย (กิติพัฒน์ นนทปัทมคุลย์, 2552) และปฏิเสธเส้นแบ่งระหว่างการเป็นผู้วิจัยกับสิ่งที่วิจัย ไม่ได้มองว่าความสัมพันธ์ของผู้วิจัยกับผู้ถูกวิจัยจะทำให้ผลการวิจัยบิดเบือนไปจากความเป็นจริง (Alvermann, 2000) แต่ผู้วิจัยพยายามเท่าทันตนเองเสมอเพื่อให้ข้อมูลนั้นมีความเที่ยงตรง

ในขั้นตอนการลงพื้นที่เก็บข้อมูล ผู้วิจัยทำบันทึกสะท้อนตนเองใน 6 หัวข้อหลัก ได้แก่ เบื้องหลังความสัมพันธ์ สิ่งที่กำลังลงในการสัมภาษณ์ สิ่งที่เกิดขึ้นระหว่างสัมภาษณ์ จุดที่ควรระวังประเด็นที่น่าสนใจ และอื่น ๆ โดยสิ่งที่พบเจอในงานวิจัยยืนยันแนวคิดการทำงานวิจัยแนวเรื่องเล่า คือความสัมพันธ์ส่งผลให้การสร้างเรื่องเล่าออกมาสมบูรณ์ โดยความสัมพันธ์ที่ดีของผู้เล่าเรื่องและผู้วิจัยนั้นจะทำให้เกิดเรื่องเล่าที่ลึกซึ้งและเข้มข้นขึ้น แต่ผู้วิจัยก็ต้องระมัดระวังคำถามขึ้นารวมถึงการตัดสินต่าง ๆ ของตนเองที่จะทำให้เรื่องเล่านั้นเปลี่ยนไป จึงต้องให้ผู้เล่าเป็นคนนำเรื่องราวและถามคำถามปลายเปิดไปตามเรื่องเล่า เพื่อให้เรื่องเล่านั้นออกมาสมบูรณ์ได้ข้อมูลที่ลึกและเข้มข้นที่สุด

#### \* ตัวอย่างบันทึกสะท้อนตนเอง หลังจบการสัมภาษณ์ทิงเกอร์เบลล์

หัวข้อ	บันทึกสะท้อนตนเอง
เบื้องหลังความสัมพันธ์	เรากับทิงเกอร์เบลล์เรียนคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยด้วยกัน สนทนกันในระดับหนึ่งเพราะต้องเรียนวิชาการแสดงด้วยกัน ได้แก่ Print Act / Act 1 / Act 2 / Act 3 เคยเล่นละครคู่กัน 2-3 ครั้ง ในช่วงนั้นต้องคุยและเปิดใจกันเยอะเพราะต้องซ้อมเพื่อเข้าบทบาทด้วยกัน แต่เกิดจุดริ้วฉานระหว่างเรากับทิงเกอร์เบลล์ตอนปี 4 เพราะคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จะมีละครเวที และเราได้รับเลือกเป็น Acting Coach ซึ่งเป็นตำแหน่งที่ทิงเกอร์เบลล์คาดหวังไว้ ส่วนทิงเกอร์เบลล์ได้รับเลือกเป็นนักแสดง ในขณะที่ซ้อมละครตลอดสามเดือนเราสามารถคุยกันได้ แต่ก็มีความรู้สึกไม่พอใจระหว่างกัน จนวันหนึ่งระหว่างซ้อมการแสดงทิงเกอร์เบลล์ขว้างของใส่เรา ก่อนจะมา



หัวข้อ	บันทึกสะท้อนตนเอง
	<p>สารภาพกลางวงซ้อมที่ไม่ชอบเลยที่เราได้ตำแหน่งนี้ ทิงเกอร์เบลล์ไม่เชื่อในทักษะของเรา หลังจากนั้นเราสองคนเจอหน้ากันก็ทักทาย แต่ไม่ค่อยได้คุยกันเหมือนตอนที่เรียนด้วยกัน</p> <p>ตลอดเวลา 6 ปีที่ไม่ได้เจอกัน เราสองคนติดตามกันห่าง ๆ ผ่านเฟซบุ๊ก แต่ก็ไม่ได้แสดงปฏิสัมพันธ์อะไรกันมาก สำหรับเราเรื่องราวที่เกิดขึ้นมันสลายไปตามเวลา เรายังอยากรู้เรื่องทิงเกอร์เบลล์เสมอ เราทราบจากเพื่อนสนิทว่าทิงเกอร์เบลล์มีปัญหาและอุปสรรคในการเป็นฟรีแลนซ์พอสมควร และไม่ได้ทำสิ่งที่เป็ความสามารถของตัวเองจริง ๆ คือการแสดงอย่างเข้าถึงในหลายบทบาท จนกระทั่งเราสองคนกลับมาปฏิสัมพันธ์กันตอนทิงเกอร์เบลล์ทำรายการในสื่อสังคมออนไลน์ ตอนนั้นเราดีใจมากที่เพื่อนกลับมาเดินเส้นทางของตัวเองแล้ว เราเหมือนได้รับแรงบันดาลใจในการกลับมาเดินเส้นทางของตัวเองด้วย เราเลยแบ่งปันคลิป ทิงเกอร์เบลล์จึงมาพูดคุยกับเรา หลังจากนั้นเราจึงติดต่อขอสัมภาษณ์ทิงเกอร์เบลล์เพื่อทำวิทยานิพนธ์ เพราะเป็นดาราคนหนึ่งที่ประสบความสำเร็จในหลายช่วง ทิงเกอร์เบลล์ขอข้อแม้แค่อย่าถามเรื่องการเงินว่าตอนนี้มีเงินเท่าไร</p>
<p>สิ่งที่กังวลในการสัมภาษณ์</p>	<p>สิ่งที่เรากังวลในการสัมภาษณ์ทิงเกอร์เบลล์ คือ ความเป็นเพื่อนที่เคยแตกหักกันมาก่อนเพราะการชิงตำแหน่ง เราไม่รู้ว่าทิงเกอร์เบลล์จะระมัดระวังตัวกับเรา ไม่เปิดเผยข้อมูลในส่วนที่ดูไม่ดีริเปล่า และด้วยความที่เรารู้จักกันประมาณหนึ่ง เรารู้ว่าทิงเกอร์เบลล์ที่เราเคยรู้จักค่อนข้างไม่ชอบเสียหน้า เราไม่รู้ว่าทิงเกอร์เบลล์จะยอมเปิดเผยเรื่องส่วนตัวในระดับไหน</p>
<p>สิ่งที่เกิดขึ้นในการสัมภาษณ์</p>	<p>พามาเจอหน้ากันครั้งแรกในรอบ 6 ปี เราวิ่งไปกอดกัน ในใจเราดีใจมากที่ได้เจอเพื่อ คือ สัมเรื่องเก่า ๆ ไปหมด และทิงเกอร์เบลล์ก็ดูดีใจที่ได้เจอเรา ถือเป็นสัญญาณที่ดี</p> <p>แม้จะมีสัญญาณที่ดี แต่ด้วยความกลัวทิงเกอร์เบลล์จะไม่เปิดเผยข้อมูลส่วนตัว ก่อนสัมภาษณ์เราจึงทำกระบวนการไถ่ถามสารทุกข์สุกดิบ โดยเลือกเปิดเรื่องราวของตัวเองก่อน เราเล่าปัญหาและความทุกข์ของเราให้ฟัง รวมถึงด้านที่ไม่ดี เพื่อเปิดให้เพื่อนรู้ว่าเราก็มีส่วนไม่ดี ไม่ว่าเพื่อน</p>

หัวข้อ	บันทึกสะท้อนตนเอง
	จะมีอะไร เราทำได้ ทิงเกอร์เบลล์จึงเลือกเล่าปัญหาของตัวเองเช่นกัน ทำให้เกิดความเห็นอกเห็นใจ และไว้วางใจซึ่งกันและกัน หลังจากนั้นจึงเข้าสู่กระบวนการสัมภาษณ์
จุดที่เราควรระวัง	<p>ระหว่างสัมภาษณ์ เรา รู้สึกว่าการสัมภาษณ์ทิงเกอร์เบลล์ยากมากที่สุด มันมีทั้งความอยากรู้คำตอบของคำถามวิจัยในฐานะนักวิจัย และอยากรู้ในฐานะเพื่อน อยากรู้สารทุกข์สุขดิบของเพื่อน เราต้องพยายามเตือนตัวเองตลอด และมีเฟลหลุดเล่นมุกระหว่างกันเหมือนที่เคยทำ ซึ่งพอทำเสร็จเราจะสงสัยตัวเองตลอดว่าแบบนี้ผิดมั้ยในฐานะนักวิจัย แกรมเรายังตัดสินใจความตัวเพื่อนในช่วงท้ายอีกต่างหากว่าดูใจเย็นขึ้น มันยากจริง ๆ นะ เราเห็นเลยว่าถ้าเราเป็นนักวิจัยมากไป เพื่อนจะไม่พูดมากและเล่าขนาดนี้ แต่ถ้าไม่ตระหนักถึงความเป็นนักวิจัย อยากรู้แค่ในฐานะเพื่อน ข้อมูลก็จะมีอคติจากฝ่ายเรา หรือคุยกันเลอะเทอะไปเลยเพราะไม่ได้คุมประเด็น การสัมภาษณ์ทิงเกอร์เบลล์เป็นอะไรที่ต้องตั้งสติกับตัวเองตลอดว่าเรามาในฐานะนักวิจัย ยึดความอยากรู้ของเราเอาไว้ และฟังอย่างเป็นกลาง ๆ</p> <p>สิ่งที่รู้สึกถึงที่สุดในเรื่องของทิงเกอร์เบลล์คือ ตอนที่ไม่มีงานสามเดือนแล้วไปอยู่วัด เราไม่คิดเลยว่าเพื่อนจะมีจุดนี้ในชีวิต เป็นทางเลือกที่เราแทบจะไม่เชื่อ เพราะเพื่อนที่เราเคยรู้จักไม่ได้สนใจสายธรรมะมาก่อน เป็นจุดพลิกผันที่สุดในเส้นทางอาชีพที่เราไม่เคยคิดว่าจะได้ยิน และหลังสัมภาษณ์เพื่อนปรึกษาเรื่องจะไปบวชตลอดชีวิต เรา รู้สึกถึงและถึงและถึง ไม่คิดว่าจะได้ยินสิ่งนี้จากเพื่อน และก็ดีใจมาก ๆ ที่เพื่อนเจอทางที่ชอบ</p>
ประเด็นที่น่าสนใจ	การเรียนรู้เรื่องภายในตนเอง เพื่อให้ทำงานได้ง่ายขึ้น เราเหมือนจะเห็นสิ่งนี้ตลอดการสัมภาษณ์ ของทิงเกอร์เบลล์มันดูเป็นเรื่องภายในตัวเองมาก ๆ
ตัวตนในการวิจัย	บทบาทของเรามีตั้งแต่ผู้วิจัย เพื่อนคณะ เพื่อนที่เคยเรียนการแสดง เพื่อนที่ทำละครมาด้วยกัน ผู้ติดตามผลงานของทิงเกอร์เบลล์

หัวข้อ	บันทึกสะท้อนตนเอง
อื่น ๆ	มันมีศัพท์เฉพาะหรือชื่อคนที่เรารู้กันอยู่เยอะ เช่นคำว่า บัง แปลว่า พัง ไม่สำเร็จ บัง แปลว่า สำเร็จ และคำหยาบซึ่งเป็นภาษาที่เด็กนิเทศใช้กัน เป็นปกติ

ส่วนในขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลและเขียนรายงานผลการศึกษา ผู้วิจัยนั้นกำจัดอคติด้วยการอ่านบททวนบทสัมภาษณ์ซ้ำ ๆ ก่อนจะลงรหัสข้อมูล ยึดตัวข้อมูลเป็นหลัก ตรวจสอบผู้เล่าเรื่องด้วยการถามซ้ำบางกรณีที่ไม่แน่ใจ และเท่าทันในส่วนที่ผู้วิจัยเชื่อมั่นจากประสบการณ์ตนเอง จุดสิ่งที่เป็นองค์ความรู้ลงไป โดยในกระดาษที่ใช้วิเคราะห์ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ปัญหาที่ตนเองได้เจอไว้ดังนี้

#### \*ตัวอย่างบันทึกสะท้อนตนเองในกระดาษสำหรับวิเคราะห์ข้อมูล

พอวิเคราะห์ตัวเองแล้วพบว่า ปัญหาในการประกอบอาชีพฟรีแลนซ์ของเราคือ ปัญหาไม่เพียงพอ ปัญหารายได้ไม่มั่นคง ปัญหาการจัดการอารมณ์และดูแลจิตใจ โดยความอยู่รอดคือได้เป็นฟรีแลนซ์ต่อ มีเงินอยู่ได้ ได้ทำตามเป้าหมาย วิธีการอยู่รอดในแต่ละอันคือ ทำงานให้บริษัทที่จ้างเราประจำทุกเดือน หรือทำสัญญาในโครงการระยะยาว และสร้างสรรค์ผลงานใหม่ ๆ ของตนเอง โดยเรามีปัญหาหลักของเราที่ทำให้ทำงานพลาดหรือทำงานไม่ได้คือ เรากดดันเกินไป เพราะเวลารับงานมามันจะเครียดและกดดันมากโดยเฉพาะงานเขียนบทหรืองานจากผู้ว่าจ้างระดับประเทศ ดังนั้นขั้นตอนสำคัญในการทำงานของเราคือ การจัดการอารมณ์ความรู้สึกก่อนทำงาน บางทีความกดดันทำให้เราทำงานไม่ได้ เครียด นอนร้องไห้ กังวล และทำงานที่ไม่ดีออกมา ดังนั้น เราจะนั่งสมาธิ เดินจงกรม เดินเล่น เต้น ดูซีรีส์ คุยกับเด็ก ๆ เมื่อเราปรับทัศนคติของตนเองก่อนทำงานได้ เราถึงจะเริ่มทำ ส่วนขั้นตอนอื่น ๆ พบว่ามีส่วนที่เหมือนฟรีแลนซ์ผู้เล่าเรื่อง

จากการบันทึกสะท้อนตนเองที่กล่าวไปในข้างต้นนั้นได้แสดงอคติ ความเชื่อ หรือประสบการณ์ของผู้วิจัยในการทำวิจัยครั้งนี้ โดยการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ไม่เพียงแต่ให้องค์ความรู้ที่สำคัญกับผู้วิจัยและผู้อ่าน ยังทำให้ผู้วิจัยได้ทบทวนตนเอง ได้ฝึกฝนทักษะการวิจัย การเล่าเรื่อง และยังได้รื้อฟื้นความสัมพันธ์ครั้งใหม่กับเพื่อนที่เคยมีปัญหากัน จึงเป็นการทำงานที่คุ้มค่าและเป็นประสบการณ์ที่ดีครั้งหนึ่งของชีวิต

## ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	นางสาววิภาดา แหวนเพชร
วันเดือนปีเกิด	10 กรกฎาคม 2533
วุฒิการศึกษา	ปีการศึกษา 2555: นิเทศศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ทุนการศึกษา	ทุนอุดหนุนการทำวิทยานิพนธ์ คณะวิทยาการการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประจำปีการศึกษา 2561
ประสบการณ์ทำงาน	2561-ปัจจุบัน : ฟรีแลนซ์อาจารย์พิเศษ ประจำวิชาทักษะแห่งความสุข วิชามนุษยสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร ลาดกระบัง 2557-ปัจจุบัน : ฟรีแลนซ์นักเขียนบทโทรทัศน์ และภาพยนตร์ บริษัท เดอะ พิคเจอร์ จำกัด และบริษัทเวิร์คพอยท์ เอ็นเทอร์เทนเมนท์ จำกัด มหาชน 2556-2560 : ฟรีแลนซ์นักเขียน บริษัทหนี่กรู๊ง คอนเน็ค จำกัด (นิตยสารหนี่กรู๊งไปปรงฝัน) และบริษัทวิริยะธุรกิจ (นิตยสารสารคดี)